

Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Kon koncepció és Program

Stratégiai Környezeti Vizsgálat államigazgatási egyeztetést és társadalmasítást követő tervi változat

Projektvezető:

Dr. Szilvácsku Zsolt (K 01-5327, SZTjV, SZTV)

Szakértők:

Fülöp Gyula

Józsa Gusztáv (SZÉS4, SZKV-1.1., SZKV-1.2., SZKV-1.3., SZKV-1.4.)

Dr. Kollányi László,

Kutnyánszky Virág,

Magyarics Gábor,

Reitz Angéla,

Dr. Vona Márton (SZKV-1.1., SZKV-1.3., SZVV-3.1.,

SZVV-3.5., SZVV-3.9., SZVV-3.10., VZ-TEL, VZ-TER,

K-Sz (klímavédelmi szakértő), ME-VZ, VZ-VKG)

Készült: 21. 04. 10.

Vitaregnat Környezetvédelmi és Szolgáltató Bt.

DOROG

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék

1	A környezeti értékelés kidolgozása és partnerségi folyamata	6
1.1	Bevezető	6
1.2	Komárom-Esztergom megye aktuális Területrendezési tervéhez (2020) készült SKV főbb megállapításai	6
1.3	A kapcsolódás a jelenleg folyó megyei területi tervezési folyamathoz	7
1.4	A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása az Koncepció és a Program alakulására	7
1.5	A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság részvétele	7
1.6	A környezeti értékelés készítésének módszere és korlátai, felhasznált adatok	8
1.7	A környezeti értékelés szempontjai	9
2	A vizsgálat tárgyát képező koncepció és program ismertetése	16
2.1	A koncepció összefoglaló ismertetése	16
2.2	A Program összefoglaló ismertetése	24
2.3	A változatok közötti választás indokai, megalapozottsága	27
2.4	A végrehajtás intézményi kereteinek áttekintése	29
3	A KEM Koncepció és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák	31
3.1	Környezeti helyzet áttekintése	31
3.2	Környezeti szempontok érvényesítésének nehézségei, környezeti konfliktusok	52
3.3	Várható környezeti folyamatok a Program megvalósítása nélkül	53
4	A Koncepció és a Program illeszkedése és várható hozzájárulása a környezeti célok eléréséhez	55
4.1	A Koncepció és Program illeszkedése a nemzetközi és hazai környezetpolitikai célokhoz	55
5	A Koncepció és a Program várható környezeti hatásai, következményei	73
5.1	A Koncepció és a Program megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők	73
5.2	A Koncepció és a Program várható környezeti hatásai	74
5.3	A Koncepció és a Program várható környezeti hatásainak összefoglalása	89
6	A Koncepció és a Program környezeti eredményességét és a várható negatív hatások elkerülését célzó javaslatok	97
7	A Koncepcióval és a Programmal összefüggésben megvalósuló más fejlesztésekre vagy egyéb tervekre vonatkozó javaslatok	99
7.1	TÁJKARTA-megállapodás létrehozása, tájgondnokság kialakítása	99
7.2	Terület- és településrendezést, területhasználatot érintő javaslatok helyi tervek, projektekre vonatkozóan	101
8	Monitoring-értékelés és a megvalósítás során szükséges intézményi kapacitásokra, kompetenciákra és intézkedésekre vonatkozó mérőszám javaslatok	105
I.	mellékelt Az SKV tematika egyeztetése során beérkezett vélemények	107
II.	Melléklet Natura 2000 hálózat érintettsége	111
III.	mellékelt Az SKV társadalmasítása során beérkezett vélemények	117

Rövidítések jegyzéke

AGENDA 2030	Integrált fenntartható fejlődési és fejlesztési keretrendszer
DIMOP Plusz	Digitális Megújulás Operatív Program Plusz
EFOP Plusz	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz 2021-2027
EU	Európai Unió
GINOP Plusz	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz 2021-2027
IAIA	Nemzetközi Hatásvizsgáló Szövetség
IH	Irányító Hatóság
IKOP Plusz	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz 2021-2027
ITM	Innovációs és Technológiai Minisztérium
KAP	Közös Agrárpolitika
KEHOP Plusz	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz 2021-2027
MAHOP Plusz	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz 2021-2027
ME	Miniszterelnökség
NFFS	Nemzeti Fenntartható Fejlesztési Keretstratégia
NFFT	Nemzeti Fenntartható Fejlesztési Tanács
OKT	Országos Környezetvédelmi Tanács
OP	operatív program
ÖSZ	ökoszisztéma szolgáltatások
PM	Partnerségi Megállapodás
RRF	Helyreállítási és Reziliencia-építési Eszköz
SDG	Fenntartható Fejlesztési Célok
SKV	Stratégiai Környezeti Vizsgálat
SKV Irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2001/42/EK irányelve (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról
SKV rendelet	Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet
ÜHG	üvegházhatású gázok
TOP Plusz	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz 2021-2027

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat	Az SKV kritérium rendszer és az NFFS céljaival és kulcs területeivel való összhang	10
2. táblázat	Az SKV szempont rendszer és az NKP-4 céljaival és stratégiai eszközeivel való összhang	11
3. táblázat	A környezeti tényezőkhez kapcsolódóan az SKV szempontok keretében megfogalmazott országos szintű elvárások, amelyekhez a megye hozzájárulhat	15
4. táblázat	Komárom-Esztergom megye földterülete művelési ágak szerint, 2010-ben és 2017-ben (Forrás: KSH)	47
5. táblázat	A Konceptió és a Program hozzájárulása a környezeti célkitűzésekhez, SKV elvárásokhoz, alapelvekhez	67
6. táblázat	A KEM Területfejlesztési Konceptió céljainak belső illeszkedése (a szürke keretek az egy célcsoportba tartozó célok kapcsolatait emeli ki)	69
7. táblázat	A KEM Területfejlesztési Program prioritásainak és intézkedéseinek belső illeszkedése (környezeti szempontból +/- kapcsolat)	71
8. táblázat	A Program prioritásainak értékelése az SKV szempontok alapján (lásd 1.7. pont)	91
9. táblázat	A Program prioritásainak és intézkedései környezeti hatásainak összefoglaló értékelése	93

Ábrajegyzék

1. ábra	Az SKV szempontrendszer összefüggése	12
2. ábra	Felszíni vizekre veszélyes üzemek és bányatelkek és felszín alatti vízbázisvédelmi területek	38
3. ábra	Vízminőség-védelem (forrás: Város-Teampannon Kft.)	40
4. ábra	Vízbázis-védelem (forrás: Város-Teampannon Kft.)	41
5. ábra	A megyében található erdők természetessége (forrás: NEBIH erdőterkép)	42
6. ábra	Kiváló termőhelyi adottságú erdők a megyében (sötétzöld) (forrás: NEBIH erdőterkép)	43
7. ábra	A megye tájszerkezeti egységei (forrás: Város-Teampannon Kft.)	45
8. ábra	Országos Ökológiai Hálózat megyei területei (forrás: Város-Teampannon Kft.)	46
9. ábra	megyét érintő Natura 2000 területek (TrT, 2019)	46
10. ábra	Műemlékek és régészeti lelőhelyek (forrás: Város-Teampannon Kft., 2019)	49
11. ábra	Világörökségi és világörökség várományos, valamint történeti települések (forrás: Város-Teampannon Kft., 2019)	50
12. ábra	Hulladéklerakók és integrált hulladékgazdálkodási körzetek a megyében (TrT, 2018)	52
13. ábra	Integrált tájgazdálkodás összefüggései és 5 területi kategóriája (lásd a Konceptióban)	100
14. ábra	<i>Natura 2000 hálózat elemei hazánkban és határaink mentén (Bakó G., Szilvácsku Zsolt, 2021)</i>	111
15. ábra	<i>A vasúthálózati nyomvonalak által érintett Natura 2000 területek (Bakó G.-Szilvácsku Zs., 2021)</i>	112
16. ábra	<i>Különböző rangú úthálózati elemek által érintett Natura 2000 területek (Bakó G.-Szilvácsku Zs., 2021)</i>	112
17. ábra	Ipari vagy kereskedelmi területek által érintett Natura 2000 területek a Corin 2018 alapján (Bakó G. – Szilvácsku Zs., 2021)	113
18. ábra	Turisztikai térségek Natura 2000 területekre eső részei (Bakó G. – Szilvácsku Zs., 2021)	114
19. ábra	Világörökségi területek a Natura 2000 területeken belül (Bakó G. – Szilvácsku Zs., 2021)	114
20. ábra	Natura 2000 területek érintettsége – világörökség, turisztikai terület, natúrpark (Bakó G. – Szilvácsku Zs., 2021)	115

1 A környezeti értékelés kidolgozása és partnerségi folyamata

1.1 Bevezető

A 2001/42/EK irányelv és a 2/2005 (I. 11.) Korm. rendelet előírásai alapján **kötelező stratégiai környezeti vizsgálatot végezni a 2021-2027 közötti időszak programjaira vonatkozóan.**

Jelen stratégiai környezeti vizsgálat (a továbbiakban SKV) feladata

- a felülvizsgált 2030-ig szóló Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Koncepció (továbbiakban: Koncepció),
- a 2021-2027-es időszakra szóló Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Program (továbbiakban: Program)

környezeti szempontú átfogó vizsgálata. A folyamat részét képezi a környezeti fenntarthatósági szempontok érvényesülésének segítése a területi tervezés és az intézkedések véglegesítésének folyamatában, a kapcsolódó környezeti értékelés elkészítése, valamint az értékelés társadalmi egyeztetésének lebonyolítása és dokumentálása is a vonatkozó jogszabályok formai és tartalmi követelményei szerint. Az SKV a **területi tervek hatásvizsgálatának környezeti szempontokra vonatkozó vizsgálati részét képezi**, azaz a területi hatásvizsgálat kiegészítő eleme.

1.2 Komárom-Esztergom megye aktuális Területrendezési tervéhez (2020) készült SKV főbb megállapításai

A különböző szintű programokra és tervekre készülő stratégiai környezeti vizsgálatok egy döntés támogatói láncot alkotnak. Az időben egymást megelőző, illetve az egymást befolyásoló tervek, programok SKV jelentései lényeges üzeneteket fogalmaznak meg és közvetítenek nemcsak a döntéshozók, hanem SKV-k készítői felé is, ezért tartjuk fontosnak itt is a megye legutóbbi teljes területét érintő SKV, mint a területfejlesztési tervezés egyik fontos dokumentumának, a főbb megállapításainak összefoglalását.

Komárom-Esztergom megye aktuális területrendezési tervéhez készült környezeti értékelés (továbbiakban: SKV jelentés) a területrendezéssel összefüggő jogszabályokkal, a környezetvédelemmel összefüggő meghatározó jogszabályokkal és a Nemzeti Környezetvédelmi Programmal való összhangvizsgálatára terjedt ki. Az értékelés igazolta, hogy a terv az NKP átfogó célkitűzéseivel összhangban van, illetve azokkal „semmilyen vonatkozásban nem ellentétes”.

A SKV jelentés megállapította, hogy a megye területrendezési terve figyelembe veszi a környezetvédelmi szempontokat, a természeti erőforrások védelmét, elkötelezett a fenntarthatósága iránt. Ez a szemléletmód megjelenik a térségi szerkezeti tervben, a térségi övezetekben, a térségi területrendezési szabályzatban egyaránt.

A kijelölt, megyei tervekben kötelezően alkalmazandó övezetektől eltérő, javasolt új egyedi övezetek is környezetvédelmi, táj- és természetvédelmi, vízgazdálkodási, klímavédelmi vagy örökségvédelmi célokat szolgálnak. Ezek az övezetek specifikusan Komárom-Esztergom megyére, az Észak-Dunántúl tájhasználatára jellemzőek. Az értékelés kimutatta, hogy az egyedileg meghatározott megyei övezetekre vonatkozó előírások is összhangban vannak a SKV jelentésben vizsgált jogszabályokkal, programokkal.

Az SKV jelentés kiemelte, hogy a tervezett közúti közlekedési fejlesztések elkerülik a településeket, így a települési környezet minősége a terv megvalósulása által nem romlik, sőt, több megyei település esetében a településen keresztüli átmenő forgalom megszűnésével, mérséklésével jelentős mértékben javul.

A SKV jelentés foglalkozott a terv védett területeket érintő hatásaival is. A tervezett közlekedési hálózati elemeket a terv a vonatkozó pontosítási szabályok figyelembevételével úgy jelölte ki, hogy a nyomvonalak az országos ökológiai hálózat övezeteit, a Natura 2000 területeket, a védett természeti területeket a legkevésbé érintsék. A településrendezési és engedélyezési tervezés során az élőhelyek védelme a nyomvonalak további pontosításával biztosítható. A Natura 2000 területekre a terv javaslatai kedvezőtlen hatással nem lesznek. Ugyanakkor felhívta a figyelmet arra is, hogy az ökológiai hálózat övezeteinek részeként a Natura 2000 területekre is alkalmazni kell az OTvT vonatkozó szabályait.

A térségi szerkezeti tervi módosítások megvalósulása esetén tehát a megye környezetminősége még kedvezőbb állapotban lesz a mai környezeti állapothoz képest. A környezeti értékelés szerint a 2020-as módosítás hatása a településrendezés eszközeire meghatározó, de hatással lehet a megyei területfejlesztési koncepcióra, területfejlesztési programokra, ágazati programokra egyaránt. Ennél sokkal nagyobb jelentőségű és egyértelműbb a településrendezésre gyakorolt hatás. A településrendezési tervek készítése során ugyanis az illetékes állami főépítész és a megyei főépítész feladata a megyei területrendezési tervekkel való összhang ellenőrzése.

1.3 A kapcsolódás a jelenleg folyó megyei területi tervezési folyamathoz

A stratégiai vizsgálatot végző szakértők (a továbbiakban együttesen SKV munkacsoport) 2020. november 11-én kapcsolódtak be a tervezés folyamatába. Az SKV munkacsoport tagjai elsőként 2020. november 20-án ismerhették meg a készülő Koncepció helyzetfeltárási munkarészét. Ezt követően egy erre a célra kialakított felületen került megosztásra a tervezési dokumentáció, illetve ott és a különböző tervezői egyeztetéseken heti gyakorisággal véleményezhették, egyeztethették az SKV szakértők a készülő anyagokat. A megye szakembereivel és vezetőivel tervezői egyeztetésekre került sor 2020. november 26-án, december 8-án, 11-én, 21-én, 2021. január 11-én, 18-án, 27-én, majd február 2-án, 8-án és 15-én, 18-án, március 2-án, 11-én, 24-én, valamint április 9-én. A környezeti jelentés, jelen az államigazgatási és társadalmi egyeztetésen alapuló változata, a Koncepció és a Program egyeztetett verziójának környezeti fenntarthatósági szempontú vizsgálati eredményeit tartalmazza.

1.4 A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása az Koncepció és a Program alakulására

A Koncepció és a Program készítése során az SKV készítői javaslataikkal segítették a tervezőket. A folyamat során mind szemléleti, alapelvi, mind pedig gyakorlati és területi szempontok is bekerültek a dokumentumokba, amelyeket az SKV szakértők javasoltak.

1.5 A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság részvétele

A környezeti értékelési dokumentum tematikájának (SKV tematika) véleményezése, egyeztetése a környezet védelméért felelős szervek véleményének kikérése és a nyilvánosság tájékoztatása a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzati Hivatalának szervezésében valósult meg 2020. november 20. és december 20. között. Összesen 31 visszajelzés és vélemény érkezett, amelyek összefoglaló bemutatását az I. melléklet tartalmazza. A tematika kialakításánál több javaslatot is figyelembe vettünk, teret adva a szakági sajátosságoknak is.

1.6 A környezeti értékelés készítésének módszere és korlátai, felhasznált adatok

Az SKV alapvető célja, hogy a kifejezetten környezeti és környezeti fenntarthatósági szempontok figyelembe vételét a projektszintű beruházásoknál (és az ahhoz kapcsolódó engedélyezési, hatásvizsgálati szakaszoknál) korábbi döntési fázisokba (pl. ágazatpolitikák, tervek és programok) hozza előre, annak érdekében, hogy a tervezés minél korábbi időszakában érvényesíthetők legyenek a hosszabbtávú fenntarthatósági és környezeti érdekek, szempontok.

Az SKV feladata – ennek megfelelően – az operatív programok, tervek környezeti és ezzel összefüggő társadalmi és fenntarthatósági hatásainak előrejelzése és értékelése, elsősorban az ország, a megye környezetvédelmi céljainak megvalósulása és a fenntartható fejlődés irányába történő elmozdulás szempontjából. Az SKV alapvető célja kedvező irányba segíteni a terveket, elkerülni az elfogadhatatlan környezeti és társadalmi károkat okozó hatásokat, az esetleges problémákra megfelelő kompromisszumot találni és a lehetséges pozitív hatásokat, együttműködéseket, együttműködéseket erősíteni.

Az SKV célja tehát, hogy elősegítse a környezeti fenntarthatósági szempontok beépítését a döntéshozatali folyamatba. Annak érdekében, hogy az SKV betölthesse célját, az alábbi alapelvekből kirajzolódó szemlélet érvényesülésére van szükség.

1. Az SKV környezeti és fenntarthatósági szempontból segít érvényesíteni a különböző környezetpolitikai dokumentumok, stratégiák céljainak integrálását a programok és a végrehajtás, illetve a különböző szintű helyi tervek, projektek tekintetében javaslatokat fogalmaz meg, hozzájárul egy egységes, integrált, költséghatékony, nyilvános, átlátható végrehajtási, monitoring és értékelési rendszer kialakításához.
2. Az SKV – mivel szándékai és szabályozási elvárásai szerint szorosan beépül a döntéshozatalba – így nem csupán hatásvizsgálati eszközként jelentős, hanem szorosan kapcsolódik a fenntartható fejlődési eszme érvényesülésének elősegítéséhez. Emiatt a legközvetlenebb értékelői kérdés az SKV keretében, hogy a vizsgált stratégiai jellegű terv keretében tervezett célok, intézkedések a fenntarthatóság irányába való elmozdulást segítik-e, vagy éppen hátráltatják.
3. A megyei programok szintjén a környezetvédelem nem csak feltételrendszert, de célokat is jelent, így a környezeti vizsgálat feladata a környezetvédelmi célok megfelelőségének vizsgálata is. (A környezeti, fenntarthatósági értékeket, érdekeket nem elég egy szakterületi programban óvni, annak horizontálisan át kell hatnia a teljes cél- és beavatkozási rendszert.)
4. Az SKV nem konfrontál, hanem együtt készül a megyei koncepcióval, programmal, menet közben juttatja érvényre a környezeti érdekeket. A környezeti vizsgálatnak környezetvédelmi szempontból is

elfogadható kompromisszumokat és célokat tartalmazó programokat kell eredményeznie. A munka fő célja a lehetséges környezeti konfliktusok létének és mértékének azonosítása, és ezeknek (amennyire lehetséges) feloldása, valamint a fejlesztések célzott vagy járulékos jótékony környezeti hatásainak, a fenntartható térségi rendszerek kialakításában betöltött szerepének maximalizálása. Ez csak akkor valósulhat meg, ha az SKV készítőit már a tervezés elején bevonják a munkába, mert ez segíti elő a problémák folyamatos kezelését, a kompromisszumok közös keresését. Az SKV szakértők részéről a tervezés partnerségen alapuló, folyamatos kommunikációval, iterációval kísért segítése a cél (és egyben a munkamódszer) a környezeti vizsgálati értékrendje mentén.

5. A környezetvédelmi céloknak való megfelelés értékelésénél már megjelenhetnek számszerűsített – elsősorban EU és nemzeti szintű – célok, vállalások, de ebben a fázisban csak az elmozdulás irányát és nagyságrendjét lehet becsülni.
6. A kialakított értékrend érvényesítésén túl az SKV egy része környezeti hatásvizsgálat jellegű. Így környezeti vizsgálati módszertan alaplogikája, fogalomhasználata hasonló a beruházásoknál alkalmazott rendszerhez. Alapvető különbség az, hogy itt konkrét hatótényezők nem azonosíthatók, csak ezek feltételezett típusai, irányai adhatók meg. Ennek következtében az állapotváltozások előrejelzése természetesen bizonytalanabb a beruházások hatásvizsgálatához képest. Ugyanakkor azonosíthatók azok a kritikus tartalmak a programelemeknek, amelyek esetleg jelentős kedvezőtlen környezeti hatásokkal járhatnak. Ezek végrehajtásánál az elővigyázatosság elvére kell támaszkodni, a tervezési elvárásokra javaslatok vázolhatók, illetve szélsőséges esetben az ilyen tervelemek elhagyására vonatkozó javaslat is felmerülhet.

Az SKV – abban az esetben, ha a programok készítésének korai szakaszában megkezdődik – lépésről lépésre, tervezési szakaszonként visszacsatolásokkal segítheti a programozási folyamatot. Az SKV folyamat szakaszai és lehetőségei természetesen igazodnak az adott program tervezési folyamataihoz. Az SKV Irányelv 4. cikkének megfelelően a környezeti értékelés a programok készítése során, és azok elfogadását megelőzően készül. Ez a jelen tervezés során érvényesült, a szerves kapcsolatot támasztja alá az is, hogy a tervekhez készülő területi hatásvizsgálat környezeti vizsgálati része ez a dokumentum.

Az SKV készítése során felhasznált adatok a KSH-tól, a megyei területrendezési terv felülvizsgálatához készült helyzetelemzésből, a megyei koncepció felülvizsgálatához és a megyei területfejlesztési programhoz készült helyzetértékelésből, a megyei klímastratégiából, a megyei és az országos környezetvédelmi programokból és az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszerből származnak.

1.7 A környezeti értékelés szempontjai

A programoknak a fenntartható fejlődés szempontjából nem valamilyen határértékrendszernek kell megfelelniük, hanem meghatározott elveknek, prioritásoknak, céloknak, mivel jellemzően a tervezés ilyen korai szakaszában az egyes beavatkozásokról nincsenek határértékek figyelembevételét lehetővé tevő részletes információk. Meghatározhatók azonban olyan vizsgálati szempontok (továbbiakban: SKV szempontok), melyek a megyei program végrehajtása során várható környezeti változások minősítésének alapját képezhetik. Az uniós és nemzetközi környezetpolitikai és fenntarthatósági stratégiai szintű dokumentumokra épülő, ugyanakkor a hazai sajátosságokat messzemenően figyelembe vevő és a Magyar Országgyűlés által elfogadott két legfontosabb, legátfogóbb környezetpolitikai dokumentumában foglalt célok figyelembevételével alakítottuk ki az általunk használt SKV szempontokat. Egyrészt a

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia¹ (NFFS) másrészt pedig a IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020² (NKP-4) és a most készülő NKP-5 céljaira és kulcs- illetve stratégiai eszközeihez kapcsolódva alakítottuk ki (lásd 3. táblázat).

NFFS	1. SKV szempont <i>Anyag- és energia igénybevétele</i>	2. SKV szempont <i>Területek használata és az ökoszisztémák állapota</i>	3. SKV szempont <i>Anyag- és energia kibocsátása</i>	4. SKV szempont <i>Emberi és intézményi környezeti kompetencia</i>
NFFS célok a természeti erőforrások területén	- Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése - Termelési technológiai korlátok vagy termékszabványok érvényesítése - A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása	- Területhasználat, beépítettség - Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása - A biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások degradációjának megakadályozása	- Termelési technológiai korlátok vagy termékszabványok érvényesítése - Az embert érő környezeti terhelés csökkentése	A nemzet fenntarthatósági politikájának átfogó célja a folytonosan változó társadalmi-humán-gazdasági-természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása.
NFFS természeti erőforrások fenntarthatósági kulcsterületei	- Természeti erőforrások igénybevétele: anyagáramok - Biológiai sokféleség és erdők - Éghajlatváltozás és energiafelhasználás	- Területhasználat, beépítettség - Biológiai sokféleség és erdők	- Környezeti elemek minőségi állapota, szennyezés - Biológiai sokféleség és erdők	- A tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban - A fenntarthatóság értékeinek és gyakorlatának megjelenése az élethosszig tartó tanulás teljes folyamatában

1. táblázat Az SKV kritérium rendszer és az NFFS céljaival és kulcs területeivel való összhang

Az NFFS céljai, kulcsterületei, illetve a NKP célok és stratégiai eszközök mindegyike besorolható és tartalmuk értelmezhető valamely SKV szempont témakörébe. Az NFFS felépítéséből és szemléletéből eredően a 4. SKV szempontozáshoz illeszkedő, azokat lefedő területek, nem a természeti erőforrások, hanem a NFFS átfogó célja és a társadalmi és emberi erőforrások céljai között találhatók (lásd NFFS 6. és 7. fejezeteit). Az általunk meghatározott SKV szempontok teljes körben lefedik az NFFS és az NKP témaköreit, ami úgy biztosítható, hogy egyes célok több SKV szempont alatt is megjelenjenek.

¹

<https://www.nfft.hu/documents/1238941/4101589/Nemzeti+Fenntartható+Fejlődési+Keretstratégia.pdf/4ee5e5a1-4bbc-4433-8245-dd2f52a4e667?t=1580132846319>

² http://www.biodiv.hu/convention/cbd_national/fol444566/iv-nemzeti-kornyeztvedelmi-program

Az általunk meghatározott SKV szempontok teljes körben lefedik az NFFS és az NKP témaköreit, ami úgy biztosítható, hogy egyes célok több SKV szempont alatt is megjelennek

Mindkét dokumentum környezeti, fenntarthatósági célokat fogalmaz meg, amely célok az SKV szempontok által érintett környezethasználati témaköröket érintően valósulnak meg. Az SKV szempontok teljes körűen lefednek minden környezetet érintő intézkedést, tevékenységet, illetve a környezeti elemekkel és rendszerekkel való viszonyt és bánásmódot meghatározó, befolyásoló emberi és intézményi környezeti kompetenciákat. Az SKV szempontok elősegítik, hogy a különböző ágazati beavatkozások nyelvére fordítsuk, mechanizmusaihoz illesszük a környezeti elemek és rendszerek összetett összefüggéseit. Segíti a környezeti célok koncentrált és együttes figyelembevételét.

NKP	1. SKV szempont <i>Anyag- és energia igénybevétele</i>	2. SKV szempont <i>Területek használata és az ökoszisztémák állapota</i>	3. SKV szempont <i>Anyag- és energia kibocsátása</i>	4. SKV szempont <i>Emberi és intézményi környezeti kompetencia</i>
NKP célok	- Hozzájárulás a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához - Az emberi egészség és az életminőség környezeti feltételeinek javítása, a környezetterhelés hatásainak csökkentése - Az erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése és körforgásos működésének erősítése. - A klímaváltozáshoz való alkalmazkodási képesség javítása - A környezetbiztonság javítása	- Hozzájárulás a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához - Természeti értékek és erőforrások védelme, helyreállítása, fenntartható használata. - A klímaváltozáshoz való alkalmazkodási képesség javítása	- Hozzájárulás a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához - Az erőforrás-takarékosság és a hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése és körforgásos működésének erősítése. - A környezetbiztonság javítása - A klímaváltozáshoz való alkalmazkodási képesség javítása	- Hozzájárulás a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához - A társadalom környezet tudatosságának erősítése - A klímaváltozáshoz való alkalmazkodási képesség javítása
NKP stratégiai eszközei		- Környezetvédelem a területpolitikában - Környezetvédelem a településpolitikában		- A környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése - Társadalmi részvétel, környezeti információ - Stratégiai tervezés, környezeti kutatás, fejlesztéspolitika - Közreműködés az Európai Unió környezetpolitikájának fejlesztésében és végrehajtásában - Nemzetközi együttműködés

				• Jogi szabályozás és jogalkalmazás
--	--	--	--	-------------------------------------

2. táblázat

Az SKV szempont rendszer és az NKP-4 céljaival és stratégiai eszközeivel való összhang

Célunk az volt, hogy a Konceptió és a Program tervezése és végrehajtása szempontjából jól használható néhány kritérium köré csoportosítsuk a környezeti vizsgálati szempontokat, amelyekhez akár indikátorok, hatásirányok és intenzitások is kapcsolhatók a későbbi részletesebb tervezési szinteken, illetve minden döntéshozó számára világos üzenetként megfogalmazhatók legyenek.

Első szempontként (**1. SKV szempont**) az **anyag és energia igénybevétele**, felhasználása témakörét emeltük ki, mivel számos stratégia és szabályozás tartalmazza, nemcsak környezeti, hanem gazdasági eredményességi szempontból is hangsúlyozza az erőforrás-, anyag- és energiafelhasználás tekintetében, a mindenekelőtt takarékos, majd hatékony működés követelményét, mint a hulladéktermelés és erőforrások pazarlásának megfékezésének kritikus tényezőjét. A gazdasági szereplők számára is egyértelműek az üzleti érvek: mivel az EU-ban működő gyártó cégek átlagosan 40 %-ot költenek anyagokra, a takarékos anyaghasználat, a zárt rendszerű modellek alkalmazása növelhetik nyereségességüket, miközben megvédhetik őket az erőforrások ingadozásaitól.³

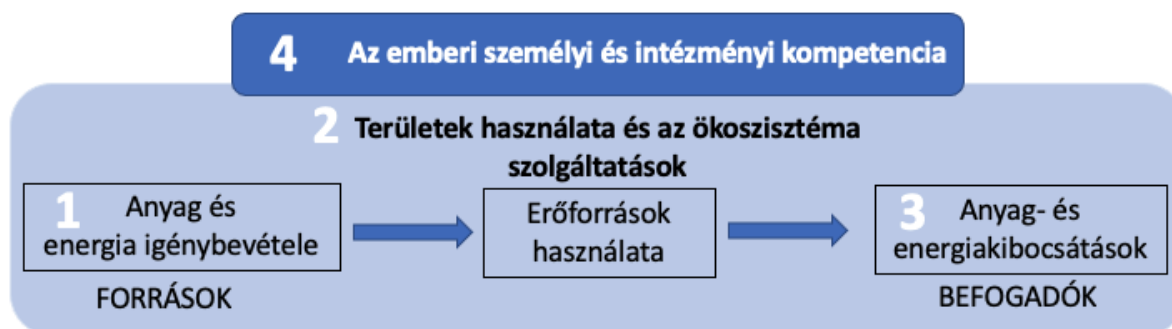
A második SKV szempont (**2. SKV szempont**) a társadalmi, gazdasági és természeti folyamatok során igénybe vett **területek használatának** mértéke, jellege és az **ökoszisztémák állapota**, befolyásolását, alakulását érő hatások, amelyet a különböző minőségű, helyzetű biológiai aktivitás, ökoszisztéma szolgáltatás jellemez, vagy eseti, tartós vagy végleges lefedés, biológiailag halott, inaktív felületekké alakíthat át.

A harmadik SKV szempont (**3. SKV szempont**) az **anyag- és energiakibocsátás**, beleértve a szennyezés, terhelés és áthelyezés témaköreit is. A rendszerben kezelt kibocsátás nem szükségszerű, hogy károsító, szennyező módon valósuljon meg, hanem ahogy az életciklus szemlélet alkalmazása és a körforgásos gazdaság gyakorlata is mutatja megfelelő módon alakítva, folyamatba építhető eleme a működésnek a kibocsátás (lásd komposztálás).

Az operatív programokban foglalt beavatkozások hármasszempontú hatásmechanizmus tényezőit különböző irányba és mértékben befolyásolhatják az 4. ábrán látható egyszerűsített kapcsolatrendszerben. A három szemponthoz kapcsolódik egy negyedik összefogó, átfogó elem is, mégpedig az **emberi és intézményi kompetencia**⁴ (**4. SKV szempont**), beleértve az embert és az általa létrehozott intézmények működését, ahogy a saját kultúrájával, értékrendjével és szabályozási mechanizmusaival az **anyag- és energiafelhasználást**, illetve **kibocsátást**, valamint a rendelkezésre álló **területeket** kezeli, kezelni képes. Az ezen négy szempont témakörét érintő beavatkozások iránya és mértéke határozza meg alapvetően a programok által környezetre gyakorolt hatások jellegét, illetve a hozzájuk köthető környezeti konfliktusokat.

³ A tisztább és versenyképesebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv, Európai Bizottság, Brüsszel, 2020.3.11.

⁴ kompetencia alatt értve a tudás, a tapasztalat, a készség, képesség és a felhatalmazás, szabályozottság témaköreit

1. ábra Az SKV szempontrendszer összefüggése

Az SKV folyamatában a hatások vizsgálata során és összesített formában is feltárjuk a program prioritás tengelyei, esetenként beavatkozásai szintjén a három tényezőt érintő hatások irányát, ahol lehet intenzitását is.

A 2. fejezetben bemutatjuk a Koncepció céljait és a Program prioritástengelyei alá tartozó beavatkozásokat. A környezeti hatások értékelésénél arra kívánunk választ adni, hogy a tervezett célok és beavatkozások vajon befolyásolhatják-e akár közvetlenül, akár közvetve a környezeti elemek/rendszerek állapotát, befolyásolják-e a védett értékek megőrzési lehetőségeit vagy az emberi egészséget.

A különböző fejlesztések megvalósítása során valószínűsíthető környezeti hatások a 3. táblázatban bemutatott **környezeti tényezőkhöz kapcsolódva, elvárások, alapelvek mentén** értékelhetők az SKV szempontok keretében, kedvezően vagy éppen hátrányosan. Az elvárások országos célkitűzések.

SKV szempontok (4)	Környezeti elemek és rendszerek (SKV rendelet szerint)	Érvényesítendő elvárások, alapelvek (25)
1. Anyag és energia igénybevétele	A környezeti elemekre (földre, levegőre, vízre, élővilágra, emberre) ható tényezők Klímára ható tényezők A hulladékképződést, illetve a képződő hulladék káros hatásait, veszélyességét befolyásoló tényezők	1 Vízkezeléssel való takarékos bánásmód érvényesítése. A vízkivételek csökkentése a rendelkezésre álló megújuló vízkészletek 20%-áig, a vízfogyasztás tudatosítása, takarékos vízhasználat, a vízfelhasználás hatékonyságának javítása. 2 Ésszerű, beosztó gazdálkodás a nem megújuló természeti erőforrásokkal, az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terhelések megelőzése, csökkentése, újrahasznosítás előnyben részesítése. Energiatermelésre csak a nem újrafeldolgozható termékek használata, a hulladéklerakás megszüntetése, a magas szintű újrafeldolgozás biztosítása. 3 A megújuló energia részarányának növelése a bruttó végső energia-felhasználáson belül legalább 21%-ra, a közlekedésen belül pedig legalább 14%-ra 2030-ra. A közlekedési célú kőolaj-felhasználás növekedésének visszafogása (2030-ig legfeljebb 10%-kal nőjön). Kevesebb és tisztább energia felhasználása a közlekedési szektorban, a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás csökkentése évente átlagosan 1 %-kal. 4 Energiatakarékosság, energiahatékonyság javítása. Az erőforrás és energiatakarékos, illetve erőforrás-hatékony, összekapcsolódó mobilitási és energetikai alkalmazások, rendszerek, technológiák arányának jelentős mértékű növelése. Az elsődleges energiafogyasztás csökkentése Magyarország végső energiafelhasználása 2030-ban ne haladja meg a 2005 évi értéket (785 PJ), illetve, ha meghaladja, akkor a növekmény kizárólag karbonsemleges forrásból származzon. Annak elérése, hogy

		valamennyi új építésű épület közel nulla energiaigényű, az anyagfelhasználás tekintetében hatékony legyen.
2. Területek használata és az ökoszisztémák állapota	A környezeti elemekre (földre, vízre, élővilágra, épített környezetre, ez utóbbi részeként az építészeti és régészeti örökségre) ható területek fedettségével, használatával összefüggő tényezők A környezeti elemek rendszereire, folyamataira, szerkezetére, különösen a tájra, településre, természeti (ökológiai) rendszerre, a biológiai sokféleségre ható területhasználati és fedettségi tényezők Emberek egészségi állapotában, valamint társadalmi, gazdasági helyzetére ható területhasználati feltételeire ható tényezők.	1 Tájkarakter, tájpotenciál erősítése és a természetes felszín borítású, zöldinfrastruktúrával, zöldfelületekkel borított területek arányának növelése és fenntartható kezelése, a vízbázisok és vízpartok, a talaj és a biológiai sokféleség védelmi funkciójának erősítése, illetve a települési és gazdálkodási tevékenység klíma-ellenállóképességének javítása, az emberi egészség javítása, megőrzése érdekében. A biológiailag inaktív felület növekedésének mérséklése és az inaktív felületek bioaktivitásának növelése, a kibocsátás hatásait mérséklő felszínborítottság növelése. 2 Talajromlás megállítása, helyreállítása, a talaj vízmegtartó-képességének javítása, szervesanyag-tartalmának növelése, a talajkészletek mennyiségének és minőségének fokozott védelme, termékenységének hosszú távú fenntartása. 3 Víz helyének biztosítása, védelme a tájban, a települési környezetben és a gazdálkodási területeken a lehető legtermészetesebb módon, ezzel az árvizek, kiszáradások és haváriák megelőzése. 4 Települési területek ökológiai, funkcionális, műszaki és esztétikai állapotának javítása, egészségkárosító hatásainak mérséklése, közösségi funkciók térnyerésének biztosítása. 5 Védett és nem védett területek (örökségvédelmi és Natura 2000 is) és az ökoszisztémák állapotának, működésének biztosítása és helyreállításának elősegítése, károsításuk és veszélyeztetésük megelőzése. Élőhelyek és vadon élő fajok helyzetének számottevő és mérhető javítása. Leromlott ökoszisztémák 15%-ának helyreállítása.
3. Anyag- és energia kibocsátás	A környezeti elemekre (földre, levegőre, vízre, élővilágra, épített környezetre, építészeti és régészeti örökségre, az ember egészségére) ható tényezők A hulladékkezelést, illetve hulladék káros hatásait, veszélyességére, környezetre gyakorolt hatásait befolyásoló tényezők	1 Az élővilágot és élőhelyeit veszélyeztető kibocsátások és terhelések megelőzése, mérséklése, beleértve a tájidegen, vagy az őzönfajok és a biológiai allergének elleni védekezést is. 2 Levegőminőség javítása. Olyan levegőminőség elérése, amely az emberi egészségre és a környezetre nézve nem jelent számottevő ártalmat és kockázatot, beleértve a beltéri levegő minőségének javítását. 3 Zaj és rezgés, illetve a fényszennyezés okozta terhelések, veszélyeztetés megelőzése és mérséklése 4 A vizeket és a talajt érő szennyezések megelőzése és mérséklése, beleértve az ivóvizek és a fürdővizek biztonságának növelését. A felszíni és felszín alatti víztestek jó ökológiai állapota, potenciáljának, kémiai állapotának és mennyiségi állapotának elérése, terhelések csökkentése. 5 Környezet-biztonság növelése a fenntartható hulladékgazdálkodással és a vegyi anyagok által okozott káros hatások, balesetek megelőzésével, mérséklésével. Kármentesítés: a szennyezettség mértékének csökkentése, felszámolása és monitorozása. 6 Hulladékgazdálkodás fenntarthatóság alapelveinek megfelelő kialakítása: keletkezésük megelőzése, veszélyességük csökkentése; szelektív gyűjtés; hasznosítása; biztonságos ártalmatlanítás. A hulladék keletkezésének megelőzése, 1 főre jutó mennyiség csökkentése. A fogyasztásra alkalmas élelmiszer- maradékból származó hulladék mennyisége felére csökkentése. Építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás és az ásványkincsek

		védelve. A nem veszélyes építési-bontási hulladék minimum 70 %-ának újrafeldolgozása.
4. Emberi és intézményi kompetencia	Az emberi egyéni, társadalmi, gazdasági helyzetét, életminőségét befolyásoló környezeti elemek és rendszerek kezelését, a hozzájuk való alkalmazkodást lehetővé tevő kompetenciákat befolyásoló tényezők.	1 Természeti adottságaink, értékeink, lehetőségeink és korlátaink megismerése (társadalmi bevonás és tudományos megalapozottságú elemzések, környezeti szempontok integrálása az egyes szektorok döntéshozatali folyamataiba, komplex monitoring rendszer, célirányos kutatási-fejlesztési, innovációs tevékenységek) és széleskörű megismertetése. 2 A környezeti eltartóképességet, mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni: fenntarthatóbb és az erőforrások hatékonyabb felhasználásán alapuló gazdasági szerkezet irányába történő elmozdulás, gazdasági növekedés és a környezetkárosítás függetlenítése. 3 Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a hatások mérséklésének és az egyéni, társadalmi, illetve intézményi válságállóság (reziliencia) képességének fejlesztése. 4 A fenntarthatósággal kapcsolatos értékek erősítése, a kulturális hagyományok felélesztése, a kulturális sokszínűség elismerése, szellemi, a táji identitás, a tárgyi és az épített örökség megőrzése, az értékek kibontakoztatása, fenntartható használata. 5 Fenntarthatóságot szolgáló hétköznapi élet stratégiákkal kapcsolatos ismeretek átadása. A környezettudatos szemlélet népszerűsítése, fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a természet-, környezet- és energia-tudatosság erősítése. 6 Területi és ágazatközi együttműködési kultúra fejlesztése. 7 Mobilitási igények és szükségletek mérséklése mellett környezetbarát és alacsony kibocsátású közlekedési módok ösztönzése. 2030-ra a 300 km-nél hosszabb távolságú közúti áru fuvarozás 30%-át, 2050-re pedig 50%-át más közlekedési módoknak kell átvállalni.

3. táblázat

A környezeti tényezőkhez kapcsolódóan az SKV szempontok keretében megfogalmazott országos szintű elvárások, amelyekhez a megye hozzájárulhat

A hatások hozzájárulásának irányát és becsült intenzitását vizsgáljuk egy ötfokozatú skálán az SKV szempontok és a hozzájuk tartozó kritériumok alapján. Az intézkedéseket környezeti hatásaik szerint elméletileg több csoportba sorolhatjuk az alábbi **intenzitásuk és irányuk** szerint. 5-ös skála, amely irányokat jelöl célokhoz való hozzájárulást, vagy a hatások irányát:

- **+2** – jelentős javulást eredményezhet
Kifejezetten és egyértelműen a környezet állapotának javítására szolgáló célok és tevékenységek
- **+1** – potenciálisan javulást eredményezhet
A támogatandó célok és tevékenység miatt valószínűsíthető a környezeti állapotának javulása, de ez vagy nem derül ki a jelenlegi leírásból, vagy áttételesen valósul meg (pl. hatékonyabb energia- vagy anyagfelhasználás).
Megfelelő tervezési paraméter, támogatási elvadás megválasztásával azzá tehető.
- **0** – nem azonosítható jelentősebb a hatása
Közvetlen és nyomon követhető közvetett környezeti hatások, a támogatandó célok és tevékenységek megvalósulása miatt, nem várható, legfeljebb csak igen közvetetten, áttételesen befolyásolhatják a környezet állapotát.
- **-1** – potenciálisan ronthat a helyzeten
A támogatandó célok és tevékenység miatt valószínűsíthető a környezet állapotának romlása, de ez vagy nem derül ki a jelenlegi leírásból, vagy áttételesen valósul meg (pl. hatékonyabb energia- vagy anyagfelhasználás).
- **-2** – jelentősen ronthat a helyzeten

Kifejezetten és egyértelműen a környezet állapotának veszélyeztetését, károsítását eredményező célok és tevékenységek.

Megjegyzés:

Olyan célok és tevékenységek, melyeknél egyértelmű, hogy környezeti állapot változást eredményeznek, de ennek kedvező, kedvezőtlen vagy elfogadható volta jelentősen függ a megvalósítás módjától, a várható két értéket együtt szerepeltetjük pl. 1 (-1) (Ezek azok az intézkedések, amelyekre leginkább oda kell figyelni környezeti szempontból.)

2 Vizsgálat tárgyát képező koncepció és program ismertetése

2.1 A koncepció összefoglaló ismertetése

A megye Jövőképe

Komárom-Esztergom megye számára kiemelt fontosságú, hogy erős pozícióját az ország gazdaságában fenntartsa, közép-európai pozícióját megtartsa, erősítse, a lakosság életminőségének javulását biztosítsa. A területfejlesztés nagy kihívása, hogy úgy kell megtartani a tőkevonzó képességet, és a multinacionális tőke iránti nyitottságot, hogy közben mindent meg kell tenni a globális válságjelenségeknek való kitettség csökkentése érdekében. Az előbbi biztosít kiemelkedő pozíciót a jövedelemtermelés, a foglalkoztatás, a korszerű munkakultúra elsajátítása terén, míg a globális hatásokból eredő gazdasági, társadalmi és környezeti válságjelenségeket helyi szinten kell kezelni. Ez fejeződik ki a megye ma is érvényes jövőképe szlogenjében: STABILAN AZ ÉLVONALBAN.

A területfejlesztési koncepció felülvizsgált és módosított változata a jövőképet kiegészíti az új fejlesztések fő törekvéseinek irányt adó három megcélzott értékkel (kulcsfogalom), melyek az előttünk álló ciklus lehetséges és kívánatos céljait, lényegi folyamatait, indikátorait keretbe foglalják.

EGYENSÚLY: Kiegyenlített hatások állapota, amelyben ellentétes erők, célok, szándékok egyformán fontosak, hatásosak. Békés állapot, amelyben az ellenirányú befolyások, törekvések nem akadályozzák egymás működését.

STABILITÁS: Tartós nyugalmi helyzetű rendszer, vagy egyenletes mozgási állapot; egy folyamat, állapot fennmaradása egy minőségi szinten. A stabilitás az összetett rendszereknek az a tulajdonsága, hogy önmaguktól képesek visszatérni korábbi vagy azt közelítő, új egyensúlyi helyzetükhöz, a külső hatások megszűnése, kiküszöbölése után.

MINŐSÉG: Értékelő megjelölés, a hibátlanság mértéke, fontos jellemzők együttese, amelyek tükrözik a dolgok, folyamatok, jelenségek lényegét, adott esetben karakterét (máshoz hasonlító és mástól megkülönböztető tulajdonságok összessége).

A koncepció a megyei helyzetértékelés alapján, az ott feltárt változások és folyamatok elemzésével, a lehetséges forgatókönyvek átgondolásával, az alábbi átfogó és stratégiai célok kitűzésével, majd azok megvalósításával tartja lehetségesnek a jövőképben vázolt társadalmi, gazdasági és térszerkezeti „célállapot” elérését. Komárom-Esztergom megye **fejlesztésének átfogó céljai**, valamint az azok elérését szolgáló területi és specifikus stratégiai fejlesztési célkitűzések, a horizontálisan (bármely fejlesztés során) érvényesítendő horizontális célokkal kiegészülve, szorosan kapcsolódnak az országos fejlesztési dokumentumokban meghatározott célrendszerekhez, mivel az országosan kitűzött célok elérése Komárom-Esztergom megye érdekeit is jól szolgálja. A felülvizsgált jövőkép és célrendszer leírása, azok időtávjában történik, mint jelen idejű, a tervezési szakasz végén elért állapot bemutatása. A jövőkép és az átfogó célok időtávja 2030-ig, a stratégiai célok időtávja 2027-ig szól. A stratégia célok rendszere **3 területi és 4 specifikus célt tartalmaz**, a ciklus prioritásainak megfelelően a területiségre fókuszáltnak, a specifikus fejlesztési célokkal integráltnak. **A horizontális célok a célrendszer minden szintjére kifejtik hatásukat**, ezzel elősegítve a jövőkép megvalósulását. **Az átfogó célok alatt iránykijelölések, a stratégiai célok alatt fejlesztési fókuszok kerültek meghatározásra.** Ezek alapján a felülvizsgált koncepció öt prioritást jelölt meg.

KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE: ÁTFOGÓ CÉLOK

A1 Lépéstartás a tudásalapú társadalom és az IT vezérelt gazdaság fejlődésével

Irányelvek:

1. Növekedés központúságról – minőségre helyezni a hangsúlyokat az IT vezérelt gazdasági központokban
2. Értékközlés, fejlesztés mind az emberkincsekre, mind a kulturális és a természeti értékekre vonatkozóan; a települési környezetre pedig a hagyományőrző modernizáció gyakorlatának érvényesítése
3. Az éghajlatváltozás, a klímaválság és a kibontakozó gazdasági válság hatásainak kiegyensúlyozása, az urbanizált tájak és a megye vidéki tájainak stabilan működő rendszereinek kialakításával

A2 Városok – Városeyüttetek – Urbanizált táj fejlesztése

Irányelvek:

1. Városeyüttetek megalakításának kiemelt támogatása. A városok közötti együttműködést erősítő- felépítő támogatási eszközök, méretgazdaságos üzemeltetési - szolgáltatási rendszerek
2. Az urbanizált tájak fejlesztési stratégiájának kidolgozása - kék - zöld öko és közlekedési hálózatok, funkcionális kapcsolódások
3. A város és szomszédos települések, valamint a táji környezet fejlesztéseinek együtt kezelése, kompaktság megtartása

A3 A vidéki tájak új egyensúlyának elérése

Irányelvek:

1. Stabil környezeti feltételrendszer hosszú távú megőrzése, erőforrás gazdálkodás, a települések és táji környezetük együtt kezelése, település-és tájkarakter erősítése
2. Táji, természeti adottságokhoz illeszkedő tájhasználat megvalósítása, okszerű területhasználat. Natúrparkok és az erdőgazdaságok, erdőgazdaságok-önkormányzatok közötti együttműködést erősítő támogatási eszközök, vidékfejlesztési közösségek és szerepük megerősítése
3. Ökoszisztéma szolgáltatások széles körű bővítése, a dombvidéki tájak harmonizáló gazdaságfejlesztési stratégiájának kidolgozása
4. Erős vidéki közösségek kialakítása, települési, táji identitás növelése

KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE: A MEGYE TERÜLETI STRATÉGIÁI CÉLJAI

T1 “Városhálózati csomópont térségi és belső integrációja” stratégiai célterület területfejlesztési fókuszai

1. Városteréség megerősítése

- A kohézió erőteljes gyorsítása a térképen maradás feltétele - Budapest-Tatabánya-Győr Járműipari beszállítói klaszter, energiagazdálkodás, gazdasági diverzifikáció
- Tatabánya fenntartható integrált városfejlesztési programja, ami kihat a város vonzáskörzetére is

2. Többpólusú nagyváros

- Budapest – Győr –Pozsony –Bécs növekedési tengely fontos csomópontja, erős szerepe a tengely tagolása, a komáromi és esztergomi tengelyek erősítő szerepével.
- Kompakt térszervező szerep erősítése – szolgáltatások - Tatabánya, Tata, Oroszlány, Komárom. Városi miliő - élhetőség – kultúra - műemlékek – Identitáserősítő városmegújítás. Területgazdálkodás: meglévő ipari parkok, barnamezős területek.

3. Többcélú komplex tájfejlesztés (klímakompenzáció)

- Által-ér völgy komplex vízgazdálkodásra alapozott, integrált erőforrás és környezetgazdálkodásának tervezése és rendszerbe szervezett kibontakoztatása, rekreációs és minőségi városkörnyék fejlesztés. Térségi együttműködésen alapuló struktúra terv kidolgozásával megalapozottan, ütemezett program szerinti integrált vízgazdálkodás, természet - táj- és környezetfejlesztés.
- A beavatkozások középpontjában a sokszínű, arányos tájhasználatra és a helyi gazdaságokra alapozott rekreáció és turisztika áll. A vízgyűjtő terület egészére vonatkozó, tagolt program, differenciáltan kezeli a szűkebb városkörnyéki funkcióbővítő projekteket és a tájépítő/megújító programozott rendszerépítő beavatkozásokat.
- Identitásépítő tájfejlesztés.

4. Behálózás - elérhetőség

- 1-es új nyomvonalra helyezése – az új szárligeti csomóponttól Tatabánya Környe Vértesszőlős, Tata – szakasz elkerülésével – M1 autópálya új tatabai csomópontjáig
- Tatabánya, Tata IMCS; közös közösségi közlekedés
- Tata – Oroszlány – Mór közút
- M1 új Mocsai csomópont
- Komárom – M1 - M13-as
- Neszmély – Dunaradvány közötti kompjarat, kompikötő és kompikötőhöz vezető út

T2 “Komárom tengely és hídfőváros térsége kapcsolódásainak és sokszektorú gazdaságának erősítése” célterület területfejlesztési fókuszai

1. Kapcsolódások megerősítése - hálózatosodás

- észak-déli gazdasági-közlekedési tengelyek, közúti keresztengelyek továbbfejlesztése kapcsolódás a tervezett mocsai csomópontra
- vasúti szolgáltatások fejlesztése, Komárom – Esztergom (Duna-mente)
- Határon átnyúló intézményi és gazdasági és közlekedési (közösségi) kapcsolatok

2. Kisalföldi agrárgazdaság és élelmiszeripari együttműködés felépítése versenyképes és fenntartható élelmiszervertikum megerősítése

3. Turisztika – Integrált örökséggazdálkodás

- széles körű adottság-gazdálkodás az épített, táji, természeti, kulturális értékekre építve
- Dunamente Turisztikai Térség (szlovák-magyar országhatárokon átnyúló turisztikai célterület), Komárom és térsége turisztikai „zászlóshajó”, - komplex turizmusfejlesztés célterülete, Bakonyalja Natúrpark szelíd turizmusfejlesztés célterülete, Bakonyalji TDM szervezetfejlesztés
- Aktív és örökségturizmus, agroturizmus
- Limes, római örökség, Eszterházy táj, bábolnai és a kisbéri lovas hagyományok, ászári borászati hagyományok
- hálózatosodás - kerékpárút, lovas, gyalogos és vízi túraútvonalak

4. Komplex tájfejlesztés

- a Cuhai-Bakony-ér, a Concó és a Császár-ér mélyfekvésű völgyeinek markáns kék-zöld tengelyekké fejlesztése, melyek kapcsolódást biztosítanak a Bakonyalja és a Duna-menti ökológiai, zöld hálózatokkal és a kis vízfolyásokkal
- a kék-zöld tengelyekre fűződő vagy kapcsolódó integrált gazdaságok, gazdálkodási rendszerek fejlesztése, táji adottságokra épülő nedvességgazdálkodás
- a Győr-Tatai teraszvidék, Igmánd-Kisbéri-medence intenzív termelő tájain zöld infrastruktúra fejlesztése (erdősítés, zöldítés, agrár-erdészet)
- a bakonyalji dombsági tájak változatos természeti adottságainak erőforrásként történő kamatoztatása (kiszívfolyás-völgyekkel tagolt erdő - gyepek - szántók - szőlők - kertek mozaik, rurális települési tájak, agrár és aktív turizmus célterülete, ökológiai gazdálkodás célterülete)

T3 “Esztergom tengely és hídfőváros térsége többirányú integrációjának és örökséggazdálkodásának erősítése” célterület területfejlesztési fókuszai

1. *Kapcsolódások - hálózatosodás*
 - Észak-déli gazdasági-közlekedési tengely és logisztikai rendszerek továbbfejlesztése, erőteljes rákapcsolódás az európai folyosókra
 - Esztergom, a Városok városa (integrált helyi városfejlesztési programok)
 - Esztergom-Párkány térségi szervező szerepének közös tervezése, a munkamegosztás megerősítése
 - Esztergom-Komárom(Győr)elővárosi vasúti közlekedés fejlesztése
2. *Határon átnyúló intézményi és gazdasági és közlekedési (közösségi) kapcsolatok*
3. *Turizmusfejlesztés, integrált örökséggazdálkodás a világörökség-(várományos) területekre fókuszálva, helyi gazdaságra épülő „traded jellegű” szolgáltatási kínálat felépítése*
4. *Dombvidéki térségek élhetőségének térségi szinten összehangolt fejlesztése, a komplex dombvidéki tájgazdálkodás szervezeti, intézményi és társadalmi feltételeinek továbbépítése*
A táj stabilitását és a helyi gazdaság diverzifikációját erősítő agrárvertikum támogatása

A MEGYE SPECIFIKUS STRATÉGIAI CÉLJAI

S1 Gazdasági fókuszok, a gazdaság diverzifikációja cél területfejlesztési fókuszai

1. Regionális pozicionálás - északnyugat-magyarországi gazdaságfejlesztési zóna, határ menti együttműködések, kiemelkedő ágazatok
2. Diverzifikált mezőgazdaság, ipar és gazdasági szolgáltatásfejlesztés,
3. Körforgásos gazdasági struktúrák fejlesztése

4. Hálózatosodó minőségi turizmus szervezetfejlesztés, turisztikai brandépítés,

S2 Válaszok az éghajlatváltozás kihívásaira – integrált tájgazdálkodás cél területfejlesztési fókuszai

1. Által-ér völgy komplex fejlesztése és a Duna-mente térség árvízvédelme
2. Klímastabilitást nyújtó erdő- és vízkészlet-gazdálkodás megvalósítása
3. Intenzív termelő táj zöld és kék infrastruktúrával történő fejlesztése
4. Változatos felszín borítású dombsági tájak élhetőségének erősítése
5. Natúrparkok szerepének megerősítése, inkubátor jellegű tájközpontokká történő fejlesztése, TÁJKARTA megállapodások elfogadása „tájgazda” partnerségi hálózatok kialakítása

S3 Kisvárosok és mikrotérségi központok átfogó modernizációja cél területfejlesztési fókuszai

1. LAKÓTERÜLETI VONZERŐ FEJLESZTÉSE – TELEPÜLÉSI TERÜLETEK ÚJRAHASZNOSÍTÁSA (infrastrukturális beavatkozások, várostérségen belüli gyors elérhetőség, átszállópontok komfortjának növelése, lakóterületi forgalomcsillapítások, zöldítések, helyi zöldfelületi fejlesztések, identitás erősítése)
2. MINŐSÉGI VÁROSIASODÁST ELŐSEGÍTŐ FEJLESZTÉSEK ÉS AZOK ÖSSZEHANGOLÁSA (klímavédelmi beavatkozások, többközpontúság esetén helyi központok fejlesztése, szolgáltatásfejlesztés, sport, rekreáció fejlesztése)
3. KISVÁROSOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE – MIKROTÉRSÉGI KÖZPONTOK ERŐSÍTÉSE (elérhetőség javítása, közösségi közlekedés összehangolása, oktatási együttműködés helyi gazdálkodókkal - gazdálkodók együttműködésének támogatása, kulturális hálózatok)

S4 Az emberkincs óvása és erősítése – képzés, egészség, szociális gondoskodás cél területfejlesztési fókuszai

1. Oktatás és képzés terén ld. A1 átfogó cél irányelvei a tudásalapú társadalom és az IT vezérelt gazdaság tovább építésére vonatkozóan
2. Egészségügyi és szociális szakdolgozók (orvosok és ápolók) munka- és életkörülményeinek javítása, magas szintre emelése, a pályán maradás és a szükséges létszámnövelés elősegítése
3. Az egészségügyi infrastruktúra és eszközellátottság fejlesztése, valamint a digitális technológiák alkalmazásának támogatása
4. Gyermek-egészségügy és idősgondozás feltételrendszerének mennyiségi és minőségi javítása
5. Hátrányos helyzetű gyermekek korai fejlesztését, alapkompétenciák megszerzését, felzárkózást segítő komplex programok
6. Helyi és megyei esélyegyenlőségi programok megvalósítása
7. Továbbtanulás ösztönzése a rászoruló társadalmi csoportok körében ösztöndíjakkal, patrónusi hálózat működtetésével
8. A fiatalok, a képzett munkaerő helyben tartása, „visszavárása” gyakornoki programok, lakhatás támogatása

9. Kulturális infrastruktúra stabilizálása, a helyi és megyei identitástudat erősítése a kultúra eszközeivel

A MEGYE HORIZONTÁLIS CÉLJAI

H1 A reziliencia erősítése a halmozódó válságok ciklusában

ÁLTALÁNOSAN ÉRVÉNYESÍTENDŐ ELV, SZEMPONT

Amennyiben az ÁTFOGÓ ÉS A STRATÉGIAI CÉLOK mentén történik a támogatási rendszer felépítése, ennek megfelelően a források az ÁGAZATOK KÖZÖTT INTEGRÁLTAN és a TELEPÜLÉSEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉT INICIÁLÓ-TÁMOGATÓ-JUTALMAZÓ módon kerülnek felhasználásra, úgy ez STABIL, kihívásokat jól kezelő, EGYENSÚLYOS folyamatokat, MINŐSÉGI jövőépítést eredményezhet.

H2 Társadalmi és civil energiák

ÁLTALÁNOSAN ÉRVÉNYESÍTENDŐ ELVEK, SZEMPONTOK

A civil szervezeteken keresztül a felelősökhöz közvetlen és releváns információk juthatnak el, így társadalmilag is fenntartható, hosszú távon értékes fejlesztések valósíthatók meg. A CIVIL ENERGIÁK ÖSZTÖNZÉSÉT MINDEN SZINTEN POTENCIÁLKÉNT kell kezelni.

Az együttműködések egyik fő fókuszterülete a partnerségi részvételi tervezés a fejlesztési projektek megvalósításában és fenntartásában.

H3 Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és települési térségek felzárkóztatása

ÁLTALÁNOSAN ÉRVÉNYESÍTENDŐ ELVEK, SZEMPONTOK

A külterületi lakott helyek, majorok és a városi szegregátumok létfeltételeit javító, vagy azokat felszámoló beavatkozások során egyéb beavatkozásokkal is biztosítani kell, hogy NE ALAKULHASSANAK KI ÚJRA, VAGY ÚJ HELYEN TERÜLETI ÉS SZOCIÁLIS SZEGREGÁTUMOK.

A köznevelési hálózat el kell, hogy érje, a gyerekek családi háttéréből fakadó TÁRSADALMI KÜLÖNBBSÉGEK JELENTŐS CSÖKKENÉSÉT.

H4 Kompakt települések – települési térségek újrahasznosítása – területgazdálkodás

ÁLTALÁNOSAN ÉRVÉNYESÍTENDŐ ELVEK, SZEMPONTOK

TELEPÜLÉSEK KÖZÖS TERVEZÉSÉT előnyben kell részesíteni több települést érintő fejlesztések során, megyei koordinációval (pl.: 1-es sz. főút új nyomvonalának területbiztosítása, tájba illesztéssel, klímastabil tájfejlesztéssel; vagy kék-zöldinfrastruktúrák több települést érintő alrendszereinek fejlesztése esetén, tájkarakter alakítás során).

A beavatkozások, a településtervezés, a támogatott fejlesztések során törekedni kell a TELEPÜLÉS EGÉSZÉNEK MEGÚJÍTÁSÁRA, közvetlen érintettség esetén A FELHAGYOTT TERÜLETEK ÚJRAHASZNOSÍTÁSSAL EGYBEKÖTÖTT REHABILITÁCIÓJÁRA.

Tájképi, természetvédelmi szempontból érzékeny területeken történő fejlesztés, hasznosítás esetén (intenzív vagy extenzív, pl. sport, rekreációs cél) esetén – amennyiben a terület arra alkalmas -, törekedni kell a meglévő TÁJSEBEK FELHASZNÁLÁSÁRA, TÁJBAILLESZTÉSÉRE. A fejlesztések során figyelmet kell fordítani az ökológiai hálózatba illesztésre, a konnektivitás biztosítására, működő bányák esetén a folyamatos rekultiváció követelményének érvényesítésére.

Nagyüzemi mezőgazdasági területeken történő fejlesztések során a MAJOROK, PUSZTÁK, KÜLTERÜLETI ÜZEMI TERÜLETEK újrahasznosítására, megújítására kell hangsúlyt fektetni. (Pl. differenciált vidékfejlesztési célú újrahasznosítás, az agráriumhoz kapcsolódó helyi gazdasági célú hasznosítás, megújuló energia hasznosítás; rekreációs célú hasznosítás, mintaprojektek...)

A KONCEPCIÓ TERÜLETFELHASZNÁLÁSI ALAPELVEI

A területfelhasználás alapelve az ésszerű, termőföld-takarékos, környezetkímélő és klíma kompatibilis területgazdálkodás, mely a területi folyamatokra, fejlesztésekre komplexen értelmezendő.

A területgazdálkodásba beletartozik a települési területek hatékony felhasználása, a kompakt településszerkezet kialakítására való törekvés, a felhagyott területek újrahasznosítása, a termőföldek legszükségesebb esetben történő kivonása, természetvédelmi érdekek hatékonyabb érvényesülése. Ez annál is inkább fontos, mert a megye és várostérségeiben meghaladja a 2500 ha-t a beépítésre, fejlesztésre kijelölt területek mérete, miközben ezen kívül jelentős a felhagyott, barnamezős területek nagysága is. Mindemellett bizonyosan vannak olyan belterületi részek is, amelyek célzott hasznosítása csak részlegesen történt meg. Meglévő települési térségeink hatékony területfelhasználása jótékonyan hat a termőföld védelmére, a kialakult kék-zöld-infrastruktúrák fejlődésére, a településüzemeltetésre, nagyobb összefüggésekben kedvező kihatású a klímaválság eszkalációjának fékezésében is.

Meg kell teremteni azokat a feltételeket, hogy a természeti erőforrások felélése helyett, egyre szigorodó szabályozással és megfelelő támogatással a fejlesztők, önkormányzatok, az egyéb érdekelték egyre inkább a meglévő települési területek, barnamezős területek újrahasznosítása felé fordulnak. Ezeknek a területeknek a meglévő településszerkezetbe integrálása hosszú folyamat, ugyanakkor egyre sürgetőbb.

Ehhez indokolt, hogy az önkormányzatok stratégiai tervezés keretében felmérjék a területükön lévő felhagyott területeket, meghatározzák az adott terület fejlesztési irányait a helyi fejlesztési igények tükrében, a kialakult településszerkezetre figyelemmel, és megvizsgálják, milyen beavatkozásokra, milyen hozzávetőleges költséggel van szükség az adott terület újrahasznosítására. A stratégiai tervezésbe célszerű bevonni a lakosságot, a civil szervezeteket, valamint a jelentősebb gazdasági szereplőket is. Nagyobb mennyiségű barnamezős területek és több település esetén indokolt lehet katasztrofizálásuk, stratégiai tervezésük a megyei önkormányzat koordinációja mellett. A közös stratégia következetes végrehajtása mellett lehet sikeres ezeknek a területeknek a településszerkezetbe illesztése.

Mindemellett meg kell kezdeni a kijelölt beépítésre szánt területek felülvizsgálatát, javaslatot kell adni megfelelő ütemezésükre, visszasorolásukra. Ezzel egyrészt erőforrásokat takarít meg az önkormányzat, másrészt felértékeli a felhagyott területek jelentőségét, így nagyobb eséllyel kezdődhet meg hasznosításuk előkészítése. A visszasorolásra vonatkozó kártalanítási szabályok megkönnyítik az önkormányzatok ezirányú döntését, mert törvényi szinten előírják, hogy ha egy adott terület új szabályok szerinti használatba vétele nem kezdődött meg a kijelölést követő 7 évben, úgy a visszasorolásért kártalanítás nem jár.

A megyében történő beavatkozások során általánosan kell ezeket a területfelhasználási elveket alkalmazni, ezért külön horizontális cél került meghatározásra, H4 „kompakt települések - települési

térsegek újrahasznosítása - területgazdálkodás” címmel. A megyei területrendezési terv területrendezési szabályzata 2020 júniusa óta tartalmaz az ésszerű területgazdálkodással összefüggő szabályokat, amelyeket a településfejlesztési koncepció, településrendezési eszközök készítése és módosítása során figyelembe kell venni.

Az ésszerű területgazdálkodáshoz szorosan kapcsolódik a meglévő helyi erőforrások használata (azaz az adottság gazdálkodáson alapuló fejlesztés), valamint az értékőrzés. A helyi erőforrások használatával energia takarítható meg, a kibocsátás csökkenthető. Az értékőrzés elvét tágabban célszerű értelmezni a meglévő környezeti, táji, épített örökséggel kapcsolatos értékek megőrzésén és fejlesztésén túl bele kell érteni a felelős hasznosítást is.

A települések kompaktsága érdekében a meglévő szerkezeten belül kell a fejlesztéseket koncentrálni, hogy foghíjak beépítésre kerüljenek, a leromlott tömbök megújuljanak, a már kijelölt területek beépüljenek, a megépült közműhálózatok jól és fenntarthatóan működjenek. A meglévő és működőképes rendszerekhez értékekhez illeszkedve (vagy arra épülve) kell, hogy megvalósuljanak az új fejlesztések és bővítések.

A tervezés minden szintjén kiemelten kell kezelni a zöldfelületi rendszer, kék- és zöldinfrastruktúra fejlesztését, bővítését nemcsak a települési területeken belül, hanem a külterületeken is, meg kell teremteni ezeknek az elemeknek a közvetlen kapcsolódását, hálózatosodását a meglévő erdőterületek, erdőfoltok, és vízfolyások elhelyezkedésének figyelembevételével. Ehhez külterületen a gyengébb minőségű mezőgazdasági területek erdősítését, gyepesítését is folytatni kell, ugyanakkor a meglévő mezőgazdasági területek termékenységet fenn kell tartani. Ezzel a fejlesztéssel megteremthetők a kedvezőbb mikroklimatikus feltételek, valamint a nedvességgazdálkodás keretei is, mely segíti mezőgazdasági termelést, valamint a tájképi és természetvédelmi érdekek eredményesebb érvényesülését.

A természetes, természetközeli élőhelyekkel rendelkező területrészekben a biodiverzitás védelmét kiemelten kell kezelni, amelyek menedékhelyei lehetnek, illetve kell lenniük számos értékes, olykor védett és fokozottan védett növény- és állatfajoknak. Ez a klímavédelmi céllal is jól összeegyeztethető, hiszen az egészségesen magas biodiverzitás ellenállóbbá teszi az adott közösséget a külső, akár váratlan hatásokkal szemben is.

Általános alapelv, hogy a térségi műszaki infrastruktúra-hálózatok nyomvonalas elemeit mindig úgy kell elhelyezni, hogy azok lehetőleg meglévő nyomvonalas elemek mellé kerüljenek, így csökkenthető az összefüggő területhasználatok megszakítása, művelt területek, erdőtömbök, kék-zöld folyosók fragmentációja (pl. energiahálózati elemek nagyobb szakaszon meglévő közlekedési utak mellé).

A műszaki infrastruktúra-hálózatok megvalósítása, hálózatosítása során további alapelvként kell szem előtt tartani az infrastruktúrákhoz való hozzáférést és az ellátásbiztonságot.

A Koncepcióban kitűzött célrendszer eléréséhez meghatározott területfejlesztési fókuszok, hangsúlyok elsődlegesen területi, másodlagosan ágazati szemléletű, szinergiákat feltáró csoportosításával **a stratégiai program felépítéséhez 5 prioritás került meghatározásra**, amelyek a következők:

- 1. Versenyképes városegységek*
- 2. Vidéki tájak környezeti gazda(g)sága*
- 3. Dinamikus, hálózatos megyei turisztika*
- 4. Elérhető megye*

5. Emberkincs óvása és erősítése

2.2 A Program összefoglaló ismertetése

Ebben a pontban összefoglaló áttekintés jelleggel felsoroljuk a Programban tervezett prioritásokat, az azok keretében tervezett intézkedéseket és kezdeményezéseket/beavatkozásokat.

1. Versenyképes városegységek

- 1.1. A városi környezet, urbanizált tájak és a lakóterületek vonzerő fejlesztése
 - Város és táji környezetének harmonikus revitalizációja
 - Köz(össégi) területek megújítása
 - Bérlet építési program
 - Kulturális intézmények fejlesztése
 - Közigazgatási intézmények fejlesztése
 - Sport- és szabadidős infrastruktúra fejlesztése
- 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása
 - Kármentesítési programok
 - Fenntartható funkcióbővítő rehabilitációs program
- 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése
 - A vízgazdálkodás (ivóvíz, szennyvíz, csapadékvíz) rendszerének klímaadaptív fejlesztése
 - Árvízvédelmi és nagyvízi meder fejlesztések
 - A közvilágítás energiatakarékos, intelligens fejlesztése
 - A megyei megújuló energiatermelési kapacitás bővítése és a hagyományos erőművek klímaadaptív korszerűsítése
 - Hulladékgazdálkodás fejlesztése, a hulladék körforgás erősítése
 - Távhőszolgáltatás korszerűsítése
 - Településirányítási és térségi intelligens adathálózati rendszerek kiépítése, hardveres és szoftveres fejlesztése
 - Szélessávú adatátviteli hálózatok, digitális kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése
- 1.4. K+F+I tevékenységek támogatása
 - A megyei vállalkozások K+F+I tevékenységének ösztönzése
 - Interdiszciplináris K+F+I hálózatok megerősítése
- 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése
 - Ipari parkok és iparterületek fejlesztése
 - Klaszteresedés támogatása
 - Tatabánya-Esztergom Járműipari Központ kialakítása
 - A helyi termék- és szolgáltatás-csere központjainak fejlesztése
- 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés
 - Kapacitásbővítés, gazdasági diverzifikáció a városegységek vállalkozásainál

- Jövőbeli járványügyi alkalmazkodást elősegítő átalakítások a városegységek vállalkozásainál
 - Termeltető és értékesítési szövetkezeti mintaprojektek az élelmiszeripari vertikumban
 - Élelmiszeripari feldolgozó kapacitások bővítése
 - Vállalkozásindítás ösztönzése
 - Az átrendeződő globális értékláncokban történő pozíciószerezés elősegítése
 - Megyei foglalkoztatási paktum szolgáltatásainak kiszélesítése
- 1.7. Megyei és térségi fejlesztés-koordinációs intézményi kapacitás megerősítése
- Helyi vállalkozásfejlesztési ernyőszervezet létrehozása
 - A térségi és helyi beruházás-ösztönzési intézményrendszer megerősítése
 - Térségi fejlesztés- és tervezéskoordináció megerősítése
- 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása
- Esztergom fenntartható városfejlesztési programjának megvalósítása
 - Tatabánya fenntartható városfejlesztési programjának megvalósítása

2. Vidéki tájak környezeti gazda(g)sága

- 2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése
- Belterületek és a kapcsolódó táji környezet megújítása
 - Kulturális intézmények fejlesztése
 - Közigazgatási intézmények fejlesztése
 - Sport- és szabadidős infrastruktúra fejlesztése
 - Külterületi lakott területek rehabilitációja
 - Összetett településüzemeltetési szolgáltatások fejlesztése
- 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése
- A vízgazdálkodás (ivóvíz, szennyvíz, csapadékvíz) rendszerének klímaadaptív fejlesztése
 - Árvízvédelmi és nagyvízi meder fejlesztések
 - A közvilágítás energiatakarékos, intelligens fejlesztése
 - A megyei megújuló energiatermelési kapacitás bővítése
 - Hulladékgazdálkodás fejlesztése, a hulladék körforgás erősítése
 - Településirányítási és térségi intelligens adathálózati rendszerek kiépítése, hardveres és szoftveres fejlesztése
 - Szélessávú adatátviteli hálózatok, digitális kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése
- 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés
- Helyspecifikus gazdasági tevékenységek támogatása, diverzifikációja
 - Megyei foglalkoztatási paktum szolgáltatásainak kiszélesítése
- 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás
- Az agroökológiai potenciál fejlesztése
 - Klímastabilitást célzó erdő- és vízkészlet-gazdálkodás megvalósítása
 - Kármentesítési program

- Natúrparkok fejlesztése inkubátor jellegű tájközpontokká

3. Dinamikus megyei turisztika

- 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése
 - Turisztikai stratégiaalkotás és szervezetfejlesztés
 - Összekapcsolt élményláncok márka- és információépítése
- 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése
 - Turisztikai attrakciók fizikai kialakítása és fejlesztése
- 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás
 - Helyi értékek felerősítése a lakosok rekreációjának szolgálatában
 - A megyei turisztika adaptációja a COVID-19 utáni világhoz

4. Elérhető megye

- 4.1. Nagytérégi közlekedési infrastruktúra fejlesztése
 - M100 megépítése
 - M10 megépítése
 - M1 2x3 sávossá bővítése
 - A 13. számú és a 81. számú út 2x2 sávossá tétele
 - Tata-Oroszlány-Mór főúti kapcsolat kiépítése
 - Intermodális csomópontok kiépítése
 - Meglévő vasúthálózat korszerűsítése
 - V0 vasútvonal megépítése
 - Határon átnyúló közlekedési kapacitások bővítése
- 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
 - Települési közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
 - Településközi közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
 - 1.sz út új nyomvonalának kiépítése Tatabánya-Tata-Almásfüzitő-(Komárom)
- 4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése
 - Helyi és helyközi közösségi közlekedés fizikai és digitális fejlesztése
- 4.4. Kerékpáros folyosók hálózatosítása
 - A megyét átszövő kerékpárút-hálózat komplex, szolgáltatási szemléletű fejlesztése

5. Az emberkincs megóvása és megerősítése

- 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, a munkaerőpiaci kereslet és kínálat összehangolásáért
 - Felnőtt korú lakosság alapkompenciáinak fejlesztése

- Rugalmasan alkalmazkodó szakképzési rendszer építése
- Felsőoktatás szükséglet- és jövőorientált fejlesztése
- Oktatási, nevelési intézmények infrastrukturális és digitális fejlesztése
- Falu- és tanyagondnoki hálózat fejlesztése
- Innovatív módszerek fejlesztése a köznevelésben

5.2. Egészségügyi, szociális és közösségi ellátó rendszer erősítése

- Egészségügyi és szociális intézmények infrastrukturális és eszközfejlesztése
- Egészségügyi és szociális dolgozók életkörülményeinek javítása az ágazat és a térség megtartó ereje érdekében
- Az idősgondozás feltételrendszerének javítása
- Helyi esélyegyenlőségi programok és a megyei esélyegyenlőségi paktum megvalósítása

5.3. Mentális és fizikai egészségmegőrzés/fejlesztés

- Lelki segítségnyújtás a COVID járvány hatásai által súlyosan érintett közösségek, társadalmi csoportok részére
- Oktatás és nevelés kiegészítése intézményen kívüli mozgásfejlesztést, egészségnevelést, sporttevékenységet célzó eszközökkel
- Lakossági prevenciós programok

5.4. Közösségépítés, identitáserősítés

- Közösségi, civil kezdeményezések, együttműködés és identitás megerősítése

5.5. Képességfejlesztő támogató-hálózat felépítése

- Gyakornoki és ösztöndíj programok, patrónusi-mentori hálózatok kialakítása és fejlesztése
- Hátrányos helyzetű gyermekek korai fejlesztését, alapkompenciák megszerzését felzárkózást segítő komplex programok

5.6. Gyermekvállalás, gyermekes családok letelepedésének támogatása

- A be- és visszatelepülést támogató megyei lakhatási program
- Gyermeknevelést segítő közösségi szolgáltatások bevezetése

2.3 A változatok közötti választás indokai, megalapozottsága

Mind a Konceptió mind pedig a Program tekintetében megállapítható, hogy körültekintő és a természeti és társadalmi értékek megőrzése és fejlesztése iránt elkötelezett tervezői folyamat eredményeként készültek el. A kialakult változatok mind két dokumentum esetében a 2020-ban megújított megyei területrendezési tervére épülnek, mind területi, mind tartalmi orientáltságukat tekintve.

A koncepció és a program kialakításának meghatározó szempontjait több kulcsfontosságú tényező is meghatározta. Ezek közül a térség földrajzi helyzete mellett (határ menti és Budapest-Pozsony-Bécs tengelyben való elhelyezkedés), szerintünk a legfontosabb két szempont az alábbiakban foglalható össze:

1. „A 21. századi modernizáció nem egy egyszeri, sokszerű jelenség - mint pl. a jelenlegi pandémia -, aminek erős hatása nem maradhat válasz nélkül. A jelenkori progresszív modernizációt folyamatként kell felfogni, és ha ebben az értelemben látjuk, akkor világos, hogy az egyre gyorsuló ütemű kulturális-technológiai fejlődéshez folyamatosan viszonyulnunk, alkalmazkodnunk kell, úgy egyéni és lokális, mint társadalmi és országos szinten. Nem számíthatunk olyan helyzetekre, amelyekhez könnyen-gyorsan, hosszabb időszakra alkalmazkodunk, és utána hátradőlhetünk, hogy megnyugodva „megnézzünk egy végtelen sorozatot”. A folyamatszerűség két lehetőséget kínál:

ad.1 beleállunk és a szükséges mértékig tanulva és alkalmazkodva részt veszünk a számunkra fontos, kedvező, vagy éppenséggel fenyegető, érdekeinket érintő változásokban. Ez a motivációkon és a nagyon széleskörű (helytálló, valós és releváns) információhoz jutási lehetőségeken túl, elhatározást és célokat, empátiát, erőforrásokat, kapcsolódási lehetőségeket igényel az érintett egyén, közösség, intézmény, szervezet részéről.

ad.2 elengedünk dolgokat, ha nincs közvetlen érdek, érintettség, kihívás, akkor nem kötelező felszállni a vonatra. Ekkor kétfelé sodródhatunk; megállunk és hátradőlünk, bár lehet, hogy ott van a szakadék, vagy szép komótosan, le-leszakadva, megyünk a változások után.

„A globális városhálózatok kialakulása életre hívta a globális fenntarthatósági kockázatok iránti érzékenység fokozódását, miközben a társadalmi-gazdasági változások a rekreációra fordított idő növekedését, a rekreációs és turisztikai szokások átalakulását, a keresett célterületek tekintetében differenciálódást, kereslet- és kínálatbővülést eredményeztek.” Konceptió A1 cél, 25. oldal)

2. A zöldfolyosó hálózatok fejlesztése egyszerre reflektál a biodiverzitásra, részben a kulturális örökséggel (kultúrtájak) kapcsolatos társadalmi kötelezettségre, illetőleg a rekreációs és turisztikai keresletekre (aktív egészségtudatosság, új helyszínek bevonása, turisztikai terhelés szétterítése, alternatív jövedelemtermelés, természeti és kulturális örökség megőrzése).

A Duna és mellékfolyói a felfűzött városhálózati tengely számára kiemelkedő lehetőségek rendkívül gazdag, sokrétű tárházát biztosítják a 21. századi stabil életvezetési minták felépítéséhez. A városhálózati tengely dinamikája, sodrása, sűrűsége, zaja mellett a transzeurópai zöldfolyosók mentén a nyugalom, a lassúság, a csönd, a regenerálódás képessége és lehetősége a legfőbb értékek. A zöldfolyosók nyújtotta ökológiai és rekreációs-regenerációs-turisztikai szolgáltatások a dinamikus tengelyek működőképességének fenntartásához és az ott koncentrálódó emberkincs életminőségének, alkotó képességeinek és készségeinek megőrzéséhez, folyamatos megújításához nagy-értékű ökológiai-aktív kikapcsolódási szolgáltatásokat nyújtanak. Az aktív kikapcsolódás transz-európai hálózatai az egészségmegőrzés és az egymás kultúrájára való rácsodálkozás-megismerés együttes élményét nyújtva biztosítják az alkotó energiák bővítésének lehetőségét és az ebben rejlő gazdasági és foglalkoztatási potenciál aktivizálását. A kerékpárutak, vízi- lovas- és gyalogtúra-úthálózatok és az őket működtető szervezeti kapcsolatok keresztül-kasul befonják Európát.

Ezen „vonalas szabadidős sportlétesítmények” egymással összekapcsolódva bejárhatóvá teszik a dinamikus tengelyek közötti „lassú régiókat”, ahol a zsugorodás miatt megritkult népesség és a táj szolgáltatásait „fogyasztva” hozzájárulnak egy új fenntartható egyensúly kialakulásához. Miközben ezek a lassú térségek kisebb környezet- és tájterhelésükkel, zöldebb világukkal felbecsülhetetlen ökológiai szolgáltatásokat nyújtanak a sűrűn beépített városhálózat lakosai számára. Komárom-Esztergom megye két fő zöldfolyosója a Duna és a Dunántúli-középhegység

északkelet- délnyugati vonulata (Pilis-Gerecse-Vértes-Észak-Bakony). A kettő között biztosít kapcsolatot az Által- ér völgye, amely egyúttal a Tatabánya központú városhálózati csomópont nagy jelentőségű szerkezetalkító eleme. A megye hatályos Területfejlesztési Konceptiója kiemelten kezeli e folyosók rendszerbe szervezett fejlesztését. A ciklus sikerei ellenére mind a zöld, mind a turisztikai infrastruktúra kiépítésében még mindig vannak deficit, a kiépült kapcsolódó szolgáltatások a lassú hálózatosodás mellett a kritikus tömegre, a megfelelő keresletre várnak.” (Konceptió, 17. oldal)

2.4 A végrehajtás intézményi kereteinek áttekintése

A végrehajtás koordinálásáért felelős szerv Komárom-Esztergom megye részéről a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat. A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. CLXXXIX. törvényben foglaltak szerint a megyei önkormányzatok területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. Egyéb törvényekből eredően ellát még környezetvédelmi, sportfeladatokat, nemzetiségekkel és pénzügyi igazgatással kapcsolatos feladatokat is.

A 15 tagú közgyűlés 2 szakbizottságot hozott létre (ügyrendi, területfejlesztési és pénzügyi), működteti a megyei Terület- és Vidékfejlesztési Kollégiumot és térségi, szakmai műhelyeit, a megyei foglalkoztatási paktumot, a megyei felzárkózási fórumot, a megyei Klímaváltozási Platformot, az Időügyi tanácsot, a Drogprevenációs Bizottságot, három térségi területfejlesztési tanács és egy öt megyés EGTC alapítója, valamint a megyei területfejlesztési konzultációs fórum működtetője.

A területfejlesztésben aktív önkormányzat jelen időszaki kiemelt feladatai közé tartozik a 2014-2020 közötti Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretében a megye települései számára elérhető támogatási források lehívását célzó integrált területi program (ITP) megvalósítása, valamint a 2021-2027 időszak új területi programja, a Területfejlesztési Operatív Program Plusz (a Versenyképes Magyarországiért OP) és az időszakra szóló területi tervek tervezésében és végrehajtásában való közreműködés.

Az ellátandó feladatok szakmai és minőségi követelményeinek való megfelelést szolgálja, hogy az önkormányzat hivatalának köztisztviselői megfelelő végzettséggel, gyakorlattal rendelkeznek.

A **Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Korlátolt Felelősségű Társaság** kapacitásai a 2014-2020 ciklusban folyamatosan fejlődtek miközben kiterjedt partneri és ügyfélkörre tett szert a településméret szerinti megyei paletta teljes spektrumán. A cég kiemelt feladata a területi programból támogatott fejlesztések előkészítése és menedzselése, ahol az önkormányzat ezt kéri. A 2021-27-es időszakban a térségben kialakult jó ügyfél alapokra és jelentős bizalmi tőkére építkezve a cég bővülése és mérnöki kapacitásainak további megerősítése tervezett, ami a jelen időszaki források lekötésének is záloga.

Komárom-Esztergom megyében 5 darab TDM-szervezet tartanak számon: a **Tata és környéke Turisztikai Egyesületet**, a **Duna-Gerecse Turisztikai Nonprofit Kft.-t**, **Dorog és Térsége Turizmus Egyesületet**, **Esztergom és Térsége Turisztikai Egyesületet** és a **Komáromi Városmarketing és Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.** A Magyar Turisztikai Ügynökség a tervezés időszakában ismert, még csak munkaanyagokban megjelent elképzelés szerint ugyanis a turisztikai térségekben (desztinációkban) területi menedzsment szervezeteket fognak létrehozni. Az új, desztinációs logika szerint szerveződő, egyelőre konkrét feladat- és hatáskörrel még nem rendelkező intézményi „lábakat” várhatóan desztináció menedzsment szervezeteknek (DMSZ-ek) fogják hívni.⁵

⁵ Helyzetértékeléstől az értékesítésig – Komárom-Esztergom megye és tágabb térsége turisztikai fejlesztési programja

A Komárom-Esztergom megye a leggazdagabb megye a natúrparkok számát és eredményeit tekintve. A natúrparkok működésének rendkívül fontos szerepe kell, hogy legyen egyrészt a megyei koncepcióban, programban tervezett integrált tájgazdálkodási és integrált fenntarthatósági szempontok gyakorlati alkalmazásában tudnak folyamatos támogatást nyújtani a natúrparki kezdeményezések a helyi szereplők és együttműködések, ágazatok, önkormányzatok számára. Sokszor ezek a módszerek megmaradnak elméleti szinten, gyakorlati alkalmazásuk az egyes szolgáltatók, gazdálkodók, hivatalok szintjén már akadozik, legtöbbször azért, mert valami nem megugorható, sok időt / pénzt / személyi és tárgyi feltételeket elváró követelményrendszernek gondolják. Pedig e nélkül ma már versenyképes térségfejlesztést és szolgáltatást sem lehet megvalósítani, működtetni. A természetvédelmi szempontok érvényesítését sokrétűen segítheti a **Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (DINPI)** együttműködve, összefogva a natúrparkok munkaszervezeteivel. A DINPI a természeti értékek és a védett területek hálózatának és környezetének (puffer területeinek) kezelésében lehet a megye területhasználó, település vezetőinek segítségére tanácsaival, adataival, tapasztalataival, szemléletformáló akcióival és nemzetközi tapasztalataival

Másrészt a turisztikai stratégiában nevesített turisztikai góc / csomópontokon, így a komplex turizmusfejlesztés egyedi területein kívüli, vidéki térségek (turisztikai) fejlesztésében a natúrparkok lehetnek a turisztikai élet szervezésének is a motorjai. A kiemelt térségekben az erős települések, fogadóterületek elviszik magukkal a környező területeket is, de ez azt jelenti, hogy a turisztikai ernyőszervezeteknek (helyi, térségi TDM-szervezet) erőforrásai, feladatai is ide koncentrálnak.

3 A KEM Koncepció és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák

3.1 Környezeti helyzet áttekintése

A környezeti helyzet áttekintésében az Agrárminisztérium (2020) jelentéseit, anyagait, a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács, illetve a KSH és a megyei dokumentumait használtuk fel.

3.1.1 Levegőminőség

Magyarország átlagos levegőminősége nemzetközi összehasonlításban közepesnek mondható (KSH, 2019). Továbbra is kihívást jelent a (főleg közlekedési eredetű) nitrogén-dioxid (NO₂), a nyáron magas talajközeli ózon (O₃), valamint a (főleg lakossági szilárd tüzelési eredetű) kisméretű aeroszol részecske (PM₁₀, PM_{2,5}) szennyezettség. A napi és éves PM₁₀ túllépések száma ugyanakkor az elmúlt időszakban évről-évre változott. A szálló porszennyezettség eloszlása az egyes térségek, települések között jelentős eltérést mutat. Az Európai Unió levegőminőségi irányelve szerint 2005-től váltak hatályossá a **PM₁₀**-re vonatkozó egészségügyi határértékek (éves: 40 µg/m³, napi: 50 µg/m³; egy évben maximum 35-ször léphető túl). **Magyarországon rendszeresen regisztrálnak napi határértéket meghaladó koncentrációs értékeket az egyes mérőállomásokon.** A 2016. évi helyzetértékelés alapján a levegőhigiénés index vonatkozásában 33 mérőállomáson 466 alkalommal regisztráltak egészségügyi határérték túllépést, 2017-ben ugyanezen adat 30 mérőállomáson 1132-re növekedett (*NFFT 3. jelentés, 2019*)

A lakosság egészségének javítása és ennek érdekében a népbetegségeket okozó tényezők, így a levegőszennyezettség visszaszorítása céljából a Kisméretű Szálló Por (PM₁₀, PM_{2,5}) Csökkentés Ágazatközi Intézkedési Program megvalósítása zajlik, illetve helyi levegőminőségi tervek is készülnek, amelyek az érintett zónákban szükséges intézkedéseket tartalmazzák.

Tatabánya a HungAirly Life projekt keretében a kerékpáros közlekedési infrastruktúrát fejleszti, városszerte levegőminőség mérő információs kapukat helyez ki, emellett a városokban kiépülő ökomenedzser hálózat létrehozásában és működtetésében is részt vesz a település. Ezen kívül a város önkormányzata a projekt keretében részt vesz egy regionális és városi léptékű javított emissziós adatbázis kidolgozásában, valamint a helyi emisszió nyilvántartás kidolgozásában is. Ezen intézkedések a város levegőminőségének javulásához járulnak hozzá. (<http://www.hungairy.hu/node/28>)

Becslések szerint Magyarországon az összes betegségtehernek mintegy 17-22 százaléka tulajdonítható környezeti kockázati tényezőknek, ez jelentősen magasabb, mint a 11,8 százalékos globális átlag. **Ezen belül Magyarországon legnagyobb jelentősége a légszennyezésnek, elsősorban a kültéri szálló pornak van.** Elsősorban a keringési betegségek kialakulásában, illetve a halálozásban van fontos szerepe a légszennyezettségnek, kiemelten a kisméretű aeroszol részecskéknek, de emellett az ózon és a nitrogén oxidok is kockázati tényezők. Napjainkban vált ismertté, hogy a belélegzett levegő PM_{2,5} (finomszemcsés por) koncentrációja hatással van a szívizom elektromos vezetőképességére, ezért a szívelégtelenség kialakulásában is kóroki tényezőnek tekinthető. A légzőrendszer betegségei miatt a hazai korai (0-64 éves korcsoport) halálozás mindkét nemben magasabb, mint az EU átlag, ráadásul a 2000-es évek eleje óta növekedés tapasztalható mind a férfiak, mind a nők körében, ami ellentétes az EU országok átlagos trendjével. A megbetegedések és a halálozás okai között az életmód (dohányzás) mellett a kül- és beltéri légszennyezettség hatása is jelentős. A környezetegészségügyi hatásbecslések szerint évente mintegy 7000-12000 többlet halálozást lehet országosan a szállópor-szennyezettség terhére írni.

A megye levegőminőségi állapotát elsősorban az ipari eredetű légszennyezés befolyásolja, az energetika és a feldolgozóipar pontforrásai a legszennyezőbbek. Az ipari területek két térségben, Tata-Tatabánya-Oroszlány környezetében és a Duna menti ipari sávban találhatók. A rendszerváltás óta a légszennyező anyagok kibocsátása országos és megyei szinten is lényegesen csökkent, számos légszennyező ipari létesítmény megszüntette tevékenységét, illetve a korszerűbb technológiákra állt át. A károsanyag kibocsátó erőműveket is korszerűsítették vagy bezárták, jelenleg Tatabányán (biomassza és földgáz tüzelésű, hő- és villamos energiát termelő fűtőerőmű), Bokodon földgáz tüzelésű hőenergiát termelő fűtőmű üzemel, Dorogon barnaszén-, földgáz- és biomassza-tüzelésű kombinált hő- és villamosenergia termelő erőmű üzemel. (KVP) Az energiaszolgáltatás során a lakosság részaránya 29,5%, így a háztartások által kibocsátott szennyezés mértéke is számottevő.

(http://www.kemoh.hu/cikk_kepek/klima/dokumentumok/klimastrategia.pdf)

A levegő minőségét a diffúz forrásból származó kibocsátások is meghatározzák, mint a roncsolt, fedetlen bányakáros területek, meddőhányók, pernye- és zagyterek, vörösiszap tározók, hulladéklerakók kiporzása. A még fennmaradt felhagyott területek rekultivációja folyamatban van (pl. almásfüzitői és neszmélyi vörösiszap-tározók) vagy már le is zárult (pl. tatabányai zagyter). A működő területeken az előírásoknak megfelelő technológiák alkalmazásával csökkenthető a károsanyag kibocsátás mértéke. (KVP)

A közlekedésből származó levegőterhelés továbbra is jelentős, elsősorban az M1-es autópálya és a nagyobb forgalmú főutak közelében. A lakossági kibocsátás a fűtési rendszerek korszerűsítésével csökkenni látszik. A közlekedési kibocsátás legnagyobb részét a személyforgalom és a teherszállítás adja, amely utóbbi az M1 autópályához köthető. A közlekedésből származó kibocsátás összesen 256 813 tonna CO₂/évente. A lakossági ehhez képest jóval kevesebb, a szén és tűzifa használata miatti kibocsátás kb. 35 000 tonna/év.²

Magyarország területén a levegőterheltségi szintet és a légszennyezettségi határértékek betartását az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) vizsgálja. Az Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség illetékeségi területén belül Komárom-Esztergom megyében 3 automata (Dorog, Esztergom, Tatabánya) és 4 manuális (Dorog, Lábatlan, Oroszlány, Tata) mérőállomást működtetnek.

Az Országos Meteorológiai Szolgálat által kiadott „2019. évi összesítő értékelés hazánk levegőminőségéről az automata mérőhálózat adatai alapján” című dokumentum eredményei a Légszennyezettségi Index szerint: frissebb adatok: <http://www.levegominoseg.hu/automata-merohalozat>

Mérőállomás neve	Légszennyezettségi index								Légszennyezettségi index a legmagasabb indexű komponens alapján
	SO ₂	NO ₂	NO _x	PM ₁₀	PM _{2.5}	BENZOL	CO	O ₃	
Dorog	kiváló (1)	*	*	jó (2)	-	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)
Esztergom	kiváló (1)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)
Tatabánya, Ságvári u.	*	jó (2)	kiváló (1)	jó (2)	*	-	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)

(2020. évi összesítés még nem elérhető, napi frissebb adatok: <http://www.levegominoseg.hu/automata-merohalozat> oldalon elérhetők)

Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat folyamatos működésű (automata) mérőállomásai közül jelenleg már csak kettő működik, ezek Tatabányán és Esztergomban találhatók. Az állomásokat a Győr-Moson Sopron Megyei Kormányhivatal működteti. A mérési eredmények alapján a 2010-2019 közötti időszakban a vizsgált települések egyik szennyező esetében sem érték el az éves egészségügyi határértéket, de a szállópor és az ózon terhelését tekintve csupán „jó” besorolást sikerült elérni. A vegyes

eredetű PM10 szállópor koncentráció különösen a téli időszakban egészségügyi kockázatot jelenthet. A többi szennyezőt tekintve a megyei városok szennyezettsége alulmarad Budapest vagy a regionális nagyvárosok szennyezettségi szintjéhez képest.⁶

3.1.2 Zajterhelés

Zajterhelés mindenekelőtt a nagyforgalmú utakon zajló közlekedési forgalomra, valamint ipari és szolgáltató létesítmények tevékenységeire vezethető vissza a megyében is. A közlekedésből származó zaj elsősorban a városi lakosság életminőségét és közérzetét rontja le jelentős mértékben. A zajterhelés csökkentése érdekében a III. zajtérképezési ciklus (2017-2018) alatt elkészültek a százezer főnél nagyobb népességű nagyvárosi agglomerációk zajtérképei és intézkedési tervei. Ez alapján elmondható, hogy ***míg 2012-ben a nagyvárosi agglomerációk lakosságának 4,1%-a volt terhelte 75 dB-t meghaladó közúti zajjal, 2017-re ez 2,8%-ra csökkent. Ugyanakkor négy nagyvárosban is növekedett az ezen zajszintek által érintett lakosság aránya.***

A III. zajtérképezési ciklusban elkészült továbbá a nagyforgalmú közlekedési létesítmények (3 millió jármű/év-nél forgalmasabb országos közutak, 30 ezer jármű/év-nél forgalmasabb vasutak, 50 ezer fel- és leszállási művelet/év-nél forgalmasabb repülőterek) stratégiai zajtérképe is. A zajtérképek alapján a Budapest Airport Zrt. a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtérré, a KTI Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft. pedig a nagyforgalmú közutakra és vasutakra településszintű intézkedési terveket dolgozott ki. ***Az elkészült zajtérképek (is) azt mutatják, hogy az eddigi erőfeszítések ellenére a közlekedés zajvédelmi szempontból is az egyik legtöbb terhelést okozó tevékenység.***

A közúti zaj változásának folyamatos figyelemmel kísérése érdekében a Magyar Közút Nonprofit Zrt. az általa üzemeltetett gyorsforgalmi úthálózat mentén rögzített monitoring pontokon meghatározott rendszerességgel zajmérést végeztet. ***A zajvédelmi monitoring vizsgálatok, ill. zajpanaszra történő egyedi zajmérések jellemzően nem mutatnak jelentős határérték túllépést.*** Ugyanakkor a lakosságot a jogszabályban meghatározott határérték túllépésétől függetlenül zavarhatja a forgalom zaja (útpályára való rálátás, lakóházak relatív közelsége). A legtöbb panaszt a közúti közlekedés zajkibocsátása okozza.

A megyében a közúti közlekedésből származó zajkibocsátás főként az M1., 1.sz. főút, a 10. sz. főút, a 11. sz. főút, a 13. sz. főút és a 81. sz. főút belterületi szakaszainak környezetét terheli, ahol nappal és éjszaka egyaránt túllépi a megengedett és elfogadható mértéket. Tatabánya területén zajvédő falak alkalmazásával szüntették meg a kritikus állapotot.

Az M1-es autópálya környezetére stratégiai zajtérképezés is készült 2007-ben, amely szerint a határértéket meghaladó zajterhelésű területek az út 50-200 m-es környezetében helyezkednek el Tatabánya, Tata, Remetesség és Mocska településeken. Ugyanakkor zavaró zajhatás tapasztalható a Vértesszőlős feletti és más Gerecse Natúrparki területeken is.

A vasúti forgalomhoz kapcsolódó zajkibocsátás elsősorban a teherforgalomhoz köthető, főként az éjszakai időszakban okoz problémát a településeken áthaladó vasútvonalak mentén. A zaj elleni védekezést elsősorban „passzív” megoldásokkal, zajvédő falak építésével oldották meg (pl. Tatabánya, Tata, Tata – Tóvároskert lakóépületeinek zajvédelme esetében).

⁶ KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE 2014-2020 KÖZÖTTI IDŐSZAKRA SZÓLÓ III. KÖRNYEZET-VÉDELMI PROGRAMJA, ORSZÁGOS LÉGSZENNYEZETTSÉGI MÉRŐHÁLÓZAT (OLM) - <http://www.levegominoseg.hu/>

A repülőterek zajterhelése a megyében nem jelentős. Az üzemi eredetű zajkibocsátás pedig főként az ipari parkokhoz kapcsolódik, amelyek a lakóterületektől távolabb helyezkednek el, így zajtól védendő területeket csak ritkán érintenek.

Az ipari zajkibocsátás kedvezőtlen hatása főként a nagyobb települések környezetében megjelenő, jelenlévő üzemek esetében jelentkezik. Az ipari zajkibocsátás zavaró mértéke az üzemek zajvédelmi intézkedéseitől, illetve a település lakott területeinek fekvésétől és közelségétől is függ.

3.1.3 Fényszennyezés

A fényszennyezés elemzése a stratégiai környezeti vizsgálatokban nem volt jellemző korábban, ezért is fontos a fogalom meghatározása. Fényszennyezésre a megyében jellemzően a városokban és városkörnyéki telephelyeken lehet számolni elsősorban.

„Fényszennyezésnek (fényterhelésnek) tekintjük azt, ha a mesterséges éjszakai világítás (elterjedt angol kifejezéssel Artificial Light At Night – ALAN) a látási/látászási igényekhez képest nem a szükséges helyen, nem a megfelelő időben/idoőtartammal vagy (a környezet adottságait, jellemzőit is figyelembe véve) túlzott mértékben, illetve nem megfelelő minőségű fénnyel valósul meg”.⁷

A fényszennyezéssel kapcsolatos helyzetet a 2020-ban megjelent, idézett AM útmutató alapján foglaljuk össze, kiemelve a legfontosabb megjelenési formáit.

A **közterületek** (belterületen terek, utcák, parkolók stb., külterületen utak, utcák); zöldterületek (pl. parkok), gyalogutak, illetve közhasználatú közlekedési csomópontok (beleértve a közlekedési jelzéseket) **közvilágítása esetében pozitív fejlemény, hogy a korszerű világítástechnikai eszközök (lámpatestek) lehetővé teszik a kibocsátott fény hatékonyabb irányítását.** Másik lényeges változás, hogy a nagynyomású nátriumlámpák sárgás színű, ökológiai és egészségügyi szempontból egyaránt megfelelő fényéhez képest **a LED-es fényforrások jellemzően kedvezőtlen hatású, alacsonyabb szín hőmérsékletű „fehér fényt” bocsátanak ki.**

A közvilágítással ellentétben **a telephelyek kültéri megvilágítása, a termelő- vagy szolgáltató egységek promóciós, reklám célú megvilágítása, továbbá a nem közhasználatú közlekedési infrastruktúra** (pl. rendező pályaudvar, repülőtér stb.) **megvilágítása** során alkalmazott megoldások ugyanakkor a **horizont síkja fölé és a megvilágítandó területen kívülre egyaránt terítik a fényt**, illetve gyakran indokolatlanul nagy fényáramú fényforrásokat használnak.

Díszvilágítás-kategóriába soroljuk a homlokzatok, objektumok (elsősorban épületek, építmények) esztétikai célok által vezérelt éjszakai megvilágítását. Kül- és belterületén egyaránt előfordul, de legnagyobb számban városi belterületi épületek, építmények kapnak díszvilágítást. Általános és **jellemző probléma mind a homlokzatok, mind az objektumok díszvilágításánál, hogy a fény helytelen irányítottságából következik, illetve a kívánt cél eléréséhez szükségesnél több vagy nagyobb fényáramú fényvetőt alkalmaznak.**

Újabb keletű jelenség a színes fények díszvilágítási célú használata. Ezen belül elsősorban a rövidebb hullámhosszú kék színnek megfelelő hullámhossz-tartományba eső fény okoz kedvezőtlen hatást, ami különösen abban az esetben jelenthet veszélyt, ha természetes élőhelyek közelében alkalmazzák.

Sport- és egyéb közösségi létesítmények, rendezvények megvilágítására bizonyos tekintetben a telephelyek kültéri megvilágításának, részben pedig a díszvilágítás jellemzői érvényesek. A nyitott

⁷ A fényszennyezésről – világosan! Szakmai útmutató természetvédelmi hatóságok és nemzeti park igazgatóságok kültéri mesterséges éjszakai világítás okozta fényszennyezés kiküszöbölésére, csökkentésére irányuló tevékenységének támogatására, AM, 2020.

létesítményekben zajló sportesemények megvilágítása rendszerint nagy fénypontmagassággal valósul meg (pl. stadionok esetében alkalmazott tartószerkezetek). A szinte a természetes nappali megvilágításnak megfelelő megvilágítás biztosítására nagy mennyiségben alkalmazott nagy fényáramú fényforrás lokálisan kiugróan súlyos mértékű „közvetlen”, valamint – a települési fénykupola időszakos kifényesedése és méret növekedése miatt – hatásait tekintélyes távolságban is érezhető „közvetett” fényszennyezést eredményez.

A megvilágított, vagy önálló fénnel rendelkező, állandó vagy változó tartalmú **reklámfelületek egyre nagyobb súllyal jelennek meg a fényszennyezés forrásai között.**

3.1.4 Talaj

Hazánkban a talajok degradációja - csakúgy mint Európa jelentős részén - jelentős. A nyolc legfontosabb veszélyeztető tényező az erózió, a szervesanyag csökkenés, a szennyezés, a szikesedés, a tömörödés, a biológiai sokféleség csökkenése, a lezáródás, a földcsuszamlás és az árvíz. Ezek közül szinte mindegyik kisebb-nagyobb mértékben jelen van hazánkban is, azonban jelentős részük a mezőgazdasági termeléssel áll elsődlegesen kapcsolatban.

A jelen dokumentumban vizsgált Program szempontjából elsősorban a lezáródás (lefedés), szervesanyag csökkenés, szennyezés, biológiai sokféleség csökkenése jelentős. A lezáródás illetve a szervesanyag csökkenés, elsősorban a területhasználat megváltozása okán, így a termőföldek végleges más célú hasznosításával érhető el. Ennek mértékére, illetve teljes területi kiterjedésére vonatkozóan pontos adatok nyilvánosan nem állnak rendelkezésre, az elmúlt évek zöldmezős beruházásai, illetve vonalas infrastruktúra fejlesztései azonban jelentős mennyiségű, funkciójában megváltozott talajt eredményeznek.

A talajszennyezés, mint veszélyeztető tényező, a jelenlegi hatályos jogszabályok betartásával normál működés esetén a különböző iparágak esetében direkt módon nem valósulhat meg. Ezek a folyamatok elsősorban valamilyen havária folyamat részeként következhetnek be, illetve indirekt módon a levegőből való ülepedéssel. Jelentős szennyezett területek lehetnek a korábbi iparterületek, melyek kármentesítése folyamatban van vagy még várat magára.

A biológia sokféleség csökkenése a talajokban is jelentős probléma. Ez a folyamat kapcsolatban van a lezáródással (lefedés), szerves anyag csökkenéssel, talajszennyezés illetve a nem fenntartható földhasználattal (szikesedés, tömörödés stb.). A talaj biológiai sokféleségének mérése, monitorozása hazánkban, akárcsak az Európai Unióban még igen kezdeti fázisban van, így az elmúlt évek évtizedek folyamatai nem ismertek, azonban várható, hogy a többi talajdegradációs folyamat erősödésével, területi kiterjedésének növekedésével, ez a degradációs folyamat is intenzíven erősödni fog.

Mivel a talaj, mint részlegesen megújuló természeti kincs hazánk egyik jelentős természeti vagyona, így a degradációs folyamatok minimalizálása az OP-k esetében is kiemelten kezelendő.

1950 óta körülbelül 2 millió hektárral csökkent a mezőgazdasági területek nagysága Magyarországon. Ilyen méretű lefedése a talajoknak a jövő élelmiszertermelését kockáztatja, valamint a CO₂ elnyelésre is nagyon negatív tendenciát jelent – további melegedés - a megfelelő mértékű erdősítés nélkül. Ezen tényezők a társadalom valamennyi szereplőjét negatívan érinthetik hosszútávon. Mindamellet tudjuk, hogy nemzetgazdasági szempontból mennyire fontosak az infrastruktúrális, a munkahelyteremtő beruházások stb., azonban azok tervezése során az értékes termőföldök igénybevételének minimalizálására kell törekedni.

3.1.5 Felszíni és felszín alatti vizek

Az **ország** fekvése, medence jellege a vízrajzot erősen meghatározza, **területén mintegy 9800 vízfolyás található, felszín alatti vízkészletünk mennyisége európai viszonylatban kiemelkedő**, az egy főre jutó hazai vízkészlet közel 12.000 m³/fő/év, viszont a Kvassay Jenő Terv alapján a hazai lefolyás miatt átlagosan csak 600 m³/fő/év mennyiséggel rendelkezünk. Az országban az éghajlati és topográfiai adottságok miatt gyakoriak az árvizek, amelyek leggyakrabban a téli esőzésből, illetve a hóolvadásból származnak. Felszíni állóvizeink nagy része mesterséges tó (a körülbelül 4000 víztest 75%-a), együttes területük 1685 km², vagyis az ország területének mintegy 2%-a.).

Az ország területén 185 felszín alatti víztest található, melyek geológiai szempontból háromféle vízföldtani főtípusra oszthatók: porózus, karszt és hegyvidéki. Felszín alatti víztesteink közül 95 határos valamelyik szomszédos országgal, továbbá 115 felszín alatti víztestnek van lényeges víztől függő ökoszisztéma kapcsolata (úgynevezett „FAVÖKO”). Legnagyobb részük porózus víztest (111 db), ezen kívül 29 karszt és 45 hegyvidéki víztestet találhatunk. Felszín alatti víztesteink között a geotermális adottságok következtében az ország jelentős részén találhatunk 30°C-nál melegebb vizeket.

A hazai vízgazdálkodás kapcsán szót kell ejteni a települési vízgazdálkodásról is. **Az országban teljes körűnek tekinthető az ivóvízellátás**, melynek során a szolgáltatott víz minősége döntően kielégíti a közegészségügyi követelményeket és biztonságot. **Majdnem ennyire teljes körű a közütemi szennyvízcsatorna-bekötés aránya is (75% körül van). Az ezen elvezetett szennyvizek döntő többsége biológiai tisztítás után kerül a befogadóba, viszont a kibocsátási paraméterek több helyen is elmaradnak a kívánatos értékektől**, ami miatt a kisvízfolyásokba és csatornába vezetett tisztított szennyvizek rontják a vizek minőségét, pedig alapvető elvárás lenne ezek készletnövelő hatása. E kérdéskörben fontos kiemelni továbbá a települési csapadékvíz-gazdálkodás, a vízviszartartás és vízhasznosítás megoldásának igényét hazánkban, különösen a csapadékok intenzitásának várható növekedése miatt.

Felszíni vizeink ökológiai állapota a vízfolyásokra és állóvizekre vonatkozó biológiai, fizikai-kémiai, – kiváló állapot esetén – hidromorfológiai információi tekintetében **9%-ban mutatott kiváló és jó állapotot/potenciált**, viszont 77 %-ban jó állapot/potenciál elérése érdekében valamilyen típusú intézkedést igényel.

A hazai **felszín alatti víztestek** összesített minősítését a mennyiségi és a kémiai minősítés eredményei közül a rosszabb határozza meg. A VGT2 által vizsgált 185 víztest közül 98 jó állapotú, 64 állapota gyenge és 23 víztest a „jó, de gyenge kockázata” integrált minősítést kapta. **A legtöbb gyenge minősítést a sekély porózus víztestek között találjuk**, mind mennyiségi, mind minőségi szempontból e víztestek vannak legrosszabb állapotban.

A pontszerű szennyező források között kell említeni az egyes települések szennyvíztisztítóiból érkező kommunális szennyvízterhelést, melyből összesen 772-t azonosított a VGT2. Ezek közül 312 esetében jelentős vagy fontos a terhelés a tápanyag- és szervesanyag hatás tekintetében a befogadó víztestre, a toxikus fém kibocsátás hatása a befogadóra 29 esetben volt jelentős vagy fontos besorolású. A befogadó víztestek között elsősorban felszíni víztesteket találhatunk, a 772 detektált szennyezésből 32 ért felszín alatti víztestet.

Ipari és egyéb szennyvíz terheléssel szintén elsősorban felszíni víztestek érintettek. A 604 regisztrált terhelésből 184 volt olyan, melynek hatása a befogadóra a VGT2 szerint jelentős vagy fontos, melynek oka legtöbbször a hő, illetve sótartalom. **Ezek között tartják számon a használt termálvíz bevezetéseket is.**

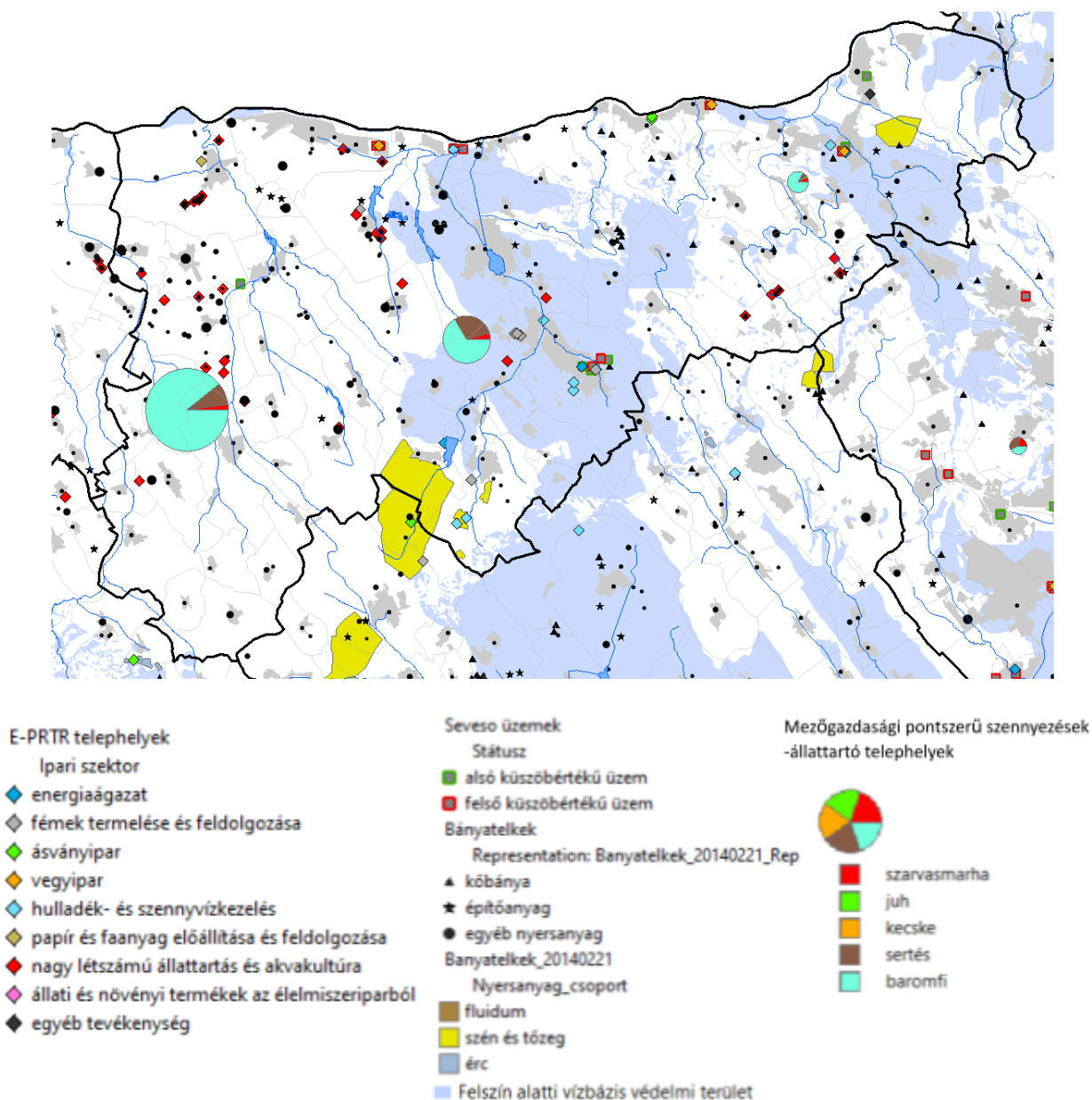
A szerves- és tápanyag terhelések legnagyobb mennyiségben a Duna vízgyűjtőn kerülnek a vízfolyásokba. A diffúz terhelések rendszerint nagy területről érkeznek kis koncentrációban, a kibocsátások térbeli elhelyezkedése elszórt és pontosan nem ismert. Az emissziók valamilyen intenzív területhasználat (mezőgazdaság, település, erdőgazdálkodás) következményei. A települések kapcsán származhat ilyen jellegű terhelés a csapadékvíz lefolyásból is (burkolt felületek, közlekedési területek, légköri kiülepedés).

A közüzemi és ipari vízkivételek 2015 óta növekszenek. A VGT2 idején az összes hazai felszíni vízből származó vízkivétel legnagyobb része energetikai vízkivétel volt, még a második helyen álló öntözési vízkivételnek is kb. ötszöröse. A felszín alatti vízkivételek legnagyobb részt ivóvíz célzatúak. **Hazánkban az ivóvíz célú vízkivételek közel 95%-a felszín alatti vízbázisból származik**, amely megoszlása országos szinten az alábbiak szerint alakul⁸:

- A karsztvízbázis: olyan vízbázis, melyben az igénybe vett, vagy arra előirányzott vízkészlet a karsztosodott kőzetek (mész, dolomit) pórusaiban, hasadékaiban, üregeiben helyezkedik el; lehet nyílt tükrű, amely a meteorológiai viszonyok közvetlen hatása alatt áll, vagy fedett. A nyilvántartásban 152 darab üzemelő karsztvízbázis található, ami a védett vízkészlet 9,5 %-át adja.
- A parti szűrészű vízbázis: felszíni víz közelében lévő felszín alatti vízbázis, melyben a vízkivételi művek által termelt víz utánpótlódása 50 %-ot meghaladó mértékben a felszíni vízből történő beszivárgásból származik. A meder és a termelő kút közötti úton a felszíni víz fizikai, kémiai és biológiai „szűréséről” és tisztításáról a természet gondoskodik úgynevezett „ökoszisztéma szolgáltatást” nyújtva. A nyilvántartásban 93 darab parti szűrészű vízbázis található, ebből 37 darab távlati. Az összes védett vízkészlet 29%-át az üzemelő parti szűrészű vízbázis, míg 25%-át a távlati partiszűrészű vízbázis adja.
- A rétegvíz bázis: olyan vízbázis, melynek megcsapolt képződményei az első vízzáró, vagy féligáteresztő réteg alatti, vagy 30-50 méternél mélyebben települt törmelékes vízadó kőzetek. Az 1453 darab üzemelő rétegvízbázis (ebből 1377 üzemel, illetve tartalék) adja az összes védett vízkészlet 21 %-át, míg a 12 darab távlati rétegvíz bázis a védett vízkészlet 3,5 %-a.
- A talajvíz bázis: olyan vízbázis, melyben az igénybe vett, vagy arra előirányzott vízkészlet a törmelékes felszínközeli képződmények telített zónájában helyezkedik el, vagy az első vízzáró vagy féligáteresztő réteg mélységéig, vagy nem mélyebben, mint 30-50 m. A nyilvántartásban 224 darab talajvíz bázis található, 17 darab távlati vízbázis. Az üzemelő talajvíz bázis az összes védett vízkészlet 5,5 %-a, míg a távlati a 7,5 %-a.

A közcélú felszín alatti vízbázisok 59,3%-a sérülékeny, mivel olyan természeti-földtani környezetben található, ahol a terepfelszín alá kerülő szennyező anyagok – még ha évtizedek alatt is, de – lejuthatnak a vízellátást biztosító víztömegbe. **A sérülékeny vízbázisaink túlnyomó többsége a veszélyeztetett kategóriába esik**, melyek esetén a belterületek és a mezőgazdasági területek együttes aránya meghaladja a 75%-ot, továbbá azok a vízbázisok, ahol a vízadó földtani közeg, árvízi, éghajlati és a felszíni víz okozta veszélyeztetettség indokolja.

⁸ http://vizeink.hu/wp-content/uploads/2020/12/VGT_Vitaanyag_1222.pdf

2. ábra Felszíni vizekre veszélyes üzemek és bányatelkek és felszín alatti vízbázisvédelmi területek

Magyarországon 3805 tavat és vizes területet tartanak nyilván, amelyből közel 3500 állóvíznek számít (VGT3). **Magyarországon a felszíni vizek kevesebb, mint 20%-ának megfelelő az ökológiai állapota.** Eredetileg az ország területének körülbelül 23%-át érintették a hazai folyók természetes árterületei, melyek több mint 90%-a elpusztult. A Duna árterületeinek 80%-a tűnt el. A Ramsari⁹ területek Magyarországon 260 667,8 hektárt foglalnak el, melybe beletartozik a megyében a tatai Öreg-tó.

A Víz Keretirányelv (VKI) a vizekkel kapcsolatos előírásait és elvárásait a vízgyűjtőgazdálkodási tervezés (VGT) során az úgynevezett víztesteken keresztül érvényesíti. 2010-ben készültek el a

⁹ A Ramsari Egyezmény a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen, mint a vízmadarak tartózkodási helyéről szóló, Ramsarban, 1971. február 2-án elfogadott Egyezmény, amelynek célja a vizes élőhelyek megőrzésének elősegítése, elsősorban az egyezmény részes államainak együttműködésére építve, továbbá az ehhez szükséges jogi, intézményi keretek megalapozása.

Vízgyűjtő-Gazdálkodási Tervek, illetve 2020-ban Magyarország 2022-2027 időszakra vonatkozó, harmadik Vízyűjtő-gazdálkodási Tervéhez (VGT3) kapcsolódóan a jelentős vízgazdálkodási kérdéseket tartalmazó dokumentumok készültek el, többek között a megyét érintő tervezési alegységekre is, melyek közül a jelentősebbek: a **Cuhai-Bakony-ér és Concó; az Által-ér és a Gerecse alegységek**.

A vízfolyások alsó szakaszaira a síkvidéki jellegből adódóan általánosan a diffúz tápanyag- és szervesanyag terhelés jellemző, dombvidéken pedig az erózió okoz problémát. A víztestek vízminőségének kedvezőtlen változásához hozzájárul a több évtizede folyó halas tavi és horgászati célú halgazdálkodás. A Cuhai-Bakony-ér és Concó alegység területén kiemelt fontosságú probléma a meglévő szennyvíztisztító telepek nem megfelelő működése. Jelentős a vízkészlet probléma az Által-ér vízgyűjtőjén (vízigények időbeni eloszlása és mértéke nem felel meg a vízkészletek alakulásának). Magas a használt és/vagy tisztított szennyvizek aránya. A Duna medersüllyedése jelentős hidromorfológiai hatást okoz (oka, hogy a Dunán épült vízlépcsők a görgetett hordalékot visszatartják). A mellékágak gyakori kiszáradása, lefűződésük folyamata, értékes élőhelyek eltűnéséhez vezet. A hajózóút biztosítása érdekében jelentős, az ökológiai állapotot negatívan érintő beavatkozások történtek.

A régió és a megye egyik legfontosabb természeti erőforrásai a felszín alatti vizek. Kiemelendő a Dunántúli-középhegység karbonátos rétegeiben kialakult karsztvíz rendszer. A megye területét érintő porózus és sekély hegyvidéki, felszín alatti, valamint termál és karszt felszín alatti víztestek kerültek kijelölésre. A jó minőségű karsztvízre regionális vízellátó rendszereket telepítettek, melyek nem csak a megye, de a középhegységen túl is számos település vízellátását biztosítják, így a karsztvíz a térség legfontosabb ivóvízkincsévé vált. A Duna által lerakott kavicsos rétegek szintén alkalmasak a tiszta ivóvíz kinyerésére.

A megye területén parti szűrésű ivóvízbázisok vonatkozásában 3 db távlati (Ács, Lovadi-rét; Tati-szigetek; Esztergom-Kelet — Pilismaróti-öblözet) és 4 db üzemelő (Komárom, Nyergesújfalu-Tát, Esztergom, Prímás-sziget, Dömös) vízbázis található. A Dunaalmon található üzemelő vízbázis karsztvizet termel.

Termálvíz adó réteg a megye északnyugati területén található, itt helyezkednek el a megye jelentősebb termálkútjai is (Komárom, Ács, Bábolna). A megyében tíz ásványvízzé¹⁰ és három gyógyvízzé¹¹ minősített kutat tartanak nyilván. A felszín alatti vizek mennyiségi problémáinál kiemelendő, hogy a bányászati víztelenítés miatt bekövetkezett karsztvízszint süllyedés megszűnt, az egységes karsztvíztároló visszatöltődése megindult és a természetes rendszer nagy részének helyreállása 2040-2050-re prognosztizálható. Ehhez kapcsolódóan zajlik a „A Dunántúli-középhegységi karsztvízszint emelkedés okozta jelenségek állapottrógróztítása, a várható emelkedés modellezése” nevű KEHOP projekt, amely Komárom-Esztergom megyét is érinti. A visszatérő vizek hasznosítása, többek közt az egykori vizes élőhelyek újraéledésével, a vizek balneológiai, halgazdasági, vagy fűtési célú hasznosításával komoly előnyökkel is járhat. Negatív hatása, hogy az emelkedő karsztvízszint Tatán már vis-majör helyzeteket is teremtett. A Tatai- és Fényes-források, valamint az Esztergomi-források vízgyűjtőjén a vízmérleg teszt alapján mennyiségileg problémák tapasztalhatók, miközben növekvő igények mutatkoznak a termálvíz-felhasználására.

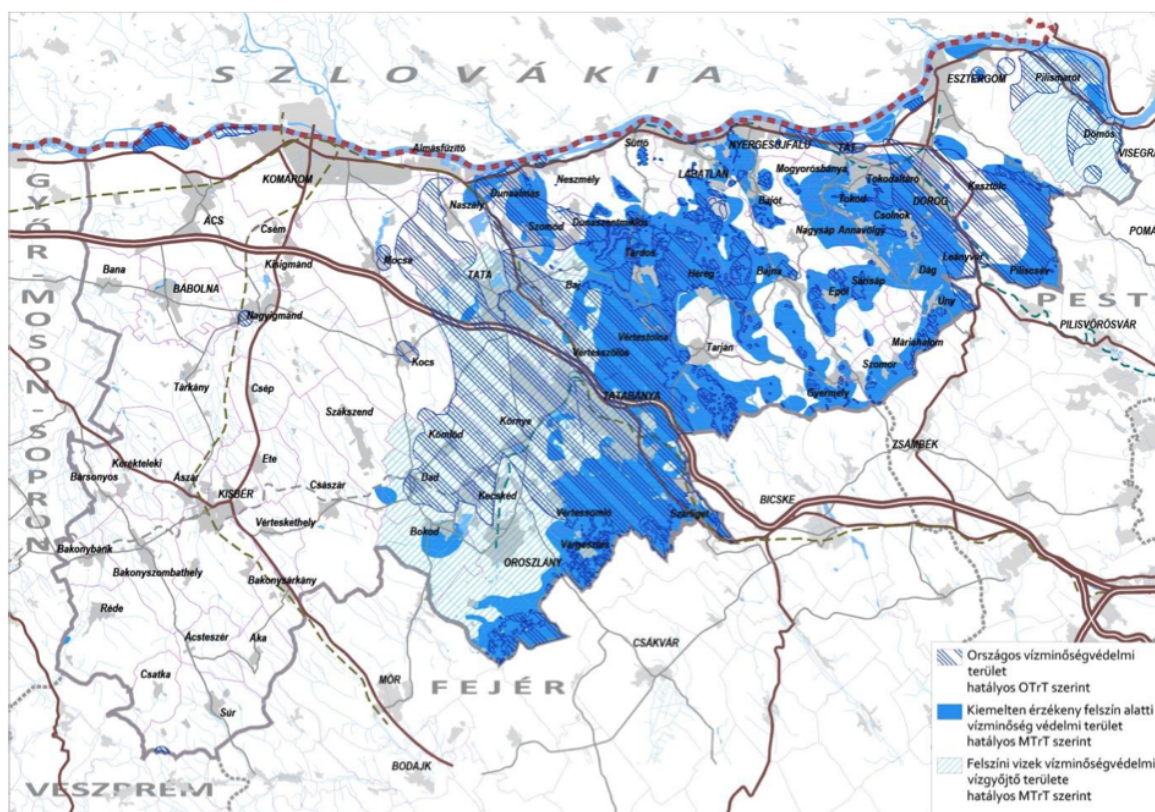
¹⁰ Ásványvízkutak a megyében: **Tatabánya (3 kút), Piliscsév, Keszthely, Oroszlány, Bakonysárkány, Bábolna, Esztergom, Bajna** (forrás: <https://www.nnk.gov.hu/index.php/kozegegeszsegugyi-foosztaly/telepuless-egeszsegugyi-klimavaltozas-es-kornyezeti-egeszsegghatas-elemzo-osztaly/hatosagi-nyilvantartasok/termeszetes-gyogytenyezokkel-osszefuggo-nyilvantartasok/971-oth-altal-elismert-asva-nyvizek-jegyzeke>)

¹¹ Gyógyvízkutat a megyében: **Bábolna, Esztergom, Komárom** (forrás: <https://www.nnk.gov.hu/index.php/kozegegeszsegugyi-foosztaly/telepuless-egeszsegugyi-klimavaltozas-es-kornyezeti-egeszsegghatas-elemzo-osztaly/hatosagi-nyilvantartasok/termeszetes-gyogytenyezokkel-osszefuggo-nyilvantartasok/970-oth-altal-elismert-gyog-nyvizek-jegyzeke>)

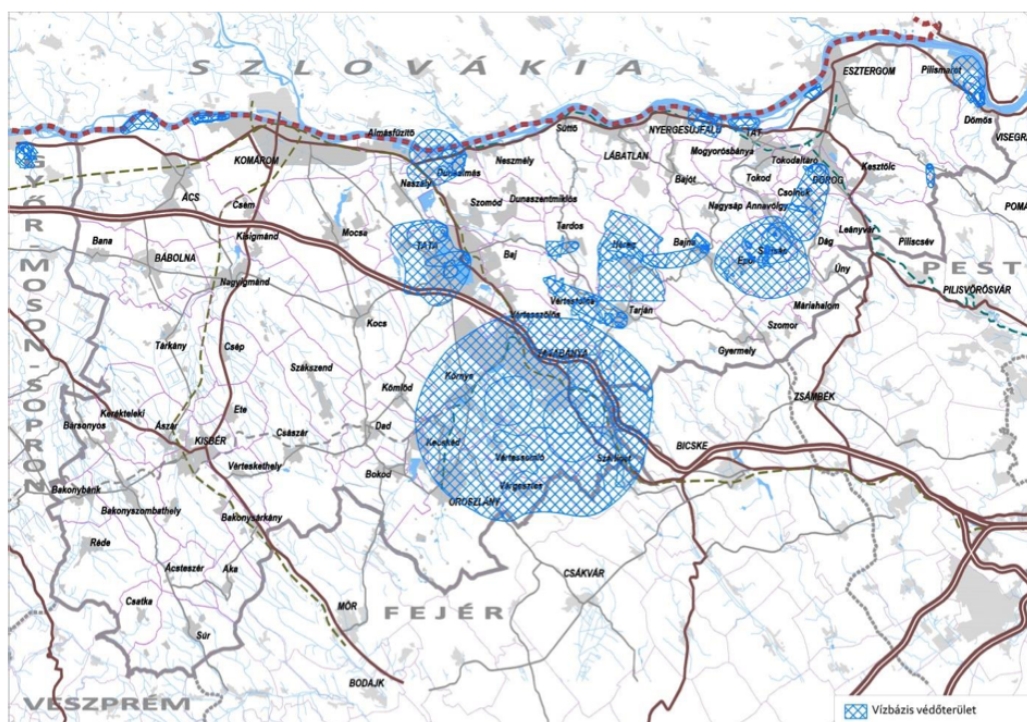
Települési vízminőség védelem

A megye mind a 76 települése rendelkezik közműves ivóvíz ellátással. Az ivóvíz mennyiségi és minőségi szempontból jónak mondható. A legjelentősebb szolgáltató az Észak-dunántúli Vízmű Zrt. A fogyasztott ivóvíz bázisául egyes településeken karsztvíz hiányában, rétegvíz és kis százalékban talajvíz szolgál. (Kocs, Nagyigmánd, Kisigmánd vízellátását a tatabányai karsztvízbázis biztosítja a regionális vízellátó rendszerre történt csatlakoztatásuk révén. Héreg és Pilisszentlélek vízellátását településenként egy-egy karsztkút biztosítja.) ÉDV Zrt. üzemeltetési területén a vízminőség javító programban érintett települések regionális rendszerre való csatlakoztatása megtörtént. A megyében a megfelelő minőségű és mennyiségű ivóvízellátás alól kivételt mindössze egyes városrészek, zártkertek, puszták és tanyák képeznek. Az ÉDV Zrt. 69 településen végez csatornaszolgáltatást. A szennyvíztisztító telepek fejlesztése folyamatosan történik, azonban a kisebb tisztítók, szolgáltatók esetében anyagi okok miatt ez lassúbb ütemű. Az ÉDV Zrt. 35 szennyvíztisztítót üzemeltet a megyében. Az ÉDV Zrt. működési területén Máriahalom és Úny nem rendelkezik működő szennyvízelvezető hálózattal.

A megyében összesen 40 mesterséges közfürdő található, melyek közül 2013-ban 38 üzemelt, összesen 118 medencével. Szezonálisan összesen 17 fürdő üzemel, melyből 9 működik kizárólag idényjelleggel. A fürdővizekről megállapítható, hogy bakteriológiai szempontból megfelelőek, ugyanakkor kémiai kifogásoltság egyes esetekben előfordul.

3. ábra Vízminőség-védelem (forrás: Város-Teampannon Kft.)

4. ábra Vízbázis-védelem (forrás: Város-Teampannon Kft.)

3.1.6 Biodiverzitás,táj

A magyarországi magasabb rendű növény- és állatfajok közül 733 növény, 1178 állat, 58 gomba és 18 zuzmó (valamint 6 hangyafaj által alkotott hangyabolyok) természetvédelmi oltalom alatt áll. Ezek közül 87 növény, illetve 185 állatfaj fokozottan védett. A hazai Natura 2000 területek kijelölésének alapjául 111 közösségi jelentőségű állatfaj, 36 közösségi jelentőségű növényfaj és 45 közösségi jelentőségű élőhelytípus szolgált. A fajmegőrzési programok keretében napjainkig 26 állatfaj és 20 növényfaj fajmegőrzési terve készült el. 2018-ban az élőhelyvédelmi irányelv hatálya alá tartozó fajok csaknem 65 százaléka nem kielégítő vagy rossz természetvédelmi helyzetű, míg a kedvező természetvédelmi helyzetű fajok aránya csupán 35%. Ezzel párhuzamosan **az élőhelytípusok 87 százaléka nem kielégítő állapotú, míg a kedvező természetvédelmi helyzetű élőhelyek aránya csak 13%.** Az egyes élőhelyek természetvédelmi helyzetének értékelése alapján a legkedvezőtlenebb helyzetben a mezőgazdasági műveléssel érintett agrár élőhelyek, illetve a környezeti hatásokra legérzékenyebb vizes élőhelyek vannak (Agrárminisztérium, 2019).

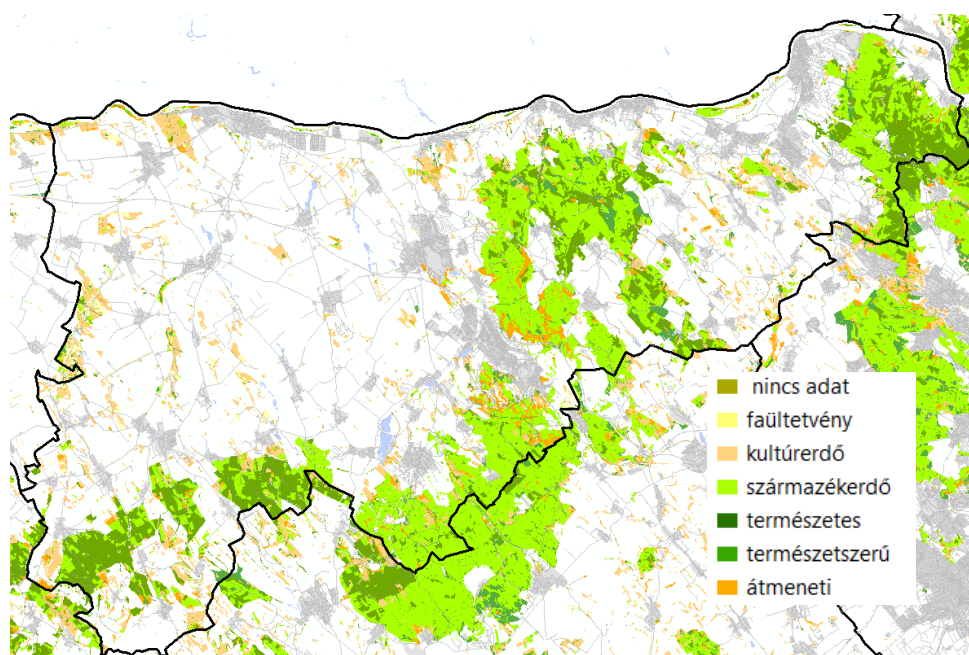
A védett természeti területek kapcsán hazánkban kiemelten fontos veszélyforrásnak az idegen honos fajok elterjedését, valamint az élőhelyek degradációját tartják a szakemberek (Kézdy et al, 2018). A tíz legproblémásabbnak bizonyult növényfaj közül nyolc észak-amerikai eredetű, hét fásszárú¹². Közülük a legtöbb területről (66%) a fehér akácot (*Robinia pseudoacacia*) jelezték. Az özőnfajok elterjedésének leg súlyosabb következményei az élőhelyek megváltozása és az ott élő őshonos fajok kiszorítása, mely a táji értékek és a tájkarakter egészének megváltozását is maga után vonja (Kézdy et al, 2018).

¹² Pl.: fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), közönséges selyemkóró (*Asclepias syriaca*), idegenhonos aranyvessző fajok (*Solidago* spp.), cserjés gyalogakác (*Amorpha fruticosa*). (Lásd: Király G. szerk. 2009: Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei - Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvalő)

Növényzeti örökségünk számszerűsítésének egyik módja a növényzet alapú természeti tőke index (NCI76). Az elemzések szerint (Kocsis, 2018)¹³ **természetes növényzeti örökségünk 90-95 százalékát már elvesztettük, ami főként természetes élőhelyeink és a hozzájuk kötődő értékek, tudás elvesztését is jelenti.** A természeti tőke csökkenésének leggyakoribb oka a természetes élőhelyek pusztulása, ezért a biodiverzitás visszaszorulásának mérséklése érdekében a természetes élőhelyek megóvása és a különböző területek ökológiai hálózatban betöltött szerepének megfelelő kezelése a legsürgetőbb feladat.

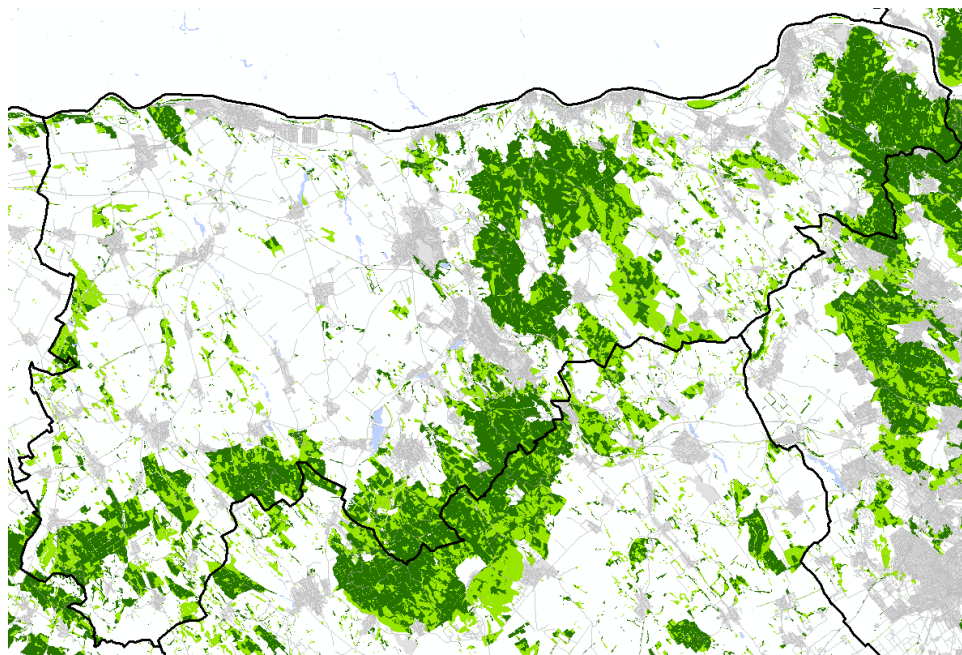
Az erdők a biodiverzitás megőrzésének fontos színterei, vizsgálatuk ezért különösen indokolt. A faállománnyal borított erdőterület hazánkban 2017-ben 1.869.213 hektár volt, ami az elmúlt két évben stagnált, ugyanakkor a 2016-ban elfogadott Nemzeti Erdőstratégia 26-27%-os erdővel borítottságot tűz ki célul. A 2017. évi erdőborítottság 20,9% országosan, megyei szinten 26,8 volt (forrás: KSH). A faanyag-termelést szolgáló erdőterületek kiterjedése 2013 óta csökkenő tendenciát mutat, 2016-ban és 2017-ben gyakorlatilag stagnált, de továbbra is a legjelentősebb célja a hazai erdőségek fenntartásának. A magyarországi erdőterület 63,3 százalékát őshonos fafajok, 36,7 százalékát idegenhonos vagy meghonosodott fafajok (akác, vörös tölgy, egyes fenyők), illetve klónozott fajták (nemesnyárok) alkotják.

A Vértesserdő Zrt felmérései alapján az inváziós fajok is veszélyt jelentenek, különösen a bálványfa (*Ailanthus altissima*) térhódítása aggasztó. Az elmúlt két évhez viszonyítva 0,3 százalékkal nőtt az őshonos erdőterületek aránya (HOI, 2018). A megye erdőterületeinek nagysága összesen 61 800 hektár volt 2017-ben (Forrás: KSH).

5. ábra A megyében található erdők természetessége (forrás: NEBIH erdőterkép)

¹³ Kocsis Károly (főszerk.) 2018. Magyarország nemzeti atlasza: természeti környezet. Magyar Tudományos Akadémia, Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, Földrajztudományi Intézet, Budapest.

6. ábra Kiváló termőhelyi adottságú erdők a megyében (sötétzöld) (forrás: NEBIH erdőterkép)

Össességében megállapítható, hogy Magyarországon a természetes növényzeti örökség igen veszélyeztetett. Egyrészt a művelésiág-váltások, a művelésből való kivonás, a gyepek és erdők használatának módja, az alföldeken a talajvízháztartás befolyásolása veszélyezteti a növényzetet. Ugyanakkor az elmúlt két-három évtized alatt a legfontosabb veszélyeztető tényezők közé lépett elő a nem őshonos, azaz tájidegen fajok spontán terjedése (pl. akác, aranyvessző fajok, selyemkóró, gyalogakác). Ezek tömeges szaporodásukkal elnyomják az őshonos fajokat, a növényzet biomasszája így egyre nagyobb mértékben ezen ázsiai és észak-amerikai fajokból áll, miközben az őshonos fajok diverzitása csökken.¹⁴ Az idegenhonos növényi inváziók szempontjából a vonalas infrastruktúra fejlesztések során a tájidegen fajok számára utat nyitó jelenségek többek között a talajfeltörés és mesterséges felületképzés, az utak menti sávok elhanyagoltsága, nem megfelelő kezelések, a kihasználatlan, lepusztuló útburkolatú útvonalak.

A természeti rendszerek működését fenyegető emberi hatások közül a közlekedési infrastruktúra és a települések szétterjedése a legerősebb zavaró tényezők. A természetes és természetközeli állapotú élőhelyek szegmentáltsága kiemelt befolyással bír a területek ökoszisztéma szolgáltatásaira. A szétdarabolt élőhelyek funkcionalitása radikálisan lecsökken.

A Program szempontjából a biodiverzitás fenntartásának támogatása épp olyan fontos, mint a gazdasági és népességi mutatók szinten tartása, mivel a biológiai sokféleség létünk, civilizációnk és így közvetve gazdaságunk egyik alappillére. Az ökológiai rendszerek károsodása esetén radikálisan hanyatlásnak induló gazdasági helyzetben lecsökkennének az infrastruktúra és a gazdaság fejlesztéséhez szükséges tagállami források, a helyi gazdaság éppúgy fenntarthatatlanná válna, mint a jólétünk más elemei. A kockázatok diverzifikálása és az éghajlatváltozás hatásaival szembeni sérülékenység csökkentése érdekében olyan adaptív megélhetési stratégiák kidolgozása célszerű, amely komolyan számol a biológiai sokféleséggel, mint alaptényezővel. A vegetáció alapján a természeti tőkeindex Magyarországon mindössze 9,9%, vagyis az ökoszisztéma szolgáltatások 90%-át már feléltük. A városok nagyléptékű terjeszkedése a síkvidékek irányába, nagymértékben hozzájárul a hagyományos város- és

¹⁴ A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018 (Központi Statisztikai Hivatal, 2019)

vidék képének felszámolásához, a vidék és a városok egybeolvadásához. Az erdő területeken az erdőrezervátumokon kívül az örökzöld, (vagy más néven száraló) erdőgazdálkodásra való átérést kell sürgetni a folyamatos erdőborítás és a hozzá tartozó klímaőr funkció és erdei ökoszisztéma szolgáltatások érdekében. Fontos a tájidegen fajok helyett az őshonos fajok visszatelepítése, illetve a biodiverzitást jelentősen csökkentő invazív fajok visszaszorítása. Ehhez hozzásegít például az is, ha barnamezős területeken valószínűsíthető meg a beruházások, ellenkező esetben zöldfelületi fejlesztéssel kompenzálni szükséges a területhasználatot a változás arányában. Településszegélyben és a település beépítésre szánt területén a zöldfelületek aránya nem csökkenhet.

Az utak menti és a településszegélyben található zöldinfrastruktúrával több szinten borított területek aránya fontos szerepet játszik egy település egészségi mutatóiban. A zöld szegélyek szerepe kiemelten fontos a zöld folyosó funkció betöltésében, és az olyan ökoszisztéma szolgáltatások megalapozásában, mint a gázcsere, talajlégzés és egyéb mikroklíma szempontjából fontos folyamatokra épülő hatások, levegőtisztaság védelem és tájkarakter, arculat kialakítás. Az utak és az élővilág védelmében is fontos szerepet töltenek be, mivel **pufferelik az utakat érintő egyes környezeti hatásokat**, valamint életteret jelentek.

A településrészek, telephelyek, utak elhelyezkedésének, területfeltáró szerepüknek köszönhetően komoly hatásuk van a területhasználatokra. Így **minden újabb településrész, telephely, útépitési beruházás tájátalakító hatással bír, aminek a direkt hatásokon** (talajfedés, csapadékvíz lezivárgás gátlása, szennyezés terhelés, élőhely fragmentálás) **túl, indirekt, beépítés növelő, technológia integráló hatásuk is van.**

Az utak és a különböző telephelyek önmagukban is tájkaraktert meghatározó szereppel bírnak, mert az összkép megváltoztatása mellett a hidrológiai, talaj képzési és vonulási útvonal átalakító szerepük is jelentős. A közutak, erdei utak, turistautak, alsórendű, mezőgazdasági utak, valamint az erdőben található épületek tájátalakító hatása meghatározó az élőhelyek funkcionalitása és a tájkarakter szempontjából. Ezért csak a legszükségesebb esetben szabad ezek arányát növelni, illetve helyre kell állítani az utak, táblahatárok mentén a korábban elterjedt gyepes mezsgyét, fasorokat, cserjesávokat.

Komárom-Esztergom megye természeti értékeinek többségét hivatalos oltalom védi: a megyében összesen 21569,2 hektár országos védettségű terület található, ebből 10421,7 ha nemzeti park, 10671,1 ha tájvédelmi körzet, 276,3 ha a négy országos jelentőségű természetvédelmi terület van (Táti és süttői Duna-szigetek TF, Tatai Kálvária-domb TT, Dunaalmási kőfejtők TT, Vértesszőlősi előembertelep TT), valamint 200 ha ex-lege védett terület. Kiterjedésük a megye területének 9,5%-át fedi le. Ezen felül a helyi védettségű területek 6740 hektárt foglalnak el, a megye területének további 3%-át. Védett természeti területek közül kiemelendő a Duna-Ipoly Nemzeti Park, a Gerecsei TK, a Vértesi TK, a Pannonhalmi TK, a Dunaalmási kőfejtők TT, a Tatai Kálvária-domb TT és az Észak-Vértes helyi jelentőségű természetvédelmi terület. A vizes élőhelyek védelmét célzó Ramsari Egyezmény területei között szerepel az 1633 hektáros kiterjedésű Tatai-tavak Ramsari terület, amely a Tatai Öreg tavat, az Által-ér alsó szakaszát, a Réti- és Ferencmajori-halastavakat, a Fényes-fürdőt, illetve a környező lápok, lápréteket, egyéb vizes

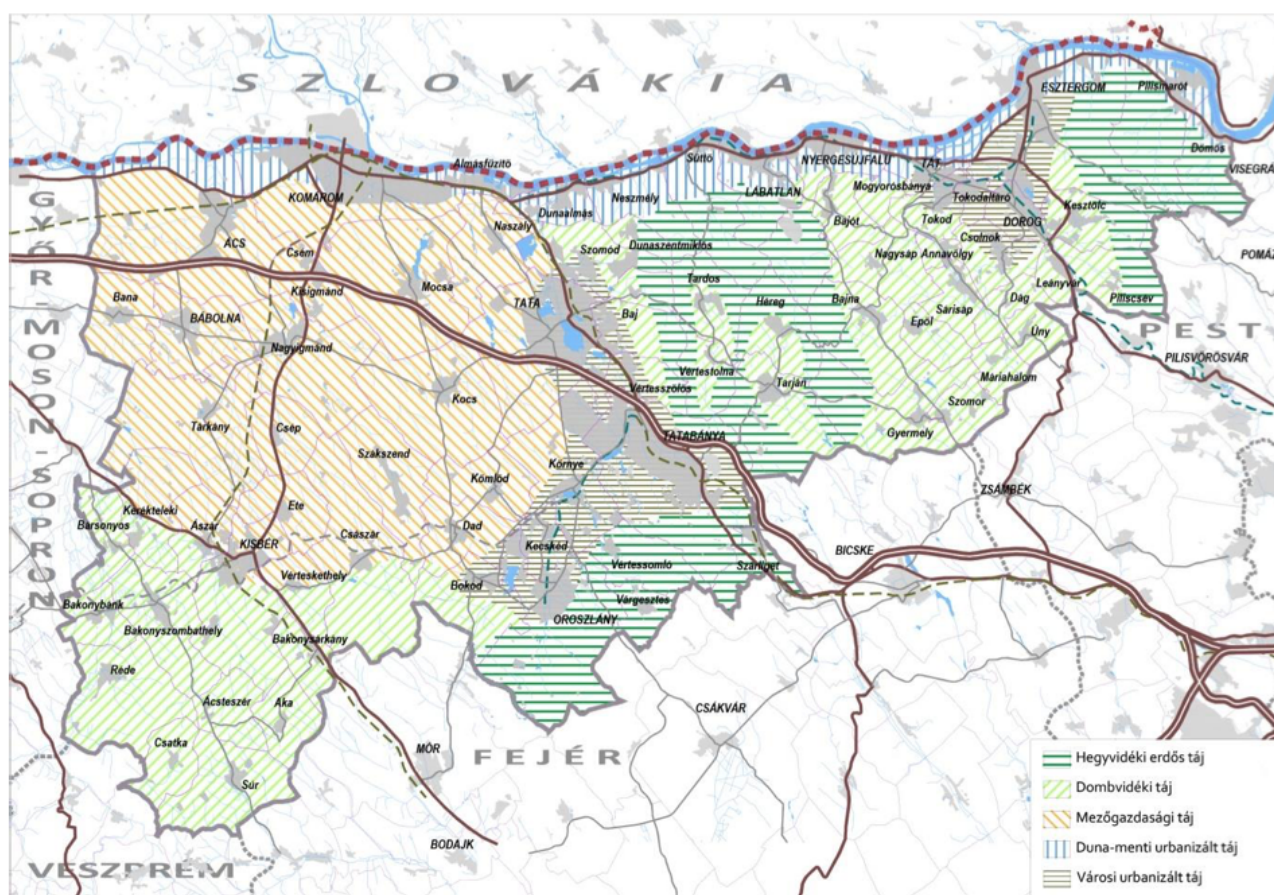
területeket foglalja magában. Jelentőségét főként az itt telelő vadlúd-fajoknak köszönheti. A megye egyéb vizes élőhelyekben is gazdag, kiemelt értékei a Duna menti holtágak, szigetek, illetve a megye tórendszerei, amelyek több eleme nemzetközi jelentőségű vizes élőhely.

Az Érzékeny Természeti Területeket (ÉTT) a 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet jelölte ki, a megyében az Által-ér mentén és a Gerecse-Pilis közötti dombvidéken. A természeti, ökológiai szempontból érzékeny területeken extenzív műveléssel, természetkímélő gazdálkodási módszerek

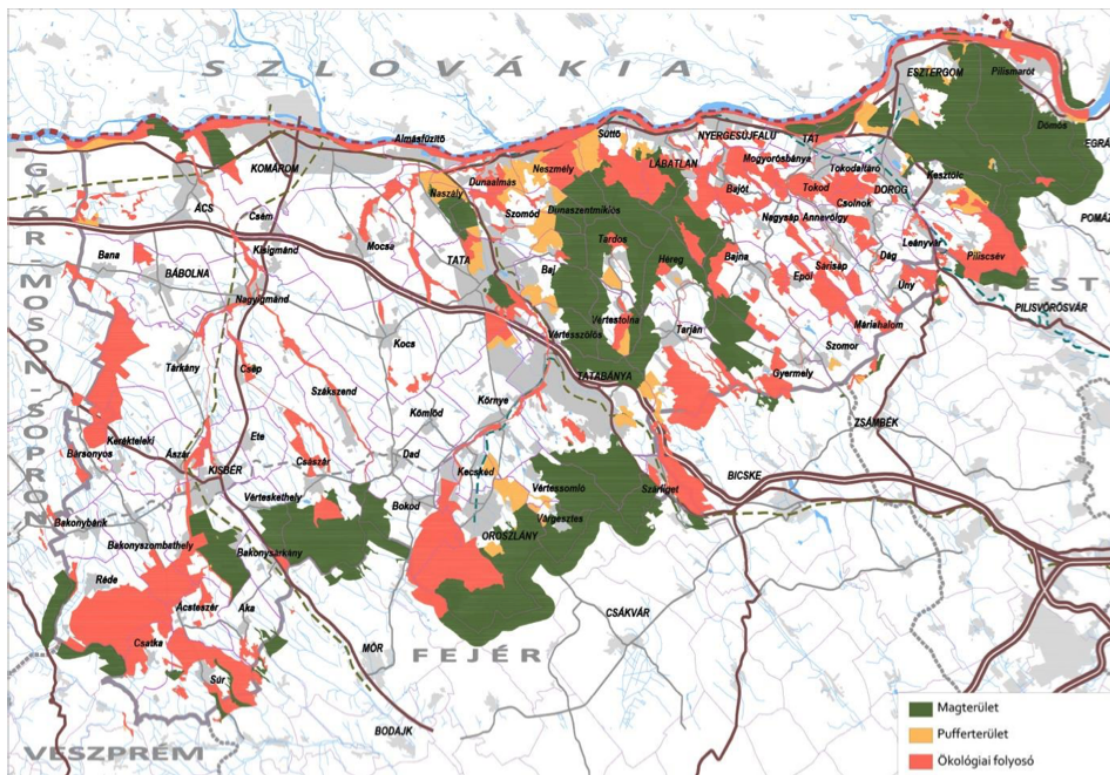
alkalmazásával segítik elő a biológiai sokféleség fennmaradását, az élőhelyek védelmét, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megőrzését. A megye területén Magas Természeti Értékű Terület (MTÉT) nincs kijelölve.

A Natura 2000 hálózat az EU tagországaiban kijelölt, egységes szabályozású ökológiai hálózat, amely hozzájárul a közösségi jelentőségű állat- és növényfajok, valamint a természetes élőhelyek fennmaradásához. Komárom-Esztergom megyében összesen 64 375 hektárnyi Natura 2000 területet határoztak meg, a megye területének 28,4%-át foglalja el a hálózat. A madárvédelmi területeket a Tatai Öreg-tónál, a Gerecsében, a Vértesben és a Visegrádi-hegységben helyezkednek el, a természetmegőrzési területek mozaikosan, több helyszínen kerültek kijelölésre.

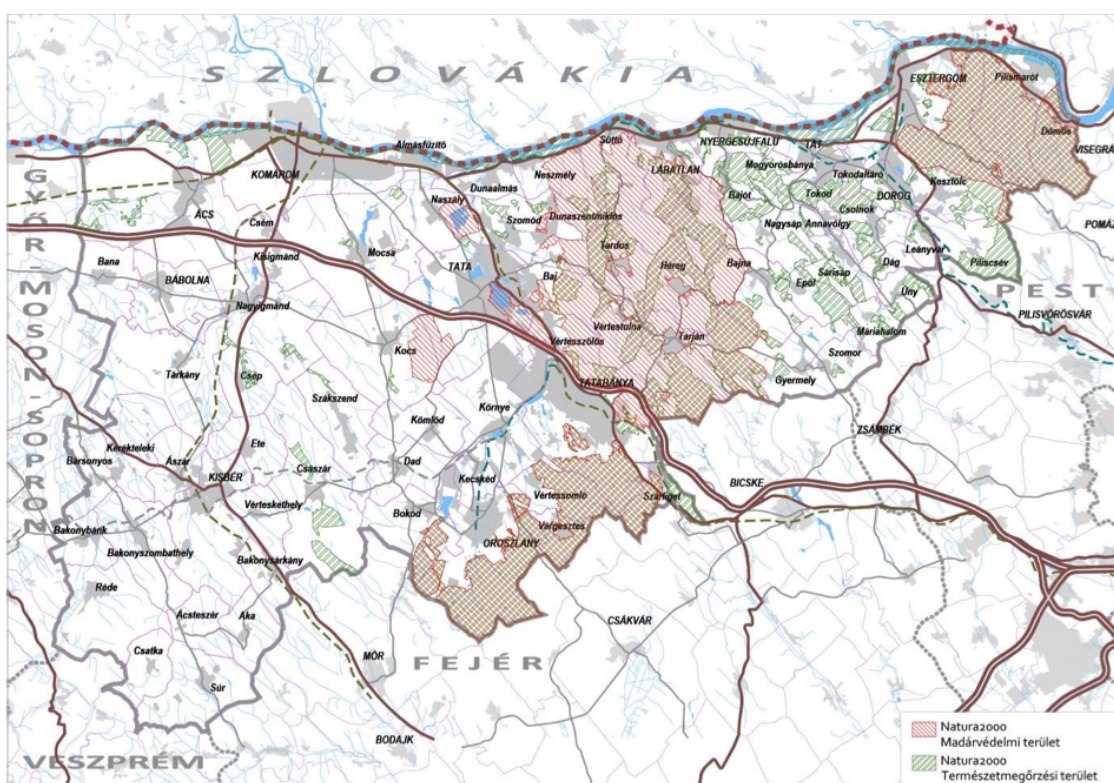
Az Országos Területrendezési Terv (OTRT) által kijelölt **ökológiai hálózat behálózta a megye teljes területét**. A magterület övezetébe meghatározóan a védett természeti területeket és Natura 2000 területeket sorolták, mint a Duna és ártere, a Gönyői-homokvidék, Vértesi TK, Bársonyos, a Pilis és Visegrádi hegység, a Gerecse. A puffer területeket nem közvetlenül a magterületek körül, hanem a védett természeti területek környezetében található természetközeli élőhelyek nagy kiterjedésű területein jelölték ki. A megye legjelentősebb ökológiai folyosója a Duna. Ezen kívül az ökológiai folyosó övezetébe tartoznak vízfolyások és a vízfolyások menti természeti területek összefüggő rendszerei, a Gerecse és Pilis közötti dombvidék és a Bakonyalja mozaikos erdőterületei is.

7. ábra A megye tájszerkezeti egységei (forrás: Város-Teampannon Kft.)

8. ábra Országos Ökológiai Hálózat megyei területei (forrás: Város-Teampannon Kft.)

9. ábra megyét érintő Natura 2000 területek (TrT, 2019)

MŰVELÉSI ÁG	TERÜLETE (HA) 2010-BEN	% ARÁNYA A MEGYÉBEN 2010-BEN	TERÜLETE (HA) 2017-BEN	% ARÁNYA A MEGYÉBEN 2017-BEN	VÁLTOZÁS %
Szántó	103 542	44,4	103 200	44,7	-0,33
Konyhakert	2 430	1	1800	0,8	-25,9
Gyümölcsös	851	0,4	600	0,3	-29,5
Szőlő	1 477	0,6	1600	0,7	+8,3
Gyep	19 223	8,3	19 600	8,5	+1,9
MG. TERÜLET ÖSSZESEN	127 523	54,7	126 800	54,9	+0,57
Erdő	61 330	26,3	61 800	26,8	+0,77
Nádas	628	0,3	300	0,1	-52,23
Halastó	1 164	0,5	800	0,8	-31,27
TERMŐTERÜLET ÖSSZESEN	190 645	81,8	189 700	82	-0,2
Művelés alól kivett terület	42 300	18,2	41 200	17,8	-2,65
KEM ÖSSZESEN	232 968	100	230 900	99,11	-0,9

4. táblázat Komárom-Esztergom megye földterülete művelési ágak szerint, 2010-ben és 2017-ben (Forrás: KSH)

3.1.7 Települési környezet és épített, kulturális örökség

A Program szerteágazó prioritási tengelyei az élet számtalan területét érintik, amelyek állandó kölcsönhatásban állnak az épített környezettel. Az épített környezet kialakítása, üzemeltetése, használata nemcsak épület-, de települési szinten is érinti a klíma, hulladék, levegő, zaj, biológiai sokféleség kérdéskörét. Az alábbiakban ezeket vesszük sorra.

Az épített környezetre is vonatkozó, alapvető környezetvédelmi törekvések érvényesítését a megyei és települési szinten is alkalmazott **környezetvédelmi programok**, valamint a – szintén megyei és települési szinten is meghatározott – **terület- és településfejlesztési, illetve településrendezési eszközök** (pl. településfejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia is) **egymásra ható összhangja hivatott biztosítani**. A tapasztalatok azonban arra hívják fel a figyelmet, hogy ezen összhang megtartása és gyakorlati érvényesítése további teendőket igényelne a jogalkotás és a közigazgatás részéről (pl. környezetvédelmi törekvések teljesülésének ellenőrizhetősége és szükség szerinti releváns szankcionálás lehetőségének felülvizsgálata és biztosítása a magasabb szintű programok vagy tervezési eszközök tekintetében).

Az épített, települési környezet – ember számára élhető és elviselhető – állapotát nagyban befolyásolja a beépített és burkolt felületek, valamint a vízáteresztő és egyéb ökológiai kiegyenlítő felületek (pl. vízfelületek, zöldfelületek, lombtömegek) megfelelően kiegyensúlyozott aránya. Fontos megjegyezni, hogy a hazai törvényi szabályozás értelmében környezetvédelmi szempontból a települési zöldfelület is jellemzően az épített környezethez sorolt, de a Nemzeti Környezetvédelmi Program is már külön kiemelve, önállóan foglalkozik a témával.

A biológiailag inaktív felületek indikátora alapján **Magyarországon a mesterséges felszínének aránya évről évre növekszik**, 2012 és 2018 között legnagyobb arányban az összefüggő településszerkezet (17%) és az ipari vagy kereskedelmi területek (16%) alkotta mesterséges felszín növekedett. A lakott területek kiterjedése 1990 és 2018 között lineárisan, összesen 8,4%-kal növekedett, de összefüggő településszerkezet helyett a felszín lényegesen nagyobb arányban borítják zöldfelületekkel tarkított városrészek. Hasonló volumenű növekedés figyelhető meg az út- és vasúthálózatok kiterjedésében is, az

e célra bevont több mint 14 ezer hektáros terület egy jelentős része az ezredforduló után épült autópályák igényét elégítette ki.¹⁵

A települések zöldfelületeiről, zöldfelületi rendszeréről statisztikai adatok nem teljeskörűek, mivel ezek számbavétele, nyilvántartása nem minden településen és nem egyformán megoldott. A zöldfelületi rendszer részét képező zöldterületekről azonban már rendelkezésre állnak felmérések, amelyeket a KSH teszi közzé. Ennek alapján **az egy lakosra jutó zöldterület mutató értéke a nagyvárosokban 2009 óta nem sokat változott: 1,3 m²-rel növekedett átlagosan** (2009: 23,7 m²/fő; 2018: 25,0 m²/fő, KSH). Budapesten átlagosan kb. 14 m² városi zöldfelület (közkertek, közparkok, állatkertek, kastélyparkok stb.) jut egy főre, amelyből 6 m² közpark, közkert jut egy lakosra (WHO referenciaérték: 9 m²/fő). Ezek térbeli eloszlása egyenetlen, a belvárosi városrész pedig különösen zöldfelület-hiányos¹⁶.

Az épített környezet Magyarországon kiemelkedő kultúrtörténeti emlékekkel rendelkezik. Többnyire az egykori történelmi vármegyerendszer egyes székhelyein, illetve egyéb központi szerepet ellátó településeken helyel-közzel megmaradt a történelmi városmag (pl. Sopron, Kőszeg, Győr, Esztergom, Eger), mely általában nagyon szép várromokkal, várakkal, templomokkal, műemlék-jellegű lakóházakkal vagy akár ipari műemlékekkel is rendelkezik. A települési környezeten kívüli térségben is fellelhetőek az épített örökség emlékei részben vagy egészben (pl. egykori hadiutak, régi tájgazdálkodási formák épített elemei stb.).

Komárom-Esztergom megye települései közül összesen 68 településen 496 objektumot érint a védettségi bejegyzés, melyből 332 a műemlék, ennek mintegy harmada városi középület, lakóépület, kicsit több mint ötöde gyülekezeti épület, kb. 5%-a vár, várrom, palota, kastély, vagy kúria és mintegy 3 %-a népi építészeti emlék. Két településen Esztergomban és Tatán található a megye műemlékeinek több mint fele, ezen kívül még jelentős számú műemlékkel rendelkező települések: Kisbér, Komárom, Pilismarót, Bajna, Oroszlány-Majk, Tatabánya, Dad, Keszthely, Kocs, Naszály, Szákszend.

A műemlék többsége lassan pusztul, a pályázati úton elnyerhető, növekvő összegű támogatások kevesebb műemlékhez jutnak el, mint amennyi felújításra szorulna. Jelentősebb műemléki felújítások zajlottak, illetve kezdődtek meg a bajnai Sándor Metternich Kastélynál, az esztergomi várnál, a tatai Angol-parkban lévő kiskastélynál, elkészült a várgesztesi vár rekonstrukciós terve, a komáromi Csillagerőd teljes felújítása, a tatai Eszterházy kastély felújításának I. üteme, a majki kastély felújítása. Bekerült a várprogramba a tatai vár.

Az Országos Területrendezési Terv és Komárom-Esztergom Megye Területrendezési Terve, amely 2020. július 1-től hatályos, az épített örökség védelmével összefüggő övezeti kijelölést határozott meg (*a jelenlegi terv már nem tartalmazza a változó szabályozási környezet miatt, azonban a felsorolás jól jelzi a területek értékét*):

- Világörökség-várományos területen fekszik: Ács, Almásfüzitő, Dömös, Esztergom, Komárom, Moca, Naszály, Neszmély, Nyergesújfal, Pilismarót, Tokod.
- Történelmi települések övezetébe tartozik: Bajna, Kisbér, Kocs, Oroszlány, Süttő, Szákszend, Tata, Tatabánya, Tát, Várgesztes, Vértessomló, Vértessolna
- Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület 23 települést érint.
- Védendő településszerkezettel rendelkezik: Ácsteszér, Bábolna, Bajót, Bakonysárkány, Csolnok, Dad, Dorog, Keszthely, Nagyigmánd, Réde, Sárísáp, Szomód.

¹⁵ A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018 (Központi Statisztikai Hivatal, 2019)

¹⁶ Budapest Környezeti Programja 2017–2021. (https://budapest.hu/Documents/Bp_2017_2021_Kornyezeti_Program.pdf)

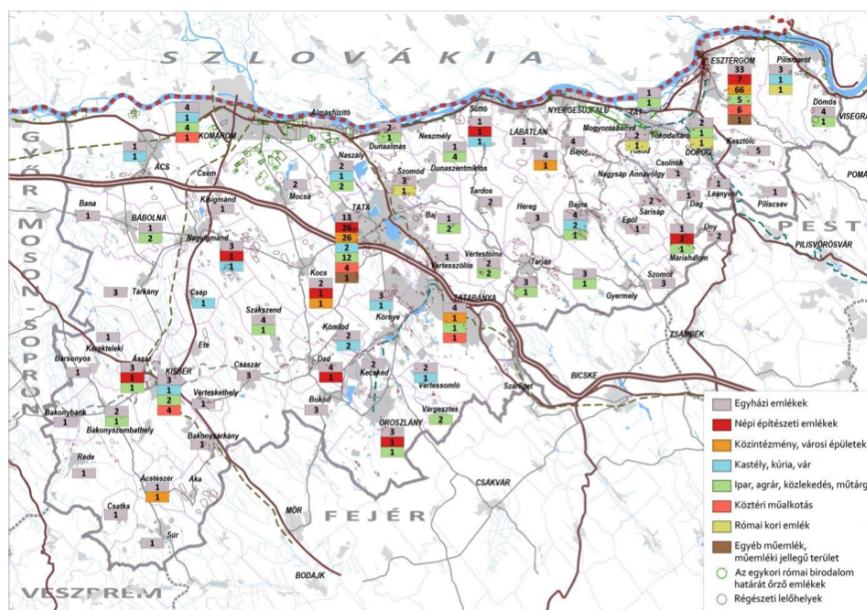
Komárom, Esztergom és Tata műemlékei, történeti településszerkezetüket megőrzött településrészei turisztikai szempontból is jelentős vonzerőt jelentenek.

Régészeti lelőhelyek:

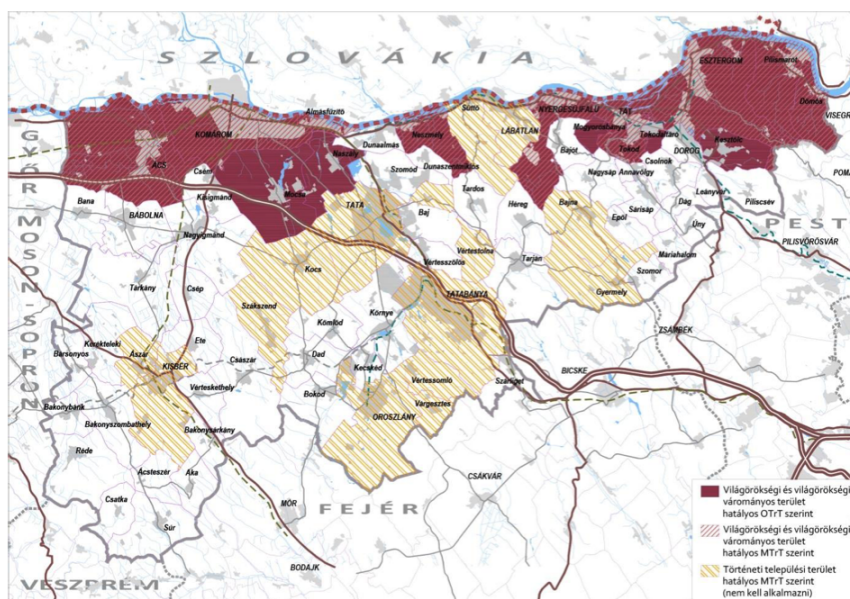
A Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Kulturális Örökségvédelmi Irodája (korábban KÖH – Kulturális Örökségvédelmi Hivatal) által a megyei területfejlesztési koncepcióhoz szolgáltatott adatok szerint a megyében 1827 nyilvántartott lelőhely található, melyből hat fokozottan védett (mind Esztergomban található), illetve 224 kiemelten védett. A régészeti lelőhelyek 71%-a általános védelemben részesül a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (röviden: Kötv.) által. A Kötv. 13. § (4) bekezdése szerint „kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír.

A régészeti területek közül a világörökség-várományos területként nyilvántartott limest (A római limes magyarországi szakasza – A Ripa Pannonica) kell kiemelni. A Római limes a következő települések területét érinti: Dömös (Solva), Pilismarót (Ad Herculeum, Solva), Esztergom (Crumerum, Solva), Tokod (Gardellaca/CardaBiaca), Tokodaltáró, Tát, Keszölc, Nyergesújfalu (Crumerum Erőd), Neszmély (Odiavum), Naszály (Brigetio), Mocsá (Brigetio), Almásfüzitő (Asaum/Odiavum vicus), Komárom (Brigetio municipium), Ács (Ad Mures és Ad Statuas) összhangban a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI. 2.) MvM rendelettel - hivatalosan: „A római birodalom határai - A dunai limes magyarországi szakasza”.

Ősrégészeti leletanyaga Vértesszőlős érdemel említést. A Vértesszőlősi előember-telep természeti értékvédelem alatt is áll. A Természetvédelmi Terület védetté nyilvánításáról szóló 12/1976. OTVH határozat, a védetség fenntartásáról szóló 84/2007. (X. 18.) KvVM rendelet rendelkezik.

10. ábra Műemlékek és régészeti lelőhelyek (forrás: Város-Teampannon Kft., 2019)

11. ábra Világörökségi és világörökség várományos, valamint történelmi települések (forrás: Város-Teampannon Kft., 2019)

3.1.8 Hulladékkeletkezés, -kezelés

A hulladékmegelőzés hatékonyságának mérésére használt mutatók (képződő hulladék mennyisége, illetve GDP-hez vagy népességhez viszonyított aránya) adatai alapján az elmúlt húsz évben hazánkban jelentős, kedvező irányú változás történt. A 2000. évben képződött 40 millió tonna hulladék 2012-re 18 millió tonnára csökkent. 2010-2016 között jellemzően stagnált a teljes keletkezett hulladék mennyisége – mintegy 15,5 millió tonna körül. **A 2017 és 2018 években az építési-bontási hulladékok mennyisége jelentősen növekedett**, amely az országos összesített adatokban is megmutatkozik. 2018-ban a teljes képződött hulladék mennyisége 18,2 millió tonna volt. A 2018-as adatok alapján megállapítható, hogy a korábbi években legnagyobb mennyiségben ipari és egyéb gazdálkodói hulladék keletkezett, ezt követte az építési-bontási hulladék és a települési hulladék mennyisége. A 2017. és 2018. években azonban az építési-bontási hulladékok jelentették a legnagyobb mennyiséget. Ennek oka elsősorban, hogy az ágazat 2017. és 2018. években jelentős növekedést mutatott. Az építési és bontási hulladékok esetében fel kell hívni a figyelmet arra, hogy **az építkezések során egyre nagyobb arányban használnak vegyszereket, habosított szigetelő anyagokat**. Tehát míg egy ma elbontott 30 éves épület hulladékát viszonylag egyszerűen fel lehet használni bányaterületek feltöltésére, ami anyagában történő hasznosításnak minősül, addig **30 év múlva egy mai épület elbontása során keletkező hulladékok újrahasznosítása jóval nagyobb problémát fog jelenteni**.

2017-ben az egy főre jutó települési hulladék mennyisége hazánkban 385 kg volt, mely kissé magasabb a V4 országok 355,5 kg átlagánál, viszont alacsonyabb az EU átlagnál: 486 kg (KSH). Ez az érték 2019-re 388 kg-re növekedett.

Kedvező tendencia hazánkban a 2014. évtől, hogy az éves szinten keletkező mintegy 15,5-18,2 millió tonna hulladéknak több mint fele anyagában hasznosul. Az anyagában hasznosított hulladék aránya az összes kezelt hulladékon belül 2016-ban (57,8%) meghaladta az EU-28 átlagát (47,9%), a V4 országok átlagától (62,3%) azonban elmarad (KSH). Az anyagában hasznosítási arány növekedése elsősorban a települési hulladékok esetén figyelhető meg az elmúlt években. Ezzel a folyamattal párhuzamosan a

lerakott települési hulladék mennyisége csökkenést mutat. Ugyanakkor a 2035-re kitűzött 10%-os lerakási aránytól még távol vagyunk.

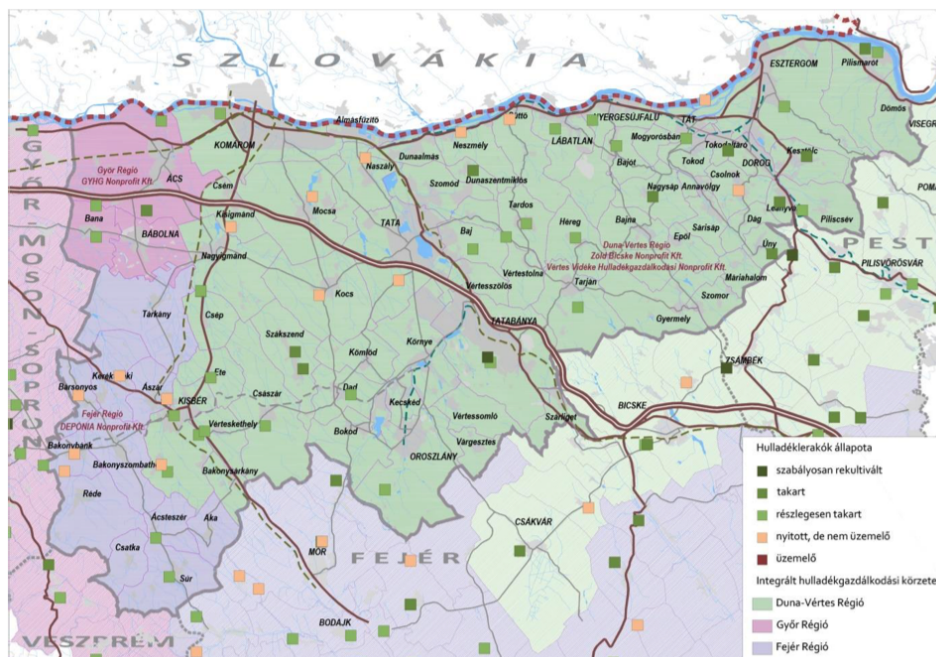
Az ipari és gazdasági nem veszélyes hulladék képződési és kezelési adatait értékelve megállapítható, hogy miközben az ország ipari termelése mintegy 30%-kal nőtt 2010-től 2018-ig, addig a nem veszélyes ipari és egyéb gazdasági szférából származó hulladékok mennyisége az utóbbi években jellemzően nem növekedett.

Az egyes hulladéka áramoknál (háztartási papír, fém, műanyag és üveghulladék) a tárgyidőszakban hatályos, a Hulladék Keretirányelvben 2020-ra meghatározott célokat tekintve Magyarország időarányosan jól teljesített. A települési hulladékból a papír, fém, műanyag és üveg újrahasználatra előkészítés és hasznosítás (súlyarány) előírt aránya 2020-ra 50%, amely 2017-ben 45,2%-ra teljesült. Emellett kiemelhető az Országos Hulladékgazdálkodási Tervben foglalt ún. hazai vállalat, amely az egyéb, gazdasági tevékenységből származó nem veszélyes hulladék hasznosítási arányának 46%-ra történő növelését írta elő 2020-ra. Ez az arány már 2017-ben 49%-os értékkel teljesült, 2018-ban pedig elérte az 53,5%-ot. Árnyalja a képet ugyanakkor, hogy az újrahasznosítási arány növekedésre részben arra vezethető vissza, hogy az összes hulladékmennyiség egyre nagyobb hányada építési bontási hulladék, ahol az újrahasznosítás viszonylag könnyen teljesíthető, a hulladék terület feltöltésre való alkalmazásával. Ha önmagában az anyagában nem hasznosított hulladék mennyiségét vizsgáljuk az elmúlt költségvetési ciklus során, akkor azt látjuk, hogy **a 2013-as 700 ezer tonnáról 2018-ra 1100 ezer tonnára nőtt az anyagában nem hasznosított hulladék éves mennyisége. Ami arra utal, hogy a hulladékok mennyiségi növekedésének üteme meghaladja az újrahasznosítási kapacitások bővülésének ütemét.**

A kommunális települési szilárd hulladékok szelektív gyűjtése javuló tendenciát mutat, jelentős részük újrahasznosításra kerül, azonban a szelektív hulladékgyűjtő szigetek állapota sok helyen kívánnivalót hagy maga után. A szelektív hulladékgyűjtő szigetek nem megfelelő használata sok településen gondot okoz. Megfigyelő rendszer kiépítése költséges, és sok esetben a jelzések ellenére sem a megfelelő hulladéka áram kerül az adott edénybe. A rendezett környezet és a tisztább anyagáramok érdekében jelenleg is folyik a házhoz menő elkülönített hulladékgyűjtési rendszer kiépítése az országban. A mezőgazdasági hulladékok közül a növénytermesztésben keletkező növényi maradványok és az állattartásból származó trágya egyre nagyobb mértékben visszaforgatásra, újrahasznosításra kerül. Ugyanakkor, **ha a teljes mezőgazdasági és élelmiszeripari szektort vizsgáljuk, akkor jelentős visszaesés tapasztalható a 2005-ös 74%-os újrahasznosítási arányhoz képest, amely 2018-ra 40%-ra csökkent.**

A **megyében** a korábbi időszakokban a leggyakrabban alkalmazott ártalmatlanítási eljárás a hulladéklerakás volt. A korábban működtetett települési lerakók országos felmérése 2002-ben PHARE támogatással megtörtént. A megye települései a régióban megalakult három nagy hulladékgazdálkodási rendszer valamelyikéhez csatlakoztak: Duna – Vértességi Kör Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás (44 település); Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás (29 település); Győr Nagytérségi Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás (3 település). A rendszer részei többek közt: a tatabányai és oroszlányi regionális lerakók, melyek szabad kapacitásai már erősen korlátozottak, hamarosan megtelnek. A szervezett hulladékgyűjtés minden településen megoldott (98%), melyen belül a szelektív hulladékok gyűjtésének növelése kiemelten fontos feladat. A települési szilárd hulladék mennyisége évről-évre csökken. Az összes hulladék 6,5 %-át kitevő veszélyes hulladékok ártalmatlanításának egy részét a Dorogi veszélyes hulladékégetőben végzik. Országos átlagban a Közép-Dunántúli Régióban volt a legnagyobb a veszélyes hulladék termelése az elmúlt évtizedekben, melyen belül Komárom-Esztergom megye a második, Veszprém megye mögött. A megyében átlagosan évente keletkező 40-50 ezer tonna veszélyes hulladék mennyiségének közel 80%-át hat cég termeli. A megyében két vörösiszap tároló található. Almásfüzitőn a 7 kazetából 6-ot már rekultiváltak, a VII. sz.

tározó biodegradációs eljárással történő rekultivációja folyamatban van, a létesítmény megfelelően biztosított. A Neszmély VIII. tározó felszíne részben vízzel borított, a korábbi kiporzást megszüntették.

12. ábra Hulladéklerakók és integrált hulladékgazdálkodási körzetek a megyében (TrT, 2018)

3.2 Környezeti szempontok érvényesítésének nehézségei, környezeti konfliktusok

Az elmúlt évek gyakorlati tapasztalatai alapján alapvető nehézséget jelenthet, hogy a leendő projektgazdák többségükben várhatóan nem tekintik a tevékenységükhöz tartozó szerves feladatnak a környezeti szempontok beépítését. Különösen a jelenlegi COVID-19 járvány által sújtott időszakban bármilyen környezeti korlát inkább akadályként, mintsem terelő tényezőként jelenhet meg a rövidtávú célok és érdekek között.

A főbb konfliktusforrások az alábbi szempontokra vezethetők vissza:

- A biodiversitás csökkenését okozó legtöbb tevékenység és konfliktus leginkább a **környezet- és természettudatosság, a környezet iránti érzékenység hiányából fakad. A természet iránti érzékenység hiánya és az ilyen irányú tudás(szemlélet) elégtelen megléte** a képzés és oktatás, illetve társadalmi értékrend és példamutatás hiányosságaiból fakad.
- **költséghatékonyság** – a megfelelő, vagy hatékonyabb építőanyagok, gépészeti berendezések, okos mérők beszerelése helyett a rövid megtérülés a fontosabb szempont.
- **közbeszerzés nehézsége** – a közbeszerzés során hátrányt szenvednek például a helyi, kisebb szállítással elérhető anyagok, így megnövelve a szállítással járó CO₂- kibocsátást.
- **elégtelen kivitelezői / szakmunkás tudás, helytelen kivitelezésből adódó károk** – a hibák javítása több anyagot, adott esetben a visszabontás energiát igényel, amelyből adódóan szintén megnövekszik a beruházás CO₂- kibocsátása.
- **időhiány, elsietett munkafázisok** – amelyből szintén további kivitelezési hibák származnak;

- **tervezettől eltérő üzemeltetés** – a tervekhez képest eltérő kivitelezés, forráshiány következményei, az épület élettartama során felhasznált energiamennyiség, (vagy ezzel ekvivalens CO₂-kibocsátás) közel fele egy átlagos beruházás esetén maga az építkezés során keletkezik: ez az ún. „beépített” energia – azonban a másik fél az üzemeltetésből adódik, és a helytelen üzemeltetés amellet, hogy nem hatékony, további energiapazarló CO₂-kibocsátáshoz vezet
- **karbantartás, jó állapot megőrzésének elmaradása:** több évtizedes gyakorlat, hogy fenntartásra rendelkezésre álló források hiányában a meglévő eszközök tönkremennek, amit beruházásokkal, fejlesztésekkel pótolnak. Ez a karbantartás helyett beruházás szemlélet jelentős nyersanyag- és energiafelhasználást, valamint hulladékkezelést indukál.
- **építési-bontási törmelékek feltöltésre való felhasználásának dominánssá válása a valódi újrahasznosítás helyett:** ez a tevékenység nem képes fékezni az ásványi anyagok kitermelését, csökkenteni a szállítási igényeket, és költségeket, amelyek az újrahasznosítás céljai lennének.
- **a telephelyek bővítése, kialakítása során a területek elérhetősége és hozzáférhetősége a meghatározó szempont:** a környezeti szempontok érvényesítése nem épült be a telephelyválasztás és kialakítás meghatározó döntési szempontjai közé.
- A biomassa felhasználás során keletkező **fahamu** jelenleg nem újrahasznosítható talajjavító vagy kondicionáló anyagként, mert nincs terméké minősítve.

A barnamezős területek fejlesztése esetében speciális konfliktust keletkeztethet abból is, hogy a nem használt, korábban bezárt és leépült iparterületek, **barnamezős területek környezetében kialakuló lakóközösségek környezetminőségét** (zajterhelés, légszennyezés, fényszennyezés tekintetében) potenciálisan **veszélyeztetheti** egy újabb megjelenő potenciális szennyező forrásként azonosítható, nem kellően előkészített **ipari fejlesztés**. Ugyanakkor fel is értékelődhetnek az ingatlanok, ha rendezett korszerű technológia jelenik meg, ami munkahely a településen élőknek, bevétel az önkormányzatoknak. Ha pedig funkcióváltás következik be, kifejezetten előnyös lehet.

A környezeti szempontok érvényesülését nehezítő fenti problémák mellett említést érdemel, hogy **önmagában a helyi gazdaság fejlesztése, azon belül különösen az iparterületek bővítése, üzleti szolgáltatások ösztönzése, a turizmus fellendítése** – a bővülő termelés, megnövekvő közlekedési, szállítási igények, területfoglalás, hulladékkeletkezés következtében – **a környezeti elemek fokozott terheléséhez vezethetnek**. E konfliktusok feloldását a részben már említett rövidebb távú gazdasági érdekek (pl. beruházások megtérülésének igénye, új munkahelyek teremtésének szükségszerűsége a foglalkoztatottság növelése céljából) és néhány társadalmi folyamat (pl. mobilitási igények növekedése, turisztikai termékek iránti fokozódó kereslet) nehezítheti. **Ugyanakkor az a tény, hogy a Program inkább a kisebb léptékű, helyi, térségi hatókörű fejlesztéseket támogatja, jelentősen mérsékli a nevezett kockázatok bekövetkezésének esélyét**, sőt – egyes esetekben – akár teljesen ki is zárhatja azokat (pl. alacsonyabb rendű összekötő utak felújítása az érintett szakaszokon forgalomnövelő hatást vált ki, ugyanakkor valószínű, hogy az új, jó minőségű szakasz egy hosszabb kerülőn zajló forgalmat vált ki).

3.3 Várható környezeti folyamatok a Program megvalósítása nélkül

Tekintettel a Konceptió és Program összetett, számos ágazatot lefedő jellegére, a megvalósítás elmaradásának környezeti hatásai is meglehetősen vegyesek, azok a különböző környezeti elemek, hatásfolyamatok esetében akár egymással ellentétes irányúak is lehetnek.

Éghajlatvédelmi és levegőminőségi szempontból pl. kifejezetten kedvezőtlen lenne a Program megvalósításának elmaradása, hiszen az számtalan olyan fejlesztési irányt tartalmaz, amelyek előremutatóak az említett környezeti szempontokból. Így megállapítható, hogy a Konceptióra építkező **Program megvalósításának elmaradása a fennálló levegőminőségi, klímavédelmi és alkalmazkodási problémák fennmaradásához, illetve esetleges fokozódásához vezethet.** Kiemelten vonatkozik ez az állítás azokra a beavatkozási területekre, amelyek az igazgatási, egészségügyi, szociális, kulturális, köznevelési stb. célú épületállomány felújítását, korszerűsítését jelentik, amely mellett, hogy hozzájárul az ezek üzemeltetéséből származó ÜHG és szennyezőanyag-emisszió mérsékléséhez, egyben szemléletformálási szerepet is betölt a lakosság irányába. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás terén pedig a települési kék és zöld infrastruktúra-fejlesztése, a települési csapadékvíz-gazdálkodás integrált szemléletű fejlesztése, az integrál tájgazdálkodás, amelyek az éghajlati szélsőségek fokozódásának évtizedeiben alapvető vagyonbiztonsági és közegészségügyi és ökológiai előnnyel járnak majd a települések lakói számára és a tájban gazdálkodók, élők számára.

Összességében megállapítható, hogy a Konceptióhoz és Programhoz kötött fejlesztések várhatóan egy környezeti szempontból is átgondolt, egymást erősítő, megfelelően illeszkedő projekt-rendszert eredményeznek. Ennek ellentétéként, **a Program elmaradása egyéni utakon megvalósuló, egymáshoz kevésbé illeszkedő fejlesztések megvalósulásához vezetne.**

4 A Konceptió és a Program illeszkedése és várható hozzájárulása a környezeti célok eléréséhez

Jelen környezeti vizsgálat során jól elkülönül a célok és a prioritások és intézkedések értékelése. A Konceptió keretében egy a teljes megyét lefedő célrendszer kialakítása a feladat, a Program prioritásai és intézkedései ezen célok mentén kerülnek meghatározásra, ezért kiemelt jelentősége van annak, hogy a Konceptió céljait vizsgáljuk. Jelen fejezetben a Konceptió vizsgálata és értékelése az elsődleges, ehhez kapcsolódik a Program értékelése. A Konceptió esetében azt vizsgáljuk, hogy a környezetpolitikai célokhoz milyen módon illeszkednek, míg a Program esetében, pedig, hogy a tervezett prioritások, intézkedések milyen módon járulnak hozzá ezen célok eléréséhez. Mindkét dokumentum esetében vizsgáljuk, hogy milyen belső illeszkedéssel bírnak.

4.1 A Konceptió és Program illeszkedése a nemzetközi és hazai környezetpolitikai célokhoz

A Konceptió és. Program értékelését segítő célal alakítottuk ki a 1.7. pontban bemutatott SKV szempontokat, annak érdekében, hogy a nagy számú dokumentum és a számtalan cél koncentrált irányú összevetését elősegítsük A Konceptió és a Program kapcsolódását a környezeti célok eléréséhez, az SKV szempontok, elvárások mentén mutatjuk be.

4.1.1 A KEM Konceptió és Program kapcsolata a környezeti célkitűzésekkel

A különböző környezeti célokat és elvárásokat tartalmazó stratégiai dokumentumokra épülően a 1.7. pontban bemutatott SKV szempontok kertében összefoglalt célok és elvárások alapján értékeljük a Konceptió és Program környezeti célokhoz való viszonyát, várható hozzájárulását. Az értékelés során a következő minősítéseket használjuk:

A környezeti cél szempontjából egyértelműen kedvező elmozdulásokra lehet az OP alapján számítani.

A környezeti cél tekintetében lehetnek kedvező folyamatok, de ezek mértéke ezen a tervezési szinten nehezen megállapítható, esetenként valószínűleg csekély, vagy számolnunk kell ellentétes hatásokkal is, amelyek közömbösíthetik az eredményt.

A környezeti cél szempontjából egyértelműen kedvezőtlen elmozdulásokra számíthatunk.

Környezetvédelmi célok, SKV elvárások, alapelvek	A célt tartalmazó dokumentumok	KEM Konceptió és Program kapcsolódása
ANYAG- ÉS ENERGIA IGÉNYBEVÉTEL – 1. SKV SZEMPONT		
1.1. A vízkivételek csökkentése a rendelkezésre álló megújuló vízkészletek 20%-áig, a vízfogyasztás tudatosítása, takarékos vízhasználat, a vízfelhasználás hatékonyságának javítása.	Duna Régió Stratégia ¹⁷ , EU 8. KCSP ¹⁸ , VGT ¹⁹ , OFTK ²⁰ , NÉS ²¹ , KJT ²² , NKP4 ²³ , megyei 1.5-1.7. JVK ²⁴	 Konceptió: Hozzájáruló eleme, hogy a növekedés központúságról a minőségre helyezi a hangsúlyt, illetve a stabil környezeti feltételrendszer hosszú távú megőrzése, erőforrás gazdálkodás (A3). Öntözési igények megelőző kielégítése a korszerű (smart) nedvesség-gazdálkodással (S2).
1.2. Ésszerű, beosztó gazdálkodás a nem megújuló természeti erőforrásokkal, az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terhelések megelőzése, csökkentése, újrahasznosítás előnyben részesítése. Energiatermelésre csak a nem újrafeldolgozható termékek használata,	Európai Zöld Megállapodás ²⁵ , NEKT ²⁶ , NKP4, NFFS ²⁷ , OTH ²⁸ , KEM KVP ²⁹ , KEM Klímastratégia ³⁰	 Konceptió: Jelentős hozzájárulással járhat a növekedés központúságról a minőségre áthelyező hangsúly érvényesítése. Stabil környezeti feltételrendszer hosszú távú megőrzése, erőforrás gazdálkodás (A1-3), a körforgásos gazdaság érvényesítése esetén (S1).

¹⁷ <https://dunaregiostrategia.kormany.hu/dokumentumok>
¹⁸ EU 8. Környezetvédelmi Akcióprogram (8th EAP): <https://ec.europa.eu/environment/pdf/8EAP/2020/10/8EAP-draft.pdf>
¹⁹ Országos Vízügy-Értékelési Terv 2.: <http://vizeink.hu>
²⁰ Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió:

<https://regionalispolitika.kormany.hu/nemzeti-fejleszt-es-2030-orszagos-fejleszt-es-teruletfejleszt-es-konceptio>
²¹ Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió: 23/2018 (X. 31) OGY határozat melléklete: http://doc.hjegy.mhk.hu/20184130000023_1.PDF
²² Kvassay Jenő Terv: <http://www.kormany.hu/download/6/55/01000/Nemzeti%20V%C3%ADzstrat%C3%A9gia.pdf>
²³ IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program: http://www.biodiv.hu/convention/cbd_national/fo444566/iv-nemzeti-kornyeztvedelmi-program
²⁴ 1_5_Cuha_Conco_JVK_2020_EDUVIZIG_TVT_jovahagyott.pdf, 1_6_Altal_er_JVK_2020_EDUVIZIG_TVT_jovahagyott.pdf, 1_7_Gerecse_es_Duna_JVK_EDUVIZIG_TVT_jovahagyott.pdf

²⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX:52019DC0640>
²⁶ Magyarország Nemzeti Energia- és Klímastratégia: Magyarország Nemzeti Energia- és Klímastratégia

²⁷ Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiai:

<https://www.nfft.hu/documents/1238941/4101589/Nemzeti+Fenntartható+Fejlődési+Keretstratégia.pdf/4ee5e5a1-4bbc-4433-8245-dd2f52a4e667?t=1580132846319>

a hulladéklerakás megszüntetése, a magas szintű újrafeldolgozás biztosítása.		 Program: A cél eléréséhez az 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás járulhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás
1.3. A megújuló energia részarányának növelése a bruttó végső energia-felhasználáson belül legalább 21%-ra, a közlekedésen belül pedig legalább 14%-ra 2030-ra. A közlekedési célú kőolaj-felhasználás növekedésének visszafogása (2030-ig legfeljebb 10%-kal nőjön). A meglévő hő- és villamosenergia-termelő létesítmények ösztönzése, támogatása a szükséges fejlesztések elvégzésére annak érdekében, hogy azok a mindenkor hatályos elérhető legjobb technika (BAT) szerint üzemeljenek.	Európai Zöld Megállapodás, EU 8. KCS, NEKT, NÉS2, KTA ³¹ , NEKT, NKP4, KEM Klímastratégia	 Koncepció: növekedés központúságról a minőségre helyezi a hangsúlyt (A1), környezeti kockázatokat is hordoz, de ugyanakkor üdvözlendő megújuló erőforrások bővülő használata (T1) gazdálkodói és városi együttműködésekkel (A2)
1.4. Energiatakarékosság, energia-hatékonyság javítása, az elsődleges energia-fogyasztás csökkentése Magyarország végső energiafelhasználása 2030-ban ne haladja meg a 2005 évi értéket (785 PJ), illetve, ha meghaladja, akkor a növekmény kizárólag karbon-semleges forrásból származzon. Annak elérése, hogy valamennyi új építésű épület közel nulla energiaigényű, az anyagfelhasználás tekintetében hatékony legyen.	Európai Zöld Megállapodás, NÉS2, KTA, NEKT, NKP4, KEM KVP, KEM Klímastratégia	 Koncepció: Jelentős hozzájárulással járhat a növekedés központúságról a minőségre áthelyező hangsúly érvényesítésének. Stabil környezeti feltételrendszer hosszú távú megőrzése, erőforrás gazdálkodás (A1-3), a körforgásos gazdaság érvényesítése esetén (S1).
		 Program: A cél eléréséhez 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás járulhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás.

²⁸ Országos Hulladékgazdálkodási Terv (2014-2020): <https://eionet.kormany.hu/download/f/16/71000/Orszagos%20Hulladeggazdalkodasi%20Terv%202014-2020.pdf>

²⁹ KEM III. környezetvédelmi programja: <http://www.kemoh.hu/index.php?fmp=4&masoldal=1&oldal=statikusoldal/soldal550.inc>

³⁰ http://www.kemoh.hu/cikk_kepek/klima/dokumentumok/klimastrategia.pdf

³¹ Klíma- és Természetvédelmi Akcióterv: 23/2018 (X. 31) OGY határozat melléklete: http://doc.hjegy.mhk.hu/20184130000023_1.PDF

TERÜLETEK HASZNÁLATA ÉS AZ ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSOK – 2. SKV SZEMPONT		
2.1. Tájkarakter, tájpotenciál erősítése. Természetes felszínborítású, zöldinfrastruktúrával, zöldfelületekkel borított területek arányának növelése és fenntartható kezelése, a vízbázisok és vízpartok, a talaj és a biológiai sokféleség védelmi funkciójának erősítése, illetve a települési és gazdálkodási tevékenység klíma-ellenállóképességének javítása, az emberi egészség javítása, megőrzése érdekében. A biológiailag inaktív felület növekedésének mérséklése és az inaktív felületek bioaktivitásának növelése, a kibocsátást hatásait mérséklő felszínborítottság növelése. A LULUCF szektor éves nyelését stabilan legalább 4,5-5 millió t CO₂e fölött kell tartani 2050-ig	Európai Zöld Megállapodás, EU 8. KCS P, NKP4, NFFS, NÉS2, NVS³², OFTK, Európai Tájjegyzmény³³, Nemzeti Tájstratégia³⁴, Nemzeti Erdőstratégia³⁵, megyei Natura 2000 fenntartási tervek³⁶, megyei TrT³⁷	 Koncepció: természeti, települési és kulturális értékőrzés, terület takarékoság érvényesítése (A1), felelős területgazdálkodás, terület-újrahasznosítás, a terjeszkedő típusú területhasználat visszafogásának KÖVETELMÉNYE (A3), komplex tájgazdálkodás (A3) Meglévő ipari parkokra koncentráló fejlesztések (S1). Integrált tájgazdálkodás területi kategóriái (S2) és területi egységekre vonatkozó elvárások, amelyek kidolgozása javasolt.
		 Program: A cél eléréséhez az 1.1. A városi környezet, urbanizált tájak és a lakóterületek vonzerő fejlesztése, 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése, 4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése, 4.4. Helyi és helyközi közösségi közlekedés fizikai és digitális fejlesztése, 5.1. Sokszerű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudáslapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitás erősítés járulhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése, 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás, 4.1. Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése, 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
2.2. Talajromlás megállítása, helyreállítása, a talaj vízmegtartó-képességének javítása, szervesanyag-tartalmának növelése, a talajkészletek mennyiségének és minőségének	Európai Zöld Megállapodás, EU 8. KCS P, NKP4, EU-BSS³⁸,	 Koncepció: felelős területgazdálkodás, terület-újrahasznosítás, a terjeszkedő típusú területhasználat visszafogásának KÖVETELMÉNYE (A3), komplex tájgazdálkodás (A3). Integrált tájgazdálkodás területi kategóriái (S2) és területi egységekre vonatkozó elvárások, amelyek kidolgozása javasolt.

³² Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020: https://2010-2014.kormany.hu/download/3/70/70000/DIT_kiadvany_210x148mm_LEAD_kifut_nelkul.pdf

³³ Európai Tájjegyzmény

³⁴ Nemzeti Tájstratégia: <http://www.termeszetvedelem.hu/nemzeti-tajstrategia-2017-2026-2> és <https://epiteszforum.hu/uploads/files/2020/10/2020-10-10-0-nemzeti-tajstrategia-2017-2026.pdf>

³⁵ <http://erdo-mezo.hu/2016/10/18/letoltheto-a-nemzeti-erdostrategia-2016-2030-teljes-szovege/>

³⁶ <http://dinp.nemzetipark.gov.hu/fenntartasi-tervek>

³⁷ Komárom-Esztergom Megyei Területrendezési Terv felülvizsgálat <http://www.kemoh.hu/index.php?fmp=4&masoldal=1&oldal=statikusoldal/soldal655.inc>

fokozott védelme, termékenységeinek hosszú távú fenntartása.	Nemzeti Erdőstratégia, KEM KVP	 Program: A cél eléréséhez az 1.2. Barnamezős területek újrahásznosítása, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás járolhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése, 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás, 4.1. Nagytérégi közlekedési infrastruktúra fejlesztése, 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
2.3. Víz helyének biztosítása, védelme a tájban, a települési környezetben és a gazdálkodási területeken a lehető legtermészetesebb módon, ezzel az árvizek, kiszáradások és haváriák megelőzése.	Blueprint³⁹, KJT, VGT2, EU 8. KCSP, NÉS2, KJT, Duna Régió Stratégia, OFTK, NKP4, megyei VGT3 1.5-1.7. JVK, megyei TrT	 Koncepció: felelős területgazdálkodás, terület-újrahásznosítás, a terjeszkedő típusú területhasználat visszafogásának KÖVETELMÉNYE (A3), komplex tájgazdálkodás (A3), az integrált tájgazdálkodás területi kategóriái (S2) és területi egységeikre vonatkozó elvárások, amelyek kidolgozása javasolt.
		 Program: A cél eléréséhez az 1.1. A városi környezet, urbanizált tájak és a lakóterületek vonzerő fejlesztése, 1.2. Barnamezős területek újrahásznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés járolhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 4.1. Nagytérégi közlekedési infrastruktúra fejlesztése, 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
2.4. Városi területek ökológiai, funkcionális, műszaki és esztétikai állapotának javítása, egészségkárosító hatásainak mérséklése, közösségi funkciók térnyerésének biztosítása.	EU 8. KCSP, VGT2, BluePrint, Terület Agenda 2020⁴⁰, Lipcsei Charta⁴¹, KEM KVP, megyei TrT	 Koncepció: országos szinten vonzó élettér kialakítása, ökológiai, műszaki és esztétikai értékeinek növelése, a térség lakó funkciójának és szerepének erősítése, élhető, szolgáltató és környezettudatos városhálózat, természeti, települési és kulturális értékőrzés, terület takarékoság érvényesítése (A1), felelős területgazdálkodás, terület-újrahásznosítás, a terjeszkedő típusú területhasználat visszafogásának KÖVETELMÉNYE (A3), város és szomszédos települések kapcsolatának erősítése, táji környezet megőrzése,

³⁸ EU Biológiai Sokféleség Stratégia: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/eu-biodiversity-strategy-2030_hu#documents

³⁹ Az európai vízkészletek megőrzésére irányuló terv 'Blueprint': https://ec.europa.eu/environment/water/blueprint/index_en.htm

⁴⁰ <https://sdgs.un.org/goals>

⁴¹ https://2010-2014.kormany.hu/download/d/fd/30000/lipcsei_charta.pdf

		fejlesztése, kompaktság megőrzése (A2). Integrált tájgazdálkodás területi kategóriái (S2) és területi egységekre vonatkozó elvárások, amelyek kidolgozása javasolt.
		 Program: A cél eléréséhez az 1.1. A városi környezet, urbanizált tájak és a lakóterületek vonzerő fejlesztése, 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.7. Megyei és térségi fejlesztéskoordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés. járolhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 4.1. Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése, 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
2.5. Védett és nem védett területek (örökségvédelmi és Natura 2000 is) és az ökoszisztémák állapotának, működésének biztosítása és helyreállításának elősegítése, károsításuk és veszélyeztetésük megelőzése. Élőhelyek és vadonélő fajok helyzetének számottevő és mérhető javítása. Leromlott ökoszisztémák 15%-ának helyreállítása. Pannon biogeográfiai régióra jellemző biodiverzitás megőrzése, a kedvezőtlen természetvédelmi helyzetben lévő fajok helyzetének javítása.	Európai Zöld Megállapodás, EU 8. KCS, VGT2, EU-BSS, NBS⁴², NKP4, HD⁴³, BD⁴⁴, Nemzeti Tájstratégia, Európai Tájjegyzmény, megyei KVP, megyei Natura 2000 fenntartási tervek, megyei TrT	 Konceptió: természeti, települési és kulturális értékőrzés, terület takarékoság érvényesítése (A1), felelős területgazdálkodás, terület-újrahasznosítás, a terjeszkedő típusú területhasználat visszafogásának KÖVETELMÉNYE (A3), komplex tájgazdálkodás (A3). Integrált tájgazdálkodás területi kategóriái (S2) és területi egységekre vonatkozó elvárások, amelyek kidolgozása javasolt.
		 Program: A célok eléréséhez a kiegészített alapelvek érvényesülésével az ökoszisztémák helyzetét közvetve vagy közvetlenül megőrző, javító hozzájárulások is megvalósíthatók az 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.7. Megyei és térségi fejlesztéskoordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménymínírlát megteremtése, 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés intézkedésekbe, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 4.1. Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése, 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált

⁴² Nemzeti Biodiverzitás Stratégia:

http://www.biodiv.hu/convention/cbd_national/nemzeti-biodiverzitas-strategia/biologiai-sokfelesseg-megorzesenek-2015-2020-kozotti-idoszakra-szolo-nemzeti

⁴³ EU Élőhelyvédelmi Irányelv (92/43/EGK): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/LSU/?uri=celex:31992L0043>

⁴⁴ EU Madárvédelmi Irányelv (2009/147/EK): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>

		fejlesztése, nem megfelelő környezeti integráció esetén pedig a 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése, 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás
ANYAG- ÉS ENERGIAKIBOCSÁTÁS – 3. SKV SZEMPONT		
3.1. Az élővilágot és élőhelyeit veszélyeztető kibocsátások és terhelések megelőzése, mérséklése, beleértve a tájidegen, vagy az özőnfajok és a biológiai allergének elleni védekezést is.	EU 8. KCsP, EU-BSS, NBS, NKP4, KEM KVP	 Koncepció: Integrált tájgazdálkodás területi kategóriái (S2) és területi egységekre vonatkozó elvárások, amelyek kidolgozása javasolt. Kompakt fejlesztések (H4) hozzájárulhatnak a kedvezőtlen hatások területi mérsékléséhez. Program: A cél eléréséhez az 1.1. A városi környezet, urbanizált tájak és a lakóterületek vonzerő fejlesztése, 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés járulhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése, 4.1., Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
3.2. Olyan levegőminőség elérése, amely az emberi egészségre és a környezetre nézve nem jelent számottevő ártalmat és kockázatot, beleértve a beltéri levegő minőségének javítását. Kevesebb és tisztább energia felhasználása a közlekedési szektorban, a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás csökkentése évente átlagosan 1 %-kal,	Európai Zöld Megállapodás, EU 8. KCsP, NKP, NÉS2, OLP ⁴⁵ , „Tiszta levegőt Európának” program - COM(2013) ⁴⁶ , Kisméretű Szálló Por (PM10) Csökkentés Ágazatközi Intézkedési Program és az Országos	Koncepció: napenergia hasznosítása. Közösségi közlekedés tekintve csak az összehangolásig jut a koncepció, ellenben a közúti közlekedés jelentős fejlesztését irányozza elő (T1)

⁴⁵ Országos Levegőterhelés-csökkentési Programról szóló 1231/2020. (V. 15.) Korm. határozat (OLP)

⁴⁶ Kapcsolódva az Európai Parlament és a Tanács a környezeti levegő minőségéről szóló 2008/50/EK irányelvhez (2008. május 21.), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aev0002>

2020-ra és 2030-ra előírt kibocsátás csökkentési célok a 2005. évi kibocsátásokhoz képest: SO₂: 2005: 43 kt; 2020: 46%-os; 2030: 73%-os csökkentés; NO_x: 2005: 165 kt; 2020: 34%-os; 2030: 66%-os csökkentés; NM_{VOC}: 2005: 124 kt; 2020: 30%-os; 2030: 58%-os csökkentés; NH₃: 2005: 78 kt; 2020: 10%-os; 2030: 32%-os csökkentés; PM_{2,5}: 2005: 27 kt; 2020: 13%-os; 2030: 55%-os csökkentés.	Levegőterhelés-csökkentési Program⁴⁷, KEM KVP, KEM Klímastratégia, SECAP tervek	 Program: A cél eléréshez az 1.1. A városi környezet, urbanizált tájak és a lakóterületek vonzerő fejlesztése, 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.4. K+F+I tevékenységek támogatása, 1.7. Megyei és térségi fejlesztéskoordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése, 4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése, 4.4. Helyi és helyközi közösségi közlekedés fizikai és digitális fejlesztése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés járulhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése, 4.1., Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
3.3. Zaj és rezgés, illetve a fényszennyezés okozta terhelések, veszélyeztetés megelőzése és mérséklése. A stratégiai küszöbértékek (egész napra számított átlagos zajterhelés (L_{den}) 63 dB, az éjjeli 55 dB) feletti zajterheléssel érintett lakosok számának csökkentése a közlekedési létesítmények mentén, melyen belül elsőbbséget kell élvezzen az L_{den} = 73 dB, L_{éjjeli} = 65 dB stratégiai küszöbértékeket meghaladó zajterhelésű területek zajcsökkentése.	EU 8. KCsP, NKP4, Terület Agenda 2020, Lipcsei Charta, KEM KVP, KEM TrT	 Konceptió: Megjelenik a koncepcióban a kompakt fejlesztésekre vonatkozó alapelv (H4) és érvényesítése és a felelős területgazdálkodás, terület-újrahasznosítás, a terjeszkedő típusú területhasználat visszafogásának KÖVETELMÉNYE (A3) által elérhető javulás. Kockázatot hordoznak azonban a T1-T3 területi célok Program: A cél eléréshez az 1.1. A városi környezet, urbanizált tájak és a lakóterületek vonzerő fejlesztése, 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.4. K+F+I tevékenységek támogatása, 1.7. Megyei és térségi fejlesztéskoordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése, 4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése, 4.4. Helyi és helyközi közösségi közlekedés fizikai és digitális fejlesztése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés járulhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése, 4.1., Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése

⁴⁷ https://ec.europa.eu/environment/air/pdf/reduction_napcp/HU%20final%20NAPCP%2018May20.pdf
21. 04. 10.

3.4 A vizeket és a talajt érő szennyezések megelőzése és mérséklése, beleértve az ivóvizek és a fürdővizek biztonságának növelését. A felszíni és felszín alatti víztestek jó ökológiai állapota, potenciáljának, kémiai állapotának és mennyiségi állapotának elérése, terhelések csökkentése. <i>VGT2-ben kitűzött környezeti célok: 2021-ig a jó ökológiai állapot elérése a vízfolyások 16%-a, az állóvizek 12%-a, a felszín alatti víztestek 83%-a (jó kémiai állapot 71%-a) esetében; 2027-ig a jó állapot elérése a vízfolyások 26%-a, az állóvizek 66%-a, a felszín alatti víztestek 91%-a esetében</i>	Blueprint, KJT, VGT2, EU 8. KCSP, NÉS2, KJT, Duna Régió Stratégia, OFTK, NKP, megyei VGT3 1.5-1.7. JVK, KEM KVP	Koncepció: Stabil környezeti feltételrendszer hosszú távú megőrzése, erőforrás gazdálkodás. Körforgásos gazdaság bevezetése, erősítése (S1). Öntözési igények megelőző kielégítése a korszerű (smart) nedvesség-gazdálkodással (S2). Program: A cél eléréséhez az 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.4. K+F+I tevékenységek támogatása, 1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése, 4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése, 4.4. Helyi és helyközi közösségi közlekedés fizikai és digitális fejlesztése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés járulhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése, 4.1., Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
3.5. Környezet-biztonság növelése a fenntartható hulladékgazdálkodással és a vegyi anyagok által okozott káros hatások, balesetek megelőzésével, mérséklésével. Kármentesítés: a szennyezettség mértékének csökkentése, felszámolása és monitorozása.	OFTK, OHT, KEM KVP	Koncepció: barnamezős területek megújítása, megújuló lakóterületek. Körforgásos gazdaság bevezetése, erősítése (S1). Program: A cél eléréséhez az 1.1. A városi környezet, urbanizált tájak és a lakóterületek vonzerő fejlesztése, 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.4. K+F+I tevékenységek támogatása, 1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése, 4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése, 4.4. Helyi és helyközi közösségi közlekedés fizikai és digitális fejlesztése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés járulhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése, 4.1., Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése

3.6. Hulladékgazdálkodás: keletkezésük megelőzése, veszélyességük csökkentése; szelektív gyűjtés; újrahasznosítás; biztonságos ártalmatlanítás. A hulladék keletkezésének megelőzése, 1 főre jutó mennyiség csökkentése. A fogyasztásra alkalmas élelmiszer- maradékból származó hulladék mennyisége felére csökkentése. Építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás és az ásványkincsek védelme. A nem veszélyes építési/bontási hulladék 70 %-ának újrafeldolgozása.	OHT, KEM KVP	 Konceptió: Stabil környezeti feltételrendszer hosszú távú megőrzése, erőforrás gazdálkodás. Körforgásos gazdaság bevezetése, erősítése (S1). Program: A cél eléréséhez az 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.4. K+F+I tevékenységek támogatása, 1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése, 4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése, 4.4. Helyi és helyközi közösségi közlekedés fizikai és digitális fejlesztése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés járulhat hozzá, míg kockázatot jelentő intézkedések lehetnek az 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése, 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás
EMBERI ÉS INTÉZMÉNYI KOMPETENCIA – 4. SKV SZEMPONT		
4.1. Természeti adottságaink, értékeink lehetőségeink és korlátaink megismerése (társadalmi bevonás és tudományos megalapozottságú elemzések, környezeti szempontok integrálása az egyes szektorok döntéshozatali folyamataiba, komplex monitoring rendszer, célirányos kutatási–fejlesztési, innovációs tevékenysége) és széleskörű megismertetése.	NFFS, EU 8. KcsP, NÉS2, NKP4, megyei VGT3 1.5-1.7. JVK, KEM KVP, KEM Klímastratégia	 Konceptió: Hangsúlyozza a térszerkezet és a táji adottságok meghatározó keretét adó, alkalmazkodást igénylő szerepét (jövőképek). Képzések, fórumok, progresszív kezdeményezések, tudásbázisok, folyamatos tartalmi és kapcsolati megújulás (A1). Felelős területgazdálkodás, terület-újrahasznosítás, a terjeszkedő típusú területhasználat visszafogásának KÖVETELMÉNYE (A3). Natúrparki együttműködést erősítő támogatási eszközök. Program: A koncepcióban foglalt alapelvek és területfejlesztési fókuszok, a fenntarthatóság területi szempontjainak érvényesítése esetén a megyei és térségi koordináció megerősítésével hozzájárulhat a célok eléréséhez (1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése)
4.2. A környezeti eltartóképességet, mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni: fenntarthatóbb és az erőforrások hatékonyabb felhasználásán alapuló gazdasági szerkezet irányába történő elmozdulás, gazdasági növekedés és a környezetkárosítás függetlenítése.	Európai Zöld Megállapodás, OFTK, NFFS, megyei TrT	 Konceptió: Képzések, fórumok, progresszív kezdeményezések, tudásbázisok, folyamatos tartalmi és kapcsolati megújulás (A1). Felelős területgazdálkodás, terület-újrahasznosítás, a terjeszkedő típusú területhasználat visszafogásának KÖVETELMÉNYE (A3). <i>meghatározó kritikus elem a fenntarthatóság tartalmi érvényesülése (!)</i>

		 Program: A koncepcióban foglalat alapelvek és területfejlesztési fókuszok és a fenntarthatóság területi szempontjainak érvényesítése esetén a megyei és térségi koordináció megerősítésével hozzájárulhat a célok eléréséhez (1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése). További hozzájáruló intézkedések: 1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása, 1.4. K+F+I tevékenységek támogatása, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése, 4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése 4.4. Helyi és helyközi közösségi közlekedés fizikai és digitális fejlesztése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés Kockázatokat hordozó intézkedések: 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 4.1. Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése, 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
4.3. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a hatások mérséklésének és az egyéni, társadalmi, illetve intézményi válságállóság (reziliencia) képességének fejlesztése.	EU 8. KCsP, EU és NFFS, OFTK, NÉS2, KJT, megyei VGT3 1.5-1.7. JVK	 Koncepció: Képzések, fórumok, progresszív kezdeményezések, tudásbázisok, folyamatos tartalmi és kapcsolati megújulás (A1). Felelős területgazdálkodás, terület-újrahasznosítás, a terjeszkedő típusú területhasználat visszafogásának KÖVETELMÉNYE (A3). A természeti erőforrások védelme mellett a humán erőforrás, más szóval az emberkincs testi-lelki egészségének óvása, és megfelelő tudással - készségekkel való felvértezése (erősítése) a jövő záloga. (S4) meghatározó kritikus elem a fenntarthatóság tartalmi érvényesülése (!) Program: A koncepcióban foglalat alapelvek és területfejlesztési fókuszok és a fenntarthatóság területi szempontjainak érvényesítése esetén a megyei és térségi koordináció megerősítésével hozzájárulhat a célok eléréséhez (1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése). További hozzájáruló intézkedések: 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 1.4. K+F+I tevékenységek támogatása, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás, 4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése 4.4. Helyi és helyközi közösségi közlekedés fizikai és digitális fejlesztése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés. Kockázatokat hordozó intézkedések: 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 4.1. Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése, 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése

4.4. A fenntarthatósággal kapcsolatos értékek erősítése, a kulturális hagyományok felélesztése, a kulturális sokszínűség elismerése, szellemi, a táji identitás, a tárgyi és az épített örökség megőrzése, értékeinek kibontakoztatása, fenntartható használata.	NFFS, NKP4, Nemzeti Tájstratégia, Európai Tájjegyzmény, KEM KVP, KEM Klímastratégia, megyei TrT	Koncepció: zöldfolyosó hálózathoz kapcsolódás és szemléletváltás a természeti értékekben gazdag, csendes és tiszta területek, illetve a 'lassú régiók' és a fenntarthatóság felértékelésével, területi megjelölésével. Képzések, fórumok, progresszív kezdeményezések, tudásbázisok, folyamatos tartalmi és kapcsolati megújulás. Erős vidéki közösségek, települések közötti együttműködések, központok és szomszédjaik, táji identitás növelése. Program: A koncepcióban foglalat alapelvek és területfejlesztési fókuszok és a fenntarthatóság területi szempontjainak érvényesítése esetén a megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás hozzájárulhat a célok eléréséhez (1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése). További hozzájáruló intézkedések: 1.1. Lakóterületek és városi környezet vonzerő fejlesztése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése, 2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás, 4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése 4.4. Helyi és helyközi közösségi közlekedés fizikai és digitális fejlesztése, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés. Kockázatokat hordozó intézkedések: : 1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése, 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 4.1. Nagytérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése, 4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése
4.5. Fenntarthatóságot szolgáló hétköznapi élet stratégiákkal kapcsolatos ismeretek átadása. A környezettudatos szemlélet népszerűsítése, fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a természet-, környezet- és energia-tudatosság erősítés.	NFFS, NKP4, Nemzeti Tájstratégia, Európai Tájjegyzmény	Koncepció: Képzések, fórumok, progresszív kezdeményezések, tudásbázisok, folyamatos tartalmi és kapcsolati megújulás (A1). A természeti erőforrások védelme mellett a humán erőforrás, más szóval az ember kincs testi-lelki egészségének óvása, és megfelelő tudással - készségekkel való felvértezése (erősítése) a jövő záloga. (S4) <i>meghatározó kritikus elem a fenntarthatóság tartalmi érvényesülése (!)</i> Program: 1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, 1.7. Megyei és térségi fejlesztés koordinációs intézményi kapacitás megerősítése, 1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása, 2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás, 3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás, 5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért, 5.3. Mentális és fizikai egészségmegőrzés/fejlesztés, 5.4. Közösségépítés, identitáserősítés, 5.5. Képességfejlesztő támogató-hálózat felépítése intézkedések jelentős mértékben hozzájárulhatnak a cél megvalósításához. Meghatározó kritikus elem a fenntarthatóság tartalmi érvényesülése (!)

4.6. Területi és ágazatközi együttműködési kultúra fejlesztése.	NFFS, NKP, Nemzeti Tájstratégia, Európai Tájegyezmény, megyei VGT3 1.5-1.7. JVK, KEM KVP és KEM Klímastratégia, megyei TrT	 Konceptió: város és mikrotérségi központok együttműködése (A2), ágazati és területi szereplők együttműködése, integrálódó városok, hangsúlyozza a városok között kötött szerződések, szövetségi szellemű kialakítását a gazdasági és a civil szereplők bevonásával (<i>jövőkép</i>). A megye egész területén fokozott támogatást kapnak és kibontakoznak a helyi hatósági, közigazgatási, gazdasági és civil együttműködések (H2) <i>meghatározó kritikus elem a fenntarthatóság tartalmi érvényesülése (!)</i> Program: minden prioritás esetében kiemelt operatív szempontokat ad az együttműködés fejlesztésére, illetve a teljes megyére kiterjedő megvalósítás keretében is a különböző léptékű együttműködések formáinak fejlesztését és működtetését javasolja. <i>meghatározó kritikus elem a fenntarthatóság tartalmi érvényesülése (!)</i>
4.7. Mobilitási igények és szükségletek mérséklése mellett környezetbarát és alacsony kibocsátású közlekedési módok ösztönzése. 2030-ra a 300 km-nél hosszabb távolságú közúti áru fuvarozás 30%-át, 2050-re pedig 50%-át más közlekedési módoknak kell átvállalnia.	2008/98/EK irányelv a hulladékról, EU 8. KcsP, OLP, KEM Klímastratégia, megyei TrT	 Konceptió: úthálózati fejlesztések előtérbe kerülése a közösségi közlekedés eleve kedvezőtlen helyzetét ronthatják a saját gépjármű használat növekedése esetén, mind a személyforgalom, mind az áruszállítás területén. A közúti fejlesztések negatív környezeti hatásait némileg mérsékelheti, a közösségi közlekedés infrastrukturális és szolgáltatási fejlesztése mellett, az elektro-mobilitás, valamint a kerékpáros és vasúti fejlesztések párhuzamos megvalósítása, az egyéni mobilitási igények ilyen útra terelése. Program: Az 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése és a 2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése intézkedések, illetve a teljes 1. és 2. prioritás jól szolgálhatja a célt, míg a 4. prioritás keretében a közösségi közlekedés fejlesztésének mértéke és hatása háttérbe szorulhat a közúti fejlesztésekkel szemben.

5. táblázat

A Konceptió és a Program hozzájárulása a környezeti célkitűzésekhez, SKV elvárásokhoz, alapelvekhez

4.1.2 A Konceptió és Program hozzájárulása környezeti célokhoz az SKV szempontok alapján

Az 1. SKV szempont értékelési kritériumai alapján az **anyag- és energia igénybevétel** tekintetében a Konceptió és a Program jó eredmény elérésének lehetőségét mutatja, azonban mind a **Konceptió mind pedig a Program tekintetében határozottabb megjelenítésre van szükség**. Az energia- és anyagtakarékosság érvényesülése a koncepcióban foglalt általános elvek konkrét, a program szintjén történő érvényesítésétől függ jelentős mértékben. Ebből az SKV szempontból a környezeti eredményesség részben azon is múlik, hogy milyen mértékben sikerül az ágazatok és a területi szereplők bevonása annak érdekében, hogy a saját eszközeik és forrásaik megfelelő felhasználásával hozzájáruljanak a célok eléréséhez. Pl. a vízkészletek, vagy az energiatakarékos használatát tekintve előrelépés várható a veszteségek mérséklésére, azonban a felhasználók gyakorlatának megváltoztatásához nem elegendő már önmagában a Program beavatkozása.

A 2. SKV szempont, a területhasználathoz és az ökoszisztémák állapotához kapcsolódó célok kiemelkedő értékét adják a Konceptiónak. A Konceptió **területhasználati célkitűzései, rendkívül pozitív irányokat vázolnak fel, ehhez lenne szükséges megjeleníteni határozottabban és igazítani az ökoszisztémák állapotára vonatkozó elvárásokat a Konceptióban és indikátorokat a Programban**. Azonban a jelenlegi gyakorlatot megváltoztató kezdeményezéseket tekintve, határozott igazgatási és együttműködési elköteleződés szükséges a valódi környezeti eredmények eléréséhez. Ebben segíthet az általunk javasolt TÁJKARTA-megállapodás integrált tájgazdálkodási egységek alapján a három együttműködési tengelyre vonatkozóan kialakítva.

A 3. SKV szempont, az anyag- és energia kibocsátás tekintetében, hasonlóan az 1. szemponthoz a Konceptió és a Program jó eredmény elérésének lehetőségét mutatja, hogy mindkét szempont erőteljesebben jelent meg mind a **Konceptió mind pedig a Program tekintetében az egyeztetéseket követően**. Az energia- és anyagkibocsátás, terhelés és szennyezés mérséklése cél érvényesülése a koncepcióban foglalt általános elvek konkrét, a program szintjén történő érvényesítésétől függ jelentős mértékben.

A kibocsátások mérsékléséhez a Konceptió részben közvetett, illetve közvetlen eszközökkel is hozzájárulhat (a betelepülő és működő intézmények, vállalatok technológia váltás lehetősége, minőségügyi rendszerek bevezetésének ösztönzése stb.), miközben nem látható még a jelenlegi fázisban, hogy a ÜHG kibocsátás mérséklését segítő megújuló energiagazdaság milyen technológiákat részesít előnyben. Amennyiben a biomassza égetése kerül előtérbe, úgy ez a célokkal ellentétes eredményeket is hozhat több területen a Konceptió megvalósítása (pl. területek bioaktivitásának megszűnése, mérséklődése, az PM10 és PM2,5 kisméretű részecske szennyeződések növekedése) tekintetében. Kedvezőtlen hatást eredményezhet viszont összességében a közlekedés közúti arányának növekedése, annak ellenére, hogy a közösségi közlekedés önálló intézkedésként is megjelenik a programban és a közösségi közlekedés minden aspektusát érintő célok is megfogalmazódnak. A mobilitási gyakorlat (szükségtelen, gyakran jobban szervezhető utazási gyakoriság, pazarló utazások: egy személy, egy gépjármű stb.) megyei szinten nem változtatható meg, viszont helyi ösztönzők, szemléletformálás és a közösségi, illetve kerékpáros fejlesztések kedvezően hathatnak vissza a mobilitási gyakorlatra is. Ahogy pozitívként a Program erősségeként jelenik meg a nagy hangsúlyt kapó kerékpáros közlekedés megyei hálózatainak kialakítási célja.

Mind a Konceptió mind a Program kiemelkedő értéke a 4. SKV szempontnak, az emberi és intézményi kompetenciák fejlesztésének való megfelelés. A két dokumentumban jól összehangoltan jelenik meg jellemzően mindkét szempont. Különösen ki kell emelni az adottságokhoz illeszkedő és a természeti,

illetve kulturális értéket előtérbe helyező, az együttműködések és a koordinációt nemcsak szlogenek, hanem intézkedések szintjén is megjelenítő Programot. Egyedül a mobilitási igények és szükségletek mérséklése tekintetében nem lép jelentősen előre egyelőre sem a Program, sem a Konceptió.

Célok típusa	Célok	A1	A2	A3	T1	T2	T3	S1	S2	S3	S4	H1	H2	H3	H4
Átfogó célok	A1 Lépéstartás a tudásalapú társadalom és az IT vezérelt gazdaság fejlődésével											X		X	X
	A2 Városok – Városgyűttek – Urbanizált táj fejlesztése														
	A3 A vidéki tájak új egyensúlyának elérése														
Stratégiai területi célok	T1 Városhálózati csomópont														
	T2 Komárom tengely és hídfőváros térsége														
	T3 Esztergom tengely és hídfőváros térsége														
	S1 Gazdasági fókuszok, a gazdaság diverzifikációja														
Stratégiai specifikus célok	S2 Válaszok az éghajlatváltozás kihívásaira – integrált tájgazdálkodás														
	S3 Kisvárosok és mikrotérségi központok átfogó modernizációja														
	S4 Az emberkincs óvása és erősítése – képzés, egészség, szociális gondoskodás														
	H1 A reziliencia erősítése a halmozódó válságok ciklusában														
Horizontális célok	H2 Társadalmi és civil energiák														
	H3 Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és települési térségek felzárkóztatása														
	H4 Kompakt települések – települési térségek újrahaznosítása – területgazdálkodás														

közvetett hatás lehetséges	ellentétes hatás lehetséges	erősítő hatás lehetséges	X nem azonosítható hatás
----------------------------	-----------------------------	--------------------------	--------------------------

6. táblázat

A KEM Területfejlesztési Konceptió céljainak belső illeszkedése (a szürke keretek az egy célcsoportba tartozó célok kapcsolatait emeli ki)

4.1.3 A Konceptió és Program prioritástengelyei és beavatkozásai egymásra gyakorolt hatásainak előzetes értékelése környezeti szempontból

A Konceptió és a Program saját prioritástengelyeit, beavatkozásait tekintve látható, hogy közvetett vagy közvetlen módon egymást erősítő, illetve gyengítő hatásokkal jellemezhető.

A **Koncepció** tekintetében jellemzően az **integrált tájgazdálkodás (S2)** és a **kompakt és takarékos, természetkímélő és klímaellenállóságot erősítő területhasználatok (H4) érvényesítése jelenti majd a legnagyobb kihívást.** Az **emberkincs megóvása** cél (S4) és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és településrészek fejlesztése (H3) képezi a **legnagyobb tartalékot** és potenciált a program eredményes megvalósítása szempontjából. A koncepció célcsoportonkénti belső koherenciája jónak mondható. Várhatóan a stratégiai célok illesztése (város és vidék kapcsolat tekintetében) lesz a legnagyobb gyakorlati kihívás a megyei koordináció és a térségi tengelyek mentén tervezett együttműködések keretében. Várhatóan a területi forrásoknál a fejlesztési célterületek kijelölésével, az értékelési szempontoknál, többek között a települések kategorizálásával és pontozásával irányítható lesz a fejlesztések köre és kedvezményezettjei.

A **Program** intézkedéseinek koherenciáját tekintve megállapítható, hogy összességében egymást erősítő és jól kiegészítő módon került kialakítása környezeti eredményesség szempontjából. Számos pozitív egymást erősítő hatású intézkedés található a Programban (lakóterületek, települési környezet rehabilitációja, barnamezős területek újrahasznosítása, új funkciói, ellátó infrastruktúra fenntartható, (rezilens lásd H1) fejlesztése, kerékpáros és közösségi közlekedés, az integrált tájgazdálkodás és a turizmus fejlesztései). Ki kell emelni az élettér és lakótér minőségét és természetességét erősítő intézkedések mellett a helyi gazdaság és különösen a K+F+I fejlesztések környezetterhelést mérséklő potenciális hatásait. **A K+F+I terület egy olyan befektetési lehetőséggé válhat a térségben, amely idővel akár egyedülálló módon a megyében először bemutatthatja, hogy a természeti környezet, a táj gazdagságának megőrzése, megfelelő feltételek és korlátok mellett, hogyan nyújthat kreatív és innovatív környezetet az kutatás, fejlesztés és innováció szellemi háttérmunkáját végzők számára.** Ennek kihasználását érdemes előtérbe tenni a megyében. **Két olyan intézkedési csoport jelenik meg továbbá a Programban, amely kiemelt figyelmet és gondos előkészítést, illetve koordinációt, együttműködést** igényel annak érdekében, hogy a környezeti károk elkerülhetők, mérsékelhetők legyenek, illetve a pozitív hatások érvényesüljenek. Ezen két intézkedéscsoport **a gazdaságfejlesztés és infrastrukturális hátterének biztosítása, illetve a közlekedésfejlesztés közutakra vonatkozó elemei.** A Koncepcióban megfogalmazott alapelvek és célok érvényesítésétől függnnek ezen intézkedések környezeti hatásai. A program tekintetében is jól látható az elemzés alapján a megyei és a térségi koordináció jelentős hozzáadott értéke, illetve az emberkincs megóvásában és megerősítésében rejlő hatalmas tartalék erő.

7. táblázat

A KEM Területfejlesztési Program prioritásainak és intézkedéseinek belső illeszkedése (környezeti szempontból +/- kapcsolat)

		közvetett hatás lehetséges						ellentétes hatás lehetséges				erősítő hatás lehetséges				nem azonosítható hatás										
Prioritások	Intézkedések	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5	5.6
1. Versenyképes városegységek	1.1. Lakóterületek és városi környezet vonzerő fejlesztése																									
	1.2. Barnamezős területek újrahaznosítása																									
	1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése																									
	1.4. K+F+I tevékenységek támogatása																									
	1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése																									
	1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés																									
	1.7. Megyei és térségi fejlesztés-koordinációs intézményi kapacitás megerősítése																									
	1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása																									
2. Vidéki tájak környezeti gazda(g)sága	2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése																									
	2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése																									
	2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés																									
	2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás																									
3. Dinamikus megyei turisztika	3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése																									
	3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése																									
	3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás																									

Prioritások	Intézkedések	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5	5.6
4. Elérhető megye	4.1. Nagytérégi közlekedési infrastruktúra fejlesztése																					X	X	X	X	
	4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése																					X	X		X	
	4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése																					X	X	X	X	
	4.4. Kerékpáros folyosók hálózatosítása																					X	X	X	X	
5. Az emberkincs megóvása és megerősítése	5.1. Sokszerű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudáslapú társadalom megteremtéséért																					X	X	X	X	
	5.2. Egészségügyi, szociális és közösségi ellátórendszer erősítése																					X	X	X	X	
	5.3. Mentális és fizikai egészségmegőrzés/fejlesztés																					X	X	X	X	
	5.4. Közösségépítés, identitáserősítés																					X	X	X	X	
	5.5. Képességfejlesztő támogató-hálózat felépítése																					X	X	X	X	
	5.6. Gyermekvállalás, gyermekes családok letelepedésének támogatása																					X	X	X	X	

5 A Konceptió és a Program várható környezeti hatásai, következményei

A felülvizsgált 2030-ig szóló Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Konceptió és a 2021-2027-es időszakra szóló Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Program stratégiai környezeti vizsgálata során a várható hatások megállapításához a program intézkedéseit vesszük alapul, azoknak a várható lehetséges hatásait elemezzük. Ahogy a célok vizsgálatánál és értékelésénél a konceptió volt a vizsgálat tárgya kiegészítve a programmal, úgy hatások elemzése során a hangsúly a program elemzésére tevődik át, mivel abban találhatók a várható beavatkozások, kezdeményezések.

5.1 A Konceptió és a Program megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők

A vizsgálat során megkülönböztetünk közvetlen igénybevételt, terhelés okozó ható tényezőket, illetve olyanokat, amelyek társadalmi és gazdasági folyamatokon keresztül válhatnak ki környezeti következményeket.

5.1.1 Várhatóan természeti erőforrás közvetlen igénybevételét vagy környezetterhelését okozó tényezők

A Program által megfogalmazott intézkedések megvalósítása során az alábbi közvetett vagy közvetlen környezeti hatást kiváltó tényezők jelenhetnek meg:

- A területhasználat pontszerű változása (pl. ingatlan beruházás megváltoztatja a terület fedettségét, burkoltságát, felhagyása stb.)
- A területhasználat kiterjedt változása (vonalas infrastruktúra, művelési ág vagy beépíthetőségi mód váltás, felhagyása stb.)
- Egyéb ingatlan, vagy infrastruktúra beruházás a területhasználat változása nélkül, új eszköz, technológia, termék, szolgáltatás, módszertan kifejlesztése, innováció
- Új eszköz, technológia beszerzése
- Gazdasági tevékenység bővítése, átalakítása (különösen kapacitása, az előállított termék mennyisége, a létesítmény befogadóképessége)
- Gazdasági, közszolgálati tevékenység környezetterhelésének célzott megváltoztatása
- Gazdasági tevékenység gazdasági hatékonyságának növelése (különösen az anyag- és energia kibocsátás és -felhasználás)
- Anyag- és energiafelhasználás és anyag kibocsátás, -áthelyezés, átalakítás közcélú beavatkozások során
- Szemléletformálás (képzés, tanácsadás, mentorálás)
- Együttműködés (kooperáció), jó gyakorlatok megosztása
- Kommunikáció, információkezelés, információszolgáltatás, adatgyűjtés
- Közigazgatási folyamatok, struktúrák megváltozása
- Köszolgáltatási folyamatok, struktúrák megváltozása
- A tevékenység vonzereje más jelentős környezeti hatású tevékenységek, létesítmények létesítésére a telepítési hely szomszédságában

- Teher- és személyszállítás nagyságrendje, szállítási igényessége, szolgáltatást nyújtó tevékenységnél a szolgáltatást igénybe vevők által keltett jármű- és személyforgalom

5.1.2 A Konceptió és a Program társadalmi, gazdasági folyamatokat befolyásoló hatásainak környezeti következményei

(különösen azok, amelyek olyan befektetői, termelői vagy fogyasztói magatartást váltanak ki, vagy ösztönöznek, illetve egyéb olyan tendenciákat erősítenek, amelyek természeti erőforrás igénybevételéhez vagy környezet terheléséhez vezethetnek, olyan fajta beruházásokat, fejlesztési irányokat részesítenek előnyben, amelyek további környezetterhelő vagy igénybevevő fejlesztéseket vonzanak, ösztönöznek, vagy ha kumulatív hatások léphetnek fel);

A Konceptió és a Program által várhatóan kiváltott társadalmi és gazdasági folyamatok közül az alábbiakat tartjuk lényegesnek kiemelni az SKV során:

- helyi gazdaság fejlődése v. exportra termelés erősödése
- helyi foglalkoztatás v. külföldi munkavállalók aránya növekszik
- látogató menedzsmenten alapuló látogató gazdaság vagy turizmusipar, tömegturizmus, 'overtourism'
- települési és városi lakóterületek fejlesztése a jelenlegi keretek között v. beköltözők számának növekedésével lakóparkok megjelenése
- erőforrástakarékos gazdaság, körforgásos gazdaság v. erőforrás igényes gazdasági ágak
- KFI képességeket, tájgazdálkodást és lakhatást is támogató minőségi, kreatív természeti környezet v. a természet értékek védelmének beszorulása kis védett szigetszerű területekre

5.2 A Konceptió és a Program várható környezeti hatásai

A várható környezeti hatások vizsgálata során első lépésben az azonosítható irányú vagy mértékű környezeti hatásokat, majd a közvetett módon megjelenő környezeti következményeket tekintjük át.

5.2.1 Azonosítható irányú vagy mértékű várható környezeti igénybevételek, vagy terhelések

Környezeti elemenként, illetve környezeti rendszerenként tekintjük át a várható hatásokat.

5.2.1.1 A talajminőség védelme, talajerózió megelőzése

A Program megvalósítás során a talajdegradációs folyamatok mindegyike megjelenhet. A beruházások elősegítése lévén, illetve a csatlakozó vonalas létesítmények kiépítése során a talajlefedés, így a termőföld végleges más célú hasznosítása az elsődleges talajt érintő folyamat. A Program és Konceptió is azonban kiemeli (**H4 cél és területfelhasználás alapelvei** keretében), hogy a beruházások támogatása során előnyben kell részesíteni azokat, amelyek barnamezős területeken valósulnak meg, illetve lehetővé teszik a rozsdáövezetek funkcióváltását. A Konceptió előírja a Program számára a területek kompakt

fejlesztését **(H4)**, felszámolva és elkerülve a települések szétterjedését. E céloknak a megvalósulása esetén a talajlefedés minimalizálható vagy elkerülhető.

Azokon a területek azonban, ahol nem valósítható meg a beruházás barnamezős területen, ott fokozottan figyelembe kell venni a termőföld védelmét és a beépítésre szánt területek kijelölése lehetőség szerint a gyengébb minőségű termőföldeken, a lehető legkisebb mértékű termőföld igénybevételel történjen.

A zöldmezős beruházások, termőföld végleges más célú hasznosításával járó tevékenységek a fedetlen, természetes állapotban lévő talajok megszűnését, funkcióváltását eredményezik. Míg azok vélhetően korábban élelmiszer, vagy energia előállításra szolgáltak, azok lefedésével ez a funkció megszűnik, és mint az épített infrastruktúra 'támasztó' közege funkcionál. Ez egyaránt vonatkozik a pontszerű, illetve vonalas beruházásokra.

Az épített környezet (zöldmezős ipari parkok, üzemek, napelem parkok, ez utóbbiak kivitelezésétől függően) környezetében megváltozik a mikroklima, mikrokörnyezet, így a talajok biológiai sokfélesége is vélhetően sérül, átalakul.

A Program további prioritásai, melyek a fenntartható települési és térségfejlesztésre, az integrált tájgazdálkodásra és a turisztikára irányulnak, és oly módon valósulnak meg, hogy nem változtatnak negatív irányba még természetes állapotban lévő talajokat, elősegítik a mezőgazdasági és városi talajok rehabilitációját, azokban a biológiai sokféleség növelését, így azok illeszkednek a fenntartható talajhasználat irányelvei közé.

Az integrált tájgazdálkodás keretében **(S2)** az 5 tájkarakter egységen várhatóan meghatározásra kerülő értékek és követelmények mentén a földinfrastruktúra ésszerű, ökológiai, illetve gazdálkodási szempontból is megfelelő kialakítása megóvjá a talajpusztulástól a területeket. Ki kell emelni a nagyterjedésű és kis lejtésű területek deflációját, illetve erózióját, amely ellen a megfelelő szerkezetű és térbeli elhelyezkedésű földinfrastruktúra hálózat jelentős védelmet nyújthat az 5.2.1.2. *pontban* említett nedvesség gazdálkodással, mezővédő erdősávok, fasorok (vissza) telepítésével kombinálva.

5.2.1.2 Felszíni és felszín alatti vizek védelme

A Program prioritásai és intézkedései közül egyesek negatív vagy pozitív hatással is lehetnek a felszíni- és felszín alatti vizekre. A több intézkedés vagy egyáltalán nincs hatással a vizekre, vagy csak olyan általános információk állnak rendelkezésre a vizsgált dokumentumban, amelyek alapján nem lehet megítélni a várható hatásokat.

Az 1. prioritás beavatkozási között jellemzően már meglévő ipari területek infrastrukturális fejlesztései is és a vonalas létesítmények szennyező és terhelő hatásúak lehetnek, elsősorban a felszíni vizekre. A beépítéseknek és az utak nyomvonalának kialakítása során megváltozhatnak a beavatkozással érintett területek lefolyási viszonyai. Szélsőséges esetben, akár belvizek is megjelenhetnek, korábban akár teljesen vízmentes területeken. A helyi foglalkoztatással és a helyi termékek előállításával és fogyasztásával csökkenhetnek a szállítási távolságok- és igények, ezáltal csökkennek a közlekedésből származó terhelések, amelyek a vizeket is terhelhetik.

Lényegesnek tartjuk mind a helyi és mind a térségi közlekedés fejlesztés esetén, hogy a beavatkozásoknak a közösségi közlekedési lehetőségek és kapacitások bővülésével kell járniuk, környezeti

szempontból előnyös megoldásként. Az egyéni közlekedési módok előre törésével a legtöbb környezeti elem terhelése növekedhet, így a felszíni és a felszín alatti vizeké is.

Az 1. prioritás beavatkozásai közül várhatóan kedvező hatásai lesznek a barnamezős rehabilitációnak, a helyi kék és zöld infrastruktúra, települési környezetvédelmi, zöldfelületi, ivóvíz- és csapadékvíz-gazdálkodási fejlesztéseknek, a 2. prioritás intézkedéseinek részben hasonló hatása lehet. Ki kell emelni a 2. prioritás komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztési és tájgazdálkodási intézkedését, illetve a Konceptió S2-es specifikus célját, amely keretében kijelölt 5 tájkarakter terület egységes, átfogó fejlesztése a jelen SKV 7. pontjában javasolt keretek (TÁJKARTA)⁴⁸ között történő együttműködésen alapuló megvalósítása pozitív hatású. Sőt példaértékű lehet országos és nemzetközi viszonylatban is, különös tekintettel a vizek mennyiségi és minőségi védelmére és egy komplex térségi vízgazdálkodási-területhasználati modell megvalósításával. Közvetett kedvező hatása lehet az együttműködési és képzési, közösségi megoldásoknak, beavatkozásoknak 1. (megyei és térségi koordináció), 3. (turisztikai koordináció) és 5. (képzések és közösségfejlesztés) prioritásokban.

A Program szociális és humán fejlesztései a szegénység és szegregáció által sújtott, leromlott városrészek környezeti és életminőségének emelése révén közvetett kedvező hatást érhetnek el a felszíni és felszín alatti vizek minőségének javításában is. A Program tervezett városi fenntartható fejlesztései (1.8. Int.) zöld- és vízfelületek területi és minőségi arányának növelésével kedvezően hatnak a talaj vízgazdálkodására és a felszíni vizek leszivárgására is.

A Víz Keretirányelv követelményeinek teljesítéséhez minden területfejlesztési programnak is a maga eszközeivel hozzá kell járulnia. Ilyen beavatkozás az 1. és 2. prioritásban a települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések között a fenntartható belterületi vízgazdálkodás fejlesztése, az árvízvédelmi és nagyvízi mederfejlesztések, illetve a 2.4. komplex tájfejlesztési és tájgazdálkodási intézkedés is. Ezen intézkedésekben az egyeztetéseket követően megjelenik a hullámtérbővítés, part- és mederrehabilitáció, természetes vízviasszatartás, zöldinfrastruktúra, a csapadék viasszatartás, a lefolyás lassítás és elszivárgás biztosítása, hozzájárulva a település és a térség klímavédelméhez, a mezőgazdasági területek nedvesség gazdálkodásához, és a biológiai sokféleség védelméhez, ahogy az a Konceptió alapelveiben és céljaiban (A3, S2, H1, H4) is megjelenik.

Említést érdemel továbbá, hogy a zöld- és vízi infrastrukturális fejlesztésekre vonatkozóan, a megyei és térségi együttműködésekhez kapcsolható környezettudatos szemléletmód terjedését szolgáló lehetőségeket (koordináció, képzések, műhelyek, monitoring stb.) is tartalmazza a Program.

Fontos kiemelni a Konceptió által és az SKV szempontok (1.7. pont) keretében hangsúlyozott víztakarékosságot, a vizek számára szükséges területek települési és külterületi biztosításán túl a vizek mennyiségi és minőségi védelmét is, az aktívan működő tatai karsztforrások szerepének és védelmének folyamatos biztosítását, mivel kiemelt szerepük lesz várhatóan a vízhiányos időszakokban a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek, lápterületek, illetve a halastavak, de magának a tájnak a vízutánpótlásában is. A felszín alatti vizek védelme szempontjából a vízbázisvédelmi területekre gyakorolt terhelések növekedésére lehet számítani, ugyanakkor a kompakt (koncentrált és nem szétterjedő) fejlesztéseknek köszönhetően a jelenleg is terhelt területek rehabilitációja és fejlesztése révén mérsékelhetők a terhelések.

⁴⁸ Hazai és nemzetközi forrásokra alapozva egy olyan innovatív gyakorlati modell kialakítása lehet, amely megalapozhatja a védelmi és gazdálkodási, fejlesztési célok területi összehangolását a megyei önkormányzat és a települési önkormányzati társulások, natúrparkok, gazdasági szereplők és társadalmi szervezetek bevonásával. A megyei és egyetemi együttműködés is segítheti a kezdeményezést pl. a MATE Tájépítészeti Karának közreműködésével, amely kar a Gerecse és a Pilisi Sziklák Natúrpark, a megyei borászok és más szervezetek fejlesztéseiben és megerősítésén is dolgozott, dolgozik a megyében jelenleg is.

5.2.1.3 Levegőminőség javítása, zajterhelés és fényszennyezés mérséklése

Levegőminőség

Az **1. és 2. prioritások** egyfelől a gazdaság benne a helyi érdekű gazdaság, tájgazdálkodás élénkítését szolgáló változatos beavatkozásokat, célozzák. **A helyben működő, helyi erőforrásokon alapuló és helyi értékesítést célzó gazdaságfejlesztés az áru- és személyszállítási igények csökkenésén keresztül a levegő minőségének javulását segítheti** – feltételezve, hogy csak a környezetvédelmi előírásoknak megfelelő – szükség esetén környezetvédelmi engedéllyel rendelkező – tevékenység kap támogatást, továbbá várhatóan előtérbe kerülnek kis- és középvállalkozások támogatásai (lásd. tervezett TOP Plusz). Az ipari, technológiai parkokhoz, logisztikai központokhoz, iparterületekhez, inkubátorházakhoz kapcsolódó fejlesztések nyilvánvalóan a személy- és áruszállítási forgalom növekedésével fognak járni, amennyiben eredményesek és vonzzák a vállalkozásokat. Ezért a környezatkímélő megközelítési lehetőségek (vasút, vízi út, tömegközlekedés) biztosítására kiemelt figyelmet szükséges fordítani.

A tervezett turizmusfejlesztés esetében a beavatkozások elvárt, cél szerinti eredménye a turizmus fellendülése, így a forgalom növekedése. Ezek a kisebb projektek azonban várhatóan nem fognak olyan mértékű vonzerő növekedéssel járni, mely ugrásszerű növekedést tudnak indukálni a forgalomban. Másfelől a már meglévő turisztikai attrakciókhoz kötődő beavatkozások vélhetőleg leginkább az adott területen töltött idő hosszát növelik meg, így megyei szinten a forgalom csökkenéséhez vezethetnek (kevesebb számú, de hosszabb ideig tartó utazás).

A 4. prioritás közlekedésfejlesztési intézkedései jellemzően alacsonyabb rendű utak fejlesztését, felújítását is hivatott szolgálni, illetve a kisebb léptékű közlekedési fejlesztések, illetve igény alapú közösségi közlekedés fejlesztések is e tevékenység során valósulnak meg. Ennek kapcsán fel kell hívunk a figyelmet arra, hogy az útfelújításoknak és a közösségi közlekedés fejlesztésének össze kell kapcsolódnia. Nem csak környezeti szempontból, de sok helyen gazdasági szempontból is több létjogosultsága lehet a közösségi közlekedési lehetőségek érdemi fejlesztésének, mint önmagában az útfejlesztésnek, hiszen az elmaradottabb, magas munkanélküliséggel sújtott települések lakói nem igazán engedhetik meg maguknak a személyautóval történő közlekedést, miközben várható, hogy önmagában az útfejlesztés nem tudja a településre vonzani a befektetőket, vállalkozókat.

Emellett fontos említeni, hogy a szilárd burkolattal nem rendelkező utak burkolása a porszennyezés csökkenését eredményezi. Az esetleges útfelújítások a nagyobb sebességű és egyenletesebb haladás lehetővé tételével településen belül mindenképpen a kibocsátások csökkenéséhez járulnak hozzá, viszont a lakott területen kívül a magasabb sebességnél ismét növekedő kibocsátások miatt már ellentétes a hatás. A települések közötti esetleges közúti kapcsolat kiépítése a megközelítési útvonal lerövidítésével a légszennyező anyagok kibocsátásában is csökkenést eredményez (legalábbis amíg a forgalomnövelő hatás okozta kibocsátás növekedést meghaladja) – ennek leginkább a globálisan problémás CO₂ esetében nagy a jelentősége.

Általában azonban az útfejlesztések a közlekedési igények (különösen az egyéni közlekedés) növekedésével, valamint a haladási sebesség növekedésével járnak – levegőkörnyezeti szempontból egyik sem kedvező. A közösségi közlekedés jól eltalált, a valós igényekre reagáló fejlesztésével ez a negatív hatás is mérsékelhető (pl. az igényvezérelt közösségi közlekedés).

Az 1., 2. és az 5. prioritások keretében az ellátó infrastruktúra fejlesztése **a levegőminőség javulásához akkor tud hozzájárulni, ha az intézményeknek helyt adó épületek energetikai korszerűsítése is**

megvalósul (A megújuló energia alkalmazása ezeknél a beavatkozásoknál is előnyben részesítendő, de a szilárd biomassza égetésén alapuló fűtési módok különösen a jellemzően magas szálló por koncentrációjú területeken kerülendő).

A zöldfelületek arányának növelése és a meglévő, de leromlott, növényzet nélküli zöldfelületek felújítása általában a levegőminőség javulását is eredményezi, de a barnamezős területek újrashasznosítása keretében is megvalósíthatók olyan beavatkozások, melyek ezt a célt szolgálják. Különösen kedvező a szabad kiporzó felületeket érintően többszintű növényi állománnyal rendelkező zöldinfrastruktúra kialakítása telepítése az ilyen felületek és a lakott területek közé.

Az 1. és 2. prioritások keretében tervezett intézkedések magukba foglalják az energiahatékonysági és megújuló energiafelhasználási projekteket is. A távhőellátáshoz kapcsolódó fejlesztések, a hőszigetelés javítása, (amelyhez kapcsolódóan nagy gond a megye városaiban nagy számban előforduló 70-es években épült lakótelepek, azok energetikai, közmű felújítása és finanszírozása), a világítás, illetve villamosenergia-szolgáltatás korszerűsítése, a helyben elérhető megújuló energiaforrások minél nagyobb mértékű kiaknázása. A megújuló alapú autonóm energiaellátás során követni kell azt az irányelvet, hogy az energiahatékonysági központú rehabilitáció során a közel nulla energiaigényű épületekre vonatkozó előírások valósuljanak meg (a 2010/31/EU irányelv). **Az energiahatékonyságot szolgáló beavatkozások, amennyiben a fogyasztás csökkenésével járnak szintén kedvezőek levegőminőségi szempontból, hiszen a meg nem termelt energia egy része levegőszennyező szén-, gáztüzelésű erőművekből érkezne.**

Zaj- és fényszennyezés

A 4. prioritás keretében megvalósuló **útburkolat-felújítás, illetve szilárd burkolattal történő ellátás eredményeként** – az egyenletesebb sebesség miatt – **a zaj- és rezgésterhelés csökkenése vélelmezhető**, különösen abban az esetben, ha a fejlesztés együtt jár alacsonyabb megengedett sebesség bevezetésével és zajvédelmi megoldások kialakításával, illetve amennyiben a fejlesztés nem von maga után jelentős forgalomnövekedést.

Ugyan a zaj- és rezgésvédelmi kérdések külön nem kerültek nevesítésre az intézkedések között a prioritástengelyben, fel kell hívjuk a figyelmet arra, hogy a zaj- és rezgés a légszennyezés után ma már a legtöbb panaszt okozó környezeti ártalom, melynek városi környezetben különösen nagy a jelentősége, nem is beszélve annak jelentős egészségkárosító (lelki és biológiai) hatásairól.

A zaj- és rezgésterhelés esetlegesen negatív következményeivel járó beavatkozások tekintetében a Program kertében megjelenő **turizmusfejlesztési, gazdaságfejlesztési és munkaerő mobilitás növelését szolgáló intézkedések kapcsán – a levegőkörnyezetre gyakorolt hatásoknál már leírtakhoz kapcsolódóan – a zaj- és rezgésterhelés is együtt jár.** Kiemelt jelentősége van tehát ebből a szempontból is az élővilágot és lakosságot károsító, terhelő zaj- és rezgésterhelés mérséklésének, elkerülésének.

Az 1. és 2. prioritások (1.1., 1.8., 2.1. 2.4., de az 1.3. és 1.2 intézkedések) keretében tervezett települési **zöldfelületi és külterületi zöldinfrastruktúra fejlesztések kifejezetten pozitív hatással lehetnek a zaj- és rezgésterhelésre** az által, hogy a parkok növényzete és környezete megújul, illetve a közterületek és zöldfelületek fejlesztése a járművektől vehet el teret, így a közterületek forgalma mérséklődhet. Ki kell még emelni a 7. pontban javaslatként is leírt azon lehetőséget a pozitív hatások erősítésére, hogy a vonalas, kiemelten a közutas infrastrukturális fejlesztése során a természetvédelmi és táji szempontokkal

összehangolt, tájépítész által tervezett többszintű zöldinfrastruktúra kialakításának az elvárása legyen egyértelműen a program része.

Az 1. és 2. prioritásba tartozó beavatkozások esetében fokozott terhelést eredményezhetnek a fényszennyező megoldások, amelyek időben és térben sem felelnek meg a fényszennyezés-mentes világítási követelményeknek. A különböző funkciójú területek, objektumok és megvilágítási problémáiról a helyzet leírásban részletesen írtunk. A fejlesztések során a Program két irányban lehet pozitív hatású, amennyiben a fényszennyezés mérséklése és elkerülése bekerül a Program követelményei, intézkedései közé. **Egyik hatás a már működő és felújításra kerülő közterek, helyi közösségi és kulturális vagy szabadidős és sportolásra kialakított közösségi terek, iparterületek, logisztikai központok, turisztikai helyszínek, kulturális látványosságok kivilágításának fejlesztése takarékos és egyben fényszennyezési szempontokat is beépítő módon valósul meg. Másik lehetőség az új létesítmények esetében figyelembe venni a fényszennyezés-mentes kialakítás követelményeit.**

A fényszennyezés legjellemzőbb velejárói, hatásai, következményei összefoglalva a következők (forrás AM útmutató 2020)⁴⁹:

- az energia és a természeti erőforrások pazarlása,
- az (elsősorban szárazföldi) élővilág életfeltételei, illetve az ökoszisztéma kialakulása és működése szempontjából meghatározó természetes nappal/éjszaka (világos/sötét) periodicitás befolyásolása,
- éjszaka aktív fajok élőhelyeinek veszélyeztetése,
- a fajok biológiai ritmusának megzavarása (tekintet nélkül arra, hogy nappali vagy éjszakai életmódot folytatnak),
- az ökoszisztéma-szolgáltatások (pl. beporzás) minőségének, hatékonyságának csökkentése (elsősorban rovarokra, illetve egyéb állatfajokra kifejtett hatások miatt),
- a természetes éjszakai tájkép veszélyeztetése,
- a természetes éjszakai égbolt láthatóságának, megfigyelhetőségének romlása, városi környezetben megszűnése,
- káprázás okozta biztonsági kockázat,
- az emberi jóllét és egészség veszélyeztetése, (elsősorban a túvilágítás és a fény nem megfelelő irányítása következtében) az emberi komfortérzet csökkentése és a magánszféra zavarása.

5.2.1.4 Települési környezet, épített, kulturális és régészeti örökség értékeinek védelme

A Program prioritásai és a kapcsolódó intézkedések közül több közvetlenül befolyásolhatja az épített környezet és települési környezet alakulását. Ugyanakkor jelezzük, hogy e hatások döntő többsége csak lehetőségként jelentkezik, amennyiben a program végrehajtása során az alábbiakban jelzett szempontok érvényesülnek, úgy a kedvezőtlen hatások jórészt elkerülhetők.

Az 1. és 2. prioritás gazdaságfejlesztés jellegű intézkedésében, amennyiben új iparterületek és logisztikai központok létesítésére kerül sor, kockázatos lehet beépített területhez illeszkedő zöldmezős beruházások megvalósítása, ez negatívan befolyásolja a település mezoklimatikus viszonyait, és sérülhet a zöldfelületek integritása. Előfordulhat továbbá, hogy az új gazdasági központok igénytelenebb építészeti megjelenéssel valósulnak meg, a település külső részein előnytelen képet nyújtva az érkezőknek a település építészeti arculatáról. A kulturális és régészeti örökség megóvása érdekében **bármilyen új**

⁴⁹ http://www.termeszetvedelem.hu/fenyaszennyezessel_vilagosan

beruházás esetén fontos, és támogatandó a régészeti leletanyag feltárása, dokumentálása, és bemutatása is. Különösen lényeges ez Komárom-Esztergom megyében, amely rendkívül gazdag régészeti, történelmi és kulturális emlékekben. Ezek – az igényes építészeti megjelenéssel együtt – fontos identitásképző elemek, amik az alapját adják bármilyen turisztikai fejlesztésnek.

A megye területén értékes védettséget élvező, vagy védelemre tervezett régi épületek, majorok, mívesen tervezett és kivitelezett gazdasági épületek, római kori építmények (pl. utak) találhatóak, ezen értékekre kedvezőtlenül hatna a koordinálatlan fejlesztés és befektetés, ezért is játszik jelentős szerepet az 1.7. és a 3.1.intézkedésekbe foglalt és a Program, illetve a Kon koncepció által is szorgalmazott megyei és térségi együttműködések rendszere, illetve a 7. pontban általunk javasolt TÁJKARTA-alapú koordináció, együttműködés.

Az 1., 2., 4. és 5. prioritásokban függetlenül attól, hogy közlekedési infrastruktúrafejlesztésről, szociális vagy barnamezős város-rehabilitációról, zöld és kék infrastruktúra fejlesztésről van-e szó, valójában új közterek alkotása a cél. Új közterek létrehozása esetén a legfontosabb elérendő hatás a lakosság egyes csoportjai térhasználati igényeinek minden tekintetben akadálymentes kielégítése (mindenki számára megfelelő, un. egyetemes tervezés), elkerülve az egyes jármódok (gyalogos, kerékpáros, mikro-mobilitás) találkozásából adódó konfliktusokat. Mindezekon felül nem szabad szem előtt téveszteni azt sem, hogy a létrehozandó közterek találkozási pontok, és a funkciótól függően rekreációra is alkalmasak kell, hogy legyenek. A megfelelő közterek – a szó szoros és átvitt értelmében is – új perspektívába helyeznek egy-egy műemléket, a beruházás hatására a műemlék és a köztér kapcsolata megújul, amely fontos eleme lehet a település építészeti arculatának és erősíti a települési minőség népszerűségvonzó és megtartó erejét is egyben.

Az 1., 2. és 5. prioritás keretében megvalósuló kulturális, oktatási, egészségügyi, szociális, és egyéb közszolgáltatási infrastruktúra fejlesztése esetében – akár meglévő épület felújításáról vagy új épület építéséről van is szó – a gyermekbarát és felhasználóbarát, akadálymentes és alacsony energiafelhasználású épületek létrehozása az elsődleges cél. Mindazonáltal ezek igényes megvalósítása egyben a településképi javítását is szolgálhatják, éppen ezért alapvető elvárás, hogy a fejlesztéssel érintett épületek a Településképi Arculati Kézikönyv teljes körű figyelembevételével valósuljanak meg. Egyben felhívjuk a figyelmet arra, hogy a megújuló-energiahasznosító, illetve légkondicionáló berendezések településképi elvárásokat és adottságot figyelmen kívül hagyó telepítése kedvezőtlen hatást gyakorolhat az épített környezet minőségére. Ki kell hangsúlyozni azt a nem elhanyagolandó a példamutatást, vizuális „nevelést” a közsféra részéről, amely a magán építetőkre is hatással lehet.

Az 5. prioritás humán fejlesztései nem gyakorolnak hatást sem az épített környezet, sem a kulturális, illetve régészeti örökség állapotára.

Az 1.8. intézkedés keretében a fenntartható városfejlesztés keretében Esztergomban és Tatabányán tervezett fejlesztések által új, rekreációra is alkalmas közparkok jöhetnek létre, amelyek nyomán akár új települési alközpontok is létrejöhetnek, illetve főként Esztergom esetében rég elhanyagolt kulturális, településképi örökségi elemek újulhatnak meg.

5.2.1.5 Biológiai sokféleség megőrzése, az ökoszisztémák (élőhelyek) és szolgáltatásaik védelme és a táj

Az 1. és 2. prioritás gazdaságfejlesztési célja alapján a helyi, térségi erőforrásokra épül, a helyi munkahelyteremtést szolgáló helyi gazdaságfejlesztési tevékenységeket célozza. A belső adottságokra

épülő a táj sajátosságaihoz igazodó, annak saját törvényszerűségeit, működését megismerő és elfogadó fejlesztés a valóban helyi fejlesztés, amely egyben saját működésének eredményeivel nem szegényíti, hanem gazdagítja a tájat, annak minden értékére tekintettel. Ez a szemlélet a biológiai sokféleség és a fenntarthatóság szempontjából egyaránt lényeges. Ebben az értelemben a táji adottságok olyan keretek, amelyek a gazdálkodás stabilitásához járulhatnak hozzá, a helyi erőforrásokat óvó és ismerő gazdálkodás számára. Másrészt a táj egy együttműködési keret is egyben az ott élőkkal, az oda látogatókkal és az üzleti partnerekkel együtt tekintve.

Az 1. és 2. prioritás intézkedései keretében megvalósuló fejlesztések jellemzően már meglévő, kijelölt területeken valósulnak meg, a Program és a Konceptió (H4) alapján csak kivételes, indokolt esetben lehetséges új területek bevonása, ami kifejezetten üdvözlendő pozitív hatás. A tervezett intézkedéseknek jelentős szennyezőanyag kibocsátása nem várható, új igénybevételek, terhelések is várhatóan csak kismértékűek lehetnek. Az ökoszisztémák terhelésének mérsékléséhez azok az intézkedések járulhatnak hozzá, melyek a közúti forgalmat csökkentik. A turisztikai fejlesztések a megvalósításuk módjától és helyszínétől függően okozhatnak károkat, vagy lehetnek ökológia szempontból körültekintő és illeszkedő fejlesztések.

A 4.1. és 4.2. intézkedések keretében megvalósuló közútfejlesztések forgalom növekedéssel járhatnak, az új utak építése esetében teljesen új terhelés jelenik meg, a fragmentáció növekszik, vagy megjelenik olyan helyeken, ahol eddig nem volt jellemző. Jelentős negatív hatással lehet a biológiai sokféleségre és a tájra is az M10-es és az M100-as megépítése. Mindazonáltal a helyi jelentőségű utak és kerékpárutak, illetve gyalogos és közösségi közlekedés megközelítés az összközlekedési szemléletet tükrözi. Amennyiben a mobilitástervet integrálják magukba az érzékenyebb tájrészeket azonosíthatóságát, akkor időben és térben is jól szervezhető és a táji adottságokhoz igazítható közlekedési rendszer jöhet létre. A fenntartható és zöldfelületi elemeket is beépítő települési csapadékvíz-gazdálkodás – egyértelműen növelné a városok, települések biodiverzitását, amennyiben ökológiai vízmegtartási módszereket alkalmaznának (esőkertek, szikkasztók, lehetőleg növényekkel). A fenntartható és 'okos' település fejlesztések során a táj, mint alapegység, vonatkoztatási megjelenése lényeges hatással bírhat a különböző közösségi és szakmai alapon kialakított adatbázisokban gyűlő információk integrációja szempontjából a moduloknak kulcsfontosságú eleme lehet a környezeti adatokkal és természeti és kulturális erőforrás információkkal, közösségi részvételen alapuló modul. A jellemzően településen belüli szociális városrehabilitáció, a barnamező, illetve kék- és zöldinfrastruktúra fejlesztések lehetnek pozitív hatásúak, illetve a roncsolt felületek rehabilitációja és a megjelenő özönnövények visszaszorítása jelenthet pozitív hatást a területeken. A településeken kívüli területek, városoknál parkerdők, vizes élőhelyek, part menti területek, és zöldinfrastruktúra elemeket, gyepeket, cserjés, bokorfüzes, erdős, többszintű erdősávok részeit is magába foglaló fejlesztések a táj biológiai sokféleségéhez és klímaellenálló képességéhez egyszerre járulhatnak hozzá (lásd Konceptió S2 cél, és Program 2.4. intézkedés).

Az 1.1., 2.1. 5.1-2. intézkedések épület felújításokat, infrastruktúra fejlesztéseket is tartalmaznak, amelyek során a környező területek zöldfelületeinek szerepét már tervezés során érdemes meghatározni, mivel az indokolt esetben alkalmazható, zöldtetős és zöldhomlokzatos megoldásoknál jóval hatékonyabb a megfelelő parkosítás és zöldfelületi elhelyezése az épületeknek, nem beszélve a gyermekek, idősek és egészségügyi és szociális ellátásra szorulóknak szempontjait. Akár épületek bontásával is érdemes teret engedni a közszolgáltatási funkciót ellátó területek körül: az iskola, művelődési ház, kórház, egészségügyi intézmény, szociális ellátó, idősek otthona kertjeinek.

A 1.8. fenntartható városfejlesztési intézkedés keretében a fent leírtak érvényesek, azzal a különbséggel, hogy a városi területek biológiai sokfélesége és zöldfelületi ellátottsága még inkább fejlesztésre szorul, mint a vidéki településeken.

Az 1. és 2. prioritások alatt tervezett energetikai, megújuló energia hasznosítási fejlesztések közvetett módon mérsékelik a városi zöldfelületek szennyezőanyag terhelését, így természetvédelmi szempontból kedvező hatású. Ugyanakkor a megújuló energiahasznosítás alkalmazásánál figyelembe kell venni, hogy az élővilágra és az ökoszisztémákra nézve kedvezőtlen hatásokat is okozhat. A biomassza alapú energetikai felhasználás ökológiai szempontból tekinthető kedvezőtlennek, mivel a biomassza körforgásából kivett módon kerül eltüzelésre. A biomassza előállítása monokultúras termesztésben, vagy erdők korai kitermeléséből mind tájképi, mind élőhelyi szempontból kedvezőtlen. A naperőművek telepítése körültekintő eljárást igényel, mind tájképi, mind élővilág védelmi, mind pedig kulturális értékek és a termőföld védelme szempontjából.

A programok tervezésénél annak a tervezői szemléletnek kell érvényesülnie, amely a **biológiai sokféleséget és a természeti értékeket erőforrásnak, és nem a területfejlesztést akadályozó tényezőnek** tekinti. A fejlesztéseknek alapvetően idomulniuk kell a természeti és táji adottságokhoz. Ez garanciája lehet annak, hogy a projektek nem járnak a természeti értékek károsodásával.

Az integrált tájgazdálkodás (Konceptió S2 és Program 2.3.) és a kompakt, takarékos területhasználat (H4) alapelveinek alkalmazása, a hálózatos, komplex turisztikai látogatómenedzsment és élménykínálat (Konceptió 3.2.) egy átfogó, integrált a megye és térségi együttműködés keretében koordinált (Konceptió 1.7. és 3.1.) megvalósítása egy modellértékű program lehet országos szinten is, amely megmutatja, hogy a helyi adottságokat nem korlátoknak, hanem lehetőségeknek tekintve milyen eredményeket lehet elérni.

Összességében a Program intézkedések túlnyomó része, amennyiben a Konceptióban foglalt célok a legteljesebb mértékben érvényesülnek, kockázatokkal jár ugyan, de nincs egyértelműen kedvezőtlen hatással, sőt kedvező hatással is lehet összességében az élővilágra és a biológiai sokféleségre. A fejlesztések eredményeként – megfelelő feltételek mellett – növekedhet a biológiailag aktív felületek aránya, állapota, gyarapodhatnak az élő és élettelen természeti értékek.

5.2.1.6 A klímaváltozás hatásainak mérséklése (adaptáció) és az ÜHG kibocsátás csökkentés (mitigáció)

A Program egyes intézkedései eltérő mértékben és jelleggel befolyásolják az éghajlatvédelmi és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra irányuló célok elérését, egyesek közülük kifejezetten támogatják azokat, mások semlegesek e tekintetben, míg harmadik részük akár növelheti is az üvegházhatású gázok kibocsátását. Tekintettel azonban arra, hogy ez utóbbi kategóriába sorolható beavatkozások esetében csak a lehetősége áll fenn az emisszió emelkedésének, továbbá annak várható mértéke sem jelentős, megállapítható, hogy a **Program összességében megfelelő szemléletűnek minősíthető a klímavédelem szempontjából, sőt vannak kifejezetten előremutató, komplex és példaértékű kezdeményezései (pl. komplex tájgazdálkodás (S2), települési térségek kompakt (H4) és terület takarékos, környezetkímélő és klíma ellenálló képességet erősítő területhasználati elvek – Konceptió).** A kérdés, az, hogy Konceptió elvei és céljai milyen mértékben hatják át a Program megvalósítását, amire a megyei és térségi koordináció (1.7., 3.1.), a társadalmi és civil energiák mozgósítása (H2) lehet garancia. A Program erőssége továbbá, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklése (pl. 1.3., 2.2., 4.3., 4.4.) mellett egyben az éghajlati alkalmazkodást is támogatja több intézkedése révén is (pl. 2.4.)

A Program tartalmát tekintve leginkább szerteágazó beavatkozási területe az 1. és 2. prioritások, amelyekre az előző bekezdésben leírtak teljes mértékben állnak. Az 1.5. és 1.6. a Program olyan

intézkedései, amelyek potenciálisan az üvegházhatású gázemisszió emelkedését eredményezheti, hiszen valamennyi olyan tevékenység, amely a helyi ipari termelés növekedését ösztönzi (pl. ipari parkok, logisztikai központok, egyéb üzleti infrastruktúra fejlesztése, ipari telephelyek feltárását szolgáló utak kialakítása, bővítése) természetszerűen magában hordozza a termelésre és a hozzá kapcsolódó szállítmányozásra visszavezethető emisszió emelkedésének lehetőségét. E hatás mértéke szempontjából ugyanakkor döntő tényezőnek minősül, hogy milyen típusú – mindenekelőtt mennyire energia- és szállításiigényes – termelőtevékenység fejlesztésére irányul a fejlesztés, ami azonban a Program tervezési szintjén még nem ismert.

A 2.3. a 2.4. intézkedések számos fejlesztési iránya – az intézkedés címével összhangban – helyi alapanyagok (pl. agrártermékek) feldolgozásának és értékesítésének térnyerését ösztönzi, ami klímavédelmi szempontból a gazdaságfejlesztés legelőnyösebb formája. Szintén kedvező az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklése szempontjából, hogy a Program támogatja a barnamezős területek új funkcióval történő hasznosítását (1.2.).

Kifejezetten pozitív hatású lehet annak deklarálása, hogy a barnamezős vagy már használatban lévő területek, használaton kívüli épületek élvezzenek előnyt a beépítéssel járó infrastruktúra fejlesztések során, illetve a területi takarékoság céljából visszaminősítéseket is szorgalmaz a Program.

A turisztikai fejlesztések klímavédelmi megítélése kettős. Egyrészt valamennyi turisztikai fejlesztés természetszerűen többlet forgalmat generál az érintett térségben, és ez által növeli az adott térségből származó üvegházhatású gázkibocsátást – kis mértékben még akkor is, ha az aktív turizmus bővítéséről van szó. Ugyanakkor a vízitúrázás, kerékpározás, természetjárás feltételeinek javítása, kínálatának bővítése mindenképpen növeli annak az esélyét, hogy az utazási-turisztikai igények kielégítése a rövidebb utazással és minimális energiafelhasználással járó helyi, belföldi, ökoturizmus keretében történjen.

Így bár a Program keretében megvalósuló turisztikai támogatások helyben nyilván kismértékű üvegházhatású gázemisszió-többletet eredményeznek majd, globálisan – és az éghajlatváltozás, mint légkörfizikai jelenség szempontjából ez a döntő – ha szerény mértékben is, de valamelyest hozzájárulhatnak az amúgy tetemes mértékű idegenforgalomra visszavezethető kibocsátás mérsékléséhez.

A 1.3 és a 2.2. alá tartozó fejlesztések összességében megfelelő támogatást nyújtanak az alacsony kibocsátású településüzemeltetés, és települési életforma megvalósításához, noha közvetlen üvegházhatású gáz kibocsátás csökkenés nem várható tőlük. A 4. prioritáson belül a helyi közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztésén belül klímavédelmi szempontból előremutató, hogy a kerékpáros, valamint közösségi közlekedés feltételeinek javítása is szerepet kap, bár szerintünk nem eléggé fajsúlyosan.

Az okos település fejlesztéshez kapcsolódó intézkedések (1.3. és 2.2.) között több olyan is akad, amelyek bemutatják, hogy a digitális fejlesztések hatékonyan képesek támogatni környezetvédelmi, köztük klímavédelmi célokat is. Így pl. a településüzemeltetést támogató valós idejű települési monitoring rendszerek, okoshálózatok, okos energetikai rendszerek kialakítása egyértelműen elősegíti az energiamegtakarítást, míg a komplex zöldfelület-fenntartást támogató rendszerek kiépítése a vízfelhasználás hatékonyságának javulásához vezet, ami az éghajlati alkalmazkodás egyik fő célja. A közösségi megosztott erőforrásokon alapuló gazdaság fejlesztések települési infrastruktúrájának megteremtése pedig az anyag- és energiatakarékos körkörös gazdasági alapjait rakja le.

Értelemszerűen valamennyi intézkedési terület támogatandó az éghajlatváltozással kapcsolatos erőfeszítések kontextusában, mindazonáltal legközvetlenebb és legnagyobb mértékű hatással a

települési csapadékvíz-gazdálkodást és a tájszintű vízgazdálkodást érintő fejlesztések bírnak. Ugyanakkor ezen intézkedések csak akkor lesznek képesek valóban hatékonyan elősegíteni az egyre szélsőségesebbé váló éghajlati adottságokhoz való alkalmazkodást, ha a vízkárelhárítás mellett azonos súllyal kezelik a vízvisszatartás, tárolás kérdését is.

Az 1.1. és a 2.1. intézkedés ugyan a lakhatási biztonság növeléséről, valamint a lakhatási körülmények infrastrukturális feltételeinek a javításáról tesz említést, klímavédelmi szempontból azonban mindenképpen indokolt az önkormányzati tulajdonban lévő teljes – de jelen intézkedés keretében természetesen csak a – szociális célokat szolgáló bérletlakásállomány (1. prioritás) energetikai korszerűsítésének támogatása, hiszen a tapasztalatok szerint az e körbe tartozó épületek műszaki állapota jellemzően leromlott, továbbá az energetikai felújítás által elérhető megtakarítások anyagilag is jelentős segítséget jelentenek az e bérletlakásokban élő többnyire alacsony jövedelmű lakosság számára.

Az 5. prioritás humán ellátórendszert szolgáló intézmények esetében lehetővé tesz infrastrukturális fejlesztéseket is, amelyek részben az intézményeknek helyet adó épületek felújítására, bővítésére, esetleg újak létesítésére is fordíthatók. Amennyiben ezek a felújítások nem egyszerű karbantartást, hanem az épületek hőtechnikai adottságainak javítását, esetleg gépészeti, világítási rendszereik korszerűsítéseit is magukba foglalják, úgy egyértelműen hozzájárulnak az azok üzemeltetésére visszavezethető üvegházhatású gázkibocsátás mérsékléséhez, továbbá – a hőtechnikai adottságok javítása által – nyári hőhullámok idején is segítenek elkerülni a belső terek túlmelegedését.

Érdemes kiemelni, hogy a végrehajtás koordinált módja (1.7.) – a párhuzamos fejlesztések elkerülése, az egymásra épülő és összefüggő beruházások összehangolása, a szinergiák kihasználása révén – az érintett városokban lehetőséget ad arra, hogy a kijelölt fejlesztési célokat a megszokottnál hatékonyabban lehessen elérni, ami természetesen a klímavédelmi és alkalmazkodási célkitűzések valóra váltására is vonatkozik.

A Program és a Konceptió is a megújuló energia-fajták közül a nap, biomassza, geotermális energia és a környezeti hő hőszivattyús felhasználását preferálja. Klímavédelmi szempontból ezek közül a biomassza és a geotermális energia hasznosítása kedvezőtlen járulékos hatásokkal is jár, a biomassza esetében (az élővilágvédelmi hatások kedvezőtlen hatásai mellett) – amennyiben az alapanyag nem a felhasználás helyéhez közlelő származik – jelentős szállítási igénnyel és ez által üvegházhatású gázkibocsátással kell számolni.

A mitigáció vonatkozásában lényeges még a Virtuális Erőmű Program, ami a megyei kibocsátáscsökkenés egyik fokmérője, segítheti a mitigációs törekvések után követését, monitoringját is. Az országban 4 kezdeményezés közül az egyik a Komárom-Esztergom megyei (lásd <http://www.mi6.hu/kevep>).

5.2.1.7 Hulladékgazdálkodásra és a körforgásos gazdaságra gyakorolt hatások

A Konceptió egyik deklarált célja, amely megjelenik a program 1.3. és 2.2. intézkedéseiben is, a helyi klíma-alkalmazkodás, helyi környezetvédelmi infrastruktúra és körforgásos gazdaság térnyerésének elősegítése. A Program számos olyan támogatandó tevékenységet foglal magában, amelyek megvalósulása érdemben befolyásolja a keletkező hulladék mennyiségét. Ezek jórészt függetlenek attól, hogy nagyobb volumenű infrastrukturális fejlesztések esetében jelentkeznek-e, mert akár egy kisebb léptékű eszközbeszerzésnél is felmerülhetnek. Az alábbiakban a Program beavatkozásai esetén várható, hulladékgazdálkodással összefüggő hatásokat vesszük sorra.

A projektekben, fejlesztésekben megjelenő bontások, építések, rekonstrukciók, továbbfejlesztések során a legnagyobb hulladékmennyiség a bontáshoz kapcsolódik. Az építési-bontási hulladék mennyiségét jelentősen befolyásolja, hogy a meglévő épületek szerkezeteit milyen arányban sikerült megőrizni, felhasználni. A keletkező bontási hulladék felhasználhatóságát jelentősen befolyásolja a bontási technológia, és a bontás utáni válogatás minősége. Az építések során közvetlenül is keletkezik építési hulladék és veszélyes hulladék. Az eszközbeszerzések során a korábbi eszközöket leselejtezik, amelyek hulladékként jelentkeznek. Szintén hulladék keletkezik az eszközök csomagoló anyagából. Az útépités, de az épületek építése is jelentős mennyiségű ásványi nyersanyag kitermelésével jár. Ezek részben helyettesíthetők lennének építési-bontási hulladékkal, de ezek alkalmazása messze elmarad a lehetséges mértéktől.

5.2.1.8 Az emberi egészséget és az emberek társadalmi, gazdasági helyzetét befolyásoló környezeti hatások

Az 1. és 2. prioritás helyi gazdaságfejlesztési beavatkozása közvetett egészség-haszonnal jár a munkahelyteremtés, jobb infrastruktúra, élhetőbb helyi környezet révén, hiszen ezek együttesen a stresszszint mérsékléséhez és ezáltal a jóllét növeléséhez vezetnek. A helyi és térségi turisztikai fejlesztések – mivel elsősorban aktív és ökoturisztikai elemekre fókuszálnak – elsősorban a leendő látogatók mentális és fizikai egészségi állapotának javulásához vezetnek.

Negatív hatásként jelentkezhet ugyanakkor a megjelenő környezeti terhelés a nem megfelelő kialakítás esetén a természeti környezet távolabbra kerülése, a beépítések miatt elvesztett zöldfelület, településszegély és a jelentkező zaj miatt, amelyek az egészségi állapotra is visszahathatnak.

Az 1. és 2. prioritás intézkedései számos, egymástól meglehetősen eltérő beavatkozási területet foglal magában, amelyek egészségre gyakorolt hatásai is értelemszerűen különböznek egymástól. A helyi települési és lakóterületi környezet, a barnamezős területek revitalizációja és szolgáltatások fejlesztése kedvező hatású. Közegészségügyi szempontból mindenképpen jó hatású a kerékpárutak fejlesztése (4.4.) és az aktív turizmus lehetőségeinek bővítése (3.), hiszen a kerékpározás és a gyaloglás segít az anyagcsere-, mozgásszervi, szív- érrendszeri betegségek kialakulásának megelőzésében, javítja a már meglévő kórállapotokat, ezáltal hozzájárul a betegségteher csökkentéséhez, a várható élettartam növekedéséhez.

Az okos település jellegű fejlesztéseken belül pozitív hatást eredményezhet a helyi egészségügyi ellátás fejlesztése az e-health, telemedicina lehetőségeinek kiépítése által, ami lehetőséget teremt az orvos-hiányból eredő hátrány csökkentésére, ügyeleti ellátás javulására. A klímaváltozással is összefüggő vészhelyzetekben (pl. extrém időjárási helyzetek), illetve egyéb esetekben is az egyedül élő sérülékeny csoportok segítésére segélyhívó rendszerek kiépítése, működtetése is megoldható lenne ezáltal.

A városrehabilitáció kedvező hatása a városi slum-ok felszámolása, megfelelő komfortfokozatú lakások biztosítása, valamint az illegális hulladéktelepek felszámolása következtében a tisztább környezet, szociális támogató légkör, megfelelő közbiztonság kialakítása, ezáltal összességében a jóllét fokozása.

A barnamezős rehabilitáció közegészségügyi hatásait a végrehajtás minősége határozza meg. Amennyiben a talajszennyezés, illetve a veszélyes hulladék lerakatok felszámolása teljes körűen megvalósul, úgy a munkahelyteremtés, illetve a környezeti expozíciók csökkentése révén kedvező hatások prognosztizálhatók. Amennyiben azonban a területek környezeti rehabilitációja nem megfelelő

(pl. elmarad a szennyezett talaj cseréje, vízbázisok tisztítása), akkor a hosszú távú egészségkockázatok fennmaradása várható.

A zöldinfrastruktúra és a vízi infrastruktúra fejlesztése, klíma-alkalmazkodás, helyi környezetvédelmi infrastruktúra és hulladékgazdálkodás intézkedései értelemszerűen elősegítik az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, köztük az extrém időjárási helyzetek közegészségügyi hatásainak megelőzését. Ennek keretében fontos szemléletformálással felkészíteni a lakosságot a klímaváltozás kedvezőtlen egészségi hatásaira, így pl. vízfelületek közelében a szúnyog és egyéb rovarok által terjesztett betegségek veszélyeire, és a védekezésre.

Helyi közösségi és kulturális, helyi sport és szabadidős terek és szolgáltatások (1.1. és 2.1.) kedvező hatása a nem fertőző népbetegségek kockázatának csökkentése (elhízás, szív- érrendszeri, mozgásszervi betegségek), továbbá a közösségépítés által a mentális egészség javítása, jóllét növelése.

Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra (5.) fejlesztése az általános jóllét fokozó hatás mellett lehetőséget teremt egyrészt az „egészségértés” (health literacy) növelésére, ami – mint elsődleges prevenció – elengedhetetlen az egészséges életmód kialakításához, a betegségek megelőzéséhez másrészt a környezeti egészség kockázatokkal kapcsolatos ismeretek oktatásához (légszennyezés, egészséges ivóvíz, szanitáció fontossága, klímaváltozás, allergén hatások stb.)

Egészségügyi és egészségfejlesztési infrastruktúra fejlesztése (5.) magától értetődően hozzájárul a lakosság egészségi állapotának javulásához. Az alap- és járóbeteg ellátás feltételeinek kialakítása kisebb településeken növeli az orvosok számára a vonzerőt, csökkenhet a betöltetlen állások száma. A COVID-19 világjárvány is ráirányította a figyelmet az e-health és a telemedicina fejlesztésének szükségességére – mindezen fejlesztések javítják a lakosság egészségi állapotát. Másrészt kevesebb utazással járnak, ami környezeti szempontból is előnyös, csökkenti a szennyezőanyag-kibocsátást. Az egészségügyi intézmények fejlesztésénél törekedni kell a „zöld” megoldásokra. Ismert, hogy az egészségügyi és szociális ellátó rendszer CO₂ kibocsátása Magyarországon 5,4% volt (2014). Az egészségügyi ellátás egy főre számított CO₂ kibocsátása Magyarországon 0,29 tonna/fő (2014) volt. Az egészségügy karbonlábnyomát a fűtés, a víz- és energiaszolgáltatás (együttesen 38%), a szolgáltatásokhoz kapcsolódó közlekedés (22%), a gyógyszer- és vegyszerfelhasználás (10%) határozza meg. A szociális alapszolgáltatások (szociális alapellátás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése, bővítése) fejlesztése esetében jelentkező előnyök hasonlóak az egészségügyi ellátó rendszerénél leírtakhoz.

5.2.2 A közvetett módon hatást kiváltó környezeti fenntarthatósági tényezők

5.2.2.1 Környezeti konfliktusok, problémák

Annak ellenére, hogy a Program intézkedéseinek többsége semmiképpen sem segíti elő új környezeti konfliktusok megjelenését, vagy akár a meglévők felerősödését, sőt közülük egyeseknek éppen e konfliktusok feloldása a célja, néhány intézkedés esetében mégis felmerül, hogy környezetvédelmi szempontból új, vagy növekvő mértékű problémát eredményeznek. Mindenekelőtt a helyi gazdaságfejlesztésen belül az új iparterületek fejlesztése, ezáltal új termelő beruházások megjelenése, továbbá a turizmus térnyerése járhat ilyen hatással. A forgalom növekedésével, újabb tevékenységek megjelenésével okozott levegőszennyezés, zaj- és rezgés, illetve fényszennyezés a környező területek élővilágára és élőhelyekre, illetve emberekre lehet kedvezőtlen hatással. A zajos, szennyezett levegőjű

helyek lakóértékükből is veszítenek, ezzel akár anyagi értelemben vett is kárt okozva az ott lakóknak. Mindazonáltal a Program mindkét intézkedés típusa a környezet-, természet-, táj és klímavédelmi szempontból kedvezőbb megvalósítási módokat (helyi alapanyagok felhasználásán, helyi értékesítési láncok kialakításán alapuló gazdaságfejlesztés; aktív- és ökoturizmus) preferálja, ami a potenciálisan megjelenő többletterhelések minimalizálását valószínűsíti.

A fentiekén túlmenően néhány további ágazati jellegű új környezeti konfliktus lehetősége is azonosítható. Így pl. új utak megnyitása következtében nőhet az illegális hulladéklerakással, és szemeteléssel érintett területek kiterjedése. Szintén kihívást jelent, hogy az új építési technológiák jóval több szintetikus és veszélyes anyagot alkalmaznak, amelyek egy részére nem áll rendelkezésre megfelelő újra hasznosítási technológia, tehát az épületek majdani bontásakor vagy átépítésekor nehezebben kezelhető, és több veszélyes hulladékot tartalmazó bontási hulladékkal kell számolni.

5.2.2.2 Környezettudatos, környezetbarát magatartás, életmód

A Program számos intézkedése különböző hatásmechanizmusok révén a környezet-, természet-, táj- és éghajlatvédelmi szempontokat figyelembe vevő életmód térnyerését ösztönzik (tájgazdálkodás, települések és táji környezetük revitalizációja). Ezek egy része közvetlen szemléletformálási eszközök alkalmazására irányul, más részük a példamutatáson, konkrét fejlesztések eredményeinek megismertetésén nyugvó tudatformálás által járulhat hozzá a környezettudatos cselekvések elterjedéséhez. Míg harmadik típusuk az környezetvédelem szempontjából kedvező magatartásformák, életmód keretfeltételeit teremtik meg (pl. kerékpáros infrastruktúra fejlesztése; helyi közösségi terek, sport és szabadidős terek, helyiek számára is látogatható, a közreműködésükkel fenntartott aktív és ökoturisztikai helyszínek kialakítása).

Említést érdemel, hogy a Program keretében a helyi kötődést, valamint a táj és a helyi társadalom megértését előtérbe helyező fejlesztések jellemzően hajlandók erőforrást fordítani arra is, hogy környezetbarát és környezettudatos módon működjenek, ezt elvárják munkatársaiktól is, így kihatva azok életmódjára is.

5.2.2.3 A helyi adottságoknak megfelelő optimális térszerkezet, területfelhasználási mód

Kezdetben konfliktusokat okozhat a takarékos és kompakt területhasználati alapelv érvényesítése és az integrált tájgazdálkodás rendszerének bevezetése, a zöldinfrastruktúra fejlesztés és fenntartás és a nedvességgazdálkodás rendszerének bevezetése. A megyei és térségi koordináció és együttműködések jelentős próbatétel elé néznek, azonban a nehézségek gyümölcsei mind gazdasági, mind ökológiai és társadalmi téren a reziliencia megerősödésével érzékelhetőek lesznek a különösen, különösen a várható válságos időszakokban.

5.2.2.4 Helyi társadalmi-kulturális, gazdasági-gazdálkodási hagyományok

Pozitív hatásúak lehetnek a gazdaságfejlesztés azon formái, amelyek a vidéki gazdaság üzleti infrastruktúrális hátterének támogatását, a társadalmi vállalkozások, elsődlegesen a helyi önkormányzat

tagságával rendelkező szociális szövetkezetek helyi adottságokhoz igazodó termelő, feldolgozó, szolgáltató vállalkozási tevékenységének támogatását, a helyi foglalkoztatottság bővítését eredményezik (lásd TOP Plusz). A 2.4. intézkedései a helyi, a táj eltartóképességéhez alkalmazkodó gazdasági-gazdálkodási hagyományok fennmaradását és a táji kötődést, együttműködést erősíti.

A helyi és a helyiek számára hozzáférhető főként aktív- és ökoturisztikai fejlesztések és a helyi gazdasági és humán fejlesztések, helyi termékek és a természeti és kulturális örökség helyieket is célzó és bevonó fejlesztése a táj eltartó képességéhez igazodó, a helyi társadalmi-kulturális és gazdálkodási hagyományok megőrzése mellett azok fejlesztését is hozhatják. A helyi értékek növekedésével a helyi lakosság is elfogadóbbá, együttműködőbbé válhat, így egyes időszakok szükségszerűen nagyobb forgalmi vagy zajterhelését is jobban tolerálhatja. Az okos település megoldásokkal párosítva a 'gyors'(digitális) és a 'lassú' (hagyományos) tudás kombinációja térségi tudás-menedzsmentje valósulhat meg és válhat a táj és a helyi társadalom és gazdaság javára,

5.2.2.5 A természeti erőforrások kezelése

A Program keretében alapvetően a már létező vonalas vagy telephelyszerű infrastruktúra elemek fejlesztése valósul meg, indokolt esetben új nyomvonalak (pl. kerékpárutak, feltáró utak,) és telephelyek is alakíthatók. Az új területek beépítésével biológiai aktivitás veszteség következik be és további környezetterhelést okozhatnak. Új telephelyek és nyomvonalak továbbiak betelepülését vonhatják maguk után, amit el kell kerülni azzal, hogy meglévő üres vagy kihasználatlan területeket, mint a barnamezőket kell célterületnek tekinteni (lásd a Konceptió takarékos és környezetkímélő, klímaellenállóságot erősítő területhasználati alapelveit, amelyeknek érvényt kell szerezni a Program megvalósítása során).

A természeti erőforrások nem fenntartható hasznosításának kockázatát rejti magában egyes megújuló energia-fajták túlzott hasznosítása. Ezen túlmenően a Program egyes intézkedései, legfőképpen a gazdaságfejlesztési intézkedései, magukban hordozzák annak lehetőségét, hogy közvetlen, vagy közvetett módon – mindenekelőtt az ipari termelés, vagy közúti forgalom növelése révén – többlet környezeti igénybevételt, vagy-terhelést eredményezzenek. Ugyanakkor a Program több olyan intézkedést is tartalmaz (pl. koordináció, integrált tájgazdálkodás stb.), amelyek éppen e káros hatások mérséklését szolgálják.

Összességében megállapítható, hogy a Program intézkedései megfelelően integrált keretben és helyi identitást erősítő tartalommal a helyi erőforrásokért érzett felelősséget erősíthetik, hiszen az adott táj, környezet tartja el az ott élőket, nemcsak lakótérre, hanem élettérre válik a település és környezete, így értékesebbé válik a helyi lakosok és vállalkozók számára egyaránt.

5.2.2.6 Nem helyi természeti erőforrások használata

Az energiahatékonysági, megújuló energia hasznosításra irányuló, továbbá akár közvetett módon energiamegtakarításhoz vezető fejlesztések (pl. okos energiarendszerek, hálózatok) eredményeképpen mérséklődő fosszilis energiaigények a döntően más földrajzi térségekből importált primer energiahordozók felhasználását is csökkentik.

5.3 A Koncepció és a Program várható környezeti hatásainak összefoglalása

A 8. táblázatban először a Program hatásait foglaljuk össze az SKV szempontok alapján (lásd 1.7.), majd a környezeti tényezők mentén értékeliük a 9. táblázatban az egyes intézkedések hatásait a korábban a 5.2. pontban kifejtettekre alapozva.

Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Program		
1. Prioritástengely – Versenyképes városegységek		
SKV értékelési szempontok (lásd 3.1.)	Értékelés	Megjegyzés
1. ANYAG ÉS ENERGIA IGÉNYBEVÉTEL	+1 (-1)	Közvetett hatásokra tekintettel, abban az esetben indokolt a pozitív megítélés, ha teljes körű, minden ágazatot érintően a beruházások fejlesztések eredményeként takarékos technológiák telepítése, alkalmazása, kifejlesztése valósul meg. A célzott energiahatékonysági intézkedések és egyes megújulóknak esetében mérséklődő anyag- és energiafelhasználás várható, amennyiben együtt jár a takarékos gyakorlattal, amelyre azonban nincs intézkedés, de kezdeményezés viszont több is.
2. TERÜLETEK HASZNÁLATA ÉS AZ ÖKOSZISZTÉMÁK ÁLLAPOTA	+1 (-1)	Az újterületek bevonásának minimalizálása és a régi területek biológiai aktivitásának javítása és mindkét esetben a tájba és települési szerkezetbe illesztés esetén a pozitív hatás erősíthető. Kármentesítés és a technológiai fejlesztések, illetve minősítések bevezetése által, amelyek megjelennek a programban.
3. ANYAG- ÉS ENERGIA KIBOCSÁTÁS	+1 (-1)	Közvetett hatásokra tekintettel, abban az esetben indokolt a pozitív megítélés, ha teljes körű, minden beavatkozást és ágazatot érintően a fejlesztések kiemelt célja a kibocsátás és szennyezésmentes, illetve körforgásos technológiák kifejlesztése, alkalmazása.
4. EMBERI ÉS INTÉZMÉNYI KOMPETENCIA	+1 (0)	A megyei és térségi koordináció (1.7. és 3.1) és együttműködések megerősítése (minden programprioritás elem esetében lásd Program). Reziliencia fejlesztése (H1), társadalmi és civil energiák hasznosítása (H2). A koordináció és az együttműködések pozitív hatásúak, azonban igényli minden résztvevő közreműködését. Ennek hiányában nem érhető el a pozitív hatás.
2. Prioritástengely – Vidéki tájak környezeti gazda(g)sága		
1. ANYAG ÉS ENERGIA IGÉNYBEVÉTEL	+1 (-1)	Az integrált tájgazdálkodás keretében a vízmegtartás és táj vízháztartásának javítása a vízkészletek megőrzéséhez

		hozzájárul. (Napjainkban gyakorta alkalmazott gyors vízelvezetés ennek többnyire az ellenkezője.) Amennyiben sikerül változtatni a jelenlegi gyakorlaton, akkor pozitív hatású lehet a Program és a Koncepció. Az ellátó infrastruktúra fejlesztése az anyag- és energiaveszteség mérséklését segíti. A célzott energiahatékonysági intézkedések és egyes megújulók esetében mérséklődő anyag- és energiafelhasználás várható, amennyiben együtt jár a takarékos gyakorlattal, amelyre azonban nincs intézkedés, kezdeményezés viszont több is.
2. TERÜLETEK HASZNÁLATA ÉS AZ ÖKOSZISZTÉMÁK ÁLLAPOTA	+1 (0)	Természetközeli területhasználatok, tájgazdálkodás, vízmegtartás, meder és part helyreállítások kedvező hatásokat jeleznek, azonban megvan a kockázata, hogy a jelenlegi kedvezőtlen gyakorlaton kismértékben tud változtatni a Program.
3. ANYAG- ÉS ENERGIA KIBOCSÁTÁS	+1 (-1)	Közvetett hatásokra tekintettel, abban az esetben indokolt a pozitív megítélés, ha teljes körű, minden beavatkozást és ágazatot érintően a fejlesztések kiemelt célja a kibocsátás és szennyezésmentes, illetve körforgásos technológiák kifejlesztése.
4. EMBERI ÉS INTÉZMÉNYI KOMPETENCIA	+1 (0)	Kedvező hatás érhető el, amennyiben a fejlesztések során az emberi oldal, a felhasználói és érintett közösségek kompetenciáinak fejlesztése is beépítésre kerül a fejlesztési és alkalmazási folyamatokba. A környezeti szempontok figyelmen kívül hagyása pedig elképzelhetetlen már csak a versenyhátrány elkerülése miatt is.
3. Prioritás tengely – Dinamikus megyei turisztika		
1. ANYAG ÉS ENERGIA IGÉNYBEVÉTEL	+1(0)	A turizmus területén a körforgásos szemlélet az anyag- és energiaigényt minimálisra csökkentő irányú eredményes erőfeszítések esetén lehet pozitív hatás, a helyi közösség részvételével.
2. TERÜLETEK HASZNÁLATA ÉS AZ ÖKOSZISZTÉMÁK ÁLLAPOTA	+1(-1)	Megfelelő koordinációval (3.1.) és együttműködésekkel, takarékos területhasználattal és visszaforgatott élőhely és környezetfejlesztésekre fordított bevételekkel pozitív hatás érhető el
3. ANYAG- ÉS ENERGIA KIBOCSÁTÁS	+1(0)	A turizmus területén a körforgásos szemlélet és a szennyezést, hulladékot minimálisra csökkentő irányú eredményes erőfeszítések esetén lehet pozitív hatás, a helyi közösség részvételével.
4. EMBERI ÉS INTÉZMÉNYI KOMPETENCIA	+2	A lakosság számára is hozzáférhető és értéket jelentő mozgási és kapcsolódási, rekreációs lehetőségek, együttműködési területek jelentős pozitív hatással bírhatnak.

4. Prioritástengely – 4. Elérhető megye		
ANYAG ÉS ENERGIA IGÉNYBEVÉTEL	-1	A közúti közlekedés fejlesztés előtérbe kerülése negatív hatással van az anyag- és energiafelhasználásra. Közösségi közlekedés háttérbe szorulása, amelynek egyik oka, hogy ahol utat fejlesztését irányozza elő a program, ott nincs közösségi közlekedési mód a teherszállítás alternatívájaként.
TERÜLETEK HASZNÁLATA ÉS AZ ÖKOSZISZTÉMÁK ÁLLAPOTA	-2(-1)	A területfoglalások (új nyomvonalak, kiszélesedő nyomvonalak, kapcsolódó területfoglalások) potenciálisan területvesztés okozhatnak, amely mérsékelhető a felújításokkal és az értékes területek elkerülésével.
ANYAG- ÉS ENERGIKIBOCSÁTÁS	-1	A közúti közlekedés fejlesztés előtérbe kerülése negatív hatással van az anyag- és energiafelhasználásra. Közösségi közlekedés háttérbe szorulása.
EMBERI ÉS INTÉZMÉNYI KOMPETENCIA	-1(+1)	Közlekedési igények generálása negatív, míg a közlekedési igények mérséklése megfelelő koordinációval és helyi fejlesztésekkel, együttműködésekkel (car-sharing, eco-drive stb.) pozitív hatású lehet.
5. Prioritástengely – Az emberkincs megóvása és megerősítése		
ANYAG ÉS ENERGIA IGÉNYBEVÉTEL	+1(0)	A célzott energiahatékonysági intézkedések és egyes megújulóknak esetében mérséklődő anyag- és energiafelhasználás várható, amennyiben együtt jár a takarékos gyakorlattal, amelyre azonban nincs intézkedés.
TERÜLETEK HASZNÁLATA ÉS AZ ÖKOSZISZTÉMÁK ÁLLAPOTA	+1 (0)	Intézményi, közösségi kertek és zöldfelületek fejlesztése által pozitív hatás érhető el.
ANYAG- ÉS ENERGIA KIBOCSÁTÁS	+1(0)	A célzott energiahatékonysági intézkedések és egyes megújulóknak esetében mérséklődő anyag- és energiafelhasználás várható, ez együtt járhat a kibocsátás csökkenéssel.
EMBERI ÉS INTÉZMÉNYI KOMPETENCIA	+2	Képzések, egészségfejlesztés, egyéni és közösségi megerősítés, közösségek fejlesztése, identitás erősítés, reziliencia fejlesztése (H1), társadalmi és civil energiák hasznosítása (H2) várható.

8. táblázat

A Program prioritásainak értékelése az SKV szempontok alapján (lásd 1.7. pont)

Célok típusa	Célok	Talaj	Levegő	Zaj, Fény	Vizek	Biológiai sokféleség, ökoszisztémák	Natura 2000	Táj	Épített és települési környezet	Kulturális és régészeti örökség	Klíma	Hulladék	Emberi egészség
1. Versenyképes városegységek	1.1. Lakóterületek és városi környezet vonzerő fejlesztése	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	1
	1.2. Barnamezős területek újrahasznosítása	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1
	1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1
	1.4. K+F+I tevékenységek támogatása	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.5. Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése	-1(1))	-1(1)	-1(1))	-1(1))	-1(1)	-1(1)	-1(1))	0	0	-1(1)	1(0)	-1
	1.6. Diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés	-1(1))	-1(1)	-1(1))	-1(1))	0	-1	-1(1))	-1(1)	0	-1(1)	-1(1)	-1(1)
	1.7. Megyei és térségi fejlesztés-koordinációs intézményi kapacitás megerősítése	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
	1.8. Városfejlesztési stratégiák integrált megvalósítása	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2. Vidéki tájak környezeti gazda(g)sága	2.1. Települési környezet minőségének fejlesztése	1	1	1	1	1	0	1	2	1	1	1	1
	2.2. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1
	2.3. Helyi adottságokon nyugvó gazdaságfejlesztés	0	-1(1)	-1(1))	0	0	0	0	1	1	1	-1(1)	1
	2.4. Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, tájgazdálkodás	2(-1))	1	1	2(-1))	1 (-1)	1(-1)	2(-1))	0	0	2(1)	1	1(-1)
3. Dinamikus megyei turisztika	3.1. Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
	3.2. Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése	1	1	1	1(-1))	1(-1)	1(-1)	1	1	1	1	1(-1)	1

	3.3. Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Célok típusa	Célok	Talaj	Levegő	Zaj, Fény	Vizek	Biológiai sokféleség, ökoszisztémák	Natura 2000	Táj	Épített és települési környezet	Kulturális és régészeti örökség	Klíma	Hulladék	Emberi egészség
4. Elérhető megye	4.1. Nagytérsegi közlekedési infrastruktúra fejlesztése	-1(1))	-1(1)	-1(1))	-1(1))	-1(1)	-1(1)	-1(1))	-1(1)	-1(1)	-1(1)	-1(1)	-1(1)
	4.2. Helyi és térségi szintű közlekedési infrastruktúra integrált fejlesztése	-1(1))	-1(1)	-1(1))	-1(1))	-1(1)	-1(1)	-1(1))	-1(1)	-1(1)	-1(1)	-1(1)	-1(1)
	4.3. Integrált közösségi közlekedés fejlesztése	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1
	4.4. Kerékpáros folyosók hálózatosítása	2	2	2	1	1	1	1	0	0	2	0	2
5. Az emberkincs megóvása és megerősítése	5.1. Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom megteremtéséért	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	2
	5.2. Egészségügyi, szociális és közösségi ellátórendszer erősítése	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	2
	5.3. Mentális és fizikai egészségmegőrzés/fejlesztés	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	5.4. Közösségépítés, identitáserősítés	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	2
	5.5. Képességfejlesztő támogató-hálózat felépítése	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	5.6. Gyermekvállalás, gyermekes családok letelepedésének támogatása	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2

9. táblázat

A Program prioritásainak és intézkedései környezeti hatásainak összefoglaló értékelése

A Program és a Konceptió hatásainak összefoglaló értékelése

Az SKV során megvizsgáltuk az egyes prioritások beavatkozásait a környezeti elemek és rendszerek szempontjából (SKV 5.1-2.), illetve összegeztük és értékeltük az SKV szempontok keretében a környezeti elvárások, célok alapján (SKV 4.). Vizsgálataink eredményeképpen megállapítható, hogy a tervezett **Konceptió és Program kifejezetten pozitív irányban támogatja a környezeti célkitűzéseket és a hatások tekintetében is jelentős pozitív eredmények várhatók**, azonban vannak környezeti szempontból kockázatokat hordozó intézkedések is a Programban.

A program kiemelkedő értéke a felvállalt megyei és térségi koordinációs szerep (1.7., 3.1.), illetve a Program és a Konceptió szerves részét képező együttműködés-fejlesztés az önkormányzatok, a gazdasági szereplők, a különböző hatóságok, állami intézmények területi szervei, a civil és egyházi szervezetek között egyaránt. A koordináció és az együttműködés kiemelkedő kompetencia-fejlesztési hatásokat hozhat, amelyek a készülő V. Nemzeti Környezetvédelmi Program stratégiai területeihez és az NFFS célzott és átfogó programjaihoz kapcsolódó szemléletformáló, szervezetfejlesztő programokhoz illeszkedően, várhatóan jelentősebb áttörés hozhatnak a megyében, amennyiben **személyes vezetői és intézményi környezeti és fenntarthatósági fejlesztésekkel társulnak. Ezen terület javaslatainkban foglaltak mentén történő kifejtése és megerősítése szükséges.**

Kezdetben konfliktusokat okozhat a takarékos és kompakt területhasználati alapelv érvényesítése és az integrált tájgazdálkodás rendszerének bevezetése, a zöldinfrastruktúra fejlesztés és fenntartás és a nedvességgazdálkodás rendszerének bevezetése. A megyei és térségi koordináció és együttműködések jelentős próbatétel elé néznek, azonban a nehézségek gyümölcsei mind gazdasági, mind ökológiai és társadalmi téren a reziliencia megerősödésével érzékelhetőek lesznek, különösen a várható válságos időszakokban.

A programok tervezésénél annak a tervezői szemléletnek kell érvényesülnie, amely a **biológiai sokféleséget és a természeti értékeket erőforrásnak, és nem a területfejlesztést akadályozó tényezőnek** tekinti. A fejlesztéseknek alapvetően idomulniuk kell a természeti és táji adottságokhoz. Ez garanciája lehet annak, hogy a projektek nem járnak a természeti értékek károsodásával.

Az integrált tájgazdálkodás (Konceptió S2 és Program 2.3.) és a kompakt, takarékos területhasználat (H4) alapelveinek alkalmazása, a hálózatos, komplex turisztikai látogatómenedzsment és élménykínálat (Konceptió 3.2.) egy átfogó, integrált a megye és térségi együttműködés keretében koordinált (Konceptió 1.7. és 3.1.) megvalósítása egy modellértékű program lehet országos szinten is. Megmutatja, hogy a helyi adottságokat nem korlátoknak, hanem lehetőségeknek tekintve milyen eredményeket lehet elérni.

Összességében a Program intézkedések túlnyomó része, amennyiben a Konceptióban foglalt célok a legteljesebb mértékben érvényesülnek, kockázatokkal jár ugyan, de nincs egyértelműen kedvezőtlen hatással, sőt kedvező hatással is lehet összességében az élővilágra és a biológiai sokféleségre. A fejlesztések eredményeként – megfelelő feltételek mellett – növekedhet a biológiai aktív felületek aránya, állapota, gyarapodhatnak az élő és élettelen természeti értékek.

Az 1. prioritás a lakóterületi és városi környezet minőségére lesz kedvező hatással. A barnamezős területek kármentesítése és fenntartható funkcióváltó/bővítő rehabilitációs program a kompakt területtakarékos terület használathoz járulhat hozzá eredményesen. Az ellátó infrastruktúra

takarékos és szennyezésmentes okos megoldásokkal és átfogó monitoring és információszolgáltatással járulhat hozzá a Program környezeti eredményességéhez.

A K+F+I térnyerése a térségben egyrészt a kevésbé anyag- és energia, illetve területigényű tevékenységeket gyarapíthatja, másrészt pedig a vonzó, változatos, természete, tiszta és csendes környezetben kreatív és egészséges dolgozói, fejlesztői környezet alakítható ki.

A kompakt és területtakarékos gazdasági tér segíti a területi szétterjedés megelőzését, felszámolását, illetve a környezeti szennyezések, terhelések területi szétterülését. A helyi területi kötődésű iparágak, a feldolgozás a helyi munkahelyteremtéssel a jobb emberi egészséghez és a kevesebb utazással járó kibocsátáshoz járulnak hozzá.

Külön ki kell itt is emelni az intézkedésként felvállalt koordináció hozzáadott értékét, valamint a fenntartható városi program környezet és kultúra együttes fejlesztését lehetővé tevő várhatóan kedvező környezeti és megsokszorozó hatású intézkedéseit.

A 2. prioritás főként a várostérségeken kívüli, de azokkal szorosan összetartozó és együttműködő vidéki területekre korszerű és előremutató modell értékű beavatkozásokat tartalmaz, a megvalósítás következtében várható pozitív hatások erősítése a takarékoság és a hatékonyság érvényesítésével érhető el. A tájgazdálkodás integrált természeti és kulturális értékekre alapozott, ökoszisztéma szolgáltatásokra, tájkarakterre, vízgazdálkodási gyakorlatra és gazdálkodási igényekre és lehetőségekre is vonatkozó potenciálisan kedvező hatása kiemelkedő jelentőségű a klímaváltozás tekintetében, illetve a globális vízhasználati és vízkészlet problémákra vonatkoztatva is. Amennyiben sikerül a jelenlegi gyakorlaton változtatnia a jelzett, kedvező irányba, akkor mind táji, mind települési szinten komoly előrelépés várható a fenntarthatóság és a reziliencia irányába, beleértve a katasztrófa helyzetek kezelését és megelőzését is. Mivel a víz és a természet a gazdálkodási célok mellett ebben a szemléleti és gyakorlati keretben megtalálja a helyét, így a tájak, települések, illetve a vízgazdálkodási rendszerek is a jelenleginél válságállóbb, reziliensebb helyzetben lesznek.

A 3. prioritás környezeti eredményessége a területek terhelésének mérséklésében és a turisztikai lehetőségek hálózatos kínálatának bővülésében fog várhatóan megmutatkozni, illetve a szervezeti felkészültség és szemléletmód változásában kisebb mértékben. **A szervezeti, koordinációs és együttműködési képességek javulásával a TDM-k és a natúrparki együttműködések a településekkel és a tájgazdálkodással összehangolt és egymást erősítő, egymásra épülő módon valósíthatják meg a látogatómenedzsmentet korszerű szemléletben, illetve érvényesítve a körforgásos gazdaság gyakorlatát is a turizmus területén.** A hálózatos megvalósítás és koordináció, szükség esetén a korlátozások alkalmazásával a természeti értékek megóvása biztosítható, a terhelések mérsékelhetők.

A 4. prioritás hasonlóan a gazdaságfejlesztéshez és a turizmushoz környezeti kockázatokat hordoz. A közútfejlesztés tervezett beavatkozásai mérsékelt forgalmi, kibocsátási és területhasználati terhelést okozhatnak a térségben, ezért is lényeges a Konceptió (kompakt és területtakarékos fejlesztések) és az SKV (tájkarta értékalapú megállapodások) által lefektetett elvek érvényesítése annak érdekében, hogy az útfejlesztések valóban a legszükségesebb helyszínekre koncentráljanak. Ide tartozik a zöldinfrastruktúra fejlesztése, a korlátozott területfelhasználás, koncentrálna a már igénybe vett, vagy terhelte területekre, a zaj- és légszennyezés csökkentése, a szétterjedést okozó hatások mérséklése korlátozása is. Környezeti szempontból kedvező, hogy a nagytérségi új hálózati elemeken túl a fejlesztések zöme a meglévő úthálózat felújítását jelentik, illetve, hogy a prioritás tartalmaz közösségi közlekedési, más közlekedési módokra vonatkozó fejlesztéseket is.

Az 5. prioritások rendkívül fontos és közvetetten nagyhatású intézkedéseket tartalmaz a képzés, egészség (lelki és fizikai), szociális helyzet, közösségépítés és indentitás-erősítés, képességfejlesztés és családtámogatás terén. Ezen tényezők a Konceptió horizontális céljaival együtt a reziliencia megerősítése (H1) a társadalmi és civil energiák használata (H2) és a hátrányos helyzetű csoportok felzárkózása mellett az 1.7. és 3.1. intézkedések koordinációjával az egész program szellemi és emberi háttérét adják, e nélkül a program nem vihető sikerre környezeti szempontból sem.

A legnagyobb kihívás várhatóan a helyi, térségi és a természeti, társadalmi és gazdasági érdekek összehangolása, illetve a legmegfelelőbb megoldások kiválasztása lesz, amely során mindenki részéről mértékletességre lesz szükség bizonyos mértékig.

6 A Konceptió és a Program környezeti eredményességét és a várható negatív hatások elkerülését célzó javaslatok

- A Konceptió 2.1.2. környezeti helyzetkép fejezetében javasoljuk megjeleníteni a védett területek megye területén megjelenő hálózati elemeit (ideértve a víz-, a természeti és más védelmi területeket is, a területi érzékenység és természeti értékek rövid bemutatását, illetve behivatkozni a KEM TrT vonatkozó megalapozó dokumentumait. *Indoklás: azért lényeges, mert a Konceptióban szereplő több cél (pl. H4, S2 stb.) érvényesítéséhez nélkülözhetetlen a területek védelmi funkcióinak az ismerete és érvényesítése is.*
- A megye természeti értékeinek, mint „természeti kincseknek” a megjelenítése tartalmilag is indokolt, területi célokra, tartalmi kapcsolódásokra felhívva a figyelmet az egyes célok, vagy területhasználati fókuszok mentén.
- A koncepcióban erősíteni szükséges a körforgásos gazdaság szerepét, tisztázva, hogy ez nem egy gazdasági ágazat, hanem egy átfogó szemléleti és működési mód, amely elvárható és ösztönözhető a működő és újabban megjelenő vállalkozások esetében, akár az EMAS vagy más minősítések terjedésének elősegítésével.
- Az együttműködési és koordinációs célok és intézkedések, így a foglalkoztatási paktumok esetében, és a képzések, oktatás tekintetében is javasoljuk megjeleníteni a fenntarthatóságot és rezilienciát erősítő tartalmi szempontokra utalást, mivel ezen intézkedés típusok jelentős hatás tudnak elérni e tekintetben.
- Javasoljuk az 1. és 2. prioritás intézkedésein belül a települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések beavatkozási területein megjeleníteni és a VGT és NKP4 alapján kiemelni a zöldinfrastruktúra fejlesztések szerepét a vízgazdálkodási, településrendezési megoldások kialakítása során.
- A megújuló energia alkalmazásával összefüggésben javasoljuk kiemelni, hogy a szilárd bio-massza égetésén alapuló fűtési módok a magas szálló por koncentrációjú területeken kerülendőek.
- A városrész-rehabilitációk során a távfűtésre való csatlakozás, vagy a decentralizált, közösségi fűtési rendszerek kialakítása is javasolható a sok egyedi megoldás helyett. (E tekintetben az anyagában gazdaságosan nem hasznosítható hulladék termikus hasznosítási lehetőségét sem javasolt automatikusan elvetni.)
- Javasoljuk, hogy a program szövege tegyen utalást arra, hogy a belső téri zaj- rezgés terhelés szempontjából a korszerűsítések, új épületek létesítése kapcsán megvalósuló nyílászárócserék (illetve az új épületek esetében beépítendő nyílászárók) kedvező hatásúak lesznek, még akkor is, ha céljuk eredendően az energiatakarékosság.
- Javasoljuk az 1. és 2. prioritások tevékenységei közé a passzív zajcsökkentési lehetőségeket (zajvédő fal, fokozott hanggátlású nyílászárók, több növényzeti szinttel rendelkező védőfásorok) is beemelni.
- Javasoljuk a fényszennyezés témakörének említését a program szövegébe a gazdaságfejlesztés (telephelyek miatt), a fenntartható városfejlesztés, a városi, táji környezeti beavatkozásokat érintően.
- A turisztikai fejlesztéseknek minden esetben alkalmazkodniuk kell az érintett terület ökológiai terhelhetőségéhez. Javasolható egy egyszerű, az ökológiai terhelhetőséget meghatározó módszertani eljárás kidolgozása, amely minden védett területet, (beleértve a helyi védelem alatt álló területeket is) vagy Natura 2000 területet érintő fejlesztés esetén elvégzendő volna.

- Az integrált megközelítést elősegítő céllal, a megyei koordinációs szerep mellett, javasoljuk kistáji, térségi szinten a város és vidék, illetve településcsoport kapcsolatát erősítő és funkcionális együttműködési szerepek kialakítására a már működő tájszintű együttműködések, a natúrparkok célzott bevonását és megnevezését az 1., 2., 3. és 5. prioritásban, a környezetalakítás, helyi foglalkoztatás, gazdaságfejlesztés, turisztikai és társadalmi együttműködést segítő szerepkörben.
- A szociális városrehabilitáció tekintetében az egyik legfontosabb szempont az energia-szegénység elkerülése, javasoljuk ennek említését a programban. Ennek érdekében a szociális városrehabilitáció elemei közé javasoljuk „felvenni” a közel-nulla energiaigényű épületek létrehozását, okos fogyasztásmérés feltételrendszerének megteremtését, másrészt a lakók oktatását, képzését. A telken belüli energiatermelés (napenergia-hasznosítás, kisléptékű szélenergia-termelés) különösen lakótelepi környezetben könnyen megvalósítható, így szintén támogatható beruházások.
- Javasoljuk, hogy a települési üzleti infrastruktúra, gazdasági területek elérhetőségét, a logisztikát és a munkavállalók mobilitását támogató térségi és helyi közlekedési infrastruktúra fejlesztése során a közösségi közlekedési és kerékpáros fejlesztések minden esetben jelenjenek meg.
- Javasoljuk, hogy a kerékpáros, gyalogos és helyi kisléptékű közösségi közlekedés támogatása keretében az éghajlati szélsőségekhez való alkalmazkodást szolgáló beruházások, mindenekelőtt árnyékolás, párhuzamos zöldinfrastruktúra fejlesztések is megvalósíthatók legyenek.
- Javasoljuk a „Szociális városrehabilitáció” intézkedés keretében nevesíteni és támogathatóvá tenni az önkormányzati tulajdonban lévő szociális célokat szolgáló bérletlakásállomány energetikai korszerűsítésének támogatását.
- Javasoljuk a zajterhelés mérséklését az utak és más a zajforrások környezetében (zajvédő megoldások kialakítását), annak érdekében, hogy a távolabbi natúrparki, települési és védett területeken az élővilág, a lakosság és a turizmus számára a csend mint területi érték biztosítható legyen.
- Javasoljuk továbbá a közösségi közlekedés minőségi fejlesztését plusz, kiegészítő szolgáltatásokkal vonzóbbá tenni.
- Javasoljuk a környezetbarát vezetés, gépjárműhasználat és megosztás (car-sharing) ösztönzésének nevesítését a programban
- Javasoljuk a távmunkában, otthonról dolgozók megsegítése céljából helyi közösségi irodai infrastruktúra hálózat, az önkormányzati és térségi feltételrendszer kialakítását kapcsolódva a foglalkoztatási paktumokhoz. A foglalkoztatási paktumok keretében a kialakított infrastruktúra hálózat használatához szükséges ismeretek átadása, készségek erősítése lehetséges a célcsoport számára biztosított képzések, kompetenciafejlesztő szolgáltatások keretében.

7 A Konceptióval és a Programmal összefüggésben megvalósuló más fejlesztésekre vagy egyéb tervekre vonatkozó javaslatok

Ebben a pontban a Konceptió és a Program megvalósítását segítő céllal egy innovatív kezdeményezési eszközre, a TÁJKARTÁ-ra és a különböző egyéb programokra vagy eljárásokra vonatkozóan teszünk javaslatokat.

7.1 TÁJKARTA-megállapodás létrehozása, tájgondnokság kialakítása

Ahogy már kiemeltük az összefoglalóban is a területhasználatához és az ökoszisztémák állapotához kapcsolódó célok kiemelkedő értékét adják a Konceptiónak. A Konceptió **területhasználati célkitűzései, rendkívül pozitív irányokat vázolnak fel, ehhez lenne szükséges megjeleníteni határozottabban és igazítani az ökoszisztémák állapotára vonatkozó elvárásokat a Konceptióban és indikátorokat a Programban.** Ennek alátámasztásaként álljon itt két idézet a 2020. évi alegységi jelentős vízgazdálkodási kérdések összefoglalóiból:

„A vízgazdálkodási és a természetvédelmi célkitűzések (Natura 2000) között fennálló prioritási sorrendet a működés során meg kell határozni és azt annak megfelelően kell végrehajtani. A két célkitűzés alá, mellé és fölérendeltségi helyi viszonyainak kérdései gyakran a hatásterülettől távol fekvő területekre is kihatással vannak, így a működés korlátainak felállításakor ezen problémák figyelembevétele is indokolt.”⁵⁰

„A tatai visszatérő források és azok hozamai esetében mindenképpen meg kell fogalmazni, hogy mi a cél. A források újbóli megjelenése, vagy a vízellátási igények így történő kiszolgálása. Szükséges vizsgálni a többlet karsztvizek felhasználhatóságát (természetvédelem, turizmus... stb) az említett vízhiányos állapotokra való tekintettel. Az, ezzel kapcsolatos hosszú távú koncepciók kidolgozásához elengedhetetlen a források rendszeres hozam mérése, illetve az ezzel kapcsolatos változások monitoringszerű nyomon követése.”⁵¹

A jelenlegi nehezen koordinálható és befolyásolható gyakorlatot megváltoztató határozat **igazgatási és együttműködési elköteleződés szükséges a valódi környezeti eredmények eléréséhez**, mind a Konceptióban és mind a Programban megjelenő kezdeményezéseket (fejlesztési tengelyek, integrált tájgazdálkodási egységek, kompakt és területtakarékos területhasználat stb.) tekintve. Ebben segíthet az általunk javasolt **TÁJKARTA-megállapodás** integrált tájgazdálkodási egységek alapján a három együttműködési tengelyre vonatkozóan kialakítva

Második lehetőségként amennyiben az előbbi nem látszik reálisnak, akkor a natúrparkok területére koncentrálva a Konceptióban és a Programban is javasolt tájgondnokság keretében lehet jól alkalmazható a konkrét területi és gyakorlati értékeket és megegyezést tartalmazó TÁJKARTA-megállapodás.

Javasolt lépések két fázisa:

1. lépésben az **5 integrált megközelítést igénylő területi (tájkarakter) hálózati elemre vonatkozóan (lásd 13. sz. ábra) pontosítani a Konceptió alapelveire épülő területi értékrendet, használati és fejlesztési kritériumrendszert** (az egyes területi egységek

⁵⁰ Forrás: 1_5_Cuha_Conco_JVK_2020_EDUVIZIG_TVT_jovahagyott.pdf (www.vizeink.hu)

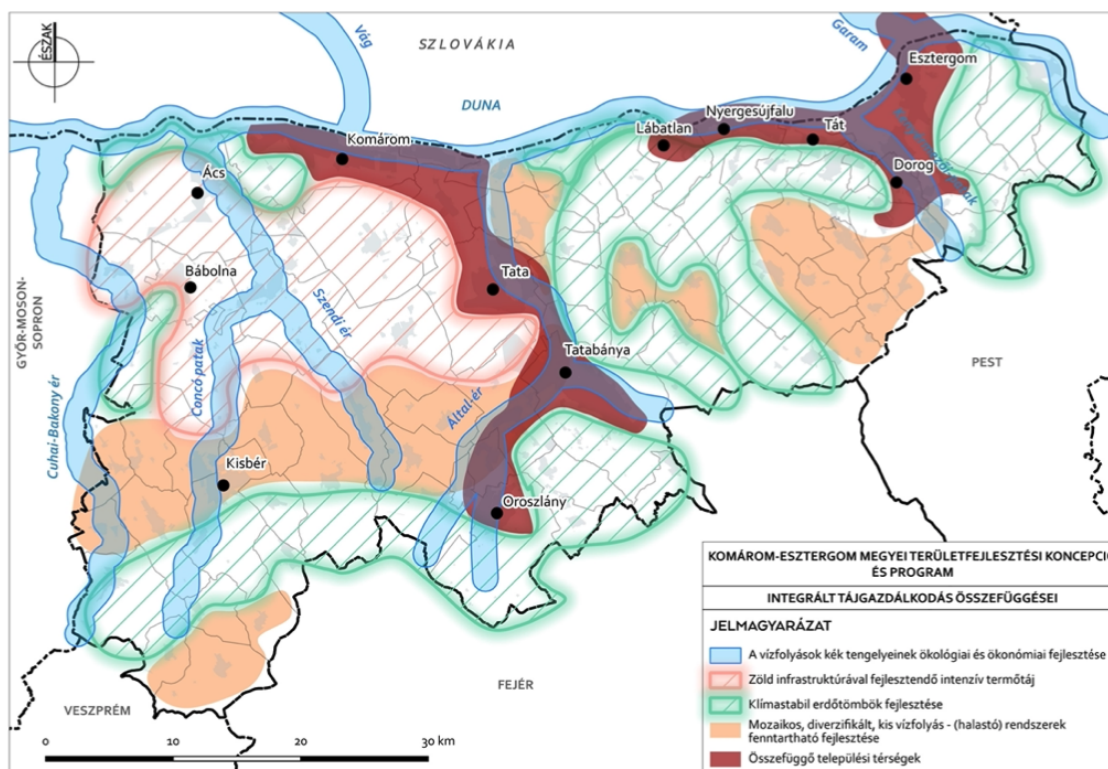
⁵¹ Forrás: 1_6_Altal_er_JVK_2020_EDUVIZIG_TVT_jovahagyott.pdf (www.vizeink.hu)

ökoszisztéma szolgáltatásai, értékei és fejlesztési szempontja, speciális területi szempontok, egyes konkrét területek épített környezeti, kulturális örökségi, társadalmi értékei és gazdasági értékei, szempontjai),

- lépésben pedig a **3 TÁJKARTA elfogadása a Konceptió** (Városhálózati, a Komárom tengely és hídfőváros, az Esztergom tengely és hídfőváros térségeire, vagy a Natúrparkokra) **területi egységeire**, amely integrált tájgazdálkodási használati és fejlesztési kritériumokat tartalmazza összevont, közérthető térképes és szöveges formában.

A TÁJKARTA alkalmazásával a területi szereplők, a területek használói konkrét céljaikhoz tudják igazítani, és össze tudják egymással hangolni az integrált tájgazdálkodási területekre vonatkozó elvárásokat, tevékenységeket.

A TÁJKARTA kialakításában, építve a megye koordinációjára, az önkormányzati együttműködéseknek (társulások), a natúrparkoknak, nemzeti parkoknak, erdészeteknek, a helyi kamarai szervezeteknek (pl. NAK) és a térségi műhelyeknek is kulcsszerepe van.

13. ábra Integrált tájgazdálkodás összefüggései és 5 területi kategóriája (lásd a Konceptióban)

A Terület- és Vidékfejlesztési Kollégium (TEVIK), illetve a szakmai műhelyek aktívan részt vesznek a tervezés folyamatában, szakterületük, illetve térségük vonatkozásában egyeztetik álláspontjaikat, javaslatot tesznek a fejlesztési irányokra, az azok eléréséhez szükséges beavatkozásokra, azok összehangolására. A partnerségi egyeztetés során kiemelt jelentőségű a társadalmisítás, mely során bárkinek lehetősége van a kidolgozás alatt lévő fejlesztési dokumentumok megismerésére, a véleménynyilvánításra.

A bevezetésre kerülő TÁJKARTA együttműködésen alapuló megvalósítása pozitív hatású, sőt példaértékű lehet országos és nemzetközi viszonylatban is, különös tekintettel a vizek mennyiségi és minőségi védelmére és egy komplex térségi vízgazdálkodási-területhasználati és zöldinfrastruktúra

fejlesztési modell megvalósításával, amelybe alapvető feltétel, hogy a védett természeti területek, a Natura 2000 hálózat és az országos ökológiai hálózat elemei kiemelt szerepet kapjanak.

7.2 Terület- és településrendezést, területhasználatot érintő javaslatok helyi tervekre, projektekre vonatkozóan

Talajvédelm

- A fenntarthatóság, biodiverzitás fenntartása érdekében a talajok lefedését a lehetőségekhez mérten kerülni kell, vagy amennyiben elengedhetetlen, a gyengébb termőképességű területeken kell azokat megvalósítani, még ha az további infrastrukturális beruházást is igényel. Ezt a szemléletet a településrendezési eszközök keretében is érvényesíteni kell, szükség szerint talajtani szakértő bevonásával.

Vizek védelme

- Amennyiben egy vízbázis vízügyi hatósági védőidom kijelölő határozattal rendelkezik, úgy abban nem csak a vízbázis belső- és külső-, hanem a hidrogeológiai „A” és a hidrogeológiai „B” védőidoma-, illetve az azokhoz kapcsolódó védőterületek is meghatározásra kerülnek. A vízügyi hatósági határozattal kijelölt vízbázisok védőterületén, illetve azok védőidomaiban a kijelölő határozat rendelkező részében foglalt előírásokon túl be kell tartani a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási-művek védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet 5. számú mellékletében foglaltakat.
- Amennyiben egy vízbázis vízügyi hatósági védőidom kijelölő határozattal még nem rendelkezik, akkor abban az esetben, amikor a felszíni és felszín alatti ivóvízbázisok védőterületeit és védőidomait érintő beruházás megvalósítása várható, gondoskodni kell a hatósági határozat kiadásáról és ennek következményeként a belső és külső védőterületek földhivatali telekkönyvi bejegyzéséről, illetve az előírások betartásáról, azok településrendezési eszközökben történő rögzítésével
- A telepítés, fejlesztés felszíni vizekkel határos parti sávjában tájépítész által készített fejlesztési terv alapján zöldinfrastruktúra fejlesztés szükséges. A parti sáv min. 20 méteres sávjában a part és a víztest védelmét biztosító 80% fölötti őshonos növényborítás kialakítása szükséges.
- A fedettség megváltozásából származó felszínen összegyülekező többlet-csapadékvizek telephelyen belüli talajvízbe történő szikkasztása, párologtatása, felülethűtésre történő felhasználása szükséges.
- Javasoljuk, hogy a települési csapadékvíz-gazdálkodás fejlesztését szolgáló projektek keretében minden esetben legyen elvárás a vízvisszatartás lehetőségeinek felmérése, és – amennyiben arra adottak a feltételek – megvalósítása.

Útfelújítások, fejlesztések

- Javasoljuk, hogy az útfelújítások esetében azok az útszakaszok élvezzenek elsőbbséget, amelyek a közösségi közlekedés színtereként is szolgálnak, így az ipari parkhoz kapcsolódó és hasonló fejlesztések során a környezetbarát megközelítési módok lehetővé tételére (dolgozók számára közösségi közlekedés, szállítás esetében vasúti, esetleg vízi megközelíthetőség)

biztosítása) is fordítsanak a lehetőségekhez mérten figyelmet. Feltétlenül kérjük figyelembe venni a jelenlegi közösségi kiszolgálás útvonalait, fejlesztés esetén megfelelő infrastruktúra (közvilágítás, fedett utasváró helység, autóbusz-forduló/várakozóhely) kiépítését javasoljuk a műszakos dolgozói szállítások lebonyolításához.

Szemléletformálás

- Javasoljuk képzések, mintaterületek, kisfilmek keretében a zöldfelületek, zöldinfrastruktúra elemek kialakításának, megőrzésének és a klímára, biológiai sokféleségre, a vizek és a talaj védelmére, a levegőtisztaságra, a zajszennyezés mérséklésére gyakorolt hatásainak jelentőségére felhívni a figyelmet.
- A beruházások megvalósítása során javasolt „A fényszennyezésről – világosan!” című szakmai útmutató előírásainak alkalmazása.

Biológiai sokféleség

A biológiai sokféleség csökkenésének mérséklése elősegíthető, ha az egyes prioritásoknál – ahol csak mód nyílik rá – betervezhető olyan elemek is, amelyek közvetve, vagy közvetlenül szolgál(hat)ják az élő és élettelen természeti értékek védelmét és a zöldfelületek fejlesztését.

- A védett, vagy Natura 2000 területek érintésével megvalósuló turisztikai fejlesztések esetében minden alkalommal szükséges felmérni a terület ökológiai terhelhetőségét és a fejlesztést ehhez igazítani, illetve javasolt, hogy csak a nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával legyenek megvalósíthatók.
- A szabadidős terek létrehozása kiváló alkalom a kisléptékű vonalas zöld infrastruktúra fejlesztésére. Javasolt követelmény: játszótéren árnyékolt rész kialakítása, vízvételi lehetőség biztosítása, fásor telepítése futópálya mellé stb.
- Az építési területen lévő vagy tervezett fák védelme érdekében, valamennyi építési beruházás esetében, mind az építési tevékenység, mind annak tervezése során alkalmazni kell az MSZ 12042:2019 (Fák védelme építési területeken) szabvány előírásait. A meglévő fák ökológiai, esztétikai értéke sérülés esetén nem, vagy csak évek múlva állítható helyre.
- A települési zöldinfrastruktúra kialakítása, fejlesztése MSZ 12172:2019 (Díszfák és díszcserjék ültetése települések közterületein) szabványban foglaltakat kell minden esetben alkalmazni.
- A telephelyek kijelölése vagy meglévők bővítése során gyakran problémát jelent két területi tényező, az egyik a település lakott területe, a másik pedig valamilyen védett természeti terület, vagy ökológiai hálózat részét képező terület egység. Ezen irányokat minden esetben el kell kerülni. A település és a védett területek felé puffer területek kijelölésével védősávok kijelölése javasolt, amely fel fogja a telephelyekről esetleg érkező terheléseket. A telephelyeken sem szükséges teljes mértékben mesterséges felületeket kialakítani, javasoljuk a megfelelő szintű növényalkalmazás a lehetőségekhez mérten, az időjárási hatások mérséklése és a tájba illesztés céljából.
- A gazdaságfejlesztési beavatkozásoknál általában érdemes feltételként szabni, hogy takarékosan bánjanak a területtel, kerüljék a zöldmezős beruházásokat és a kompakt településszerkezetet őrizzék meg.
- A zöldmezős beruházásokkal érintett területeken, a környezet rendezése során javasolt olyan élőhelyek kialakítása, amelyek elősegítik a biológiai sokféleség helyhez illeszkedő növelését,

élő és bűvőhelyet biztosítanak az élőlényeknek, elősegítik a talaj biodiverzitásának megőrzését is.

- Javasoljuk, hogy a közösségi tereket érintő fejlesztések során minél nagyobb mértékű zöldfelület kialakítása, megújítása is megvalósuljon.
- Biológiai sokféleséget szolgáló követelményként javasoljuk a következő szempontok alkalmazását megjeleníteni. A projektek, intézkedések eredményeképpen (pl. projektfejlesztési – amennyiben céljai alapján releváns – vagy rendezési tervekbe beépíthető módon):
 - o nem növekedhet a település kiterjedése,
 - o nem növekedhet a betonozott felületek nagysága,
 - o nem csökkenhet sem a zöldfelületek, sem a településszegélyben található zöldinfrastruktúra, sem a természeti területek, élőhelyek kiterjedése, nem romolhat az állapotuk.
 - o A fejlesztés járuljon hozzá, segítse elő a települési zöldfelületek, a táj zöldinfrastruktúrájának állapotának javításához,
 - o a települési zöldfelületek, a táj zöldinfrastruktúrájának kiterjedésének, és/vagy intenzitásának növekedéséhez,
 - o természeti területek, természetszerű élőhelyek (gyepmozaikok, cserjések, fasorok, mezsgyék, erdők, vízterek stb.) bővüléséhez, vagy állapotuk javulásához,
 - o helyi védett élő, vagy élettelen természeti értékek gyarapításához, és/vagy állapotának javításához.

Ipari parkok, területek és energiagazdálkodás

- Az ipari parkok létrehozásánál legfontosabb szempont mind a beruházás, mind a fenntartás időszakára vonatkozó minimális ökológiai lábnyom: száraz építési technológiák alkalmazása, és a terület elérhetősége bicikliúton, vagy közjárművel legyen megoldott. A többnyire lapostetős épületek kiváló lehetőséget biztosítanak napenergia hasznosítására, kombinálva akár szédum tetővel. Javasolt követelmény: lapostetős ipari, gazdasági, vagy logisztikai funkciójú új épületen kötelező helyi energiatermelésre lehetőséget teremteni a hasznos terület 80%-ban, és / vagy a tető felületének megfelelő zöld-infrastruktúra fejlesztést megvalósítani legalább LAI=3m²/m² levélfelületi intenzitást biztosítva.
- A barnamezős rehabilitáció tekintetében fontos szempont a „barnamező” biológiai aktivitás-értékének vizsgálata a beruházás előtt. Javasolt követelmény: a beruházás végére a biológiai aktivitás-érték ne csökkenjen az eredetihez képest.
- Az ipari parkok fejlesztésénél javasoljuk a kötelezően zölden tartott területek esetében olyan magas értékű fasorok, facsoportok, cserjefoltok, cserje- és gypsávok, méhlegelőszegélyek kialakítását mely hozzájárul a biológiai sokféleség megőrzéséhez.
- Javasoljuk, hogy a megújuló energia kiaknázását célzó/tartalmazó projekt esetén követeljük meg a teljes életciklus során jelentkező környezeti hatások, ideértve a CO₂-kibocsátást is, vizsgálatát, lehetőség szerint előre megadott szempontrendszer alapján.
- Az önkormányzati épületek energiahatékony felújítása során nemcsak a megújuló alkalmazására, hanem a zöldtetők, zöldfalak (mint elnyelők) alkalmazását és az épületek környezetének több szintű növényzeti borítottságát is érdemes szorgalmazni a kiírásokban. Így a légszennyezettség csökkenése mellett a klímaalkalmazkodás irányába is tennék lépéseket.
- Járulékos üvegházhatású gázkibocsátás mérséklése érdekében a biomaszahasznosító létesítmények méretezése során a közelben elérhető, lehetőség szerint erdészeti és

mezőgazdasági melléktermékek mennyiségét alapvető korlátozó tényezőnek kell tekinteni, amelyet a biotermék-hasznosítás teljes életciklusára kiterjedő, üvegházhatású gáz kibocsátásra kiterjedő számításokkal célszerű alátámasztani

- Javasoljuk, hogy a támogatásban részesülő önkormányzati projektek kötelező eleme legyen a lakosság számára rendszeres időközönként elérhető, épületenergetikai, vagy építész szakemberek által nyújtott szaktanácsadási lehetőség biztosítása.
- A tervek készítése során vizsgálati szempontként jelenjen meg a projektek környezeti hatásainak mérséklése, úgyis mint, bolygatatlan területek használatának minimalizálása. Meglévő épületek szerkezetek minél nagyobb arányú megőrzése, hasznosítása. Így biztosítva, hogy a projektek a meglévő értékek felhasználásával, integrálásával (és nem megszüntetésével!) valósuljanak meg.

Emberi egészség

- Javasoljuk az okos település keretében az e-health, telemedicina lehetőségeinek kiépítését, az egészségre ható környezeti mutatók mérését és hozzáférését, a klímaváltozással is összefüggő vészhelyzetekben (pl. extrém időjárási helyzetek), illetve ezen kívül egyéb esetekben is az egyedül élő sérülékeny csoportok segítésére segélyhívó rendszerek kiépítését, működtetését.
- Javasoljuk települési egészségtervek (lelki és fizikai egészség megerősítését megújítását segítő tervek) készítését a testi és a pszicho-szociális egészség, illetve a környezet-egészségügyi tényezőire is kitérve.

8 Monitoring-értékelés és a megvalósítás során szükséges intézményi kapacitásokra, kompetenciákra és intézkedésekre vonatkozó mérőszám javaslatok

- Javasoljuk együttműködések megvalósulásának és eredményességének a mérését együttműködési mutatók bevezetésével, mint például:
 - a fejlesztésben résztvevők száma
 - a fejlesztések kezdeményezőinek típusa
 - térségi egyeztetések száma
 - együttműködő szervezet, ezen belül környezetvédelmi feladatokat is ellátó szervezetek száma
 - helyi közösségek száma
- A termőföld végleges más célú hasznosítással járó összterületének ismerete, ennek számszerűsítése, illetve ezek összevetése a barnamezős beruházások területével.
- A zöldmezős beruházásokkal érintett fejlesztések esetében a letermelt termőréteg helyes felhasználásának nyomon követése, ellenőrzése.
- Kialakított szelektív hulladéklerakók száma (db)
- Az ipari parkok területén kialakított magas értékű fasorok, facsoportok, cserje- és gyepszávok (nm)
- fajlagos víz- és energiafelhasználás,
- a fejlesztés által érintett Natura 2000 terület, vagy vizes élőhely nagysága
- a Natura 2000 területek kiterjedésének változását hektárban és érintett közösségi jelentőségű élőhely bontásban. (Az élőhelyre való lebontás fontos, mivel egyes élőhelytípusok csökkenése/növekedése nem azonos súlyú a biodiverzitás szempontjából.)
- a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek természetvédelmi állapotának változása, mint mérőszám, amelyet az illetékes minisztérium által hatévente készített Natura 2000 országjelentés tartalmaz.
- A kisméretű szálló por PM10 kibocsátás nagysága
- az új funkcióval ellátott terület levegőre gyakorolt hatására (légszennyezés/kibocsátás mértéke),
- ÜHG és nem ÜHG légszennyező anyagok kibocsátása
- B+R, P+R parkolók száma
- építés során kialakított zöldfelület nagysága
- a fejlesztés révén létrejövő, egységes kerékpárforgalmi hálózat hossza
- fenntartható közlekedési tervek száma
- megújuló energia alkalmazás beépített névleges teljesítménye

- kerékpárosbarát turisztikai-szolgáltatások fejlesztése, kerékpárosbarát szolgáltatók száma
- szemléletformáló kampányon résztvevők száma
- rendezett, újonnan létesített zöldfelület nagysága
- zajcsökkenés mértéke a beruházás megkezdése előtti állapothoz képest
- lakossági elégedettségi mutató
- A programidőszak alatt a projektekhez kapcsolódóan létrehozott, vagy állapotjavítás által érintett élőhely, zöldfelület, zöldinfrastruktúra elem
- Együttműködésben megvalósult zöldinfrastruktúra, vagy élőhelyfejlesztési projektelemek
- Okos települések keretében fejlesztett táji és környezeti információs modulok, adatbázisok, alkalmazások
- Natúrparki munkaszervezetek, nemzeti parkok igazgatóságok részvételével megvalósuló fejlesztések
- A turisztikai útvonal, aktív- vagy ökoturisztikai céllal látogatott területet, annak közvetlen környezetét érintő fenntartási, kezelési együttműködések száma

I. mellékelt Az SKV tematika egyeztetése során beérkezett vélemények

Szervezet neve	Vélemény beérkezett	Nyilatkozta és az SKV szakértők válasza
Budapest Főváros Kormányhivatala Népegészségügyi Főosztály	2020.12.03.	Megállapította, hogy a településfejlesztési konceptió és területfejlesztési program tematikája nem terjed ki a megye területén található gyógyhelyre (Komárom: „Brigetio Gyógyfürdő és környéke”, engedély szám: BP/FNEF-TKI/00086-1/2018.) gyakorolt hatás vizsgálatára . BFKH a fentiekre tekintettel szükségesnek tartja a tematika kiegészítését a gyógyhelyekre gyakorolt hatás vizsgálatával. <i>Válasz: A helyzetleírásnál vizsgáljuk, illetve a hatások esetén kitérünk rá, amennyiben az anyagok részletezettsége lehetővé teszi. A kérés teljeskörű figyelembevétele a konkrét fejlesztéseket megelőző hatásvizsgálatokban lehetséges.</i>
Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság Győr	2020.12.04.	A 3.6 pontban a „ Konceptió és a Program megvalósítása esetén várható, a környezetre gyakorolt hatások, környezeti következmények ” felsorolásából hiányzik a víz, mint környezeti elem . A területfejlesztés során történő tevékenységek, beavatkozások hatást gyakorolhatnak a felszín és felszín alatti vizekre is. Megjegyezzük még, hogy a 3.6.2 pont kétszer szerepel különböző tartalommal . <i>Válasz: Beépítettük.</i>
Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság Katasztrófavédelmi Hatósági Osztály	2020.12.05.	A környezeti vizsgálat és értékelés készítése során figyelembe kell venni a "02.NMT.01 számú Nagyvízi Mederkezelési Terv Duna Ipoly Torkolat A Duna Bal Parton, Dömös Kületerületi Határa, A Duna Jobbparton {1708+200 Fkm} - Budapest Északi Közigazgatási Határa {1660+600 Fkm} Közötti Szakasza" című nagyvízi mederkezelési tervben foglaltakat . <i>Válasz: A készülő anyagok részletezettségéhez igazodva tudjuk figyelembe venni. A kérés teljeskörű figyelembevétele a konkrét fejlesztéseket megelőző hatásvizsgálatokban lehetséges.</i>
Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály		Hulladékgazdálkodási és földtani közeg szempontból: Javasoljuk kitérni a nem közművel összegyűjtött háztartások szennyvízelvezetésének fejlesztési lehetőségeire (a tisztítás nélkül elvezetett szennyvíz a földtani közeg potenciális szennyezői lehetnek) Javasoljuk megvizsgálni a megye hulladékgazdálkodásának az alábbiakra vonatkozó fejlesztési lehetőségeit: A keletkező hulladékok elkülönített, szelektív gyűjtésének elősegítése, a hulladékok szállítási és előkezelési rendszerének javítása, a települési szilárd hulladékok lerakással történő ártalmatlanítási módjának visszaszorítása, a veszélyes hulladékok, valamint inert építési-bontási hulladékok lakosságtól való begyűjtésének, átvételének elősegítése. A hulladékgazdálkodási szempontokat a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény (Ht.) által megfogalmazott szabályok szerint, valamint a hatályos felhatalmazó rendelkezésekben a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás végzésének feltételeiről szóló a 385/2014.(XII. 31.) Korm. rendelet és a Ht. 88. § (1) pontja szerintieknek megfelelően kell alkalmazni. Levegőtisztaságvédelmi szempontból:

		A levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendeletnek, illetve a végrehajtási rendeleteinek (4/2011. (I. 14.) VM rendelet, 6/2011. (I. 14.) VM rendelet) megfelelően kell a levegőtisztaság-védelmi munkarészt kidolgozni és figyelembe kell venni a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendeletet. Táj- és természetvédelmi szempontból: – A védett természeti értékeket esetlegesen érintő tervezés és megvalósítás során szükséges a természetvédelmi kezelésért felelős szervekkel (Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága, Fertő-Hanság Nemzeti Park) való egyeztetés és együttműködés. – A véleményezésre megküldött tematikát megfelelően részletesnek és strukturáltnak tartom, mely alkalmas a természetvédelmi aspektusok vizsgálatára. Zaj- és rezgésvédelmi szempontból: A környezeti zaj és rezgés elleni védelem egyes szabályairól szóló 284/2007. (X. 29.) Korm. rendelet előírásait, a zajkibocsátási határértékek megállapításának, valamint a zaj- és rezgés-kibocsátás ellenőrzésének módjáról szóló 93/2007. (XII. 18.) KvVM rendelet előírásait, valamint a zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 27/2008 (XII. 3.) KvVM-EÜM együttes rendelet határértékeinek betarthatóságát biztosítani kell. Az ipari, gazdasági, kereskedelmi célú területek kialakítása, kijelölése során a lakó és zajtól védendő területek esetében megfelelő védőtávolság tartása szükséges, hogy a zaj- és rezgésterhelési határértékek betartása teljesüljön." <i>Válasz: A készülő anyagok részletezettségéhez igazodva figyelembe vettük a helyzetfeltárás, a célok, a hatások és a javaslatok pontokban egyaránt.</i>
Nemzeti Egészségügyi Központ	2020.11.25.	– kitérni a megye közigazgatási területén gyakorolt legfőbb, a települési koncepció vonatkozásában stratégiaileg fontos és releváns vegyipari, ill. veszélyes anyagokkal veszélyes keverékekkel folytatott tevékenységekre. Ennek kifejtését elsősorban a tematika 3.4. és 3.5. pont megfelelő alpontjában javasoljuk. – Amennyiben a területfejlesztési program összefüggésben van gazdasági/ipari tevékenység előmozdításával, jelenlegi helyzetének fejlesztésével, abban az esetben az újonnan tervezett vagy a helyzetértékelésben jellemzett - különös tekintettel a veszélyes anyagokkal és veszélyes keverékekkel való - tevékenységben várható változásokat, környezeti terheléseket és esetleges konfliktusokat ugyancsak részletezni szíveskedjenek <i>Válasz: A készülő anyagok részletezettségéhez igazodva tudjuk figyelembe venni. A kérés teljeskörű figyelembevételre a konkrét fejlesztéseket megelőző hatásvizsgálatokban lehetséges.</i>
Tatabánya Megyei Jogú Város Jegyzője Főépítész Iroda	2020.12.04.	Javasoljuk az épített környezet vizsgálata során térjünk ki a koncepció és program barnamezős területekre, ipartörténeti emlékeire (bányászatra) vonatkozó hatásaira is. Javasoljuk vizsgálni a hatásokat a minőségi környezetfejlesztés szempontjából is, különösen az Által- ér menti területekre fókuszálva. <i>Válasz: A készülő anyagok részletezettségéhez igazodva tudjuk figyelembe venni.</i>
Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata	2020.12.04.	– A 2014-2020 közötti időszak eredményeinek, jó gyakorlatainak bemutatása- javasoljuk, hogy kerüljenek beemelésre a készülő dokumentumba a releváns fejlesztési eredmények (települési

Stratégiai és Pályázati Iroda		klímastratégiák, azok hatásai, következményei, milyen irányelvek mentén készítsék el őket, hogyan illeszkednek a megyeihez). – A területfejlesztési program (stratégiai és operatív programrész) megújítása, összeállítása ponthoz: Előző ciklusban forráshiány miatt elutasított projektek áttekintése (az azokban megfogalmazott fejlesztési igények értékelése, feltárása, önkormányzatok intézményi háttérének (bölcsődéktől-középiskoláig), a dedikált civil szervezeteket (környezetvédelmi) igénybevétele. – A települések esélyegyenlőségi és fenntarthatósági dokumentumainak áttekintése, a tanulmány szintjén megjelenítve, hogy miben járul(hatnak) hozzá a megyei környezeti hatásokhoz. – Tegyen javaslatot a dokumentum a tervezés és a monitoring során a partnerségi kapcsolatokra, a társadalmi egyeztetések formájára, tartalmára, időszerűségére. – Területi koordináció ellátása: Indokolt a területi koordináció mellett a szektorális koordináció ellátása is. – Fejezetek felépítéséhez javasoljuk, hogy az első alpont egy általános áttekintő helyzetismertetés legyen a korábbi fejlesztési ciklusok alatt vállalt és teljesített indikátorokról, a környezeti hatásokkal bíró nemzeti és megyei eredményekről. Ezen fejezetben (akár önálló fejezetben is) indokolt lenne európai és hazai jó példákat felsorolni, egy kettőt akár ismertetni is. " <i>Válasz: A készülő anyagok részletezettségéhez igazodva a környezeti vonatkozású javaslatokat tudjuk figyelembe venni, az esélyegyenlőség vizsgálata nem tárgya az SKV-nak. A jó gyakorlatok feldolgozása nem fér bele az SKV tematikájába, de javasolni fogjuk elkészítésüket.</i>
Duna-Ipoly NP Igazgatósága	2020.11.30.	áttekintették, elfogadják
Dorog Város főépítésze	2020.11.24.	nem tesz észrevételt
Duna-Pilis-Gerecse Vidékfejlesztési Egyesület	2020.12.04	egyet ért
Ács Város Önkormányzata	2020.11.23.	nem tesz javaslatot
Lábatlan Város Polgármesteri Hivatala	2020.11.25.	nem tesz észrevételt
Komárom-Esztergom Megyei Éghajlatváltozási Platform	2020.11.27.	nem tesz észrevételt
Állami Főépítész Iroda	2020.12.02.	egyetért
Magyarországi Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Minisztérium	2020.12.04.	egyetért
Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály	2020.12.04	elfogadja
Növény- és Talajvédelmi Osztály		
Keszthelyi Polgármesteri Hivatal	2020.12.02.	egyetért
Kisbér Város Önkormányzata	2020.11.23.	egyetért
KlímaBarát Települések Szövetsége	2020.12.02.	nem tesz észrevételt

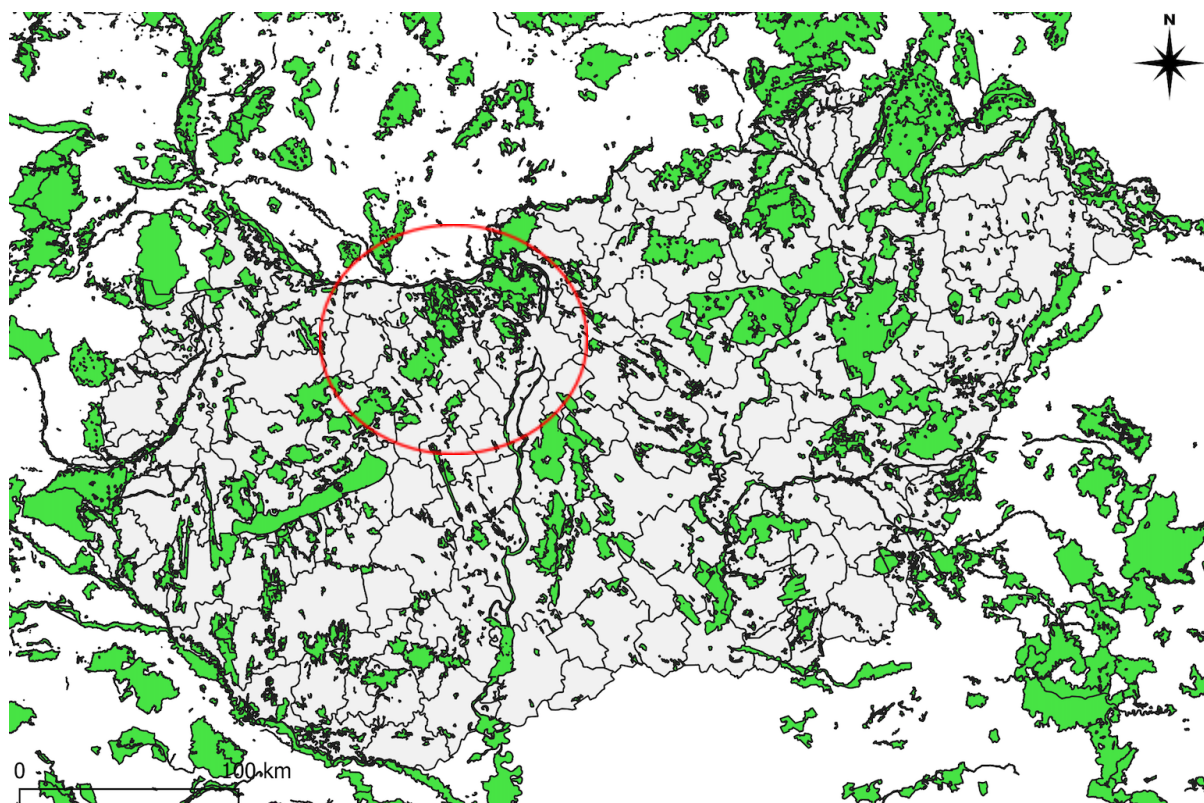
Komárom Jegyzője	Város	2020.12.02.	nem tesz észrevételt
Lábatlan Jegyzője	Város	2020.11.26.	nem tesz észrevételt
Naszály Jegyzője	Község	2020.12.01.	nem tesz észrevételt
Oroszlányi Önkormányzati Hivatal (jegyző)	Közös	2020.11.24.	elfogadja
Pest Kormányhivatal Természetvédelmi és Bányaügyi Főosztály Bányaügyi Főosztály	Megyei	2020.11.30.	kifogást nem emel
Pest Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági, Állategészségügyi, Növény- és Talajvédelmi Főosztály	Megyei	2020.12.03.	nem tesz észrevételt (nem résztvevő)
Tarján Község Jegyzője		2020.12.03.	elfogadja
Tata önkormányzati Hivatal (jegyzője)	Közös	2020.12.27.	elfogadja
Tokod Önkormányzata		2020.12.03.	elfogadja
Várgesztes Önkormányzata	Község	2020.12.03.	nem tesz észrevételt
Vértesserdő Zrt.		2020.12.07.	határidőkről érdeklődik
Vértessomló Önkormányzata	Község	2020.12.03.	nem tesz észrevételt

II. Melléklet Natura 2000 hálózat érintettsége

Az országos ökológiai hálózat kiterjedése 2020. szeptemberi állapot szerint 3 365 510 hektár, amely az ország területének 36,18%-a. A különböző övezetekhez különböző tilalmak kapcsolódnak, amelyek a Natura 2000 területek megőrzéséhez is hozzájárulnak; pl. magterület övezetén vonalas létesítmények nyomvonala csak az élőhelyeket és kapcsolataikat nem akadályozó megoldásokkal helyezhetők el, új bánya nem létesíthető és a bővítés is tiltott stb. Az ökológiai hálózat egyes területi kategóriáira vonatkozó előírásoknak köszönhetően javul a Natura 2000 hálózat koherenciája.

A Natura 2000 az Európai Unió területén kijelölt ökológiai hálózat, magyarországi kiterjedése 1,99 millió ha, amely az EU átlag fölött van. Hazánk 2019-ben harmadszorra állította össze a Natura 2000 országjelentését, ebben a jelentési időszakban összesen 45 közösségi jelentőségű élőhelytípusról és 212 közösségi jelentőségű fajról. A Natura 2000 területek jelenleg is meglévő utakkal és vasúti pályákkal szabdalnak.

A Natura 2000 területeket érintő vagy azok környezetében elhaladó infrastruktúrafejlesztés esetében az adott területre elkészült fenntartási tervek figyelembevétel a tervezés a hatásvizsgálat készítése során egyaránt kötelező.

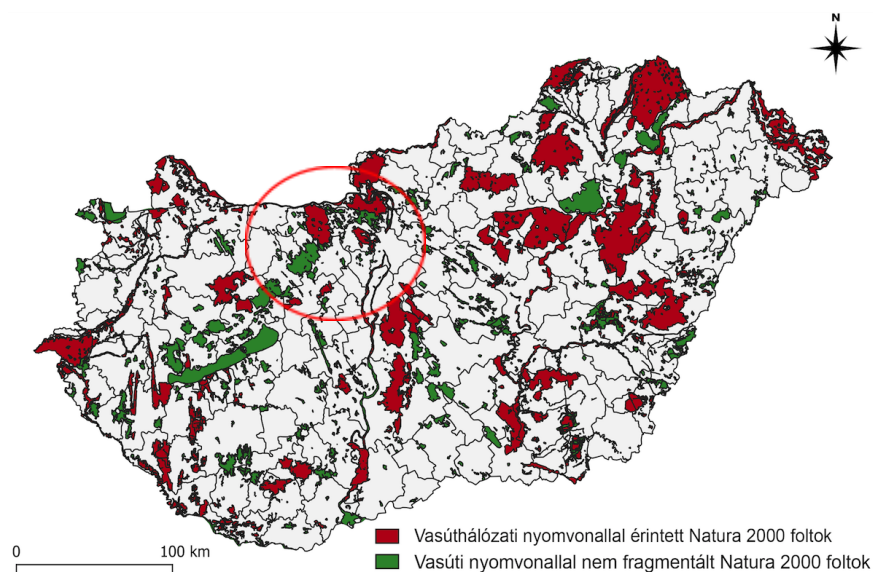

14. ábra Natura 2000 hálózat elemei hazánkban és határaink mentén (Bakó G., Szilvácsku Zsolt, 2021)

Hazai Natura 2000 közlekedési infrastruktúra általi érintettség adatai (Bakó G. és Szilvácsku Zsolt, 2021):

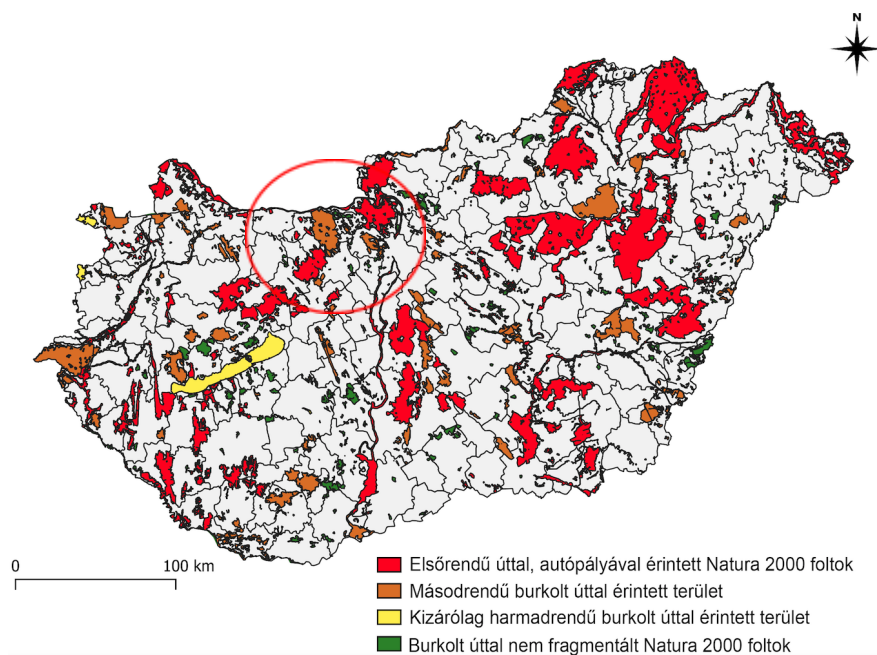
- 875 426 m pályahosszúságú vasútvonal halad Natura 2000 területeken.
- 2 005 165 m hosszúságú burkolt út halad Natura 2000 területeken.
- 326 092 m hosszúságú harmadrendű burkolt út halad Natura 2000 területeken.
- 1 331 884 m hosszúságú másodrendű burkolt út halad Natura 2000 területeken.

- 347 189 m hosszúságú elsőrendű burkolt út (autópálya) halad Natura 2000 területeken.

15. ábra A vasúthálózati nyomvonalak által érintett Natura 2000 területek (Bakó G.-Szilvácsku Zs., 2021)

(Az OpenStreetMap út- és vasúthálózati vonal vektor típusú fedvényeivel összevetett Natura 2000 End 2019 - Shapefile (forrás: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/natura-11/natura-2000-spatial-data/natura-2000-shapefile-1>).

16. ábra Különböző rangú úthálózati elemek által érintett Natura 2000 területek (Bakó G.-Szilvácsku Zs., 2021)

(Az OpenStreetMap út- és vasúthálózati vonal vektor típusú fedvényeivel összevetett Natura 2000 End 2019 - Shapefile (forrás: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/natura-11/natura-2000-spatial-data/natura-2000-shapefile-1>) elsődleges (autópálya, 3 forgalmi sávnál szélesebb útszakasz), másodlagos (legalább két forgalmi sávval rendelkező burkolt út, és harmadlagos (egy forgalmi sávon burkolt út) érintettség térképe. Amennyiben a Natura 2000 terület határvonalához képes 60 méteren belül, vagy a területben halad át az adott rendű út, a folt az adott rendű besorolásba kerül.)

Natura 2000 területek érintettségének megítéléséhez a tervezés jelenlegi fázisában nincs elegendő információnk. A fejlesztések többségének jellegéből nem is adódik várhatóan jelentősebb hatás, kivételt képezhetnek ez alól főként a turisztikai célú fejlesztések, illetve a vállalkozás- és kutatásfejlesztési infrastrukturális beavatkozások, ez utóbbiak abban az esetben, ha újabb területek

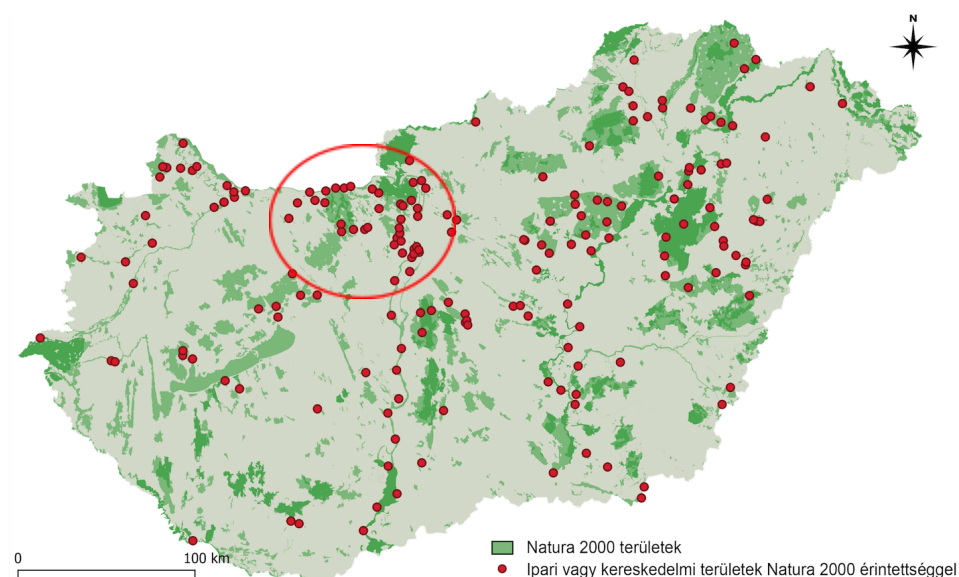
(zöldmezős) bevonásával járnak. Ezek esetében – a korábbi tervezési ciklus tapasztalatai alapján – ajánlott a területileg illetékes nemzeti park igazgatóságok véleményének előzetes kikérése és érintettség esetén a Natura 2000 hatásbecslések elkészítése.

Mivel a Natura 2000 hálózat egy összefüggő hálózatot alkot és az általa védett fajok nem csupán az adott faj érdekében kijelölt helyen tartózkodnak, a Natura 2000 területekkel szomszédos beruházások is jelentős hatással lehetnek, így ezek esetében is indokolt lehet a hatásbecslés készítése, amely szükségességét minden esetben mérlegelni kell. A területekre készül Natura 2000 fenntartási tervekben foglaltak nem hagyhatók figyelmen kívül, a pályázatok felételeként javasoljuk megfogalmazni a fenntartási tervek céljaihoz való hozzájárulás igazolását.

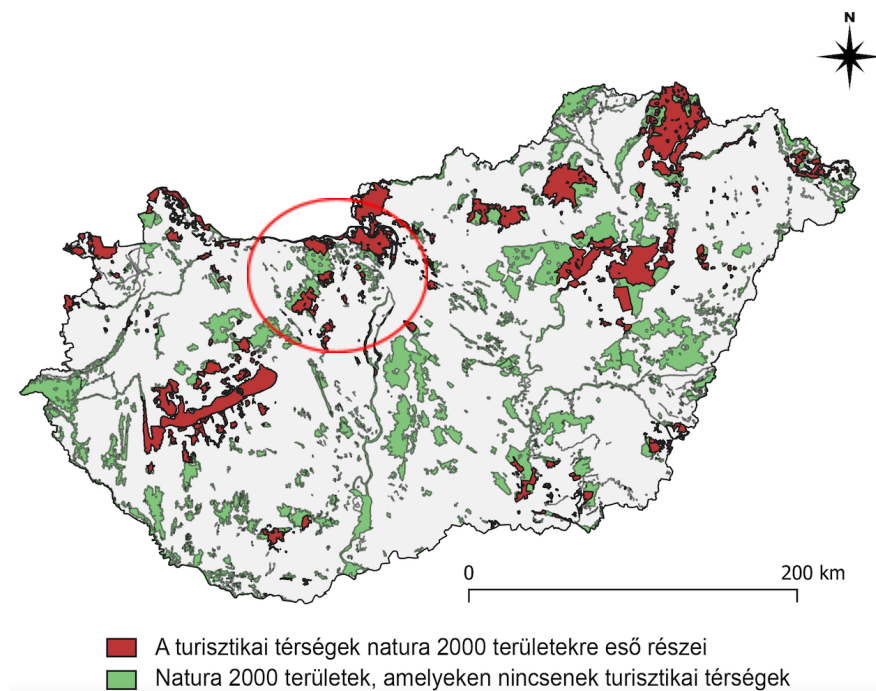
Várhatóan megjelenő hatások:

- A foltszerű és part menti beépítések, az utak és a növekedő forgalom okozta fragmentáció a Natura 2000 területeken
- Turisztikai fejlesztések a védett területek állapotára, a növekvő érdeklődés növekvő terheléssel is járhat, ezért szükséges a Natura 2000 területek védelme és érzékenysége, sérülékenysége figyelembevétele
- Natura 2000 területek közelében fokozottan figyelni kell új létesítmények építésekor, pufferzóna kialakítása, megőrzése szükséges mindenképpen.

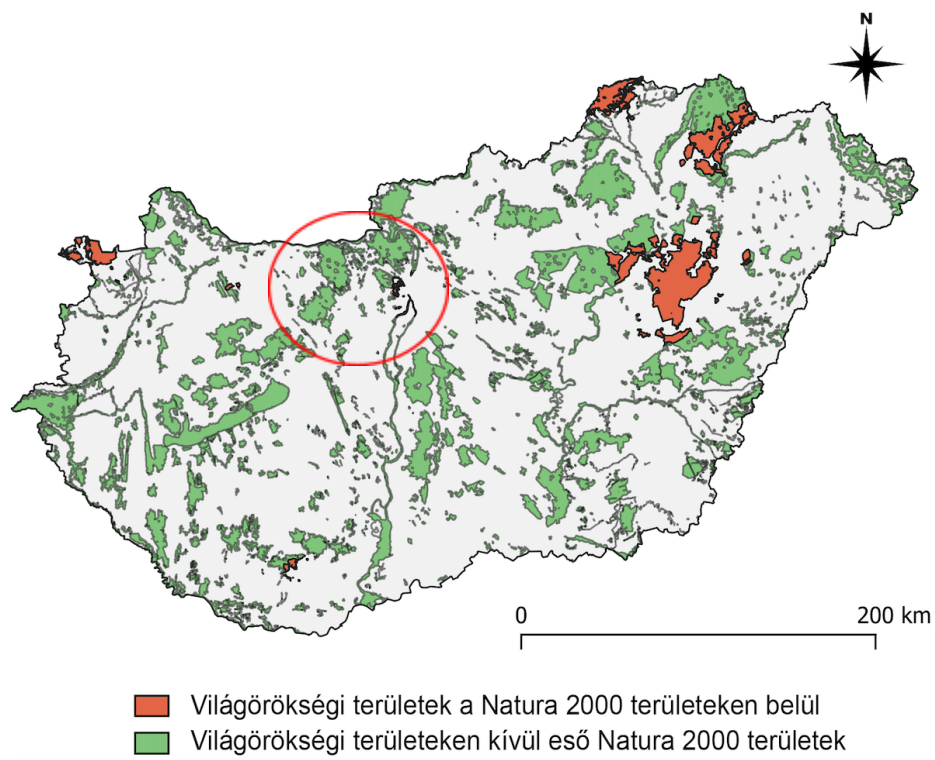
Ki kell emelni a **Natura 2000 és más védett területek által nyújtott tiszta, csendes és változatos természeti környezetet, amely kutatásokkal alátámasztott módon igazoltan hozzájárul a kreatív, innovatív gondolkodáshoz, és az eredményes munkavégzéshez.** Ezen tényezőre tekintettel a Natura 2000 területek egyes kevésbé érzékeny területei és védőzónái kifejezetten előnyös helyzetbe hozhatják a kutatásfejlesztés és innováció megfelelően kialakított bázisait, így az **eddig korlátnak tekintett szabályozás egy versenyelőny kiaknázásához nyújt lehetőséget.** A foglalkoztatás a távmunka, otthoni munka eredményességét is támogatja a tiszta természeti környezet, amely jelentősen hozzájárulhat a munkavégzés hatékonyságához, eredményességéhez.

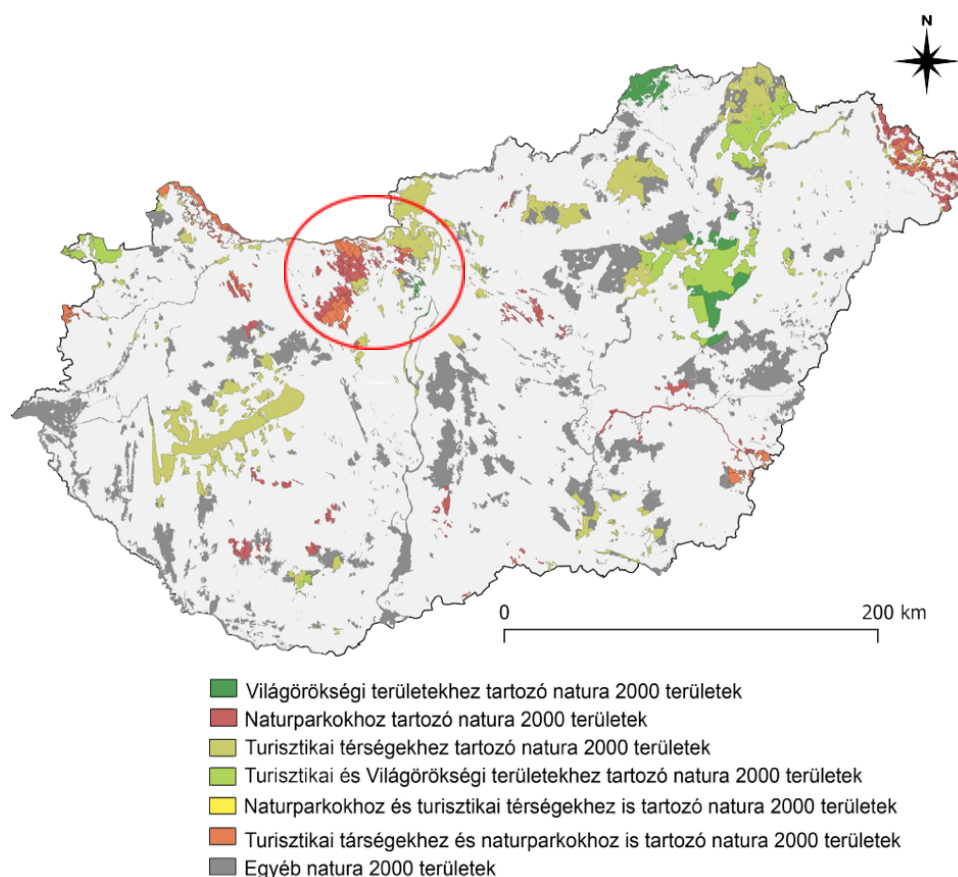
17. ábra Ipari vagy kereskedelmi területek által érintett Natura 2000 területek a Corin 2018 alapján (Bakó G. – Szilvácsku Zs., 2021)

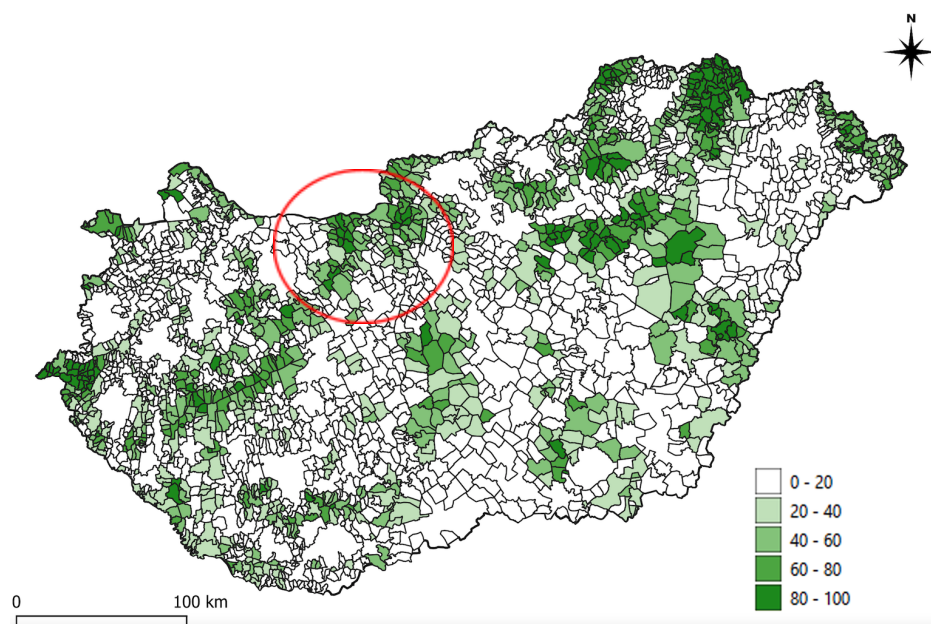
18. ábra Turisztikai térségek Natura 2000 területekre eső részei (Bakó G. – Szilvácsku Zs., 2021)

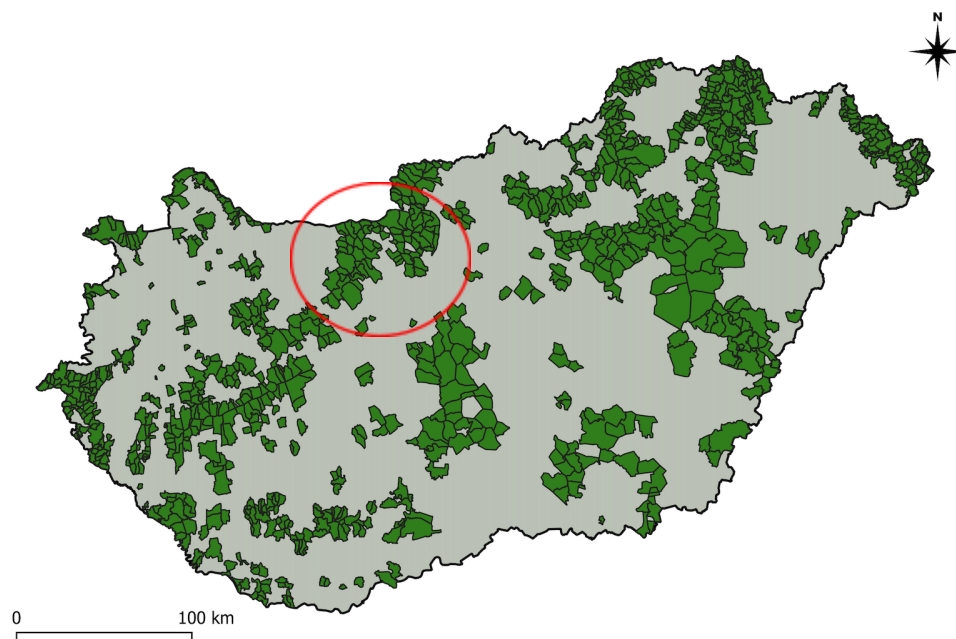
19. ábra Világörökségi területek a Natura 2000 területeken belül (Bakó G. – Szilvácsku Zs., 2021)

20. ábra Natura 2000 területek érintettsége – világörökség, turisztikai terület, natúrpark (Bakó G. – Szilvácsku Zs., 2021)

10. ábra Natura 2000 által százalékosan érintett önkormányzatok (Bakó G. – Szilvácsku Zs., 2021)

11. ábra Natura 2000 által 25% feletti arányban érintett önkormányzatok (Bakó G. – Szilvácsku Zs., 2021)

Áttekintve az érintett települések sokaságát, látható, hogy szinte minden település felelősséget kell vállaljon különböző szinten a Natura 2000 hálózat, a Pannon életföldrajzi régió tagjaként egyedülállóan értékes természeti kincseinkért.

Kiemelkednek azok az önkormányzatok, amelyek területének több mint 25%-a Natura 2000 terület, számukra ennek a feladatnak az ellátása elismerést, előnyt kell hozzon a pályázatok elbírálása során, kifejezetten akkor, ha kiemelt figyelmet fordít a területére eső egységekre, azoktól megfelelő távolságban helyezik el a fejlesztéseket, illetve részt vállalnak a területek kezelési és védelmi intézkedéseinek megvalósításában.

III. mellékelt Az SKV társadalmasítása során beérkezett vélemények

A táblázat a területfejlesztési program, területi hatásvizsgálat és stratégiai környezeti vizsgálat társadalmasításában résztvevő összes véleményező tartalmazza. Ezeknek csak egy része fogalmazott meg az SKV-hoz véleményt. Ezt jelöltük.

	Szervezet neve	Vélemény beérkezett	Nyilatkozta	SKV szakértői válaszok
1	Keréktelek Községi Önkormányzata	2021.02.23 .	elfogadja	elfogadjuk
2	Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Növény- és Talajvédelmi Osztálya	2021.02.25 .	elfogadja	elfogadjuk
3	Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége	2021.03.01 .	elfogadja	elfogadjuk
4	Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság	2021.03.02 .	A Stratégiai Környezeti Vizsgálat - egyeztetési változat A csapadékvíz gazdálkodás fejezet célkitűzéseivel egyetértünk (elválasztott rendszerek építése, csapadékvíz helybentartás), az integrált vízgazdálkodás, nedvességgazdálkodás a komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés jövőbeli célja kell, hogy legyen. 3.1.5. Felszíni és felszín alatti vizek fejezet pontosításra szorul. A fejezet vízgyűjtőgazdálkodás tervezéssel kapcsolatos megállapításai helytállóak, azonban az az országos léptékű adatokat közli. Szerencsésebb lenne a megyére vonatkoztatott adatokat összefoglalni. A megye területén partiszűrési ivóvízbázisok vonatkozásában 3 db távlati (Ács, Lovadi-Rét; Tati-szigetek; Esztergom Kelet — Pilismaróti Öblözet) és 4 db üzemelő (Komárom, Nyergesújfalú-Tát, Esztergom, Prímás-sziget, Dömös) vízbázis található. A Dunaalmáson található üzemelő vízbázis karsztvizet termel. A fejezetben további pontatlanság, hogy Dunaalmáson nem található termálvízkút. Megjegyezzük, hogy Dunántúli Vízigazgatóság", mint államigazgatási intézmény nem létezik. Stratégiai Környezeti Vizsgálat egyeztetési változat Közérthető Összefoglaló Az Összeállítás a felszín alatti vizek vonatkozásában több pontatlanságot is tartalmaz. Az 5. fejezet Vizek védelme munkarész alábbi bekezdése javításra szorul. „A felszíni és felszín alatti ivóvízbázisok védőterületeinek és védőidomainak területén a betartandó előírásokról és követelményekről gondoskodni kell a projekt ideje és fenntartása során, lehetőleg biztosítva hatósági határozat kiadását és ennek következményeként a	A rendelkezésre álló adatok alapján a 3.1.5. pontban a helyzet leírást a megyei adatokkal kiegészítettük, illetve a térképlapokon is láthatóak a területi adatok. A közérthető összefoglalóban és az SKV-ban is javítottuk az alábbiak szerint: „Amennyiben egy vízbázis vízügyi hatósági védőidom kijelölő határozattal rendelkezik, úgy abban nem csak a vízbázis belső- és külső-, hanem a hidrogeológiai „A” és a hidrogeológiai „B” védőidoma-, illetve az azokhoz kapcsolódó védőterületek is meghatározásra kerülnek. A vízügyi hatósági határozattal kijelölt vízbázisok védőterületén, illetve azok védőidomaiban a kijelölő határozat rendelkező részében foglalt előírásokon túl be kell tartani a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet 5. számú mellékletében foglaltakat. Amennyiben egy vízbázis vízügyi hatósági védőidom kijelölő határozattal még nem rendelkezik, akkor abba az esetben, amikor a felszíni és felszín alatti ivóvízbázisok védőterületeit és védőidomait érintő beruházás megvalósítása várható, gondoskodni kell a hatósági határozat kiadásáról és ennek következményeként a belső és külső védőterületek földhivatali telekkönyvi bejegyzéséről, illetve az előírások betartásáról.”

			belső és külső védőterületek földhivatali telekkönyvi bejegyzését." - A megfogalmazás pontatlan és magyartalan. Amennyiben egy vízbázis vízügyi hatósági védőidom kijelölő határozattal rendelkezik, úgy abban nem csak a vízbázis belső- és külső-, hanem a hidrogeológiai „A” és a hidrogeológiai „3” védőidoma-, illetve az azokhoz kapcsolódó védőterületek is meghatározásra kerülnek. A vízügyi hatósági határozattal kijelölt vízbázisok védőterületén, illetve azok védőidomaiban a kijelölő határozat rendelkező részében foglalt előírásokon túl be kell tartani a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási rendszerek védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet 5. számú mellékletében foglaltakat.	
5	Nemzeti Népegészségügyi Központ	2021.02.26.	elfogadja	elfogadjuk
6	Pest Megyei Kormányhivatal Bányafelügyeleti Főosztály	2021.03.02.	elfogadja	elfogadjuk
7	Belügyminisztérium Önkormányzati Koordinációs Iroda	2021.03.08.	„A megye területfejlesztési programja című dokumentummal kapcsolatban az alábbi támogató szándékú észrevételeket tesszük. Az anyagból egyértelműen azonosítható, hogy nagy az igény a települési önkormányzatok részéről a csapadékvíz-elvezetéssel kapcsolatos fejlesztésekre. Javasoljuk, hogy az ide vonatkozó prioritásokban legyen kiemelve az integrált települési csapadékvíz-gazdálkodás illetve a természetes vízmegtartó megoldások előnyben részesítése. Összességében érdemes lenne az integrált szemléletű természetes megoldásokat előtérbe helyező, komplex fejlesztéssel megvalósuló, klímaturatos személet-formálással kiegészülő projekteket előtérbe helyezni. A területfejlesztési program klímaturatosság, klímaadaptációs témaköréit előnyös lenne mindenhol, minden projektjavaslatban kiegészíteni komplex szemléletformálási programokkal.”	AZ SKV-ra nem tett megjegyzést, viszont az idézett vélemény összecseng az SKV-ban megfogalmazott javaslatokkal.
8	KSH	2021.03.08.	KEM Területfejlesztési Konceptió és Program Stratégiai Környezeti Vizsgálatának egyeztetési változata Fejezet: 1.6 A környezeti értékelés készítésének módszere és korlátai, felhasznált adatok Idézett szöveg: "...és az országos környezetvédelmi poramokból és az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszerből származnak." Vélemény: a "programok" szó el lett gépelve	A 1.6. pontban javítottuk az leírást.
9	Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság Katasztrófavédelmi Hatósági Osztály	2021.03.09.	az SKV-ra nem tesz észrevételt	elfogadjuk
10	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara	2021.03.10.	A külterületi, helyi közutak, mezőgazdasági utak fejlesztése, javítása: Az Agrár és Vidékfejlesztési támogatások kapcsolódó források csak a vidéki települések részére érhetőek el, nagyobb városok (pl. Tata) kimaradnak a pályázati	Az elírásokat javítottuk a jelzett helyeken.

		forrásokból, ezért ezen települések esetén a külterületi mezőgazdasági utak javítására, szilárd burkolattal való ellátottságának növelésére, a külterületi ingatlanok infrastruktúrájának ellátására külön forrást kell biztosítani, • Termőföld védelmének, más célú használatának korlátozása, azaz a tervezések során minél kevesebb termőföld kerüljön más célú felhasználásra. A megyében a folyamatosan bővülő ipari parkok miatt különösen nagy mértékű a jó minőségű termőföldek más célból történő átminősítése, kivonása. • A szántóföldeken, erdőkben jelen lévő illegális hulladéklerakás továbbra is komoly problémát jelent Komárom-Esztergom megyében. Ennek megelőzésére javasoljuk a határvédelem (rendőrség, a polgárőrség, a mezőőri szolgálat) bevonásával történő ellenőrzések növelését, valamint a városokban és a vidéki településeken szelektív hulladéklerakók/depók kialakítását és működtetését. • Az ipari parkok fejlesztésénél javasoljuk a kötelezően zölden tartott területek esetében olyan magas értékű gypsávok, méhlegelő szegély kialakítását, mely hozzájárul a biológiai sokféleség megőrzéséhez. Fejezet: 19 oldal T2. 3 turisztika Javaslat: Aktív és örökségturizmus, agrárturizmus, falusi turizmus Fejezet: 20 oldal 4. Komplex tájfejlesztés Javaslat: a Győr-Tatai teraszvidék, Igmánd-Kisbéri-medence intenzív termelő tájain zöld infrastruktúra fejlesztése (erdősítés, gyepterületek megőrzése, zöldítés, agrár-erdészet) Fejezet: 21 oldal S3 Vélemény: szavak egybeírva szerepelnek több helyen, javítása javasolt Fejezet: 24 oldal Vélemény: szavak egybeírva szerepelnek több helyen, javítása javasolt Fejezet: 24 oldal 2.2 1.3 Ellátó infrastruktúra Javaslat: Hulladékgazdálkodás fejlesztése, a hulladék körforgás erősítése, szelektív hulladéklerakók kialakítása Fejezet: 24 oldal 2.2 1.3 Ellátó infrastruktúra Javaslat: Külterületi, mezőgazdasági utak javítása Fejezet: 25 oldal 1.5 Gazdasági kiszolgáló háttér fejlesztése Javaslat: Ipari parkok és iparterületek fejlesztése, meglévő ipari parkok zöldítése Fejezet: 26 oldal Vidéki tájak 2.2 Javaslat: Hulladékgazdálkodás fejlesztése, a hulladék körforgás erősítése, szelektív hulladéklerakók kialakítása Fejezet: 35 oldal 3.1.4 talaj Vélemény: Észrevétel és kiegészítés a fejezethez: 1950 óta körülbelül 2 millió hektárral csökkent a mezőgazdasági területek nagysága. Ilyen méretű lefedése a talajoknak a jövő élelmiszertermelését kockáztatja, valamint a CO2 elnyelésre is nagyon negatív tendenciát jelent – további melegedés - a megfelelő mértékű erdősítés nélkül. Ezen tényezők a társadalom valamennyi szereplőjét negatívan érinthetik hosszútávon.	A javaslatok egy része a 2. fejezetben bemutatott Konceptióra és Programra vonatkozik. A javaslatok a Konceptió és Program esetében veszik figyelembe a tervezők. Az SKV 3.1.4. fejezetére vonatkozó javaslatot beépítettük. A biológiai sokféleségre és a mérőszámokra vonatkozó javaslatokat beépítettük.
--	--	--	--

			Mindamellet tudjuk, hogy nemzetgazdasági szempontból mennyire fontosak az infrastrukturális, a munkahelyteremtő beruházások stb., azonban azok tervezése során az értékes termőföldek igénybevételének minimalizálására kell törekedni. Fejezet: 101. oldal javaslatok biológiai sokféleség megőrzése Vélemény: Az ipari parkok fejlesztésénél javasoljuk a kötelezően zölden tartott területek esetében olyan magas értékű gypsávok, méhlegelőszegélyek kialakítását mely hozzájárul a biológiai sokféleség megőrzéséhez. Fejezet: 104. mérőszámok Vélemény: kiegészítés Javaslat: Kialakított szelektív hulladéklerakók száma (db), az ipari parkok területén kialakított magas értékű gypsávok (nm) Fejezet: II. melléklet 110. oldal Javaslat: A Natura 2000 területek jelenleg is meglévő utakkal és vasúti pályákkal szabdalnak.	
11	Vértesserdő Zrt.	2021.03.10.	Egyetértünk azzal, hogy szükséges lenne határozottabban megjeleníteni és igazítani az ökoszisztémák állapotára vonatkozó elvárásokat a Koncepcióban és az indikátorokat a Programban. A kitűzött hosszútávú, pozitív célok elérését csak a megfelelő előzetes állapotfelmérés garantálja, bármely területről legyen is szó.	elfogadjuk
12	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	2021.03.09.	A stratégiai környezeti vizsgálat 44. oldalán foglaltakkal kapcsolatban felhívjuk a figyelmüket, hogy Komárom-Esztergom Megyében nem 3, hanem 4 országos jelentőségű természetvédelmi terület van (Táti és süttői Duna-szigetek TF, Tatai Kálvária-domb TT, Dunaalmási kőfejtők TT, Vértesszőlősi előembertelep TT), és a Vértesszőlősi előembertelep TT nem helyi, hanem Országos jelentőségű természetvédelmi terület. Sajnos továbbra is fennáll, hogy konkrét területi érintettségek ismerete nélkül nem tudunk állást foglalni az egyes területfejlesztési elképzelésekkel kapcsolatban. Például a 'megyei megújuló energiatermelési kapacitás bővítése', mint a 'Versenyképes városgyűttesek' elnevezésű területfejlesztési prioritás keretében tervezett egyik kezdeményezés, önmagában egy üdvözlendő célkitűzés lehet, de egy konkrét nagyságú napelempark egy konkrét helyszínen már nem biztos. Általánosságban annyi mondható, hogy az egyes területfejlesztési programok (különösen p1. a közlekedés-, turizmus-, lakó- és gazdasági terület-; alternatív energianyerési infrastruktúra-fejlesztési beruházások) megvalósítása csak a természetes és természetközeli élőhelyek és azok kapcsolatainak megőrzése; a táji- és természeti értékek védelme; valamint a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult tájak sajátos látványának, esztétikai jellemzőinek megőrzése mellett képzelhető el.	Javítottuk a védett területek besorolását a 3.1.6. pontban. A megfogalmazott véleménnyel egyetértünk.
13	Vértessomló Község Önkormányzata	2021.03.10.	az SKV-ra nem tesz észrevételt	elfogadjuk
14	Gazdasági Érdekképviselői Szervezetek	2021.03.10.	az SKV-ra nem tesz észrevételt	elfogadjuk

	Komárom-Esztergom Megyei Szövetsége			
15	Edutus Egyetem	2021.03.11	az SKV-ra nem tesz észrevételt	elfogadjuk
16	Innovációs és Technológiai Minisztérium	2021.03.11	Fejezet: 15. oldal: 3. Anyag- és energiakibocsátás” pontjánál Vélemény: "Hulladékgazdálkodás fenntarthatóság alapelveinek megfelelő kialakítása: keletkezésük megelőzése, veszélyességük csökkentése; szelektív gyűjtés; hasznosítása; biztonságos ártalmatlanítás. A hulladékkezelés megelőzése, 1 főre jutó mennyiség csökkentése. A fogyasztásra alkalmas élelmiszer- maradból származó hulladék mennyisége felére csökkentése. Építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás és az ásványkincsek védelme. A nem veszélyes építési-bontási hulladék minimum 70 %-ának újrafeldolgozása." Fejezet: 83-84. oldal 5.2.1.7. A hulladékgazdálkodásra és a körforgásos gazdaságra gyakorolt hatások Vélemény: Általános megjegyzésként kérjük a bontási hulladék fogalmának konzekvens használatát a következő módon: építési-bontási hulladék.	A 3. táblázatot és az 5.2.1.7. pontot javítottuk.
17	Tatabányai Erőmű Kft.		Fejezet: 1. oldalon szakértők felsorolása Vélemény: A szakértők neve mellé javasolt a kamarai azonosítók feltüntetése hasonlóan a többi véleményezendő dokumentumhoz Fejezet: 1.-2. oldalon a dátum feltüntetése Javaslat: kiegészítés "éééé.hh.nn" formátumra - "2021.02.22." Fejezet: 13. oldalon a 3. SKV szemponthoz Vélemény: Az életciklus szemlélet és a körforgásos gazdaság gyakorlata a biomassza tüzelőanyagok hasznosítása során keletkező fahamu talajjavító vagy kondicionáló termékként történő újrahasznosításával is erősíthető lenne. Javaslat: kiegészítés a következők szerint "(lásd komposztálás, fahamu újrahasznosítása talajjavító vagy kondicionáló temékként)" Fejezet: 14. oldalon 4. Energiatakarékosság, energiahatékonyság Vélemény: A felsorolásban javasoljuk a jó hatásfokú, kapcsolt hő- és villamos energia termelési lehetőségek minél szélesebb körű kihasználását. Javaslat: kiegészítés a következők szerint: "A jó hatásfokú, kapcsolt hő- és villamos energia termelési lehetőségek minél szélesebb körű kihasználása a sűrűn lakott, lakótelepi övezetekben." Fejezet: 15. oldalon 6. Hulladékgazdálkodás fenntarthatóság alapelvei Vélemény: A felsorolásban javasoljuk szerepeltetni a fahamu újrahasznosítását talajjavító vagy kondicionáló termékként. Javaslat: kiegészítés a következők szerint: "A biomassza felhasználásból származó fahamu újrahasznosítása talajjavító vagy kondicionáló termékként." Fejezet: 24. oldalon 1.3 Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése és 26. oldalon 2.2 Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése	A szakértői jogosultságok azonosítóit beírtuk. A dátum formátumát javítottuk. A fahamura vonatkozó javaslatokat fontosnak tartjuk, de nem az SKV szintjén, mivel, ha beírnánk, akkor a többi komposztálható hasznosítható anyagot is fel kellene sorolnunk. Az általunk írtak kiterjednek a javaslatra, a megfogalmazott szempontok egyik alkalmazásáról ír a véleményező, amivel egyetértünk, de beépítésével csak a dokumentum terjedelme nőne. A 24. oldalon a 1.3. pontra vonatkozó javaslat a vonatkozó tervezési dokumentum tervezői veszik figyelembe. Az erőművekre vonatkozó részt javítottuk.

		Idézet: "...a hulladék körforgás erősítése" Vélemény: Az erőművek klímaadaptív korszerűsítéséhez és a hulladék körforgás erősítéséhez jól illeszthető a biomasza felhasználás során keletkező fahamu újrahasznosítása talajjavító vagy kondicionáló termékként. Javaslat: kiegészítés a következők szerint "...a hulladék körforgás erősítése (pl. a fahamu újrahasznosítása talajjavító vagy kondicionáló termékként)" Fejezet: 32. oldalon az első bekezdéshez Idézet: "...kombinált hő- és energiatermelő erőművek." Vélemény: Tatabányán biomasza és földgáz tüzelésű, hő- és villamos energiát termelő fűtőerőmű, Bokodon földgáz tüzelésű hőenergiát termelő fűtőmű üzemel. Javaslat: pontosítás a következők szerint "...hő- és villamosenergia termelő erőművek vagy hőtermelő fűtőművek." Fejezet: 52. oldalon nehézségek felsorolása Vélemény: A francia bekezdésben felsoroltakhoz új javaslat lenne, hogy a biomasza felhasználás során keletkező fahamu jelenleg nem újrahasznosítható talajjavító vagy kondicionáló anyagként, mert nincs termékké minősítve. Fontos lenne a termékké minősítés támogatása. Javaslat: kiegészítés a következők szerint: „A biomasza felhasználás során keletkező fahamu nem újrahasznosítható. Talajjavító termékké történő minősítésének és újrahasznosításának támogatása lenne szükséges az ásványi anyagok visszapótlása és a körforgásos gazdaságba integrálása érdekében." Fejezet: 67. oldalon a 2. SKV-hoz, területhasználatához Vélemény: A területhasználatához javasolható a kitermelt biomasza felhasználás során keletkező fahamu, ásványi anyagok visszapótlása a területre. Javaslat: A bekezdés végére javasolt kiegészítés: " Példa a területhasználat során az ásványi anyagok visszapótlására: Javasolható a kitermelt biomasza felhasználás során keletkező fahamu, ásványi anyagok visszapótlása a területre, az anyagok körforgásba integrálásával." Fejezet: 68. oldalon lévő mátrixhoz Idézet: vastagon szürke színű kontúrral kiemelt cellák Vélemény: Az így jelölt cellákhoz nem tartozik jelmagyarázat. Javaslat: Javasolt a jelmagyarázat pótlása vagy az ilyen módon történt jelölés megszüntetése. Fejezet: 81. oldalon 1. bekezdéshez Idézet: "A biomasza alapú energetikai felhasználás ökológiai szempontból tekinthető kedvezőtlennek, mivel a biomasza körforgásából kivett módon kerül eltüzelésre." Vélemény: Az idézett megállapítás kiegészítése javasolt azzal, hogy a keletkező fahamu, ásványi anyagok visszapótlása kívánatos lenne talajjavítóként vagy kondicionálóként a területre.	A fahamu minősítésre vonatkozó megjegyzést beillesztettük. A javaslat országos és nem megyei hatáskörbe tartozik. Lásd 3. megjegyzésünket. A szürke cellák magyarázatát beírtuk. Az egy célcsoportba tartozó célok kapcsolatait emelik ki. Lásd 3. megjegyzésünket. Lásd 3. megjegyzésünket. Lásd 3. megjegyzésünket.
--	--	--	---

		Javaslat: kiegészítés a következők szerint. "A biomassza felhasználás során keletkező fahamu, ásványi anyagok visszapótlása kívánatos lenne talajjavítóként vagy kondicionálóként a területre, a körforgásba integrálásra." Fejezet: 84. oldalon 1. bekezdéshez Vélemény: A bekezdés végére javasolható kiegészítésként a biomassza felhasználásból keletkező fahamu, ásványi anyagok visszapótlása talajjavítóként vagy kondicionálóként. Javaslat: kiegészítés a következők szerint. "A biomassza felhasználás során keletkező fahamu, ásványi anyagok visszapótlása kívánatos lenne talajjavítóként vagy kondicionálóként a területre, a körforgásba integrálásra." Fejezet: 96. oldal 6. fejezetben a 6. francia bekezdéshez (megújuló energia) Vélemény: A bekezdés végére javasolható kiegészítésként a biomassza felhasználásból keletkező fahamu, ásványi anyagok visszapótlása talajjavítóként vagy kondicionálóként. Javaslat: kiegészítés a következők szerint. "A biomassza felhasználás során keletkező fahamu, ásványi anyagok visszapótlását, újrahasznosítását támogatásra javasoljuk." KEM Területfejlesztési Konceptió és Program Stratégiai Környezeti Vizsgálatának egyeztetési változata - Közérthető összefoglaló Fejezet: 1. oldalon szakértők felsorolása Idézet: "Szakértők: ..." Vélemény: A szakértők neve mellé javasolt a kamarai azonosítók feltüntetése hasonlóan a többi véleményezendő dokumentumhoz Javaslat: név - kamarai azonosító Fejezet: 1. oldalon a dátum feltüntetése Idézet: "21.02.22." Vélemény: az év feltüntetése hiányos. Javaslat: kiegészítés "éééé.hh.nn" formátumra - "2021.02.22." Fejezet: 2. oldalon a 3. SKV szemponthoz Vélemény: Az életciklus szemlélet és a körforgásos gazdaság gyakorlata a biomassza tüzelőanyagok hasznosítása során keletkező fahamu talajjavító vagy kondicionáló termékként történő újrahasznosításával is erősíthető lenne. Javaslat: kiegészítés a következők szerint "Támogatásra javasoljuk a biomassza felhasználás során keletkező fahamu újrahasznosítását talajjavító vagy kondicionáló termékként." Fejezet: 3. oldalon 2. bekezdéshez Vélemény: A felsorolásban javasoljuk a jó hatásfokú, kapcsolt hő- és villamos energia termelési lehetőségek minél szélesebb körű kihasználását.	Lásd a korábbi megjegyzéseket, az ott kértek szerint az összefoglalóban is átvezettük a módosításokat.
--	--	---	---

			Javaslat: kiegészítés a következők szerint "A jó hatásfokú, kapcsolt hő- és villamos energia termelési lehetőségek minél szélesebb körű kihasználása a sűrűn lakott, lakótelepi övezetekben." Fejezet: 7. oldalon 3. bekezdéshez Vélemény: Javasoljuk szerepeltetni a biomassza felhasználás során keletkező fahamu újrahasznosításának támogatását talajjavító vagy kondicionáló termékként. Javaslat: kiegészítés a következők szerint "A biomassza felhasználásból származó fahamu újrahasznosítása talajjavító vagy kondicionáló termékként." Fejezet: 10. oldalon Talajvédelemhez Vélemény: A hulladék körforgás erősítéséhez jól illeszthető a távhő- és villamos energia termeléshez szükséges biomassza felhasználás során keletkező fahamu újrahasznosítása talajjavító vagy kondicionáló termékként. Javaslat: kiegészítés a következők szerint "Támogatásra javasolt a távhő- és villamos energia termeléshez szükséges biomassza felhasználás során keletkező fahamu visszajuttatása a termőterületre, újrahasznosítása talajjavító vagy kondicionáló termékként."	
18	Belügyminisztérium, Szabályozási és Koordinációs Helyettes Államtitkárság Szabályozási Főosztály	2021.03.11	az SKV-ra nem tesz észrevételt	elfogadjuk
19	magánszemély	2021.02.23	egyetért	elfogadjuk
20	magánszemély	2021.02.24	egyetért	elfogadjuk
21	Csákányné dr. Márk Zsuzsanna Helyi klímastratégiák kidolgozása, valamint a klímatudatosságot erősítő szemléletformálás tárgyú alábbi KEHOP-1.2.1. pályázat Környezeti neveléssel foglalkozó munkatárs	2021.03.04	egyetért	elfogadjuk
22	Csöppü Gabriella, Nyergesújfalu-Lábatlan települési klímaplatform	2021.03.04	egyetért	elfogadjuk
23	Nagy György polgármester Szomor KEM közgyűlés tagja	2021.03.04	egyetért	elfogadjuk

24	Murczin Kálmán polgármester Máriahalom Község Önkormányzata	2021.03.05	egyetért	elfogadjuk
25	Murczin Kálmán elnök Máriahalmi Faluvédő Egyesület	2021.03.05	egyetért	elfogadjuk
26	Mór Antal polgármester, Aka Község Önkormányzata	2021.03.06	egyetért	elfogadjuk
27	Muszela Szabolcs igazgató, Esztergomi Tankerületi Központ	2021.03.09	egyet ért	elfogadjuk
28	Tatabányai Szakképzési Centrum, Pákozdi Szabolcs főigazgató	2021.03.09	egyet ért	elfogadjuk
29	Dr. Tarnóczy Tünde jegyző Bajót Község Önkormányzat	2021.03.09	egyet ért	elfogadjuk
30	Popovics György elnök, Komárom-Esztergom Megyei Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány	2021.03.09	egyet ért	elfogadjuk
31	Balogh Miklós polgármester Nagysáp Község Önkormányzat	2021.03.09	egyet ért	elfogadjuk
32	dr. veres Zoltán, Munkaszervezet-vezet ő, Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács	2021.03.09	egyet ért	elfogadjuk
33	Vereckei Judit, Tatabányai Tankerületi Központ	2021.03.09	egyet ért	elfogadjuk
34	VOSZ	2021.03.10	egyet ért	elfogadjuk
35	Kókai Rita Gyermely község Önkormányzata	2021.03.10	az SKV-ra nem tesz észrevételt	elfogadjuk
36	KEM Éghajlatváltozási Platform - Lábatlan	2021.03.10	egyet ért	elfogadjuk

	Város Polgármesteri Hivatal			
37	Schunder Tibor polgármester Baj Község Önkormányzat	2021.03.10	egyet ért	elfogadjuk
38	Teller Péter, polgármester - Lábatlan Város Önkormányzat	2021.03.10	egyet ért	elfogadjuk
39 40	Teller Péter, kuratórium elnöke - Lábatlan Város Községi Céljaiért Alapítvány	2021.03.10	egyet ért	elfogadjuk
41	Oláh András, a Zöld Sziget Kör Természetvizsgáló Közhasznú Egyesület elnöke	2021.03.11	Mindegyik dokumentumot érinti, fontos, hogy az árvíz megelőzési intézkedéseknél a legfontosabb legyen a vizek megtartása. Nem a gyors levezetésük a cél, hanem a helyben megtartásuk! Erre kell fókuszálni. A felszín alatti vizeket pedig a legvégső esetben szabadna ipari célra felhasználni. Minden betelepülő cégnél első helyen kellene vizsgálni, hogy milyen nyersanyag és erőforrás igényük lenne. Amennyiben előrevetíthető, hogy meglévő redszerekkel nem biztosítható az igény (pl. a vízigény), úgy a letelepedésüket meg kell tagadni, vagy máshol kell biztosítani. A gazdasági vizsgálat csak ez után szabad, hogy következzen. Nem szabad, hogy élelmiszertermelésre, vagy egyéb mezőgazdasági termelésre alkalmas földterületre telepedjenek ipari szereplők (ahogy az elmúlt 30 évben történt sajnos). Első helyen kell forrást biztosítani a már károsodott, barna mezők rehabilitálására és újra használhatóságának alkalmassá tételére. Csak ha elfogytak a barna mezők, azután szabad engedni minden más földterület iparba vonását!!!!	Véleménye összhangban van az SKV megállapításaival.
42	Komárom-Esztergom Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	2021.03.11	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
43	Csolnok Község Önkormányzata	2021.03.11	Nagyon fontosnak tartom a felhagyott, kihasználatlan ipari, egykori bányaterületek felszámolását. Közlekedési nehézségek megoldása, levegőminőséget meghatározó fűtési gyakorlat megváltoztatása igen fontos.	Véleménye összhangban van az SKV megállapításaival.
44	Duna-Gerecse Turisztikai Nonprofit Kft.	2021.03.11	egyet ért	elfogadjuk
45	Arany-Jádi Enikő, KEMFA	2021.03.11	egyet ért	elfogadjuk
46	Sági Zsolt, MI6	2021.03.11	egyet ért	elfogadjuk
47	KEM Építész Kamara	2021.03.10	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk

48	Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály	2021.03.11 .	Fejezet: 5.2.1.7. Idézet: Az útépitések során az eredeti talajt borító humusz hulladékként jelentkezik. Vélemény: A hulladékról szóló 2021. évi CLXXXV. törvény 2. (4) bekezdés alapján: A kitermelt szennyezetlen talaj és más, természetes állapotában meglévő olyan anyag hulladék státuszát, amelyet nem a kitermelés helyén használnak fel, az (1) bekezdés 23. pontja szerinti fogalom meghatározással, valamint a melléktermékre vagy a hulladékstátusz megszűnésére vonatkozó rendelkezésekkel összhangban kell értelmezni. Javaslat: Az útépitések során az eredeti talajt borító humusz és a kitermelt talaj nem jelentkezik hulladékként	Az 5.2.1.7. pontban javítottuk.
49	Budapest Állami Főépítési Iroda	2021.03.11 .	Felhívom figyelmét, hogy a rendelet alapján a környezeti vizsgálati eljárásban a környezeti vizsgálattal kapcsolatos véleményemet az épített környezet védelmére kiterjedően adom meg. A Rendelet 4. sz. melléklete (A környezeti értékelés általános tartalmi követelményei) szerint kötelezően kidolgozandó fejezetek tekintetében, - mint a 3.4.3. és a 3.6.1. pontjai - a vizsgálat kifejti a Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Konceptió és Program megvalósulása ill. a terv meg nem valósulása esetén fennálló környezeti konfliktusokat. A környezet védelmét érintő további, a Stratégiai Környezeti Vizsgálat készítése kapcsán szükséges témakörök tekintetében az illetékes szervek véleményét tartom mérvadónak.	elfogadjuk
50	Várgesztes		Fejezet: 3.1.7. Települési környezet és épített, kulturális örökség 47. oldal Idézet: A műemlék többsége lassan pusztul, Vélemény: 48. oldalon: "elkészült a várgesztesi vár rekonstrukciós terve." Amikor a Nemzeti Kastély és Várprogramban volt, akkor a Nemzeti vagyonkezelő Zrt, később a Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft szakemberei jártak itt, de változás nem történt. A Gesztesi vár 2014. tavasza óta zárva van. Ezen tervezési időszakban kívánjuk megvalósítani a TOP projektben a Keltike ház Ökoturisztikai központot rekreációs programokkal a Vértesi Natúrpark , valamint Natura 2000 területén. Javaslat: A jelentős műemlékkel rendelkező települések listájában nincs Várgesztes. A Konceptióban azonban szerepel "vártúrák" szöveg, ami éppen a Vértesi Várrendszer maradványait érinthetné, hálózatos környezetkímélő bakancsos turistával. Kérjük a települések sorában szerepeltetni: Várgesztes. Fejezet: 5.2 A Konceptió és a Program várható környezeti hatásai. 5.2.1.1 74.oldalon Idézet: "Az épített környezet (zöldmezős ip. Parkok, üzemek, napelem parkok, ez utóbbiak kivitelezésétől függően) környezetében megváltozik a mikroklíma, mikrokörnyezet, így a talajok biológiai sokfélesége is vélhetően sérül, átalakul." Vélemény: Nagyon fontos figyelmeztetés! Ezért írtam korábbi anyagban, hogy határt kell szabni további heroikus ipari park építésnek! Szerencsére Várgesztest közvetlenül nem érinti! Fejezet: ... Összefoglaló értékelés 93-95. oldalig Idézet: "A legnagyobb kihívás várhatóan a helyi, térségi és a természeti, társadalmi és gazdasági érdekek összehangolása, illetve a legmegfelelőbb megoldások kiválasztása	Elfogadjuk. Kiegészítést nem igényel.

			lesz várhatóan, amely során mindenki részéről mértékletességre lesz szükség bizonyos mértékig." Vélemény: A tervezői munka, az elkészült anyagok éppen ehhez adnak sok-sok indokot, érvet és megoldási lehetőséget. Részemről köszönöm! Javaslat: nincs	
51	Északdunántúli Vízmű Zrt.		Fejezet: 3.1.5 Idézet: A fogyasztott ivóvíz bázisául egyes településeken (Kocs, Nagyigmánd, Kisigmánd, Héreg, Pilisszentlélek) karsztvíz hiányában.. Vélemény: 1. Kocs, Nagyigmánd, Kisigmánd vízellátását a tatabányai karsztvízbázis biztosítja a regionális vízellátó rendszerre történt csatlakoztatásuk révén. 2. Héreg és Pilisszentlélek vízellátását településenként egy-egy karsztkút biztosítja. Javaslat: A fogyasztott ivóvíz bázisául egyes településeken karsztvíz hiányában.. Fejezet: 3.1.5 Idézet: A vízmű szolgáltatók több településen megkezdtek a vízminőség javítását, illetve az ellátás javítása érdekében a regionális rendszerre történő rácsatlakozás kiterjesztését. Vélemény: ÉDV Zrt. üzemeltetési területén a vízminőség javító programban érintett települések regionális rendszerre való csatlakoztatása megtörtént. Fejezet: 3.1.5 Idézet: A megye területén már csak Dág és Máriahalom nem rendelkezik működő szennyvízelvezető hálózattal és 34 szennyvíztisztító üzemel. Vélemény: 1.Dág településen a szennyvízelvezetés és kezelés megoldott. 2. Az ÉDV Zrt. 35 szennyvíztisztítót üzemeltet a megyében. Javaslat: Az ÉDV Zrt. működési területén Máriahalom és Úny nem rendelkezik működő szennyvízelvezető hálózattal... Fejezet: 3.1.5 Idézet: A szolgáltatást a megyében öt szolgáltató végzi, a legnagyobb az ÉDV Zrt., mely 45 településen végez csatornaszolgáltatást. Vélemény: ÉDV Zrt. 69 megyei településen üzemeltet szennyvízelvezető hálózatot Javaslat: A szolgáltatást a megyében öt szolgáltató végzi, a legnagyobb az ÉDV Zrt., mely 69 településen végez csatornaszolgáltatást.	A 3.1.5. pontot érintő pontosításokat átvezettük.
52	Magyar Kajak-Kenu Szövetség		az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
53	Komárom Önkormányzata	2021.03.12.	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
54	Bábolna Önkormányzata	2021.03.12.	egyetért	elfogadjuk
55	Volánbusz Zrt.	2021.03.12.	Fejezet: 4.1.1 A KEM Konceptió és Program kapcsolata a környezeti célkitűzésekkel Idézet: "Konceptió: úthálózati fejlesztések előtérbe kerülése a közösségi közlekedés eleve kedvezőtlen helyzetét ronthatják, mind személyforgalom, mind az áruszállítás területén"	A 4.1.1. pontban az alábbiak szerint pontosítottuk az értékelést: Az úthálózati fejlesztések előtérbe kerülése a közösségi közlekedés eleve kedvezőtlen helyzetét ronthatják a saját gépjármű használat növekedése esetén, mind a személyforgalom, mind az áruszállítás területén. A közúti

			Vélemény: A közúthálózati fejlesztések az autóbuzsos közlekedés esetében a mentrend betartására, rövidebb utazási idő biztosítására pozitív hatással jelentkezhetnek, az útfejlesztések következtében a megállóhelyi infrastruktúra (fedett várakozó hely/közüvilágítás/gyalogátkelőhely kiépítése) az igénybe vevők számára komfortosabb, biztonságosabb eljutásokat tehetnek lehetővé. Fejezet: 7.2 Terület- és településrendezést, területhasználatot érintő javaslatok helyi tervek, projektek vonatkozásán Vélemény: Javasoljuk, hogy az útfelújítások esetében azok az útszakaszok élvezzenek elsőbbséget, amelyek a közösségi közlekedés színtereiként is szolgálnak, így az ipari parkhoz kapcsolódó és hasonló fejlesztések során a környezetbarát megközelítési módok lehetővé tételére (dolgozók számára közösségi közlekedés, szállítás esetében vasúti, esetleg vízi megközelíthetőség biztosítása) is fordítsanak a lehetőségekhez mérten figyelmet. Javaslat: Feltétlenül kérjük figyelembe venni a jelenlegi közösségi kiszolgálás útvonalait, fejlesztés esetén megfelelő infrastruktúra (közüvilágítás, fedett utasváró helység, autóbusz-forduló/várakozóhely) kiépítését javasoljuk a műszakos dolgozói szállítások lebonyolításához.	fejlesztések negatív környezeti hatásait némileg mérsékelheti, a közösségi közlekedés infrastrukturális és szolgáltatási fejlesztése mellett, az elektro-mobilitás, valamint a kerékpáros és vasúti fejlesztések párhuzamos megvalósítása, az egyéni mobilitási igények ilyen útra terelése. 7.2. pontban kiegészítettük a javaslattal az SKV-t.
56	Hermann Ottó Intézet	2021.03.11	Fejezet: KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE: ÁTFOGÓ CÉLOK: A3 A vidéki tájak új egyensúlyának elérése (18. oldal) Javaslat: Javasoljuk új céllal kiegészíteni: A természetes vagy természetszerű területek jelenlegi természetességének, biológiai sokféleségének megtartása, lehetőség szerint ezeken kívüli területek természetességének javítása. Fejezet: KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE: ÁTFOGÓ CÉLOK: S2 Válaszok az éghajlatváltozás kihívásaira – integrált tájgazdálkodás cél területfejlesztési fókuszai (20. oldal) Idézet: 2. Klímastabilitást nyújtó erdő- és vízkészletgazdálkodás megvalósítása Intenzív termelő táj zöld és kék infrastruktúrával történő fejlesztése Változatos felszínborítású dombsági tájak élhetőségének erősítése Vélemény: Nem szerepelnek a pontban a rendkívül jó klímaszabályzó szereppel rendelkező gyepterületek. Javaslat: Javasoljuk kiegészíteni a gyeptájak klímaszabályzó szerepének erősítésével. 2. Klímastabilitást nyújtó erdő-, gyeptájak és vízkészletgazdálkodás megvalósítása Intenzív termelő táj zöld és kék infrastruktúrával történő fejlesztése Változatos felszínborítású dombsági tájak élhetőségének erősítése Fejezet: 2.4 A végrehajtás intézményi kereteinek áttekintése (29. oldal) Idézet: Nem szerepel a természetvédelemért felelős szerv. Vélemény: Javasoljuk a területen érintett nemzeti park igazgatóságát, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságát, mint tanácsadó szervezetet megjeleníteni. Fejezet: 3 A KEM Koncepció és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák: 3.1.6 Biodiverzitás, táj (41. oldal)	A koncepcióra vonatkozó javaslatokat a koncepció tervezői kezelik. Az igazgatóság szerepét is megemlíttük a 2.4. pontban: A természetvédelmi szempontok érvényesítését sokrétűen segítheti a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (DINPI) együttműködve, összefogva a natúrparkok munkaszervezeteivel. A DINPI a természeti értékek és a védett területek hálózatának és környezetének (puffer területeinek) kezelésében lehet a megye területhasználó, településvezetőinek segítségére tanácsaival, adataival, tapasztalataival, szemléletformáló akcióival és nemzetközi tapasztalataival 3.1.6. pontot a javaslatok alapján pontosítottuk.

		Idézet: A magyarországi magasabb rendű növény- és állatfajok közül 733 növény és 1168 állat természetvédelmi oltalom alatt áll. Vélemény: Pontatlan adat. Javaslat: Javasoljuk a helyes adatokat szerepeltetni, továbbá a gombák, zuzmók csoportját, valamint a teljességre törekedve a védett hangyabolyokat is szerepeltetni. Az aktuális adatok itt érhetők el: http://www.termeszetvedelem.hu/vedett-es-fokozottan-vedett-noveny-es-allatfajok-v-edelme A magyarországi magasabb rendű növény- és állatfajok közül 733 növény, 1178 állat, 58 gomba és 18 zuzmó (valamint 6 hangyafaj által alkotott hangyabolyok) természetvédelmi oltalom alatt áll. Fejezet: 3 A KEM Koncepció és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák: 3.1.6 Biodiverzitás, táj (41. oldal) Idézet: Ezek közül 87 növény, illetve 186 állatfaj fokozottan védett. Vélemény: Pontatlan adat. Javaslat: Javasoljuk a helyes adatokat szerepeltetni. Az aktuális adatok itt érhetők el: http://www.termeszetvedelem.hu/vedett-es-fokozottan-vedett-noveny-es-allatfajok-v-edelme Ezek közül 87 növény, illetve 185 állatfaj fokozottan védett. Fejezet: A kijelölt Natura 2000 területeken 105 állat-, 36 növényfaj és 46 élőhelytípust azonosítottak. Idézet: Szakmai szempontból pontatlan megfogalmazás. A Natura 2000 területeken ennél minden bizonnyal jóval több állat- és növényfaj azonosítható. Valószínű, hogy a Natura 2000 területek kijelölésének alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok számát akarták megadni. Ezeket nevezzük jelölő fajoknak és élőhelyeknek (az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletén szerepelnek). Vélemény: Javasoljuk a megfogalmazást javítani. Bővebb információ itt érhető el: http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=menu_2090 Javaslat: A hazai Natura 2000 területek kijelölésének alapjául 111 közösségi jelentőségű állatfaj, 36 közösségi jelentőségű növényfaj és 45 közösségi jelentőségű élőhelytípus szolgált. Fejezet: A fajmegőrzési programok keretében 2019 áprilisáig 25 állatfaj és 20 növényfaj fajmegőrzési terve készült el. Idézet: Jelenleg már pontatlan az adat Vélemény: Javasoljuk az aktuális helyes adatokat megadni. Bővebb információ itt érhető el: http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=menu_1555 A fajmegőrzési programok keretében 26 állatfaj és 20 növényfaj fajmegőrzési terve készült el. Fejezet: 3 A KEM Koncepció és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák: 3.1.6 Biodiverzitás, táj (41. oldal) Idézet: A 2013- 18-as időszakban 4 faj pusztult ki hazánk területéről. Vélemény: A megadott időszakra vonatkozóan nincs pontosan adatunk arról, hogy hány faj pusztult ki hazánkban. Több faj esetében ugyanis a kutatók ennél jóval hosszabb idő elteltével jelentik csak ki, hogy egy faj kipusztult (pl.: sok növény képes	
--	--	--	--

		lappangani, és csak a számára kedvező körülmények között megjelenni). Az is elképzelhető, hogy bizonyos közösségi jelentőségű fajokra szándékozott utalni a mondat (amelyekről már nem jelentünk az EU felé, pl. taxonómiai problémák miatt, vagy csak ültetett állománnyal rendelkezünk). Javaslat: Javasoljuk a mondat törlését. Fejezet: 4 A KEM Koncepció és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák: 3.1.6 Biodiverzitás, táj (41. oldal) Vélemény: Országos állapotot mutat be, amely nem tükrözi a tervezési terület (KEM) biodiverzitásának helyzetét. Javaslat: <i>Javasoljuk kiegészíteni a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek listájával (Natura 2000 SDF adatlapokról elérhető).</i> Fejezet: 5 A KEM Koncepció és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák: 3.1.6 Biodiverzitás,táj (41. oldal) Idézet: "az élőhelytípusok 87 százaléka nem kielégítő állapotú, míg a kedvező természetvédelmi helyzetű élőhelyek aránya csak 13%." Vélemény: Országos állapotot mutat be, amely nem tükrözi a tervezési terület (KEM) biodiverzitásának helyzetét. Javaslat: Javasoljuk az érintett Natura 2000 területek SDF adatlapjairól elérhető releváns természetvédelmi állapotát megadni a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű fajoknak és élőhelyeknek. Fejezet: 6 A KEM Koncepció és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák: 3.1.6 Biodiverzitás, táj (41. oldal) Vélemény: A biodiverzitást veszélyeztető tényezők listája hiányos, és nem értékelt az egyes közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek szempontjából. Javaslat: Javasoljuk kiegészíteni a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű fajokat és élőhelyeket veszélyeztető tényezők listájával és azok mértékével. Fejezet: 7 A KEM Koncepció és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák: 3.1.6 Biodiverzitás, táj (43. oldal) Idézet: "A természeti rendszerek működését fenyegető emberi hatások közül a közlekedési infrastruktúra és a települések szétterjedése a legerősebb zavaró tényezők" Javaslat: Javasoljuk figyelembe venni a Natura 2000 fajok és élőhelyek SDF adatlapján szereplő veszélyeztető tényezőket a fejlesztési koncepció egyes elemeinek hatásának vizsgálatában. Fejezet: 8 A KEM Koncepció és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák: 3.1.6 Biodiverzitás, táj (43. oldal) Javaslat: Javasoljuk itt vagy melléklet formájában a védett természeti területek listáját szerepeltetni: országos jelentőségű védett természeti területek, ex-lege védett területek, Natura 2000 területek SAC/SPA.	A Natura 2000 területek részletes adatait a Natura 2000 hatásbecslésben szükséges szerepeltetni, amely a későbbi tervezési szakaszokhoz kapcsoló hatásvizsgálatok (KHV) és előzetes vizsgálati dokumentációk (EVD) részeként kell, hogy elkészüljenek. A beavatkozások pontosabb ismerete és területi vonatkozásai vethetők össze a Natura 2000 hálózat sajátos helyzetével, értékeivel és védelmi, beavatkozási szükségleteivel. (Az SKV felkérésnek nem képezte részét a Natura 2000 hatásbecslés.) DINPI kérése alapján pontosítva. További részletezést nem tartjuk indokoltnak az elérhető adatbázisokban megtalálható területek. Kiegészítve példákkal és hivatkozással. Beillesztettük: A biodiverzitás csökkenését okozó legtöbb tevékenység és konfliktus leginkább a környezet- és természettudatosság, a környezet iránti érzékenység hiányából fakad. A természet iránti érzékenység hiánya és az ilyen irányú tudás(szemlélet) elégtelen megléte a képzés és oktatás, illetve társadalmi értékrend és példamutatás hiányosságaiból fakad. 8. fejezetbe beépítettük a javaslatot.
--	--	--	---

			Fejezet: 3 A KEM Konceptió és Program környezeti jellemzői - konfliktusok és problémák: 3.1.6 Biodiverzitás,táj (42. oldal) Vélemény: A említett idegenhonos intenzíven terjedő fajok esetében az egyértelműség kedvéért javasoljuk a teljes magyar elnevezést szerepeltetni. Például az aranyvessző fajoknál fontos megadni, hogy az idegenhonos fajokról (kanadai - Solidago canadensis és/vagy magas aranyvessző - Solidago gigantea), van szó, mert hazánkban van őshonos aranyvessző faj is (közönséges aranyvessző - Solidago virgaurea). Javaslat: A említett idegenhonos intenzíven terjedő fajokat javasoljuk a teljes magyar elnevezésekkel és a tudományos nevükkel együtt megadni. Pl.: fehér akác (Robinia pseudoacacia), mirigyes bálványfa (Ailanthus altissima), közönséges selyemkóró (Asclepias syriaca), idegenhonos aranyvessző fajok (Solidago spp.), cserjés gyalogakác (Amorpha fruticosa). (Lásd: Király G. szerk. 2009: Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei - Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvalfő) Fejezet: 3.2 Környezeti szempontok érvényesítésének nehézségei, környezeti konfliktusok (52. oldal) Vélemény: A biodiverzitás csökkenését okozó legtöbb tevékenység és konfliktus leginkább a környezet- és természetudatosság, a környezet iránti érzékenység hiányából fakad. Javaslat: Javasoljuk további elemként beemelni a felsorolásba a természet iránti érzékenység hiányát és az ilyen irányú tudás(szemlélet) elégtelen meglétét. Ebből eredően érdemes lenne a képzési és oktatási felzárkóztatást is kiegészíteni az ilyen irányú tudásbővítéssel és érzékenyítéssel. Fejezet: 8 Monitoring-értékelés és a megvalósítás során szükséges intézményi kapacitásokra, kompetenciákra és intézkedésekre vonatkozó mérőszám javaslatok (104. oldal) Vélemény: Nem szerepel a biodiverzitás változásának mérésére meghatározott indikátor/mérőszám Javaslat: Javasoljuk biodiverzitás indikátoraként beépíteni a Natura 2000 területek kiterjedésének változását hektárban és érintett közösségi jelentőségű élőhely bontásban. Az élőhelyre való lebontás fontos, mivel egyes élőhelytípusok csökkenése/növekedése nem azonos súlyú a biodiverzitás szempontjából. Továbbá javasoljuk beépíteni a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek természetvédelmi állapotának változását is, mint mérőszám, amelyet az illetékes minisztérium által hatévente készített Natura 2000 országjelentés tartalmaz.	
57	Leányvár Önkormányzata	2021.03.12.	nem tesz észrevételt	elfogadjuk
58	Nemzeti Művelődési Intézet	2021.03.12.	KEM Területfejlesztési Konceptió és Program Stratégiai Környezeti Vizsgálatának egyeztetési változata Fejezet: 1. Fejezet: 1.7 A környezeti értékelés szempontjai, 11. oldal, 1. bekezdés Vélemény: elírás. Javaslat: teljes körben Fejezet: 2 Fejezet: 2.1 A koncepció összefoglaló ismertetése, 24. oldal	Az elgépeléseket javítottuk, a koncepcióra vonatkozó javaslatot a koncepció készítői kezelik.

			Vélemény: elírás Javaslat: Vidéki tájak környezeti gazda(g)sága 1. Versenyképes városegységek, fenntartható városok 2. Vidéki tájak környezeti gazda(g)sága 3. Dinamikus, hálózatos megyei turisztika 4. Elérhető megye 5. Emberkincs óvása és erősítése Fejezet: 3. Fejezet: 2.1 A koncepció összefoglaló ismertetése, A1 Lépéstartás a tudásalapú társadalom és az IT vezérelt gazdaság fejlődésével, 18. oldal Idézet: 2. Értékőrzés, fejlesztés mind az emberkincsekre, mind a természeti értékekre vonatkozóan; a települési környezetre pedig a hagyományőrző modernizáció gyakorlatának érvényesítése Vélemény: javaslat Javaslat: Az értékőrzés és fejlesztés mellett hasonlóan fontos a művelődési lehetőségek megteremtése és a kulturális alapellátás biztosítása is.	
59	Tát Önkormányzata	2021.03.12	egyed ért	elfogadjuk
60	Komárom-Esztergom Megyei Mérnöki Kamara	2021.03.12	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
61	Magyar Közút Nonprofit Zrt. Komárom-Esztergom Megyei Igazgatóság	2021.03.12	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
62	Magyar energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal	2021.03.12	Összességében a Hivatal részéről előremutatónak tartjuk, hogy az Egyeztetési dokumentumokban megjelennek a fenntarthatósággal, a környezet megóvásával, a megújuló energiaforrások hasznosításával, a közvilágítás, valamint a hulladékgazdálkodás fejlesztésével összefüggő célok. Az Egyeztetési dokumentumok egyes prioritásai (1.3 és 2.2 prioritások) mentén meghatározott eredményességi kritériumrendszerben javasoljuk, hogy konkrét és mérhető energiahatékonysági és megújuló energetikai fejlesztésekkel kapcsolatos mutatószámok kerüljenek kidolgozásra. Bízunk benne, hogy a 2021-2027 időszakban több, a célok teljesülését elősegítő projekt is megvalósításra kerülhet.	elfogadjuk
63	Esztergom Város Polgármestere	2021.03.12	Az SKV-ra nem tett megjegyzést.	elfogadjuk
64	Miniszterelnöki Kormányiroda		Fejezet: 1.7 A környezeti értékelés szempontjai 1. ábra (13. old) Idézet: 1. ábra Vélemény: Figyelembe véve, hogy a koncepció is kiemeli, hogy a körforgásos gazdaság: "ez nem egy gazdasági ágazat, hanem egy átfogó szemléleti és működési mód", javasolt az anyag- és energiaforrásokat nem lineárisan kezelni. Javaslat: Javasolt zárt láncú folyamatként ábrázolni a folyamatot, tekintve, hogy célunk a "rendszerbe" bekerülő elemek életciklusának növelése. Fejezet: SKV szempontok 1. és 3. (14-15. old.) Idézet: Az elérni kívánt célok tekintetében % és év. Vélemény: Az elérni kívánt célok forrása nincs megjelölve.	1. ábra Az ábra átalakítását nem tartjuk indokoltnak, mivel jelenlegi formájában a lényegi üzenetünket jól mutatja. A körforgásos gazdaság egy részlete a teljes rendszernek, annak egyedi ábrázolásánál lenne indokolt módosítani. SKV szempontok forrásainak jelölése tovább növelné a már így is nagy terjedelmet, ezért nem látjuk indokoltnak, másrészt a számos cél ismert, illetve két jelentős országos dokumentum készen van a 2021-27-es tervezéshez képest (NKP-V és a megújuló OHKT stb.)

		Javaslat: Javasolt,- akár táblázatos formában vagy egy idővonalon bemutatni, a könnyebb átláthatóság érdekében. Forrásként javasolt az EU direktívákat használni, illetve egyéni, ettől eltérő célok esetén ezt külön jelölni. (hatályos OHKT) https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/76/eroforras-hatekonysag-es-a-korforgasos-gazdasag Fejezet: 3.1.8 Hulladékkezelés, -kezelés (50. old.) Idézet: A kommunális települési szilárd hulladékok szelektív gyűjtése javuló tendenciát mutat, jelentős részük újrahasznosításra kerül, azonban a szelektív hulladékgyűjtő szigetek állapota sok helyen kívánnivalót hagy maga után. Vélemény: A hulladékgyűjtő szigetek kiváltása házhoz menő elkülönített hulladékgyűjtéssel folyamatban van. Ezzel "ellenőrzött" körülmények között, tisztább anyagáram eredményezhető. Javaslat: Javasolt kiegészíteni a házhozmenő elkülönített gyűjtéssel az érintett részt. A kommunális települési szilárd hulladékok szelektív elkülönített gyűjtése javuló tendenciát mutat, jelentős részük újrahasznosításra kerül, azonban a szelektív hulladékgyűjtő szigetek nem megfelelő használata sok településen gondot okoz. Megfigyelő rendszer kiépítése költséges, és sok esetben a jelzések ellenére sem a megfelelő hulladékáram kerül az adott edénybe. A rendezett környezet és a tisztább anyagáramok érdekében jelenleg is folyik a házhozmenő elkülönített hulladékgyűjtési rendszer kiépítése az országban állapota sok helyen kívánnivalót hagy maga után. Fejezet: ANYAG- ÉS ENERGIKIBOCSÁTÁS – 3. SKV SZEMPONT 3.6 (63. old.) Idézet: Hulladékgazdálkodás: keletkezésük megelőzése, veszélyességük csökkentése; szelektív gyűjtés; újrahasznosítás; biztonságos ártalmatlanítás. A hulladékkezelés megelőzése, 1 főre jutó mennyiség csökkentése. A fogyasztásra alkalmas élelmiszer-maradékból származó hulladék mennyisége felére csökkentése. Építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás és az ásványkincsek védelme. A nem veszélyes építési/bontási hulladék 70 %-ának újrafeldolgozása. Vélemény: A szövegkörnyezet arra utal, hogy elírás történt. Vélhetően nem a hulladékkezelést szükséges megelőzni, hanem a hulladék keletkezését. Javaslat: Javasolt a megfelelő kifejezés használata. Fejezet: 5.2.1.7 Hulladékgazdálkodásra és a körforgásos gazdaságra gyakorolt hatások (83. old) Idézet: Az alábbiakban a Program beavatkozásai esetén várható, hulladékgazdálkodással összefüggő hatásokat vesszük sorra. Ezek részben helyettesíthetők lennének bontási hulladékkal, de ezek alkalmazása messze elmarad a lehetséges mértéktől. A két mondattal behatárolt teljes rész. Vélemény: Az érintett bekezdés csak az útépitést és az épületek építését, bontását fejti ki. A Program tartalma, célkitűzései, és ezáltal a hulladékgazdálkodással történő összefonódása több területet is érint. Javaslat: Javasolt a Program célkitűzései, beavatkozási pontjai mentén kifejteni ezt a bekezdést. 2.2 A Program összefoglaló ismertetése (24. old-) alapján.	3.1.8. pontot kiegészítettük. Az 5. és a 3. táblázatban is javítottuk a hulladék keletkezésének megelőzésre a kifejezést. Kiegészítettük, illetve a felhívjuk a figyelmet, hogy az SKV több pontjában is foglalkozunk a körforgásos gazdaság és hulladékgazdálkodás szempontjaival. Várhatóan a tervezés későbbi szakaszaiban a térségi és fejlesztési projekteknél lesznek jobban azonosíthatók a hatások és a körforgásos gazdaság és hulladékgazdálkodás, ezért is indokolt egy új 'operatív' megyei környezetvédelmi program készítése Várhatóan a tervezés későbbi szakaszaiban a térségi és fejlesztési projekteknél lesznek jobban azonosíthatók a hatások, ezért is indokolt egy új 'operatív' megyei környezetvédelmi program készítése. 3.1.6. pontot kiegészítettük, javítottuk.
--	--	---	--

		Fejezet: Stratégiai Környezeti Vizsgálat - általános Vélemény: Bár a stratégia a 3. Környezeti helyzet áttekintése fejezetében leírja, hogy milyen mértékű a talajerózió, milyen mértékű a vízzennyezés és hogy országunkban a természetes növényzeti örökség igen veszélyeztetett; egy jövőre mutató, irányokat kijelölő stratégiai jellegű dokumentum ellenére nem javasol számszakilag mérhető, határidőhöz köthető cél(oka)t, megoldásokat a különböző környezeti problémákra. Javaslat: Javasoljuk a környezeti problémák csökkentésére, megoldására tervezett lépések konkrétabb ismertetését, kifejtését akár ebben a dokumentum csomagban, akár egy későbbi cselekvési tervben.	
		Fejezet: Stratégiai Környezeti Vizsgálat, 3.1.6 Biodiverzitás,táj Idézet: 2 mondat: "A faállománnyal borított erdőterület 2017-ben 1.869.213 hektár volt, ami az elmúlt két évben stagnált, ugyanakkor a 2016-ban elfogadott Nemzeti Erdőstratégia 26-27%-os erdővel borítottságot tűz ki célul." + "Rendkívül jelentős az erdők CO₂-nyelő kapacitása is a megyében." Vélemény: A "Rendkívül jelentős az erdők CO₂-nyelő kapacitása is a megyében." mondat egyrészt nem feltétlenül illik ebbe a növény- és állatfajokról, védett természeti területekről író szövegrészbe, tekintettel arra, hogy ez az egyetlen, ÜHG-megkötésre vonatkozó (ám általános) mondat, másrészt nem tartalmaz konkrét, érdemi információt az olvasó számára, viszont szakmailag hibás. Az erdők (fák, cserjék) CO₂-megkötő képessége, kapacitása nem (feltétlenül) nagyobb, más Komárom-Esztergom megyében, mint az ország más területein. Mivel egész Komárom-Esztergom megye területe mintegy 226 500 ha, a szöveg néhány sorral feljebbi részein szereplő "A faállománnyal borított erdőterület 2017-ben 1.869.213 hektár volt" mondat, illetve az abban a faállománnyal borított erdőterületre vonatkozóan megemlítt 1.869.213 hektáros adat - - feltehetően egész Magyarország területére vonatkozik, ami nem egyértelmű, ill. félrevezető lehet az olvasó számára. A 4. táblázat 'Komárom-Esztergom megye földterülete művelési ágak szerint, 2010-ben és 2017-ben (Forrás: KSH)' értelmében a megye erdőterületeinek nagysága összesen 61 800 hektár volt 2017-ben. Javaslat: Javasoljuk az első mondat esetében a mondat kiegészítését az arra vonatkozó információval, hogy ez az ország területére - vagy hogy melyik más területi egységre - vonatkozik, illetőleg a "Rendkívül jelentős az erdők CO₂-nyelő kapacitása is a megyében." mondat átfogalmazását, ill. kiegészítését az állítást alátámasztó indoklással és érdemi információkkal; vagy a mondat törlését.	Tatabányai Erőmű Kft. véleménye alapján javítva.
		Fejezet: 3.1.1. Levegőminőség Idézet: "Jelenleg Tatabányán, Bokodon és Dorogon működnek barnaszén-, földgáz és biomassza-tüzelésű kombinált hő- és energiatermelő erőművek." Vélemény: Bokodon jelenleg gáztüzelésű kazánok működnek, melyek csak melegvíz és hő szolgáltatást látnak el, nincs villamosenergia termelés a fűtőműben Javaslat: jelenleg Tatabányán, Bokodon és Dorogon működnek barnaszén-, földgáz és biomassza-tüzelésű kombinált hő- és energiatermelő erőművek, valamint fűtőművek.	Beillesztve. Terjedelemi korlátok miatt nincs lehetőség részletes kifejtésre. A dokumentumban több helyen szerepel a témakör. Korábbi véleményező alapján javítva. Korábbi véleményező alapján javítva.

		Fejezet: 4.1.1 Idézet: 1.3. A megújuló energia részarányának növelése a bruttó végső energia-felhasználáson belül legalább 21%-ra, a közlekedésen belül pedig legalább 14%-ra 2030-ra. A közlekedési célú kőolaj-felhasználás növekedésének visszafogása (2030-ig legfeljebb 10%-kal nőjön). Vélemény: A meglévő energiatermelő létesítmények kapcsán fontos lenne megemlíteni azok modernizálásának fontosságát, a mindenkor hatályos BAT szerinti működés lehetőségének megteremtését, segítségét. Javaslat: 1.3. A megújuló energia részarányának növelése a bruttó végső energia-felhasználáson belül legalább 21%-ra, a közlekedésen belül pedig legalább 14%-ra 2030-ra. A közlekedési célú kőolaj-felhasználás növekedésének visszafogása (2030-ig legfeljebb 10%-kal nőjön). A meglévő hő- és villamosenergia-termelő létesítmények ösztönzése, támogatása a szükséges fejlesztések elvégzésére annak érdekében, hogy azok a mindenkor hatályos elérhető legjobb technika (BAT) szerint üzemeljenek. Fejezet: 5.2.1.3. Levegőminőség javítása, zajterhelés és fényszennyezés mérséklése Vélemény: 1.3. Ellátó infrastruktúra fenntartható fejlesztése programban a távhő szolgáltatási rendszerek fejlesztés, csak mint egy menüpont jelenik meg, véleményünk szerint, ennél részletesebb bemutatásra lenne szükség a program ezen pontjának vonatkozásában. Fejezet: 3.1.5 Idézet: A fogyasztott ivóvíz bázisául egyes településeken (Kocs, Nagyigmánd, Kisigmánd, Héreg, Pilisszentlélek) karsztvíz hiányában. Vélemény: 1. Kocs, Nagyigmánd, Kisigmánd vízellátását a tatabányai karsztvízbázis biztosítja a regionális vízellátó rendszerre történt csatlakoztatásuk révén. 2. Héreg és Pilisszentlélek vízellátását településenként egy-egy karsztvíz biztosítja. Javaslat: A fogyasztott ivóvíz bázisául egyes településeken karsztvíz hiányában.. Fejezet: 3.1.5 Idézet: A vízmű szolgáltatók több településen megkezdték a vízminőség javítását, illetve az ellátás javítása érdekében a regionális rendszerre történő rácsatlakozás kiterjesztését. Vélemény: ÉDV Zrt. üzemeltetési területén a vízminőség javító programban érintett települések regionális rendszerre való csatlakoztatása megtörtént. Fejezet: 3.1.5 Idézet: A megye területén már csak Dág és Máriahalom nem rendelkezik működő szennyvízelvezető hálózattal és 34 szennyvíztisztító üzemel. Vélemény: 1.Dág településen a szennyvízelvezetés és kezelés megoldott. 2. Az ÉDV Zrt. 35 szennyvíztisztítót üzemeltet a megyében. Javaslat: Az ÉDV Zrt. működési területén Máriahalom és Úny nem rendelkezik működő szennyvízelvezető hálózattal... Fejezet: 3.1.5	Korábbi véleményező alapján javítva. Korábbi véleményező alapján javítva.
--	--	--	---

			Idézet: A szolgáltatást a megyében öt szolgáltató végzi, a legnagyobb az ÉDV Zrt., mely 45 településen végez csatornaszolgáltatást. Vélemény: ÉDV Zrt. 69 megyei településen üzemeltet szennyvízelvezető hálózatot Javaslat: A szolgáltatást a megyében öt szolgáltató végzi, a legnagyobb az ÉDV Zrt., mely 69 településen végez csatornaszolgáltatást.	
65	Veszprém megye Önkormányzata	2021.03.12	Külön kiemelésre érdemesnek tartjuk a fejlesztési program hálózatban történő gondolkodását, kiegészülve azzal, hogy áthatja az együttműködés, mint az összehangolt fejlesztések biztosítéka, mely kiterjed a szomszédos megyék, így Veszprém megye, valamint a megye földrajzi helyzete által magában hordozott lehetőséget kihasználva, a szomszédos országok irányába. Pozitívumként értékeljük, hogy az operatív program szintig terjedően hangsúlyosan megjelenik az együttműködés, melynek eredményeként fokozott hatás érhető el.	egyetértünk
66	Győr-Moson-Sopron Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Vízügyi Hatóság	2021.03.11	Az Igazgatóság a stratégiai környezeti vizsgálat egyeztetési változat 100. oldalán, valamint a stratégiai környezeti vizsgálat egyeztetési változat közérthető összefoglaló 11. oldalán található, „Terület- és településrendezést, területhasználatot érintő javaslatok helyi tervek, projektekre vonatkozóan” című fejezetében a vizek védelmére vonatkozó részt az az alábbiak szerint javasolja kiegészíteni: „A felszíni és felszín alatti ivóvízbázisok védőterületeinek és védőidomainak területén a betartandó előírásokról és követelményekről gondoskodni kell a településrendezési eszközökben történő rögzítésével a projekt ideje és fenntartása során , lehetőleg biztosítva hatósági határozat kiadását és ennek következményeként a belső és külső védőterületek földhivatali telekkönyvi bejegyzését.”	A kért pontosítást átvezettük.
67	KEM közgyűlés (Turi Bálint)		Fejezet: 3.1.5. Felszíni és felszín alatti vizek, 39. oldal harmadik bekezdés Idézet: A megyében tíz ásványvízzé és három gyógyvízzé minősített kutat tartanak nyilván. Vélemény: Véleményem szerint ezek a kutak olyan fontosak, hogy érdemes felsorolni őket. Széles körben ismerjük meg értékeinket. Javaslat: Javaslatom az, hogy legyen itt egy felsorolás a kutakról. Fejezet: 3.1.6. Biodiverzitás, táj, 42. oldal második bekezdés Idézet: ...a 2016-ban elfogadott Nemzeti Erdőstratégia 26-27%-os erdővel borítottságot tűz ki célul... Vélemény: Az idézett szöveg felett írja a dokumentum, hektárban, hogy mekkora területen található jelen pillanatban erdő, de érdemes volna százalékosan is ide írni, jelenleg hazánkban hány százalékát borítja erdő. Az adatból ki lehet számolni, de így szemléletesebb volna megjeleníteni, mekkora a feladat, hogy a kitűzött célt elérjük. Javaslat: Javasolom az erdővel borítottságot százalékosan is beleírni a szövegbe. Jelenleg%-os hazánk erdővel borítottsága. Fejezet: 3.1.6. Biodiverzitás, táj, 42. oldal második bekezdés Idézet: A biodiverzitás megőrzése...az erdők fontos szerepet töltenek be a biodiverzitás megőrzésében... Vélemény: A dokumentum több helyen is (pl. 42. oldal, 43. oldal) említi a biodiverzitás megőrzését. De arról is szó van, hogy az eredeti biodiverzitás nagy részét (90-95 %-át	A kutak felsorolása beillesztve lábjegyzetben. 2017-ben 20,9% országosan, megyei szinten 26,8%. A jelzett helyen megjelenítve az SKV jelentésben. Egyetértünk. A javaslatunk a Konceptióra és a Programra vonatkozik.

			41. oldal) elveszítettük hazánkban. A megmaradt 5-10 százalékot őrizni, vagy további csökkenésének ütemét lassítani, nem túl grandiózus cél. Ezért az igazi cél az volna, hogy növeljük, mégpedig jelentősen a biodiverzitást. Ezt kellene célul kitűzni. Ezt is meg kellene a szövegben jeleníteni. Javaslat: Javasolom célként a biodiverzitás növelését célként kitűzni és említeni a dokumentumban.	
68	Budapest Főváros Kormányhivatala Országos Közúti és Hajózási Főosztály	2021.03.11	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
69	Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértesi Térségi Fejlesztési Tanács	2021.03.12	elfogadja	elfogadjuk
70	Komárom- Esztergom Megye a Nemzetiségekért Alapítvány	2021.03.12	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
71	EMMI	2021.03.12	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
72	Vértesi-Gerecse Vidékfejlesztési Közösség	2021.03.12	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
73	Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztály	2021.03.16	Fejezet: 4.pont 4. felsorolás (7. oldal) Idézet: "Az együttműködési és koordinációs célok és intézkedések, így a foglalkozási paktumok esetében , és a képzések, oktatás...." Vélemény: elírás a megfogalmazásban Javaslat: foglalkozási helyett foglalkoztatási paktum Fejezet: 4. pont, 8. oldal, utolsó felsorolás Idézet: Javasoljuk a távmunkában, otthonról dolgozók megsegítése céljából helyi közösségi irodai Vélemény: A foglalkoztatási paktumhoz kapcsolódó projektek keretében nincs lehetőség a javaslatban megfogalmazott infrastruktúra fejlesztés megvalósítására, a fejlesztés a hátrányos helyzetű álláskereső, inaktív, közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerő-piacon történő elhelyezésének elősegítésére irányul, és az ezzel kapcsolatos munkaerőpiaci szolgáltatások, illetve foglalkoztatási bérjellegű támogatások nyújtását biztosítja. Amennyiben a paktumszervezetben megjelenne az infrastrukturális fejlesztési javaslat, annak forrására is utalni szükséges. A foglalkoztatási paktumok keretében legfeljebb a kialakított infrastruktúra hálózat használatához szükséges ismeretek átadása, készségek erősítése lehetséges a célcsoport számára biztosított képzések, kompetenciafejlesztő szolgáltatások keretében.	Javítottuk. Pontosítottuk, kiegészítettük a bekezdést.

74	Komárom-Esztergom Megyei Kereskedelmi és Iparkamara	2021.03.16 .	- Komárom-Esztergom megye barnamezős területeinek rekultivációja, kármentesítése, újbóli ipar betelepülésének, egészséges környezeti feltételeinek megteremtése. - Fontos, hogy a régi ipari területek rendezése, és hogy alternatívát jelentsenek zöldmezős beruházásokkal szemben. - K+F+I környezetipari lehetőségeinek fejlesztése - Az előző időszakban meghirdetett faterületi program esetleges folytatása, bővítése ajánlott	Egyetértünk, összhangban van a javaslat az SKV-ban írtakkal.
75	Komárom-Esztergom megyei tisztifőorvos	2021.03.16 .	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
76	Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság	2021.03.15 .	SKV-val részben egyetért Nem jelenik meg fajsúlyosan a klímaváltozás várható hatásaira való alkalmazkodás lehetőségének irányai. Sok az alapidokumentumban szereplő ismétlés.	Nem értünk egyet, mivel szerepel az anyagban, sőt külön felhívjuk a figyelmet a megyei stratégiára, akciótervekre és jó gyakorlatokra.
77	Borsó Tibor KEM Közgyűlés alelnöke	2021.03.15 .	SKV-val részben egyetért Az anyag terjedelmét tekintve inkább a központi jogszabályok által előírt követelményeket ismétli. Kis mértékben utal a várható fejlesztések környezetvédelmi káros hatásainak elkerülését javasoló megoldások kifejtésére.	Az SKV feladata részben a jogi előírások és stratégiák érvényesítésének a segítése is. A részletesebb javaslatok a térségi programok és projektek tervezése során lehetséges, amikor majd több részlet áll rendelkezésre.
78	Mocsa Község Önkormányzata	2021.03.15	SKV-val egyetért	elfogadjuk
79	Természetes Életmód Alapítvány	2021.03.16 .	SKV-val egyetért	elfogadjuk
80	Marx Ernő	2021.03.16 .	Nincs új észrevétele	elfogadjuk
81	Romanek Etelka		az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
82	Vadja Bence képviselő	2021.03.16 .	30. oldal: Komáromi Turisztikai Egyesület: ez jelenleg megszűnés alatt áll. Feladatait 2020.07.01-től a Komáromi Városmarketing és Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. vette át és végzi.	javítottuk
83	Környe Polgármestere	2021.03.17 .	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
84	Pénzügyminisztérium Versenyképességért és Területi tervezésért Felelős Helyettes Államtitkár	2021.03.17 .	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
85	Országos Atomenergia Hivatal (OAH)	2021.03.17 .	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
86	Hartmann József	2021.03.17 .	nem kíván hozzászólni	elfogadjuk
87	Velencei-tó és térsége, Váli-völgy, Vértességi	2021.03.10 .	SKV-hoz: elfogadásra javasolja	elfogadjuk

	Fejlesztési Tanács (VVVTF)			
88	Igazságügyi Minisztérium	2021.03.17.	észrevétel nem merült fel	elfogadjuk
89	Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ	2021.03.17.	az SKV-ra nem tett megjegyzést	elfogadjuk
90	CESCI	2021.03.19.	- Komárom-Esztergom megye területi sajátosságait leglátványosabban az SKV 13. ábrája mutatja be (SKV, 99. - Integrált tájgazdálkodás összefüggései és 5 területi kategóriája). A térképen jól látható, hogy mennyire szorosan függnek össze egymással a városegyüttesek, valamint a részben puffer- részben erőforrás-funkciót ellátó vidéki tájak. Elegendő itt arra utalni, hogy - az SKV által elemzett kihívások (levegőminőség, zaj, vízgazdálkodás, klímavédelem, biológiai sokféleség stb.) mindegyike a programozási dokumentumok által helyesen ösztönzött együttműködés irányába készíti a szereplőket, településhierarchiai helyzettől és ágazattól függetlenül; - a vidéki térségek funkciói között említett rövid ellátási láncok (REL) (SP, 31. – OP, 53.) esetében a gazdaságos méretet biztosító felvevő piacot a városegyüttesek adják, amelyek lakóinak életminőségét alapvetően befolyásolja az egészséges élelmiszerekhez történő hozzáférés; - a natúrparkok működése nem válik el világosan a városi környezettől, a Gerecse Natúrparknak Tata városa nemcsak tagja, hanem itt működik a központja is - Az SKV készítői által javasolt, rendkívül előremutató kistáji szintű együttműködések, a TÁJKARTA és annak megvalósítása (ami egyben az 'Integrált tájgazdálkodás' specifikus cél materializálást is segíti) lehet az az út, amely túlmutat a város-vidék dichotómián, és az egymásra utaltságból új minőséget teremt. - Egyetértünk az SKV készítőinek megállapításával, miszerint „Várhatóan a stratégiai célok illesztése (város és vidék kapcsolat tekintetében) lesz a legnagyobb gyakorlati kihívás a megyei koordináció és a térségi tengelyek mentén tervezett együttműködések keretében.” (SKV, 69.) Ugyanakkor ezt a nehézséget talán kezelni lehetne a három fejlesztési tengely következetes alkalmazásával a stratégia egészében oly módon, hogy a városegyütteseket nem szeparáljuk el mesterségesen az őket körülvevő vidéki térségektől (lásd a korábbi észrevételt Leányvárra és Piliscsévre vonatkozóan), hanem a táji és funkcionális összefüggések alapján kezeljük integráltan ezeket a térségeket, a két hídfővárosi tengely esetében bevonva a határon túli partnereket is (erre vonatkozóan a konkrét hibák között teszünk még utalást). Ez	Elfogadjuk. A határmenti hatások tekintetében az SKV feladata a Koncepcióban és a Programban megfogalmazott hatások feltárása. A határ túloldaláról érkező hatások nem tartoznak szorosan véve a jelen SKV tárgyházhoz. Ki kell emelni azonban, hogy az új megyei környezetvédelmi program készítése során fontos és lényeges kérdés lesz a határ túloldaláról érkező hatások kezelése, amellyel készítőknak foglalkozniuk kell a tervezés során.

			azt jelentené, hogy a megye fejlesztési elképzeléseit három horizontális területi célterületen valósítaná meg. A stratégiai környezeti vizsgálat nem veszi figyelembe a megye határmenti elhelyezkedését. Se a levegőminőség (SKV, 31.), se a dunai vízminőség (SKV, 36.) kapcsán nem tesz említést erről, jóllehet a megye északi térségeire ez a tény alapvető befolyást gyakorol. Esztergom gyakran kerül a hírekbe olyan városként, ahol a levegő minősége rossz, de az uralkodó északnyugati szélirány és a geomorfológiai adottságok miatt ez jelentős mértékben a határon túlról érkező szennyeződéseknek köszönhető. A dunai vízbázis szempontjából pedig meghatározó jelentősége van pl. a Vág menti szlovák nehéziparnak, illetve annak, hogy a Garam menti településeken számos esetben még vezetékes ivóvíz sincs, nem hogy szennyvíztisztítás (a 10 ezres Párkányban is csak néhány éve üzemelték be a városi szennyvíztisztítót). Ezek a tényezők ugyancsak aláhúzzák a határon átnyúló együttműködés jelentőségét: a megyei szereplők önmagukban nem tudják kezelni ezeket a kihívásokat, de ez igaz a klímaadaptációs tervekre és a tájgazdálkodás számos elemére is	
91	Bábolna Város Önkormányzata	2021.03.17.	Egyet ért, az SKV-ra nem érkezett megjegyzés	elfogadjuk
92	Benkovics László, KEM Falusi Turizmus Egyesület	2021.03.18.	Egyet ért, az SKV-ra nem érkezett megjegyzés	elfogadjuk
93	Miniszterelnökség, Építészeti, Építésügyi és Örökségvédelmi Helyettes Államtitkár	2021.03.22.	Világörökségi szempontból tett észrevételek: A Stratégiai Környezeti Vizsgálat 48. oldalán kérjük javítani a világörökségi várományos területek által érintett települések listáját, azzal, hogy Tát és Kesztlőc is érintett, valamint kérjük pontosítani a világörökségi várományos terület megnevezését, amely - összhangban a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI. 2.) MvM rendelettel - hivatalosan: „A római birodalom határai - A dunai limes magyarországi szakasza”.	Kiegészítettük a kérésnek megfelelően.
94	Szövetség a Megyéért KEM KGY egyesület	2021.03.23.	Környezeti hatásvizsgálat: Mind a dokumentumot, mind az előadást jónak tartjuk. Mivel ez egy köztes állapot a dokumentumnak, fontos, hogy betartsák a megfogalmazott javaslatokat. Habár a pozitív gondolatok vannak vastag betűvel szedve, nagyon komoly állításokat találtunk Szívesen látnánk egy Környezeti értékekhez kapcsolódó intézkedési listát! Az általunk korábban megkérdozett barnamezős területek rehabilitációja itt is kockázatként jelentkezik. Erre ténylegesen kell megfelelő keretrendszer. Kiemeljük mi is itt az integrált tájgazdálkodás bevezetésének kockázatait. Ezeknél a kérdéseknél jelenik meg az általunk korábban vitatott hatáskör kérdés: mire milyen ráhatása van a megyének.	elfogadjuk

				elérhető: http://www.kemoh.hu/cikk_kepek/klima/dokumentumok/klimastrategia.pdf
95	Fejér megyei közgyűlés elnöke	2021.03.23	Egyetért a dokumentumokban foglaltakkal.	elfogadjuk
96	Tatabánya Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala	2021.03.24	SKV-ra nem tartalmaz megjegyzést	elfogadjuk
97	Agrárminisztérium	2021.03.25	4. oldal Részlet a társadalmi-gazdasági területi hatásvizsgálatból „Az előző fejlesztési ciklus eredményei, illetve eredménytelenségei felhívták a figyelmet arra, hogy a rozsdaovezetek gazdasági célú hasznosítása az esetek többségében nem ésszerű elvárás. (A beruházás összértékén belül a telekhányad értéke ilyen esetben jelentős mértékben meghaladja a piaci folyamatok által elfogadható szintet.) A természetes környezet védelme és fenntartása érdekében ugyanakkor az ún. barna-, illetve rozsdaovezetek újrahazsnosításának, intenzívebb felhasználásának preferálása lenne kívánatos. A megye településein kijelölt gazdasági területek és az alulhasznosított, közművesített ipari parki területek bőséges kínálata a telephelyet kereső vállalkozások számára, gazdaságossági szempontok alapján, legtöbb esetben jelentősen kedvezőbb alternatívát jelent. A környezet védelmével kapcsolatos ösztársadalmi érdekek ebben az esetben nyíltan ütköznek bizonyos gazdasági érdekekkel.” Az SKV önmagában véve egy alapos elemző munka eredménye, bár a 115 oldalnyi terjedelmet túlzásnak tartom (több, a koncepciót és a programot ismétlő részt is ki lehetne hagyni). Ugyanakkor az SKV-nak reflektálnia kellene a területi hatásvizsgálatban felvetett problémákra is (lásd idézett szöveg). Az SKV-ban megjelenő javaslatok ilyen konkrétumokat nem tartalmaznak például a barnamezős problémákra. 12. oldal 1.7 A környezeti értékelés szempontjai, 2. táblázat A táblázatban felsoroltak az NKP céljait és stratégiai területeit tartalmazza. Javaslat: "NKP célok és stratégiai területek" A táblázatban felsoroltak nem az NKP stratégiai területeit, hanem annak stratégiai eszközeit sorolja fel. Javaslat: "NKP stratégiai eszközök" 31-51. oldalak 3.1 Környezeti helyzet áttekintése A jelenleg egyeztetések alatt álló NKP-5, az NTA-V és az NKP-4 beszámolójának szövegéből átvett mondatok esetén kérem azokat forrásmegjelöléssel (Agrárminisztérium, 2020.) ellátni. (Konkrétan hivatkozni a dokumentumokra még most, azok elfogadása előtt nem lehet, mivel azok csak tervezetek.) 41. oldal 3.1.6 Biodiverzitás, táj	Nem értünk egyet a megjegyzéssel. Mivel számos ponton érintjük a barnamező és a területtakarékos szemlélet követelményét, többek között a javasolt TÁJKARTA is a területfelhasználás, -kezelés térségi megállapodását hivatott segíteni (gazdasági, táji, klíma, ökológia és egyéb szempontok mentén). 2. táblázat javítva Kiegészítettük.

			Csak itt jelenik meg hivatkozás, de sehol sem található ennek a feloldása - például irodalomjegyzékben -, hogy mely, az Agrárminisztérium által készített anyagra utal a szöveg, amennyiben hivatkozható dokumentumról van szó.	
98	Dallos Gyula, Kincsem miniszteri biztos	2021.04.06 .	Tisztelettel kérem Önt, hogy a megyei területi tervezés dokumentumaiban szerepeljenek a megyei lovas fejlesztések, jelesül „Az Izlandi LÓ meghonosítása Magyarországon program”, amely a megye zászlós hajója lehet. Ez nem csak egy nagyívű lovas program, hanem annál sokkal több 22 nemzet találkozásának, együttgondolkodásának a lehetősége minden pozitív hozadékaival a megye és az ország javára. A Tatai Magyar Izlandi Lovas Egyesület program terve az a terv, amely egyértelműen a megye kiemelkedő programjai között kell, hogy szerepeljen fajsúlyánál fogva. • turisztika, országimázs, színes sokrétű lovaskultúránk, • gazdaságfejlesztés, foglalkoztatás, vidék népességmegtartó ereje, • sport-, egészség-, és szabadidő fejlesztés • oktatásfejlesztés, iskolai oktatás, életpálya modell biztosítása.	
99	Miniszterelnöki Kabinetiroda, Dr. Rédey Krisztina közigazgatási államtitkár		SKV-ra nem tesz megjegyzést	